Kallelse

2026-11-05

Fyrbodals kommunalförbund

Förbundsdirektionen

Datum: Torsdag den 5 november 2026 kl. 09.00 – 16.00

Plats: Kaserngården 3 B plan 3 i Uddevalla, konferensrum Generalen/Översten

Anmälan om deltagande krävs inte. Förhindrad ledamot ansvarar för att meddela detta till sin ersättare samt att bifoga kallelsen. Kan varken ordinarie ledamot eller ersättare närvara vid mötet, meddelas detta till kommunalförbundets kansli, telefon 0522-44 08 20, alternativt e-post: kansli@fyrbodal.se Vid behov av specialkost ska detta anmälas i god tid i förväg.

OBS! Möte genomförs fysiskt men vid behov går det att delta på distans via Microsoft Team. Detta behöver anmälas tre dagar före mötet till carina.wiberg-borgh@fyrbodal.se

Ort	Ledamöter	Ersättare
Bengtsfors	Per Eriksson (S)	Anders Forsberg (M)
Dals-Ed	Andreas Nilsson (M)	Paula Holmqvist (S)
Färgelanda	Christoffer Wallin (SD)	Ulla Börjesson (S)
Lysekil	Jan-Olof Johansson (S)	Ulf Hanstål (M)
Mellerud	Ludwig Mossberg (M)	Ulf Rexefjord (SD)
Munkedal	Louise Skaarnäs (SD)	Lisa Kettil (S)
Orust	Catharina Bråkenhielm (S)	Lars Larsson (C)
Sotenäs	Therése Mancini (S)	Eva Abrahamsson (M)
Strömstad	Kent Hansson (S)	Fredrik Eriksson (SD)
Tanum	Liselotte Fröjd (M)	Oskar Josefsson (S)
Trollhättan	Peter Eriksson (M)	Ricky Karlsson (KD)
Trollhättan	Sofia Andersson Dharsani (S)	Tony Georgiou (S)
Uddevalla	Martin Pettersson (SD)	Christer Hasslebäck (UP)
Uddevalla	Stefan Skoglund (S)	Jarmo Uusitalo (MP)
Vänersborg	Benny Augustsson (S)	Mats Andersson (C)
Vänersborg	Henrik Harlitz (M)	Lena Eckerbom Wendel (M)
Åmål	Michael Karlsson (M)	Mikael Nilsson (MP)

Tjänstepersoner
Anna Lärk Ståhlberg, förbundsdirektör
Carina Wiberg Borgh, sekreterare/ chef verksamhetsstöd
Michael Johansson, chef för Regional utveckling
Titti Andersson, bitr. förbundsdirektör
Karin Engström, chef för välfärdsutveckling
Andreas Albertsson Sülau, chef för kompetensförsörjning
Morgan Ahlberg, infrastrukturstrateg
Christel Thuresson, energi och näringslivsstrateg
Anton Snibb, ekonomiansvarig
Tobias Källqvist, miljö- och klimatstrateg
Anna-Lena Sörensson, projektledare strukturbild
Linnea Lindgren, processledare Kompetensplattform

Gäster
Mats Jägstam, rektor HV
Charlotta Lundström (VGR)
Svante Sjöstedt (länsstyrelsen)

DAGORDNING

ÄRENDE 1 – Upprop och val av justerare ... 4
ÄRENDE 2 - Fastställande av dagordningen ... 5
ÄRENDE 3 – Ordförande och förbundsdirektör informerar, kl. 09,05-09,20 ... 6
ÄRENDE 4 – Val av ny ordinarie ledamot av Mediapoolen AB:s styrelse, kl. 09,20 ... 7
ÄRENDE 5 – Arvodesreglemente 2027-2030, kl. 09,20 ... 8
ÄRENDE 6 – Kommunikationsstrategi 2026-2030, kl. 09,25 ... 9
ÄRENDE 7 – Delårsbokslut, kl. 09,30-09,40 ... 10
ÄRENDE 8 – Delregional kollektivtrafik och samhällsplaneringsforum, kl. 10,00-11,30 ... 11
ÄRENDE 9 – Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027, kl. 11,35-11,45 ... 12
ÄRENDE 10 – Överenskommelse för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland, kl. 11,45-11,55 ... 14
ÄRENDE 11 – Dialog med Högskolan Väst, kl. 13,10-14,00 ... 16
ÄRENDE 13 – Skrivelse från Uddevalla kommun rörande väg 678, kl. 14,45-14,55 ... 18
ÄRENDE 14 – Handlingsplan energiomställning Fyrbodalsregionen, kl. 14,55-15,10 ... 19
ÄRENDE 15 – Visionsarbete – inriktning på förslag till vision för Fyrbodalsregionen, kl. 15,20-15,40 ... 20
ÄRENDE 16 – Kommunernas krafttag för klimat och biologisk mångfald, kl. 15,40-16,05 ... 21
ÄRENDE 17 – Projektansökan GreenFleets Next, kl. 16,05- ... 22
ÄRENDE 18 – Ansökan om utvecklingsmedel hos JÄMY för visst våldsförebyggande arbete 2027-2028 ... 23
ÄRENDE 19 – Kunskapsnod barn och unga 2027-2028 ... 24
ÄRENDE 20 – Ansökan Formas – Framtidssäkrade samhällslokaler. ... 25
ÄRENDE 21 – Övrigt ... 27
ÄRENDE 22 – Anmälningsärenden/Meddelanden ... 28
ÄRENDE 23 – Redovisning av delegationsbeslut ... 29
ÄRENDE 24 – Nästa möte ... 30

ÄRENDE 12 - Tema kompetensförsörjning kl. 14,15-14,45 18

ÄRENDE 1 – Upprop och val av justerare

Förslag till beslut
Förbundsdirektionen väljer xx (xx) till justerare,. Justeringen äger rum 2026-11-09, digitalt.

Sammanfattning
Till justerare föreslås någon av nedanstående ledamöter:

Liselott Fröjd (M)
Benny Augustsson (S)
Per Eriksson (S)
Christoffer Wallin (SD)
Kent Hansson (S)

Justeringen föreslås äga rum 2026-11-09, digitalt

ÄRENDE 2 - Fastställande av dagordningen

Förslag till beslut
Förbundsdirektionen fastställer dagordningen.

Sammanfattning
Vid arbetsutskottets sammanträde 2026-10-15 konstaterade ordföranden att arbetsutskottet inte var beslutsmässigt, eftersom erforderligt antal ledamöter inte var närvarande. Några beslut kunde därför inte fattas vid sammanträdet. Beslutsärenden hänskjuts till direktionens möte 2026-11-05.

ÄRENDE 3 – Ordförande och förbundsdirektör informerar, kl. 09,05-09,20

Förslag till beslut
Förbundsdirektionen har tagit del av informationen

Sammanfattning
Omvärldsspaning

Regional kontext
- BHU, SRO och VästKom
- Västgruppen
- Västsvensk samling
- Kommundirektörer

Aktuellt i Fyrbodalsregionen & på kommunalförbundet

ÄRENDE 4 – Val av ny ordinarie ledamot av Mediapoolen AB:s styrelse, kl. 09,20

Förslag till beslut
Direktionen besluta att välja Benny Augustsson (S) som Fyrbodals kommunalförbunds ordinarie representant i Mediapoolen AB:s styrelse.

Sammanfattning
I samband med mandatperioden 2023-2026 års början valdes Ingemar Samuelsson (S) till ordinarie ledamot och Benny Augustsson (S) till ersättare i Mediapoolen AB:s styrelse. Ingemar Samuelsson har avsagt sig uppdraget i samband med att Mediapoolens bolagsstämman genomfördes i maj 2026.

Mediapoolens styrelse har framfört att de gärna ser att Fyrbodals kommunalförbund tillsätter den vakanta platsen och att det inte är helt nödvändigt att förbundet utser en ersättare. Sittande styrelse kommer att avgå först i samband med 2027 års bolagsstämma.

Förslaget är att Benny Augustsson ersätter Ingemar Samuelsson som ordinarie styrelserepresentant och att rollen som ersättare är vakant till nästa års bolagsstämma. Benny Augustsson är tillfrågad.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse 2026-10-06

Beslutet skickas till
Mediapoolen AB att. mattias@mediapoolen.se

Val av ny ordinarie ledamot av Mediapoolen AB:s styrelse

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att välja Benny Augustsson (S) som Fyrbodals kommunalförbunds ordinarie representant i Mediapoolen AB:s styrelse.

Sammanfattning

I samband med mandatperioden 2023-2026 års början valdes Ingemar Samuelsson (S) till ordinarie ledamot och Benny Augustsson (S) till ersättare i Mediapoolen AB:s styrelse. Ingemar Samuelsson har avsagt sig uppdraget i samband med att Mediapoolens bolagsstämman genomfördes i maj 2026.

Mediapoolens styrelse har framfört att de gärna ser att Fyrbodals kommunalförbund tillsätter den vakanta platsen och att det inte är helt nödvändigt att förbundet utser en ersättare. Sittande styrelse kommer att avgå först i samband med 2027 års bolagsstämma.

Förslaget är att Benny Augustsson ersätter Ingemar Samuelsson som ordinarie styrelserepresentant och att rollen som ersättare är vakant till nästa års bolagsstämma. Benny Augustsson är tillfrågad.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2026-10-06

Beslutet skickas till

Mediapoolen AB att. mattias@mediapoolen.se

Handläggare av ärendet

Carina Wiberg Borgh
Chef Verksamhetsstöd

ÄRENDE 5 – Arvodesreglemente 2027-2030, kl. 09,20

Förslag till beslut
Direktionen besluta att anta förslag till arvodesreglemente 2027-2030.

Direktionen besluta att arvoden och ersättningar för förtroendevalda 2024 upphör att gälla.

Sammanfattning
I samband med mandatperioden 2023-2026 gjordes den senaste översynen av arvodesreglementet. 2024 gjordes en ny prövning som fastställde resultatet av 2023 års översyn. Inför den nya mandatperioden 2027-2030 har en ny översyn genomförts som tagit sin utgångspunkt i förbundets nya förbundsordning som beslutades av direktionen 2026-05-28 § 60 och som under hösten är hos medlemskommunerna för fastställande.

I förbundsordningens § 8,4 regleras ersättningen till förtroendevalda och denna paragraf har lyfts in i arvodesreglementet och kompletterats med en text som beskriver hur ersättningen ska fastställas.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse 2026-09-24
Arvodesreglemente 2027-2030
Protokoll 2024-02-29 § 4 Årlig revidering av arvodesreglemente
Arvoden och ersättningar för förtroendevalda 2024

Beslutet skickas till
Valberedningen

Arvodesreglemente 2027-2030

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att anta förslag till arvodesreglemente 2027-2030

Direktionen beslutar att arvoden och ersättningar för förtroendevalda 2024 upphör att gälla.

Sammanfattning

I samband med mandatperioden 2023-2026 gjordes den senaste översynen av arvodesreglementet. 2024 gjordes en ny prövning som fastställde resultatet av 2023 års översyn. Inför den nya mandatperioden 2027-2030 har en ny översyn genomförts som tagit sin utgångspunkt i förbundets nya förbundsordning som beslutades av direktionen 2026-05-28 § 60 och som under hösten är hos medlemskommunerna för fastställande.

I förbundsordningens § 8,4 regleras ersättningen till förtroendevalda och denna paragraf har lyfts in i arvodesreglementet och kompletterats med en text som beskriver hur ersättningen ska fastställas.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2026-09-24
Arvodesreglemente 2027-2030
Protokoll 2024-02-29 § 4 Årlig revidering av arvodesreglemente
Arvoden och ersättningar för förtroendevalda 2024

Beslutet skickas till

Valberedningen

Handläggare av ärendet

Carina Wiberg Borgh
Chef verksamhetsstöd

Kaserngården 3B (3 vån) • Box 305 • 451 18 Uddevalla • Vxl 0522 – 44 08 20 • kansli@fyrbodal.se • fyrbodal.se

Arvodesreglemente 2027-2030

Fyrbodals kommunalförbunds förbundsordningen, beslutad av direktionen 2026-05-28 § 60, reglerar hur ersättning för förtroendeuppdrag ska hanteras. Nedan återfinns utdrag från förbundsordningens § 8.4.

”§ 8.4 Ersättning för förtroendeuppdrag

Varje medlemskommun står för sina kostnader avseende arvoden och andra ersättningar för uppdrag i direktionen. Förbundet ska dock svara för ersättningar till direktionens ordförande samt revisorer.

Förbundets valberedning arbetar fram förslag på ersättningsnivå till direktionens ordförande inför varje ny mandatperiod. Under mandatperioden räknas ersättningen upp varje år med KPI (konsumentprisindex) från oktober året före.

Revisorernas ersättning ska följa Vänersborgs kommuns ”Bestämmelser om arvoden och andra ersättningar till förtroendevalda”. Arvodets storlek följer de belopp Vänersborgs kommun har satt för sammanträdesarvode – första timman samt påbörjad halvtimma efter första timman. ”

Fastställande av ersättning

Underlaget till ersättning ska presenteras till den avgående direktionen som sedan fastställer ersättningar för den kommande mandatperioden. Ersättningens storlek måste ta hänsyn till beslutad budget.

Kaserngården 3B (3 vån) • Box 305 • 451 18 Uddevalla • Vxl 0522 – 44 08 20 • kansli@fyrbodal.se • fyrbodal.se

§ 4 Årlig revidering av arvodesreglemente

Förbundsdirektionens beslut:
Direktionen beslutar att godkänna förslaget på arvodesreglemente för 2024.

Sammanfattning av ärendet
Ordförande i Fyrbodals kommunalförbund erhåller årlig ersättning med 1,2 prisbasbelopp enligt fastställt arvodesreglemente, detta uppdateras årligen med aktuella prisbasbelopp.

Förtroendevalda revisorer erhåller timarvode och reseersättning som följer Uddevalla kommuns "Riktlinjer för ekonomisk ersättning till förtroendevalda".

Ärendet föredrogs av Yvonne Wernebjer, Tf. chef för verksamhetsstöd.

Förslag till beslut på sammanträdet
Ordförande, Peter Eriksson (M): Förbundsdirektionen beslutar att
Samma beslut som ovan

Beslutsgång

Ordförande frågar på förslaget och finner att Förbundsdirektionen bifaller detta.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse
Förslag arvodesreglemente 2024

Signature reference: 77ed6b1a-6dbb-47de-8a1e-28f0875d72b2

Fyrbodal

Uddevalla 2024-02-29

Arvoden och ersättningar för förtroendevalda 2024

1. För ledamöter i direktionen samt för övriga uppdrag utgår ingen ersättning.
2. Direktionens ordförande erhåller för 2024 ett årsarvode på 1,2 prisbasbelopp*
3. Förtroendevalda revisorer erhåller timarvode och reseersättningar
4. Direktionen och arbetsutskottet kan ge uppdrag utöver ovan nämnda. För sådana uppdrag kan utgå ersättning. Beslut om ersättning för uppdrag föreslås av arbetsutskottet och beslutas av direktionen.
5. Nivå på beslutad ersättning enligt punkt tre och fyra ovan följer Uddevalla kommuns ”Riktlinjer för ekonomisk ersättning till förtroendevalda”.

*Prisbasbeloppet för år 2024 uppgår till 57 300 kr.

Museigatan 2 • Box 305 • 451 18 Uddevalla • Vxl 0522-44 08 20 • kansli@fyrbodal.se • www.fyrbodal.se

ÄRENDE 6 – Kommunikationsstrategi 2026-2030, kl. 09,25

Förslag till beslut
Direktionen besluta att anta Kommunikationsstrategi 2026-2030 för Fyrbodals kommunalförbund.

Sammanfattning
Kommunikationsstrategin är Fyrbodals kommunalförbunds samlade dokument kring externa kommunikationsfrågor. Den utgör även förbundets kommunikationspolicy.

Den gamla kommunikationsstrategin behöver nu uppdateras, bland annat när det gäller tydlighet kring vår logotyp och varumärke, publiceringsregler i sociala medier, påverkanskommunikation och ett nytt förhållningssätt i vår kommunikation.

Kommunikationsstrategin ska skapa en samordnad, enhetlig och professionell kommunikation för hela förbundet. Syftet är att stärka bilden av förbundet som kommunernas gemensamma resurs.

Kommunikationens övergripande mål är att stödja förbundets vision och stärka medlemskommunerna. Arbetet ska bidra till självstyre, ökad attraktionskraft och en starkare gemensam identitet i Fyrbodalsregionen – både internt och externt.

I dokumentet beskrivs förbundets kommunikationsmål samt de medel som ska användas för att uppnå dem. Här beskrivs också de målgrupper som är prioriterade och vilka kanaler som främst ska användas för att nå dem.

Kommunikationsstrategin utgör en långsiktig plan för förbundets arbete och revideras vart fjärde år eller vid behov.

Beslutsunderlag
Kommunikationsstrategi 2026-2030.

Beslutet skickas till
diariet@fyrbodal.se
andreas.borg@fyrbodal.se

Kommunikationsstrategi 2026-2030

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att anta Kommunikationsstrategi 2026-2030 för Fyrbodals kommunalförbund.

Sammanfattning

Kommunikationsstrategin är Fyrbodals kommunalförbunds samlade dokument kring externa kommunikationsfrågor. Den utgör även förbundets kommunikationspolicy.

Den gamla kommunikationsstrategin behöver nu uppdateras, bland annat när det gäller tydlighet kring vår logotyp och varumärke, publiceringsregler i sociala medier, påverkanskommunikation och ett nytt förhållningssätt i vår kommunikation.

Kommunikationsstrategin ska skapa en samordnad, enhetlig och professionell kommunikation för hela förbundet. Syftet är att stärka bilden av förbundet som kommunernas gemensamma resurs.

Kommunikationens övergripande mål är att stödja förbundets vision och stärka medlemskommunerna. Arbetet ska bidra till självstyre, ökad attraktionskraft och en starkare gemensam identitet i Fyrbodalsregionen – både internt och externt.

I dokumentet beskrivs förbundets kommunikationsmål samt de medel som ska användas för att uppnå dem. Här beskrivs också de målgrupper som är prioriterade och vilka kanaler som främst ska användas för att nå dem.

Kommunikationsstrategin utgör en långsiktig plan för förbundets arbete och revideras vart fjärde år eller vid behov.

Beslutsunderlag

Kommunikationsstrategi 2026-2030.

Beslutet skickas till

diariet@fyrbodal.se

andreas.borg@fyrbodal.se

Handläggare av ärendet

Andreas Borg, kommunikationsansvarig.

KOMMUNIKATIONS-STRATEGI 2026-2030

Version 2.0
Beslutad XXX
Ansvarig: Andreas Borg

Fyrbodals kommunalförbund

Innehåll

Om kommunikationsstrategin 3
Mål och syfte 3
Målgrupper 3
Förhållningssätt 4
Varumärke och logotyp 4
Varumärket Fyrbodals kommunalförbund 4
Egna verksamheters varumärken 5
Tillfälliga varumärken 5
Det geografiska varumärket 6
Devis och kort beskrivning 6
Mediekanaler 6
Webbplats och nyhetsbrev 7
Sociala medier 7
Ansvar i sociala medier 8
Övriga kanaler 8
Press och media 8
Ansvar och roller 9
Debatt och opinion 9
Projektkommunikation 10
Projekt och logotyper 10
Projektstart 10
Mål och uppföljning 10
Utvärdering 11
Dokument 11

Om kommunikationsstrategin

Kommunikationsstrategin är Fyrbodals kommunalförbunds samlade dokument kring externa kommunikationsfrågor. Den utgör även förbundets kommunikationspolicy.

I dokumentet beskrivs förbundets kommunikationsmål samt de medel som ska användas för att uppnå dem. Här beskrivs också de målgrupper som är prioriterade och vilka kanaler som främst ska användas för att nå dem.

Strategin kompletteras med årliga handlingsplaner och mål- och uppföljningsplan. Till dessa planer finns också ett årshjul som ständigt ska uppdateras. Kopplade till strategin är också andra styrdokument såsom exempelvis Verksamhetsplan, Varumärkeplattform och Rutiner för kommunikation.

Andra dokument som berör kommunikationen är Business Region Västs brandbook och andra strategidokument som rör deras kommunikation.

Kommunikationsstrategin utgör en långsiktig plan för förbundets arbete och revideras vart fjärde år eller vid behov.

Mål och syfte

Målet med kommunikationsarbetet är att bidra till att förbundet når sina övergripande mål samt visionen om Det goda livet. De övergripande målen är att stärka medlemskommunernas självstyre och att öka attraktionskraften i Fyrbodalsregionen.

Syftet med kommunikationsstrategin är att förbundets kommunikation ska ske på ett samordnat, enhetligt och professionellt sätt. Kommunikationsarbetet ska bidra till att skapa en tydlig bild av Fyrbodals kommunalförbund som kommunernas organisation och deras gemensamma resurs.

Kommunikationen ska även ha som mål att stärka såväl de enskilda kommunernas varumärken som Fyrbodalsregionen i sin helhet, både som geografiskt område och som platsvarumärke. Detta ska uppnås genom att främja stolthet och samhörighet hos regionens invånare, vilket därigenom bidrar till utvecklingen av en gemensam identitet.

Kommunikationsarbetet ska utföras på ett sätt som ligger i linje med förbundets uppdrag, det vill säga att stärka medlemskommunernas intressen och att bidra till regional utveckling av Fyrbodalsregionen och dessutom stärka samarbetet med näringslivet. Liksom all verksamhet inom förbundet ska kommunikationsarbetet präglas av samverkan och effektivt resursutnyttjande.

Kommunikationen ska dessutom bidra till att öka stoltheten av att tillhöra kommunalförbundet hos personalen, och att lyfta samhällsnyttan som kommunalförbundets verksamhet bidrar till ute i kommunerna.

Målgrupper

All kommunikation ska vara målgruppsanpassad.

Våra primära målgrupper är:

- Förtroendevalda i våra 14 medlemskommuner
- Anställda i våra 14 medlemskommuner

Vår sekundära målgrupp är:

- Politiker och tjänstemän inom andra offentliga organisationer som vi samarbetar med.

Andra målgrupper kan förekomma för specifika verksamheter eller projekt, exempelvis inom näringsliv och utbildning.

Förhållningssätt

Även om det finns olika roller är kommunikation i grunden allas ansvar. Alla anställda och förtroendevalda är ambassadörer för kommunalförbundet och bärare av vårt varumärke.

- Vår kommunikation ska vara sann, saklig och relevant.
- Vårt budskap ska vara tydligt och lätt att ta till sig.
- Vårt kommunikationsarbete ska präglas av öppenhet och tillit.

Möjlighetsinriktat förhållningssätt

Vi ska i vår kommunikation alltid utgå från ett möjlighetsinriktat förhållningssätt när det är möjligt. Det innebär att vi på ett positivt och framåtblickande sätt lyfter fram de styrkor och den potential som finns i Fyrbodalsregionen – alltifrån våra styrkeområden och de fyra hörnstenarna till våra olika insatsområden och verksamheter. Genom att synliggöra möjligheterna skapar vi engagemang, stärker attraktiviteten och bidrar till en hållbar utveckling för hela regionen.

Varumärke och logotyp

En organisations varumärke kan uttryckas som summan av de uppfattningar som omgivningen har av organisationen och dess verksamhet. Varumärken bygger ofta på känslor och associationer. Konkret uttrycks varumärket vanligtvis genom ett namn och en logotyp.

När vår kommunikation har en tydlig avsändare stärker vi vårt varumärke och ökar kunskapen om förbundets mål, uppdrag och verksamhet. Ett starkt varumärke gör att fler förknippar Fyrbodals kommunalförbund med vår vision och vår värdegrund, som bland annat uttrycks i våra ledord: Framåt, Forum, Flerstämmighet och Förtroende.

Varumärket Fyrbodals kommunalförbund

Vårt huvudsakliga varumärke är ”Fyrbodals kommunalförbund” med tillhörande logotyp.

Utseende och användning av kommunalförbundets logotyp regleras i dokumentet Varumärke och visuell identitet.

Vår logotyp ska finnas med i all extern kommunikation. Undantag kan göras för

verksamheter och projekt som har egna logotyper, men då ska kopplingen till Fyrbodals kommunalförbund alltid framgå på annat sätt.

Förutom logotypen är det viktigt att all extern kommunikation även i övrigt följer den grafiska profilen, när det gäller exempelvis val av färger och typsnitt. Syftet med den grafiska profilen är att det ska vara enkelt att känna igen kommunikation där Fyrbodals kommunalförbund är avsändare.

Varumärket Fyrbodalsregionen – en visuell ansats

Begreppet ”Fyrbodalsregionen” innefattar det geografiska territoriet som består av kommunalförbundets 14 medlemskommuner. En ”Fyrbodalsregion-stämpel” har tagits fram då det i vissa fall kan vara viktigt att visuellt förtydliga att den enskilda kommunen är en del av detta territorium. Medlemskommunerna, samarbetspartners och övriga organisationer och företag som finns inom Fyrbodalsregionen kan använda stämpeln i de sammanhang då de vill visa att de är en del av Fyrbodalsregionen (se vidare Varumärkesplattformen).

Egna verksamheters varumärken

Det finns endast en verksamhet inom förbundet som har ett eget undervarumärke och logotyp. Det är Business Region Väst (BRV). Detta på grund av att verksamheten vänder sig till en annan målgrupp (näringslivet) och med en annan typ av budskap och tonalitet än övriga förbundet. BRV har därför annan logotyp, delvis andra färger och grafisk profil. Vissa av färgerna är dock identiska med förbundets.

BRV:s logotyp kan användas enskilt i daglig kommunikation utan kommunalförbundets logotyp. Däremot ska det kommuniceras att BRV är en del av Fyrbodals kommunalförbund i press- och mediesammanhang, exempelvis i pressmeddelanden. Också i tidlös kommunikation, som till exempel rollups, webb och andra produktioner som lever över tid ska kopplingen till förbundet betonas, antingen visuellt (logotyp) eller genom text. Läs mer om riktlinjer kring användningen i Rutiner för kommunikation.

Vissa verksamheter/projekt är inte bara en del av kommunalförbundet utan också av en nationell organisation, till exempel Vård- och omsorgscollege och Teknikcollege. I dessa fall, när det också finns en nationell logotyp, ska båda logotyperna användas.

Ett annat undantag är också nätverket Fiskekommunerna som har en egen logotyp och hemsida. Nätverket består av nio kommuner och processleds av kommunalförbundet. Här ska också båda logotyperna användas.

Även andra verksamheter/projekt inom förbundet kan behöva lyftas visuellt utan att vara ett eget varumärke. I dessa fall kan man använda en så kallad startbild, en visuellt utformad bild just för verksamheten/projektet men med kommunalförbundets logotyp. En sådan bild får inte användas som en logotyp utan enbart som en inledande bild i kommunikationen (exempelvis som första sliden i en PP-presentation, omslag i en folder, huvudbild på hemsidan etc). Riktlinjer för startbilder finns i dokumentet Grafisk manual.

Tillfälliga varumärken

Ibland finns det en fördel i att låta även tidsbegränsade verksamheter ha egna varumärken eller logotyper. Det kan till exempel handla om projekt som stöds av förbundet, större evenemang eller kampanjer.

Mer om användningen av sådana varumärken finns i kapitlet om projektkommunikation.

Det geografiska varumärket

En särskild utmaning som kommunalförbundet delar med de ingående kommunerna är att huvudordet i varumärket även betecknar en geografisk plats.

Vi behöver vara tydliga när vi kommunicerar om vi avser organisationen ”Fyrbodals kommunalförbund” eller området ”Fyrbodalregionen”. Därför ska vi använda Fyrbodals kommunalförbund när vi menar arbetsplatsen/organisationen och Fyrbodalsregionen när vi syftar på geografin.

Undvik att använda enbart ordet ”Fyrbodal” då det blir otydligt om det är organisationen eller geografin som avses.

Devis och kort beskrivning

Som stöd i kommunikationen finns en devis som kan användas ensamt eller tillsammans med vår logotyp:

”Fyrbodals kommunalförbund – 14 kommuner samarbetar för hållbar utveckling”

När det finns lite mer plats att beskriva oss används nedanstående beskrivning. Den används exempelvis på hemsidan och i rekryteringsannonser:

”Fyrbodals kommunalförbund är ett av fyra regionala kommunalförbund i Västra Götaland. Genom oss samarbetar våra 14 medlemskommuner för en hållbar utveckling av vår delregion samt en enkel och rationell hantering av de mellankommunala frågorna. Genom samverkan blir Fyrbodalsregionen starkare och kan möta framtiden på ett bättre sätt.”

Nätverk och samverkan

Fyrbodals kommunalförbund driver och ansvarar för ett kommunikatörsnätverk där alla medlemskommuners kommunikatörer, kommunikationsansvariga och liknande roller har möjlighet att delta. Syftet med nätverket är

- att vara ett forum för dialog och informationsutbyte inom kommunikationsområdet.
- att sprida kunskap och dela erfarenheter.
- att bidra till att bygga gemensamma kommunikativa strategier och arbetssätt för att stärka Fyrbodalsregionens attraktionskraft, de lokala varumärkena och den gemensamma identiteten.
- att samverka med olika kommunikativa insatser som är till nytta för hela Fyrbodalsregionen.

Mediekanaler

Fyrbodals kommunalförbund kommunicerar genom ett stort antal kanaler. Olika mediekanaler har olika styrkor och är olika bra på att nå våra målgrupper.

Inför varje kommunikationstillfälle bör man ställa sig frågan vilket syfte kommunikationen har och vilken målgrupp man vill nå. Andra faktorer som spelar in är budskapets innehåll samt tidpunkt och frekvens för kommunikationen.

Webbplats och nyhetsbrev

Fyrbodals kommunalförbunds webbplats, fyrbodal.se, är förbundets primära kanal för extern information. Här finns bland annat information om förbundet, dess verksamhet samt kontaktvägar till politiker och anställda. Här finns även kommunalförbundets digitala anslagstavla. På startsidan publiceras kontinuerligt nyheter om förbundet och Fyrbodalsregionen. Vissa undersidor för verksamheter/projekt har också sitt eget nyhetsflöde (OBS! alla nyheter som publiceras på undersidorna publiceras inte nödvändigtvis på startsidan).

Alla sidor har en ansvarig tjänsteperson som ansvarar för att innehållet hålls uppdaterat och att inaktuell information tas bort. För innehåll på förstasidan samt webbplatsens struktur ansvarar kommunikationsansvarig.

Det utges också ett nyhetsbrev, 7-8 ggr per år. Utöver nyhetsbrevet skickas också andra liknande brev ut från olika verksamheter och projekt inom förbundet. Dessa brev får inte benämnas nyhetsbrev eftersom det då finns en risk att det förväxlas med förbundets övergripande nyhetsbrev. Istället rekommenderas benämningen *informationsbrev*.

Sociala medier

Sociala medier ger en möjlighet till dialog med våra målgrupper, och till marknadsföring av förbundet.

Rätt använda kan sociala medier ge ett stort genomslag för enskilda nyheter och budskap. De ger även möjlighet till riktad kommunikation till specifika målgrupper.

Som namnet antyder är sociala medier till sin natur sociala, det vill säga kommunikation sker åt flera håll, mellan kommunalförbundet och våra följare, men även mellan olika följare.

Även i sociala medier ska det vara tydligt vem som är avsändare. I första hand ska Fyrbodals kommunalförbunds logotyp användas. -

Förbundet är restriktiv med nya konton för verksamheter/projekt inom förbundet. Oftast sker bäst spridning av verksamheten/projektet genom förbundets huvudkonto för de olika sociala medierna. Konton som inte används på flera månader ska tas bort. Kommunikationsansvarig ska då kontaktas.

Följande sociala medier används i kommunikation hos Fyrbodals kommunalförbund:

- Facebook
- LinkedIn
- X (sparsamt)
- Instagram

- Youtube

Av dessa betraktas Facebook och Linkedin som de primära kanalerna och ska prioriteras vid publicering.

Ansvar i sociala medier

Att vara aktiv på sociala medier kräver att tid avsätts för att följa upp inlägg, svara på kommentarer och vid behov ta bort olämpliga eller olagliga kommentarer.

Utgångspunkten är att kommunikationsansvarig/kommunikatör ska publicera inlägg på sociala medier. I undantagsfall kan andra medarbetare få möjlighet till detta men då ska det förankras med kommunikationsansvarig.

Var och en som publicerar material på sociala medier är ansvarig för sin publicering. Därutöver ska alla konton ha en ansvarig tjänsteperson, som ansvarar för att hantera kommentarer och frågor, samt för att kanalen hålls aktiv och uppdaterad. Vid frånvaro ska en ersättare utses.

I ansvaret för ett konto ingår att ta bort kommentarer som strider mot publiceringsregler eller gällande lagstiftning, exempelvis förtal, hets mot folkgrupp, pornografi eller upphovsrättsskyddat material (se vidare under rubriken Regler och förhållningssätt kring kommentarer nedan).

Alla nya konton måste godkännas av kommunikationsansvarig och det måste alltid finnas fler än en person som har tillgång till inloggningsuppgifter till kontot. Mediekonton som är inaktiva eller saknar ansvarig ska stängas ner.

Läs mer om riktlinjer och regler kring sociala medier i Rutiner för kommunikation.

Övriga kanaler

I stort sett allt vi gör innehåller någon form av kommunikation, och alla tillfällen till kommunikation kan tas till vara. Det handlar till exempel om:

- Medlemskommunernas intranät och externa webbplatser.
- Fysiska möten i form av event, mässor, nätverk, konferenser med mera.
- E-postutskick, som till exempel inbjudningar till kurser, konferenser, nätverksmöten, men även utformning av signaturer.
- Marknadsföringsmaterial, pennor med mera.
- Trycksaker, som anteckningsblock, kuvert, skyltar med mera.
- Annonsering

I allt vi gör gäller förhållningssättet att vi alla är ambassadörer för kommunalförbundet och att vi bygger vårt varumärke tillsammans.

Press och media

Massmedia har en viktig roll i att granska offentliga myndigheter. Media har även en viktig roll som opinionsbildare och i att sprida samhällsinformation.

Genom att vara tillgängliga och ha en hög servicenivå gentemot journalister bidrar vi till att föra ut korrekt och intressant information om vår verksamhet och vår delregion.

Genom att vara proaktiva och ta initiativ till mediekontakter har vi större möjligheter att sätta agendan och få ut vårt budskap.

Ansvar och roller

Grundregeln är att alla får prata om allt, så länge det inte råder sekretess. Generellt sett ska den som ansvarar för ett ärende anses vara den som är lämpligast att uttala sig. Det innebär dock inte någon skyldighet att uttala sig. Det går alltid att ta stöd av närmaste chef eller kommunikationsansvarig.

Viktigt är att tänka på i vilken roll man uttalar sig. Är det som företrädare för verksamheten, som expert, eller som privatperson?

Förbundsdirektionens ordförande har det yttersta kommunikationsansvaret samt ansvarar för kommunikation kring politiska frågor och direktionsbeslut.

Förbundsdirektören har det övergripande ansvaret för kommunikation kring förbundets verksamhet och organisation.

Chefer ansvarar för kommunikation inom den egna avdelningen/insatsområdet.

Kommunikationsansvarig ansvarar för den kontinuerliga och övergripande kommunikationen kring förbundet samt utgör ett stöd till förtroendevalda och anställda. Pressmeddelanden och pressinbjudningar skickas alltid ut av kommunikationsansvarig.

Debatt och opinion

I förbundets uppdrag ligger också att kommunicera Fyrbodalskommunernas gemensamma ståndpunkter och ställningstagande i vissa frågor. Detta kan ske på olika sätt. Två exempel är *Positionspapper* och *Supportpapper*.

Ett *positionspapper* är ett dokument som tydligt klargör Fyrbodalskommunernas ståndpunkt i en specifik fråga och där förbundet aktivt driver frågan i olika kanaler, exempelvis via debattartiklar och pressmeddelande. Varje positionspapper måste beslutas av förbundsdirektionen.

Ett *supportpapper* är ett dokument där förbundet tydligt visar sitt stöd i en specifik fråga som drivs av en eller flera kommuner, men där förbundet inte självt är drivande. Däremot visar förbundet sitt stöd genom supportpappret. Ett supportpapper ska beslutas av förbundsdirektionen.

Debattartiklar där förbundet är avsändare och representant för Fyrbodals medlemskommuner ska i första hand skrivas under av förbundsordförande. I vissa fall kan även första och andra vice ordförande eller förbundsdirektör skriva under. I vissa specifika frågor kan också andra förbundspolitiker ge sin underskrift om dessa på något sätt har en speciell roll i det ställningstagandet som debattartikeln belyser.

Projektkommunikation

Projekt och logotyper

En stor del av kommunalförbundets verksamhet bedrivs i projektform. Projekt *som drivs av förbundet* ska inte ha egna logotyper, däremot kan man använda en startbild i kommunikationen (se ovan under Varumärkes-avsnittet).

Projekt som *stöds av förbundet* kan ibland ha egna varumärken, logotyper och mediekanaler. Även om sådana varumärken tas fram måste det alltid framgå att Fyrbodals kommunalförbund medverkar i eller medfinansierar projektet. Detta ska främst anges genom användandet av kommunalförbundets logotyp.

För varje projekt som påbörjas ska det tas fram riktlinjer om hur projektets kommunikation ska samspela med kommunalförbundets. Om nya varumärken och mediekanaler ska byggas upp ska det vara tydligt vilka behov dessa ska uppfylla och varför det inte räcker med kommunalförbundets varumärke och mediekanaler.

Projektstart

Vid starten av ett projekt som kommunalförbundet driver ska kommunikatör och projektledare (eller annan projektansvarig person) tillsammans göra följande:

1. Skapa en undersida på fyrbodal.se som ska vara publicerad så snart projektet är igång och samtidigt utse en ansvarig webbredaktör för sidan.

2. Kommunikatör skriver en nyhet till startsida och publicerar i förbundets kanaler om projektet med citat från ansvarig.

3. Sätta upp ett grovt årshjul och samtidigt bestämma om projektet behöver en detaljerad kommunikationsplan eller inte.

Allt framtagande av nya logotyper och mediekanaler, inklusive sociala medie-konton, domännamn och webbplatser, måste godkännas av kommunikationsansvarig.

Mål- och uppföljning

En mål- och uppföljning för den externa kommunikationen ska tas fram inför varje år av kommunikationsansvarig. Denna ska innehålla:

- Kommunikativa mål för:

1. Webb
2. Sociala medier
3. Nyheter
4. Nyhetsbrev
5. Pressmeddelande

Utvärdering

Utvärdering av förbundets kommunikation ska ske årsvis genom främst tillgänglig statistik och utskick av enkäter till relevant målgrupp om så är möjligt.

Utvärderingen syftar till att dels bedöma effektiviteten och räckvidden av kommunikationen, dels utgöra en kvalitativ analys av kommunikationen utifrån både statistik och enkätsvar. Analysen ska sedan ligga till grund för hur det framtida kommunikationsarbetet ska se ut. Utvärderingen ska också ligga till grund för att sätta upp nya mål inför kommande år.

Dokument

Följande dokument är kopplad till kommunikationsarbetet på förbundet:

- Kommunikationsstrategi
- Rutiner för kommunikation
- Varumärkesplattform och visuell identitet
- Grafisk manual
- Business Region Väst Brandbook
- Business Region Väst Kanalstrategier
- Policy för intern kommunikation (2020)

Fyrbodals
kommunalförbund

ÄRENDE 7 – Delårsbokslut, kl. 09,30-09,40

Förslag till beslut
Direktionen beslutar att godkänna delårsrapport augusti 2026

Sammanfattning
Enligt fastställt årshjul för 2026 ska Fyrbodals kommunalförbund upprätta delårsrapport per 31 augusti. Delårsrapporten redovisar verksamhetens utveckling och ekonomiska ställning efter årets två första tertial samt en bedömning av den förväntade utvecklingen för helåret.

Under perioden har kommunalförbundet arbetat i linje med verksamhetsplanen för 2026–2028 och de två övergripande målen ”Ökad attraktionskraft för Fyrbodalsregionen” och ”Att stödja och utveckla det kommunala självstyret”. Sammantaget bedöms verksamheten utvecklas enligt fastställd plan och kommunalförbundet bedöms uppnå god ekonomisk hushållning under 2026.

Kommunalförbundet redovisar per 31 augusti 2026 ett positivt resultat om 101 tkr jämfört med ett budgeterat resultat om 0 tkr. Helårsprognosen är ett resultat i nivå med budget om 0 tkr. Likviditeten bedöms vara god och balanskravet bedöms uppfyllas för helåret.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse 2026-10-05

Delårsrapport augusti 2026

Beslutet skickas till
Medlemskommunerna

Förbundets revisorer

Delårsrapport augusti 2026

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att godkänna delårsrapport augusti 2026.

Sammanfattning

Enligt fastställt årshjul för 2026 ska Fyrbodals kommunalförbund upprätta delårsrapport per 31 augusti. Delårsrapporten redovisar verksamhetens utveckling och ekonomiska ställning efter årets två första tertial samt en bedömning av den förväntade utvecklingen för helåret.

Under perioden har kommunalförbundet arbetat i linje med verksamhetsplanen för 2026–2028 och de två övergripande målen ”Ökad attraktionskraft för Fyrbodalsregionen” och ”Att stödja och utveckla det kommunala självstyret”. Sammantaget bedöms verksamheten utvecklas enligt fastställd plan och kommunalförbundet bedöms uppnå god ekonomisk hushållning under 2026.

Kommunalförbundet redovisar per 31 augusti 2026 ett positivt resultat om 101 tkr jämfört med ett budgeterat resultat om 0 tkr. Helårsprognosen är ett resultat i nivå med budget om 0 tkr. Likviditeten bedöms vara god och balanskravet bedöms uppfyllas för helåret.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2026-10-05

Delårsrapport augusti 2026

Beslutet skickas till

Medlemskommunerna

Förbundets revisorer

Ärendebeskrivning

Uppföljning av verksamheten per augusti 2026

Fyrbodals kommunalförbunds verksamhetsplan för 2026–2028 utgår från de två övergripande målen ”Ökad attraktionskraft för Fyrbodalsregionen” och ”Att stödja och utveckla det kommunala självstyret”. Verksamheten bedrivs inom insatsområdena

regional utveckling, kompetensförsörjning och välfärdsutveckling. Insatsområdena ska tillsammans bidra till en attraktiv, hållbar och konkurrenskraftig Fyrbodalsregion och till att stärka medlemskommunernas förutsättningar att fullgöra sina uppdrag.

Under årets två första tertial har arbetet fortsatt genom kommunövergripande samverkan, strategiska utvecklingsinsatser, projekt och verksamheter samt stöd- och påverkansarbete inom flera områden. Uppföljningen visar sammantaget att verksamhetsmålen utvecklas enligt fastställd plan. Under perioden har åtta projekt avslutats, samtidigt som ett stort antal projekt och löpande verksamheter fortsatt bedrivs inom ramen för kommunalförbundets uppdrag och externa finansiering.

God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning

Fyrbodals kommunalförbund redovisar ett resultat om 101 tkr per 31 augusti 2026. Förbundskansliet redovisar ett positivt resultat om 49 tkr, där positiva avvikelser i budget går att härleda till högre ränteintäkter, samt en återhållsam kostnadsutveckling för att skapa ekonomiskt utrymme för systembyten och implementeringskostnader. Förbundskansliet påverkas också av den interna fördelningen av gemensamma kostnader, där den interna intäkten per delåret överstiger den redovisade kostanden för extern revison, vilket tillfälligt bidrar positivt till resultatet. Personalkostnader för förbundskansliet är per delåret samtidigt högre än budgeterat till följd av konstaterat avgångsvederlag som kostnadsförts i sin helhet. Åtgärder och omfördelning av personal har gjorts under året för att begränsa den ekonomiska effekten.

Resterande resultat om 52 tkr är hänförligt till projektverksamheten, och överskott i avslutade projekt. Pågående projekt och driftverksamheter bedöms bedrivas inom ramen för tillgänglig finansiering och prognostiseras med ett resultat i balans.

Kommunalförbundets likviditet bedöms fortsatt vara god och ger en stabil betalningsberedskap samt förutsättningar att förskottera medel i projekt där kommunalförbundet är projektägare. Soliditeten uppgår per 31 augusti till 9 procent. De finansiella målen bedöms sammantaget följa plan. Balanskravsresultatet uppgår per 31 augusti till 101 tkr och helårsprognosen är ett resultat i nivå med budget om 0 tkr. Balanskravet bedöms därmed uppfyllas. Sammantaget är bedömningen att kommunalförbundet förväntas uppnå god ekonomisk hushållning under 2026.

Handläggare av ärendet

Anton Snibb
Ekonomiansvarig

Fyrbodals kommunalförbund

Delårsrapport
Augusti 2026

Innehåll

Förbundsdirektör och ordförande om verksamheten 2026 3
Uppföljning av verksamheten augusti 2026....5
Insatsområde 1: Regional utveckling....6
Insatsområde 2: Kompetensförsörjning 9
Insatsområde 3: Välfärdsutveckling 12
Förbundsgemensamma mål....16
Förvaltningsberättelse 19
Inledning 19
Översikt över verksamhetens utveckling 19
Kommunalförbundet....19
Politisk organisation....21
Finansiella anläggningstillgångar....24
Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning 25
Händelser av väsentlig betydelse 29
Styrning och uppföljning av kommunalförbundet....30
God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning....32
Finansiella mål 33
Balanskravsresultat 33
Väsentliga personalförhållanden 34
Förväntad utveckling....35
Finansiella rapporter 37
Resultaträkning....37
Balansräkning....38
Noter....40
Driftsredovisning 46
Förteckning särskild finansierad verksamhet 48
Förteckning projektverksamhet....49
Avslutade projekt 50

Förbundsdirektör och ordförande om verksamheten 2026

Gemensam riktning i en tid av omställning

De åtta månader som har passerat av året har präglats av ett fortsatt högt omställningstryck i samhället. Demografiska förändringar, kompetensbrist, energiomställning och en osäker omvärld ställer stora krav på kommunernas och regionens förmåga att samverka, prioritera och hitta gemensamma lösningar. I detta arbete har Fyrbodals kommunalförbund fortsatt att vara en samlande kraft för medlemskommunerna och en viktig aktör för regional utveckling.

En av årets mest betydelsefulla händelser är beslutet att ta fram en gemensam vision för Fyrbodalsregionen. Visionen ska ge en långsiktig riktning för kommunernas gemensamma utvecklingsarbete och bidra till att möta de demografiska utmaningarna genom stärkt attraktivitet, hållbar tillväxt och en långsiktigt hållbar välfärd. Arbetet sker i nära samverkan med medlemskommunerna och blir en viktig utgångspunkt för kommande mandatperiod.

Energiomställningen har fortsatt varit högt prioriterad. Under året har ett delregionalt inriktningsdokument för elektrifieringsomställning och energiförsörjning antagits, vilket ger en gemensam politisk riktning för Fyrbodals 14 kommuner. Samtidigt har arbetet påbörjats med att omsätta inriktningen till konkreta åtgärder genom en delregional handlingsplan. Även inom transportinfrastrukturen har viktiga framsteg gjorts, där Fyrbodalsregionen fått god utdelning i den nationella planen för transportinfrastruktur efter ett långsiktigt och aktivt påverkansarbete.

Kompetensförsörjningen är fortsatt en av regionens största framtidsfrågor. Förbundet har därför genomfört ett omtag av de delregionala branschråden, stärkt samverkan mellan utbildning och arbetsliv samt fortsatt arbetet inom Teknikcollege, Vård- och omsorgscollege och Kompetensråd Fyrbodal. Samtidigt har kommunerna fått stöd i arbetet med de omfattande skolreformer som nu genomförs.

Inom välfärdsutvecklingen har fokus legat på att stödja kommunerna i omställningen till ny socialtjänstlag, utvecklingen av god och nära vård samt arbetet för barn och ungas hälsa och fullföljda studier. Ett nytt hälso- och sjukvårdsavtal är under tecknande och förberedelserna för implementeringen pågår. Genom Vårdsamverkan Fyrbodal, FoU-verksamheten, Hälsokällan och Kunskapsnoden fortsätter förbundet att skapa förutsättningar för gemensamt lärande och långsiktig utveckling.

Trots ett mer ansträngt ekonomiskt läge för många aktörer visar delårsrapporten att verksamheten utvecklas enligt plan. Samtliga delmål i verksamhetsplanen bedöms följa plan och förbundet redovisar ett positivt resultat för perioden. Tillsammans med medlemskommunerna fortsätter vi att skapa förutsättningar för ett attraktivt, hållbart och konkurrenskraftigt Fyrbodal.

Anna Lärk Ståhlberg, förbundsdirektör

Peter Eriksson, förbundsordförande

Verksamhet

Färgkoder för målen: ●●●= följer plan, ●●●= följer delvis plan, ■■■= följer inte plan

Uppföljning av verksamheten augusti 2026

Enligt förbundsordningen har förbundet till ändamål att stärka medlemskommunernas intressen och att bidra till regional utveckling. Ett övergripande mål för verksamheten är att förbundet ska bidra till en ökad attraktionskraft för Fyrbodalsregionen. Ett annat är att stödja och utveckla det kommunala självstyret.

Fyrbodals kommunalförbunds verksamhetsplan 2026–2028 syftar till att främja hållbar och innovativ tillväxt genom samverkan, med ett helhetsperspektiv på social, ekologisk och ekonomisk utveckling. Planen bygger på tre insatsområden: regional utveckling, kompetensförsörjning och välfärdsutveckling, vilka tillsammans skapar en konkurrenskraftig och attraktiv region.

Kommunalförbundet arbetar för att koppla samman lokala och regionala frågor och bidra till globala och regionala mål såsom den regionala utvecklingsstrategin och strategin för hälso- och sjukvårdens omställning samt Klimat 2030. Genom samverkan mellan medlemskommunerna, näringslivet och andra aktörer genomförs insatser som stärker Fyrbodalsregionens långsiktiga utveckling.

Kommunalförbundet representerar medlemskommunerna i regionala sammanhang genom utsedda politiker i forum som Beredningen för hållbar utveckling (BHU), Politiskt samrådsorgan (SRO) och VästKom.

De tre insatsområdena i kommunalförbundets verksamhetsplan är regional utveckling, kompetensförsörjning, och välfärdsutveckling. Var och en av dem syftar till att skapa en attraktiv, hållbar och framgångsrik Fyrbodalsregion.

- **Regional utveckling** är basen för att skapa en konkurrenskraftig och attraktiv region.
- **Kompetensförsörjning** säkerställer att regionen har tillgång till rätt kompetens för att driva denna utveckling.
- **Välfärdsutveckling** bygger på att skapa en stark och sammanhållen social struktur för att invånarna ska kunna leva och verka här.

Alla delmål i dessa insatsområden är sammankopplade i att bygga en stark och hållbar region där människor, företag och samhälle kan utvecklas i samklang med varandra.

Inom varje insatsområde finns en rad verksamheter, projekt och aktiviteter som bidrar till den politiskt beslutade verksamhetsplanen.

Insatsområde 1: Regional utveckling

Fyrbodals kommunalförbund arbetar för att skapa hållbar utveckling genom samverkan mellan kommuner, näringsliv, akademi och externa aktörer. Arbetet omfattar ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet med fokus på ett konkurrenskraftigt och innovativt näringsliv, attraktiva livsmiljöer samt en robust och sammanhållen samhällsplanering.

Under årets två första tertial har insatsområdet regional utveckling präglats av hög aktivitet, stärkt samverkan och en successiv förflyttning från strategisk utveckling och uppbyggnad av strukturer till ett mer konkret genomförande. De etablerade nätverken, plattformarna och strategiska inriktningarna har gett bättre förutsättningar för att samla kommunerna kring gemensamma utvecklingsfrågor och att mobilisera aktörer utanför den kommunala sektorn.

Samtidigt har omvärldsläget med ekonomisk osäkerhet, begränsade offentliga resurser och ett högt omställningstryck tydliggjort behovet av regional samordning. Det har stärkt betydelsen av kommunalförbundets roll som sammanhållande aktör, inte minst i frågor där enskilda kommuner har begränsade möjligheter att själva driva utvecklingen. Under perioden har också förmågan att positionera Fyrbodal i regionala, nationella och europeiska sammanhang stärkts.

En viktig utveckling är att flera tidigare långsiktiga satsningar nu börjar ge konkreta resultat. Samtidigt varierar genomslaget mellan olika områden. Brist på finansiering och begränsad kapacitet hos framför allt mindre företag och vissa utvecklingsaktörer påverkar möjligheten att skala upp insatser och omsätta initiativ i varaktig förändring.

Sammantaget är utvecklingen positiv och samtliga delmål bedöms följa plan. Insatsområdet har stärkt sin strategiska förmåga och sin samverkanskapacitet, samtidigt som genomförandet har ökat. Den fortsatta utmaningen är att gå från en hög aktivitetsnivå till långsiktiga och mätbara effekter. Det kräver prioritering, uthållig finansiering och fortsatt förmåga att samla regionens aktörer kring gemensamma utvecklingsfrågor.

Delmål 1: Konkurrenskraftigt och innovativt näringsliv

Bedömning: följer plan

Under tertial 1 och 2 2026 visar arbetet inom målområdet en tydlig förstärkning av Business Region Väst (BRV) som gemensam plattform, med ökad synlighet, fler etableringsförfrågningar och ett aktivt näringslivsnätverk, vilket sammantaget indikerar god måluppfyllelse kring att förenkla etablering och omställning.
Proaktivt etableringsfrämjande arbete, inklusive konferensen Defence InWest och riktade företagsbesök, har genererat många pågående etablerings- och expansionsprocesser och stärker regionens attraktionskraft, samtidigt som kommunernas offertberedskap utvecklas konkret.
Samverkan med innovationsstödsystemet och utvecklingsnoderna har fördjupats genom satsningar på Kristineberg Center, Mötesplats Steneby, Wargön Innovation och planerad BRV-dag, men flera aktörer brottas med ekonomiska utmaningar vilket riskerar att begränsa långsiktigt genomslag.

Satsningarna på cirkulär och hållbar ekonomi levererar i huvudsak enligt plan med goda resultat inom teknik, kunskapsspridning och företagsstöd, men har svårt att fullt ut nå vissa

indikatorer på grund av både utvecklingsnodernas finansiering och små och medelstora företags begränsade resurser att delta.
Inom blå och bioekonomi har Processleda fiskekommunerna, Blå Samverkan och Projekt Marefine tagit viktiga steg genom beredskapsarbete, provtagningar och förstudier kring resursnyttjande av fisk och möjliga bioraffinaderietableringar, vilket lägger en stabil grund för framtida värdekedjor.
Sammantaget levererar målområdet väl mot sina huvudmål genom hög aktivitetsnivå, bredd i insatser och tydliga resultat inom etableringsfrämjande, cirkulär ekonomi och blå/grön näringslivsutveckling, men den fortsatta måluppfyllelsen är beroende av att lösa strukturella finansieringsutmaningar och öka deltagandet från små och medelstora företag.

Delmål 2: Attraktiva livsmiljöer

Bedömning: följer plan

Insatserna inom regional utveckling är sammantaget genomförda enligt plan under tertial 2 2026, med genomgående grön måluppfyllelse och en tydlig förflyttning från etablering och planering till konkret genomförande. Arbetet med de geografiska varumärkena Bohuslän, Dalsland, Trollhättan, Uddevalla och Vänersborg visar god progression genom bland annat Projekt Bolust, Hitta hem i Dalsland, Det Goda Livet i Dalsland 2.0, Platåbergens Geopark och Det goda livet i Bohuslän. Aktiviteterna har lett till framtagna marknadsföringskoncept, ökad digital räckvidd och uppstart av insatser inom bland annat bredband, samhällsplanering, skog och upplevelsecentra.

Inom kultur, miljö och gestaltad livsmiljö har nätverk och samverkansstrukturer stärkts, bland annat genom Kulturansvarigas nätverk, Miljöstrategiskt nätverk, Gestaltad livsmiljö och Local Chapter NEB West Sweden. Detta skapar bättre förutsättningar för gemensamma satsningar, internationella samarbeten, EU-ansökningar och genomförandet av klimatlöften, med stärkta samverkansstrukturer på regional, nationell och EU-nivå. Även Skogsprogrammet och arbetet med kultur- och naturmiljöer har utvecklats, samtidigt som vissa roller och ambitioner behöver tydliggöras.

Även etableringen av kriminalvårdsanstalt i Åmål har tagit konkreta steg framåt, medan vissa satsningar befinner sig i en mer prövande fas. Integrering av ekosystemtjänster och naturbaserade lösningar är fortsatt i ett uppstarts- och konkretiseringsskede. Sammantaget är utvecklingen positiv, med ökad konkretisering, stärkt samverkan och tydligare förberedelser inför kommande programperioder och utlysningar.

Delmål 3: Robust och sammanhållen samhällsplanering

●●● **Bedömning: följer plan**

Måluppfyllelsen inom robust och fossilfri energiförsörjning bedöms som god, med antaget inriktningsdokument, aktivt nätverk (NEEF) och tydlig planering inför en konkret handlingsplan, även om mycket arbete återstår i genomförandefasen.
Inom transportinfrastruktur har viktiga delmål uppnåtts genom regeringens beslut om utbyggnad av E45 och ett stärkt arbete med storregional kollektivtrafik (Storkoll 2050), där nätverket för infrastruktur och kollektivtrafik samt revideringen av Målbild tåg visar stabil framdrift.
Arbetet med Ökad resiliens och hållbarhet – med fokus på förbättrad resurshushållning, ökad självförsörjningsgrad och omställning till fossilfri mobilitet – har gått från uppstart till genomförande, men tyngre, mer generella insatser för effektivare resursanvändning begränsas fortfarande av bristande resurser och finansiering.
Strukturbildsarbetet för Fyrbodalsregionen har stärkts genom ny projektledning, uppstart av samhällsbyggnadschefsnätverk och utveckling av digitala verktyg, där uppdraget att ta fram en vision för Fyrbodalsregionen är en viktig strategisk ram för kommande år.
Framåt behöver fokus ligga på att: säkerställa genomförande och finansiering av energi- och mobilitetsomställningen (bland annat GreenFleets Next och robust laddinfrastruktur), förstärka insatser för generell resurshushållning och industriell symbios, konsolidera livsmedelsförsörjningssatsningar (biogas, fiskuppfödning, sjömat) samt slutföra och förankra strukturbild och vision så att de blir styrande verktyg i kommunernas planering.

Insatsområde 2: Kompetensförsörjning

Kommunalförbundet stärker kompetensförsörjningen genom samverkan mellan utbildning och arbetsliv samt livslångt lärande. Under året har branschdialoger, kompetensråd, college och nätverk bidragit med kunskap om framtida kompetensbehov. Teknikcollege Fyrbodal intensifierar sitt utvecklingsarbete och söktrycket till vård- och omsorgsprogrammet ökar. Vidare fortsätter arbetet med skolreformer, flexibla utbildningsformer och en förnyad ESF projektansökan för Kompetenslandskap Fyrbodal.

Uppdraget är att bidra till en hållbar kompetensförsörjning i Fyrbodal för både offentlig sektor och näringsliv. Grunden i arbetet är att stärka samverkan mellan utbildning och arbetsliv samt skapa förutsättningar för livslångt lärande. För att möta arbetslivets behov krävs en god matchning mellan utbildningsutbud och efterfrågad kompetens, samtidigt som fler behöver ges möjlighet att utveckla sin kompetens och ställa om genom arbetslivet.

Arbetet bedrivs i nära samverkan med kommuner, myndigheter, lärosäten, utbildningsanordnare, arbetsmarknadens parter och arbetsgivare. Genom nätverk, kompetensråd, collegeverksamheter och branschdialoger skapas forum för omvärldsbevakning, erfarenhetsutbyte, gemensamma analyser och utvecklingsinsatser. Genom Antagning Fyrbodal samordnas gymnasieantagningen för merparten av Fyrbodals kommuner och genom Praktiksamordning Fyrbodal stärks kopplingen mellan utbildning och arbetsliv. Under året har regionala branschdialoger genomförts och en utredning om branschrådens framtida former genomförts för att säkerställa att samverkansstrukturerna fortsatt möter regionens kompetensförsörjningsbehov.

Teknikcollege har återcertifierats för en ny femårsperiod och arbetet med att engagera fler kommuner och företag pågår. Inom Vård- och omsorgscollege pågår rekrytering av ny processledare. Sedan i våras har VGR påbörjat en dialog med delregionerna kring en eventuell ny finansieringsmodell, med målsättning att kunna ha en processledare på heltid.

Avdelningen för kompetensförsörjning har även under andra tertialet påverkats av sjukskrivning och vakans, om än i mindre omfattning än tertial 1. Avdelningen har startat processen med återlämnande av uppdraget med PRAO-anskaffning, då detta är en av orsakerna till återkommande vakanser och sjukskrivningar. Omfattningen av sjukskrivningar har också minskat.

Delmål 1: Stark samverkan mellan utbildning och arbetsliv

●●● **Bedömning: följer plan**

Arbetet med att stärka samverkan mellan utbildning och arbetsliv har fortsatt med fokus på att förbättra matchningen mellan utbildningsutbud och arbetsmarknadens behov. Tolv regionala branschdialoger har genomförts i samarbete mellan Västra Götalandsregionen och kommunalförbunden. Dialogerna har gett viktiga underlag för planering och dimensionering av gymnasial utbildning, vuxenutbildning och yrkeshögskoleutbildning, vilka återförts till utbildningsanordnare genom en gemensam kompetensdag i Fyrbodal.

En utredning om branschrådens framtida form och funktion har genomförts. Resultaten visar ett fortsatt behov av samverkansarenor för kompetensförsörjningsfrågor samtidigt som formerna behöver utvecklas för att möta framtida behov. Kompetensråd Fyrbodal har fortsatt att vara en viktig arena för dialog kring kompetensbehov, bristyrken, vuxenutbildning och demografiska utmaningar.

Teknikcollegets arbete med att öka engagemanget från kommuner och företag har intensifierats. Glädjande är att Sotenäs kommun nu beslutat att ansluta sig. Inom Vård- och omsorgscollege har flera insatser genomförts för att stärka utbildningarnas kvalitet och attraktivitet. Det ökade söktrycket till vård- och omsorgsprogrammet är positivt, men fler ungdomar väljer fortfarande högskoleförberedande utbildningar framför yrkesutbildningar.

Samverkan mellan vuxenutbildningarna har fördjupats genom gemensamt arbete kring antagning, språkutveckling och yrkesutbildningar. Samtidigt kvarstår utmaningar kopplade till APL-platser, yrkeslärarbrist samt matchningen mellan utbildningarnas innehåll och arbetsmarknadens efterfrågan, frågor som blir allt viktigare i takt med den gröna och digitala omställningen.

Delmål 2: Livslångt lärande

●●● **Bedömning: följer plan**

Arbetet med att främja livslångt lärande har under perioden präglats av samverkan, kunskapsutveckling och kompetensutvecklingsinsatser genom hela utbildningskedjan. Ett särskilt fokus har legat på att stödja skolhuvudmän och förvaltningsledningar i arbetet med att hantera och implementera de omfattande skolreformer som införs nationellt. Genom utbildningschefs- och ordförandenätverken har kommunerna fått stöd genom omvärldsbevakning, erfarenhetsutbyte och gemensam analys av reformernas konsekvenser.

Förbundet har samtidigt fortsatt att stödja barns och ungas utveckling genom insatser inom fullföljda studier, föräldrasamverkan, psykisk hälsa och våldsprevention. Ett metodmaterial för samverkan med vårdnadshavare har tagits fram och en kartläggning inom IM och KAA har genomförts för att fånga ungas erfarenheter av vad som främjar skolnärvaro, motivation och etablering vidare i studier eller arbete. Arbetet visar betydelsen av tidiga och samordnade insatser för att stärka individers möjligheter att fullfölja sin utbildning.

Inom gymnasieantagningen har förberedelserna för införandet av det nationella antagningssystemet *Mitt gymnasieval* fortsatt. Gemensamma rutiner och arbetssätt utvecklas för att skapa likvärdighet, effektivitet och tillgänglighet för elever och huvudmän.

Inom vuxenutbildningen har fokus legat på att stärka yrkesutbildningarnas attraktivitet, utveckla antagningsprocesser samt språkutvecklande arbetssätt och validering. Flera kommuner arbetar samtidigt med distans- och hybridlösningar för att öka utbildningarnas tillgänglighet.

Projektansökan Kompetenslandskap Fyrbodal har vidareutvecklats tillsammans med kommunerna för att stärka långsiktiga strukturer för kompetensutveckling och omställning. Arbetet visar att behovet av flexibla utbildningsformer och kontinuerligt lärande ökar i takt med digitalisering, demografiska förändringar och förändrade kompetenskrav på arbetsmarknaden.

Insatsområde 3: Välfärdsutveckling

Kommunalförbundet har fortsatt arbeta för att stärka kommunernas förmåga att möta välfärdens utmaningar. Genom att stimulera samverkan har stöd givits för att förbättra barn och ungas hälsa, fullföljda studier samt för att främja välfärdens omställning till god och nära vård och möta de krav en ny socialtjänstlag innebär. Vårdsamverkan Fyrbodal fortsätter att skapa bättre samarbete mellan kommunerna och regionalt finansierade vårdgivare.

Avdelningen för välfärdsutveckling verkar brett för att främja kommunernas förutsättningar, både genom spridning av kunskap och kompetens samt genom arbete med de avtal och samverkansdokument som reglerar samarbete och ansvarsgränser. I nära samarbete med kommunernas företrädare arbetar avdelningen för att identifiera och prioritera i de frågor som bäst tjänar på samverkan eller gemensamt utvecklingsarbete. Genom avtal finansierar kommunerna FoU, där insatser ges för att systematiskt stärka kommunernas kunskapsutveckling, stärka utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst samt ge stöd till strategiska insatser inom områdena kunskap, kvalitet och kompetens.

På länsnivå bedrivs övergripande samordningsfrågor kring hälsa, vård och omsorg samt psykisk hälsa. Kommunalförbundets uppdrag är att företräda kommunerna, förankra processerna och bära in kommunala perspektiv och behov i samverkansstrukturen. Verksamheten utgör regional stöd- och samverkansstruktur i den nationella kontexten där man utgör länk mellan kommunerna och nationella sakområdesnätverk för att främja utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst. Bemanning sker också av vårdsamverkan Fyrbodal, för att säkerställa att kommunala perspektiv omhändertas och får gehör i samverkan med vårdgrannar på delregional nivå och att processtöd ges till den lokala samverkan.

För främjande av barn och ungas utveckling och hälsa genomförs insatser inom Hälsokällan, där verksamheten samfinansieras av kommunerna gemensamt med Västra Götalandsregionen. Ett projekt finansierat av Jämställdhetsmyndigheten har utvecklat metoder för våldspreventivt arbete i skola och förskola. Insatser och samordning i frågor kring framtidsrusta barn och unga sker via kunskapsnoden, som till hälften är finansierat av Västra Götalandsregionen som en kraftsamling inom den regionala utvecklingsstrategin. Uppstart av delregional samordning av det drogförebyggande arbetet har skett, där en funktion har anställts för att skapa synergieffekter i det drogförebyggande arbetet.

Delmål 1: Stark samverkan

●●● **Bedömning: följer plan**

Arbetet under perioden har stärkt kommunernas gemensamma utvecklingskraft genom samordning, kunskapsdelning och gemensamma strukturer. Nätverk, FoU-rum och andra samverkansarenor har gett kommunerna möjlighet att dela erfarenheter, samordna sina perspektiv och agera gemensamt i frågor som berör flera kommuner. Socialchefs- och socialnämndsordförandenätverken har exempelvis hanterat frågor om nytt hälso- och sjukvårdsavtal, samsjuklighetsreformen, nationell strategi för psykisk hälsa, aktivitetskrav och system för informationsutbyte mellan vårdgivare.

Flera utvecklingsområden har gått från dialog och behovsinventering till konkreta strukturer och handlingsplaner. Tydligast framdrift finns inom samsjuklighetsområdet, där behov har kartlagts tillsammans med kommunerna, dialoger och workshops har genomförts och en gemensam målplan har tagits fram. Arbetet har fått positiv återkoppling från kommunerna och skapat en gemensam riktning inför det fortsatta arbetet. Inom arbetet med den nationella demensstrategin har utveckling skett där nätverk, referensgrupper och samverkansformer har etablerats utifrån de kommunala verksamheternas behov som kartlagts. Yrkesresan har utvecklats vidare genom utbildning, implementeringsstöd och kommunala nätverk. Gällande samordningsuppdraget kring nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention har Fyrbodals kommunalförbund medverkat i arbetet kring framtagande av en ny länsgemensam handlingsplan. Som en del av detta arbete har en behovsinventering genomförts i Fyrbodalsregionen utifrån den nationella strategin för psykisk hälsa. Arbetet har skapat förutsättningar för mer samordnade och behovsanpassade insatser i länet och behovskartläggning har gett svar om att kommunerna har störst behov av utvecklingsstöd och samverkan kring barn och ungas hälsa och inom suicidprevention. Sammantaget har perioden stärkt samsyn, samverkanskapacitet och förutsättningar för långsiktig verksamhetsutveckling i kommunerna.

Delmål 2: Forskning, kunskapsutveckling och kvalitet

●●● **Bedömning: följer plan**

Under perioden har flera steg tagits från planering till konkret genomförande där kommunerna får tillgång till gemensamma kunskapsstöd, kompetensutveckling och strukturer för erfarenhetsutbyte som är svåra att bygga upp var och en för sig. Gemensamt lärande har till exempel skett genom högt deltagandet i utbildningar och nätverk. Stärkt utvecklingskapacitet skapas tillsammans då samtliga kommuner deltar i lärprocessen för den nya socialtjänstlagen. Detta visar på ett starkt engagemang och en efterfrågan på gemensamt stöd. Processledningen av lärprocess i omställningen till ny socialtjänstlag har fått en stark start där samtliga kommuner i Fyrbodal deltar. De första träffarna har genomförts och utvärderingar visar att kommunerna lyfter särskilt värdet av erfarenhetsutbyte, dialog och att dela arbetssätt.

Utvecklingskraft genom gemensamma nätverk kan exemplifieras genom IFO-utvecklingsgruppen som med regelbundenhet samlar cirka 50 personer från samtliga 14 kommuner och ger kommunerna möjlighet att både dela erfarenheter och påverka innehållet utifrån egna behov.

Chefsdagarna om jämlik och jämställd socialtjänst samlade cirka 350 chefer, med mycket positiv återkoppling. Även utbildningen i KUBINOL hade högt deltagande och god respons. Utbildningar inom bland annat LSS och psykisk ohälsa har nått cirka 200 deltagare, medan utbildningen om tvångs- och begränsningsåtgärder hade lägre deltagande.

Tillgänglighet till kunskapsstöd har förbättrats, till exempel genom att kompetensmodellerna och Yrkesresan har fått en egen webbsida där aktuell information samlats på ett sätt som är användarvänligt. Stärkt koppling mellan forskning och praktik ger bland annat genom utveckling av samarbetet med Högskolan Väst vilket har resulterat i *Forskarkvart med Fyrbodal*, samtidigt som ett nytt forskningssamarbete kring unga personer med kognitiv svikt är under utveckling. Samverkan med Primärvårdens FoU fortsätter genom gemensamma aktiviteter såsom FoU-caféer och en förberedelsearbete för en gemensam demensdag. Ett FoU-café med fokus på ”Femfingermodellen” har redan genomförts och bidragit till erfarenhetsutbyte och spridning av arbetssätt mellan kommunala och regionalt finansierade verksamheter.

Delmål 3: Utvecklande, hälsofrämjande och tidiga insatser

●●● Bedömning: följer plan

Under tertial 2 har förflyttningen från enskilda kompetensinsatser till ett mer långsiktigt och sammanhållet kunskaps- och utvecklingsstöd fortsatt. Hälsokällan och Kunskapsnodens samverkans och utvecklingsarbete stärker kommunernas tillgång till kunskap, metoder och nätverk. Detta bidrar till en mer samordnad och jämlik utveckling av det främjande och förebyggande arbetet för barn, unga och föräldrar.

Efterfrågan på insatser inom framför allt våldsprevention och föräldraskapsstöd har varit hög. Utvärderingar visar att insatserna bidrar till ökad kunskap och inspiration samt ger yrkesverksamma tillgång till konkreta verktyg för det praktiska arbetet. Nätverk och gemensamma kunskapsinsatser skapar samtidigt arenor för erfarenhetsutbyte och bidrar till stärkt samverkan mellan skola, socialtjänst samt kultur- och fritidsverksamhet. Arbetet med den digitala kunskapsplattformen *En uppväxt fri från våld* har under perioden gått från utveckling till aktiv spridning, både inom och utanför Fyrbodal. Handboken är i slutskedet och beräknas vara färdig i december 2026. Följeforskningen är inne i sin slutfas och bidrar med fördjupad kunskap om barns perspektiv samt om effekterna av det våldspreventiva arbetet.

Inom föräldraskapsstödet har ABC-utbildningar genomförts tillsammans med en större kompetensinsats med cirka 70 deltagare. Samverkan med Västra Götalandsregionen, kommunerna och andra berörda aktörer har samtidigt fördjupats, vilket skapar bättre förutsättningar för en sammanhållen utveckling av föräldraskapsstödet.

Kunskapsnoden har fortsatt att omsätta forskning och erfarenhetsbaserad kunskap till konkret stöd för kommunernas utvecklingsarbete inom bland annat psykisk hälsa, föräldraskapsstöd, fullföljda studier och ungas delaktighet. Ett särskilt fokus har varit att involvera unga i utvecklingsarbetet inom KAA och IM. Detta har gett fördjupad kunskap om ungas behov av trygga relationer, delaktighet, engagerade vuxna och meningsfulla

sammanhang. Arbetet stärker därmed förutsättningarna för att främja skyddsfaktorer och skapa bättre möjligheter för barn och unga att må bra, utvecklas och fullfölja sina studier.

Arbetet med lärverktyget *Det syns inte* har fortsatt och under hösten ansluter ytterligare tre skolor i Uddevalla. Inom föräldraskapsstödet har utbildningar, nätverk och en välbesökt boosterdag genomförts. Föreläsningen med Martin Forster nådde cirka 70 yrkesverksamma och cirka 80 föräldrar digitalt. Kartläggningen av föräldraskapsstödet i Fyrbodal är genomförd och utgör ett underlag för fortsatt utveckling, samordning och prioritering av insatser.

Den regionala samverkan mellan kunskapsnoderna, Västra Götalandsregionen och kommunerna har också stärkts under perioden genom gemensamma nätverk och en länsgemensam nod-dag. Arbetet har även omfattat förberedelser inför den länsgemensamma konferensen *Framtidsrusta barn och unga*, som skapar en gemensam arena för kunskapsdelning, erfarenhetsutbyte och fortsatt utveckling av det främjande och förebyggande arbetet.

Förbundsgemensamma mål

Delmål 1: En god och hållbar arbetsmiljö

●●● **Bedömning: följer plan**

Under 2026 fortsätter förbundet arbetet med Friskfaktorer med särskilt fokus på kommunikation och återkoppling som en viktig del i den tillitsbaserade organisationen. En viktig del i detta är de kontinuerliga avstämningar kring arbetssituation, uppdrag och prioriteringar som cheferna har med sina medarbetare och som ger förutsättningar att tidigt upptäcka saker att åtgärda. Förändring i chefsledet har påverkat särskilt en avdelning under en tid, nu finns dock en interim chef på plats vilket skapar goda förutsättningar framåt. Sjuktalen varierar under året och fortsätter bekymra och följs noga med uppföljning varje månad.

Under perioden har utbildning i hållbart ledarskap och hållbara arbetssätt genomförts. En större arbetsmiljöenkät och två pulsmätningsenkäter har genomförts. De visar överlag på gott resultat, men det finns saker att analysera djupare och fortsätta att arbeta med. Cheferna genomför en intern utbildning kring hot och våld i arbetslivet.

APT-strukturen har utvecklats för att skapa en mer effektiv mötesform och från 2026 genomförs fyra gemensamma APT-möten per år för all personal. Trivselgruppen fortsätter att arrangera aktiviteter som stärker gemenskap och återhämtning och uppskattas mycket av medarbetarna. Lokalerna är trivsamma och funktionella, samtidigt som lokal- och teknikgrupper med representanter från alla avdelningar har aktiverats för fortsatt utveckling. Just tekniken i konferensrummen är en utmaning.

Sammanfattningsvis är bedömningen att förbundets arbetsmiljö är god, med en positiv och stöttande kultur där man i hög grad trivs och känner motivation. Det är fortsatt viktigt att arbeta med återhämtning, tydlighet i styrning samt kompetenskartläggning. Det är positivt att sjuktalen sjunker något, men ledningsgruppen följer fortsatt detta och lägger stort fokus på förebyggande och främjande insatser.

Delmål 2: En god och meningsfull kommunikation

●●● **Bedömning: följer plan**

Förbundets kommunikation har fokuserat en hel del på debatt och opinion utifrån de positionspapper som tidigare beslutats om i direktionen. Det stora fokuset under början av våren har varit att skapa debatt och opinion kring kravet på en utbyggnad av E45. Kommunikationsansvarig har ihop med Kraftsamling E45 författat två debattartiklar där behovet av utbyggnad av E45 har betonats. Under maj kom också ett positivt regeringsbeslut där en etapp av E45 ska byggas ut enligt den nationella infrastrukturplanen. Värt att notera är att ytterligare en etapp lagts till i planen, trots att denna inte var med i förslaget från början vilket tyder på att kommunikationen kan ha haft effekt.

En annan påverkansinsats var opinion kring krav på ökat statligt stöd till Göteborgs Stallbacka Airport. Här skrevs också en debattartikel utifrån ett tidigare beslutat positionspapper. Kampanjen fortsatte sedan med bland annat pressmeddelande och flera inlägg på sociala medier.

Förbundets kommunikation i sociala medier, där nyheter från både förbund och Fyrbodalsregion, publiceras används flitigt och med goda resultat. Antalet följare på både Facebook och Linkedin ökar. Ökningen är störst på Linkedin där vi nu har totalt 2268 följare.

Ett arbete med att uppdatera webben har startat med målet att dels fullt ut implementera förbundets grafiska profil, dels göra sajten mer lättillgänglig. Arbetet beräknas vara färdigt under september.

En ny kommunikationsstrategi har också tagits fram och väntas gå upp för beslut i höst.

Internt har ett stort jobb lagts ner för att effektivisera och strukturera det kommunikativa arbetet, bland annat genom en ny handbok, rutiner och grafisk manual.

Bokslut

Förvaltningsberättelse

Inledning

I denna förvaltningsberättelse redovisar Fyrbodals kommunalförbund verksamhetens utveckling och ekonomiska ställning i enlighet med Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning 11kap. Förvaltningsberättelse.

Förvaltningsberättelsen syftar till att ge en samlad och övergripande bild av kommunalförbundets verksamhet, måluppfyllelse och ekonomiska utveckling under perioden januari-augusti 2026.

Den innehåller även beskrivningar av viktiga händelser, framtidsbedömningar samt uppföljning av finansiella och verksamhetsmässiga mål.

Översikt över verksamhetens utveckling

	2026-08	2025-08	2024-08	2023-08	2022-08
Verksamhetens intäkter	42 906	42 364	36 413	38 596	30 199
Verksamhetens kostnader	- 42 806	- 41 440	- 38 063	- 37 749	- 29 341
Delårsresultat	101	924	- 1 650	847	856
Soliditet (%)	9	10	6	7	7
Medelantal anställda* (antal)	57	54	53	46	40
*Medelantal anställda beräknas utifrån årsarbetare, 1800 tim/år.					

Fyrbodals kommunalförbund redovisar ett delårsresultat på 101 tkr per augusti 2026 jämfört med budgeterade resultatet om 0 tkr. Förbundet är i sin form en flexibel organisation som förändras i organisation och bemanning utifrån de uppdrag som förbundet får av sina medlemmar. Förbundet organiserar sitt arbete inom fyra avdelningar; Regional utveckling, Kompetensförsörjning, Välfärdsutveckling och Verksamhetsstöd. Därutöver finns en gemensam plattform för projektverksamhet – Projektarenan Fyrbodal – som samordnar projekt som kommunalförbundet driver, deltar i eller finansierar.

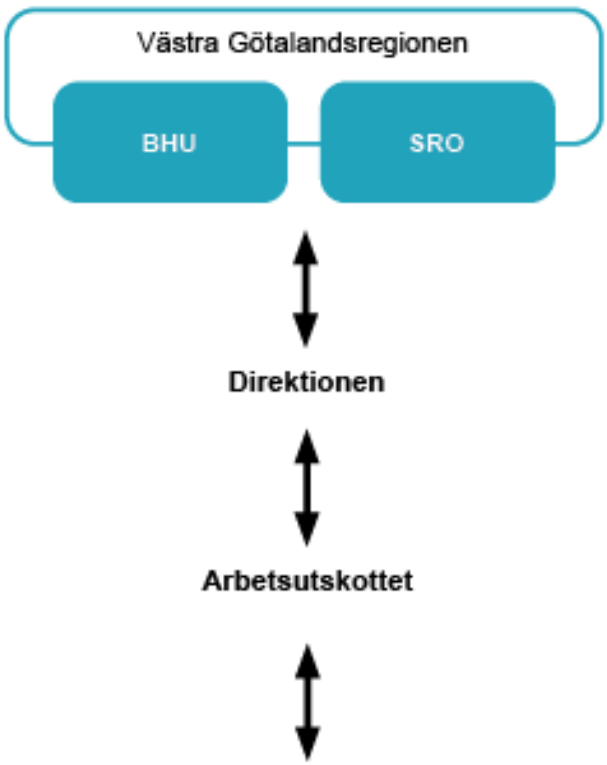
Kommunalförbundets verksamhet har under perioden januari–augusti präglats av fortsatt hög aktivitet inom samtliga insatsområden samtidigt som ekonomiska och demografiska utmaningar fortsatt påverkat både kommunerna och det delregionala utvecklingsarbetet.

Samtidigt har flera strategiskt viktiga processer bedrivits vidare, bland annat inom energiomställning, kompetensförsörjning, infrastruktursatsningar och omställningen till God och nära vård, ny socialtjänstlag och det nya hälso- och sjukvårdsavtalet.

Kommunalförbundet

Kommunalförbundet är lokaliserat till Kaserngården 3B, 451 34 Uddevalla. Här finns gemensam administration samt merparten av verksamheten och projektverksamheten samlad. Förbundet har en särskild avdelning för verksamhetsstöd som ansvarar för administration, kommunikation, ekonomi samt projekt- och löneadministration. Kommunalförbundet hyr även lokaler på Innovatum för Business Region Västs verksamhet. Samlokaliseringen av verksamheten bidrar till ökad samverkan mellan avdelningar och projekt samt skapar förutsättningar för ett effektivt resursutnyttjande och gemensamt utvecklingsarbete.

Styrning och organisation

POLITIKER

Organisation av Fyrbodals kommunalförbund

TJÄNSTE-PERSONER

Nätverk
Förbundet driver ett drygt 30-tal politik-, chefs- och professionsnätverk med medlemmar från våra 14 medlems-kommuner. Informationsutbytet som sker i nätverken har en stor betydelse för förbundets möjlighet att kunna företräda Fyrbodalsregionen i regionala och nationella sammanhang. Nätverken spelar också en viktig roll i förbundets beredning av ärenden till direktionen.

Politisk organisation

Förbundsdirektionen

Kommun	Ordinarie ledamot	Ersättare
Bengtsfors	Per Eriksson (S)	Anders Forsberg (M)
Dals-Ed	Andreas Nilsson (M)	Paula Holmqvist (S)
Färgelanda	Christoffer Wallin (SD	Ulla Börjesson (S)
Lysekil	Jan-Olof Johansson (S)	Ulf Hanstål (M)
Mellerud	Ludwig Mossberg (M)	Ulf Rexefjord (SD)
Munkedal	Louise Skaarnäs (SD)	Lisa Kettil (S)
Orust	Catharina Bråkenhielm (S)	Lars Larsson (C)
Sotenäs	Therése Mancini (S)	Eva Abrahamsson (M)
Strömstad	Kent Hansson (S)	Fredrik Eriksson (SD)
Tanum	Liselotte Fröjd (M)	Oskar Josefsson (S)
Trollhättan	Peter Eriksson (M)	Ricky Karlsson (KD)
Trollhättan	Sofia Andersson Dharsani (S)	Tony Georgiou (S)
Uddevalla	Martin Pettersson (SD)	Christer Hasslebäck(UP)
Uddevalla	Stefan Skoglund (S)	Jarmo Uusitalo (MP)
Vänersborg	Benny Augustsson (S)	Mats Andersson (C)
Vänersborg	Henrik Harlitz (M)	Lena Eckerbom Wendel (M)
Åmål	Michael Karlsson (M)	Mikael Nilsson (MP)

Övriga förtroendeuppdrag

Förbundsdirektionens arbetsutskott

Ordförande:
Peter Eriksson (M), Trollhättan

1:e vice ordförande:
Liselott Fröjd (M), Tanum

2:e vice ordförande:
Benny Augustsson (S), Vänersborg

Ledamöter:
Martin Pettersson (SD), Uddevalla

Per Eriksson (S), Bengtsfors

Ersättare:
Kent Hansson (S), Strömstad

Andreas Nilsson (M) Dals Ed

Revisorer

Sammankallande:
Magnus Cassel, Vänersborg

Övriga revisorer:
Peter Winberg, Tanum

Pia Axelsson, Dals Ed

Gert-Inge Andersson, Trollhättan

Håkan Axelsson, Sotenäs

Lars-Göran Berg, Bengtsfors

Representanter i Beredningen för Hållbar Utveckling, BHU

Peter Eriksson (M), Trollhättan

Liselott Fröjd (M), Tanum

Benny Augustsson (S), Vänersborg

Per Eriksson (S), Bengtsfors

Representanter i politiskt samrådsorgan, SRO

Peter Eriksson (M), Trollhättan

Dan Nyberg (S), Vänersborg

Styrelsen för Västkom
Peter Eriksson (M), Trollhättan

Liselott Fröjd (M), Tanum

Benny Augustsson (S), Vänersborg

Dan Nyberg (S), Vänersborg

Föreningsstämma Västkom
Ordinarie: Monica Hanson (S), Trollhättan

Ersättare: Ulf Hanstål (M), Lysekil

Bolagsstämma Mediapoolen AB
Ordinarie: Mats Andersson (C), Vänersborg

Ersättare: Anna-Lena Heydar (S), Uddevalla

Styrelsen för Mediapoolen AB
Ordinarie: Vakant

Ersättare: Benny Augustsson (S), Vänersborg

Bolagsstämma Gryning Vård AB
Ordinarie: Catharina Bråkenhielm (S), Orust

Ersättare: Henrik Harlitz (M), Vänersborg

Revision Gryning Vård AB
Ordinarie: Gert-Inge Andersson (S), Trollhättan

Ersättare: Gunnar Lidell (M), Vänersborg

Styrelsen för Innovatum AB
Benny Augustsson (S), Vänersborg

Stämmoombud Innovatum AB
Ordinarie: Peter Eriksson (M), Trollhättan

Ersättare: Linda Jansson (M), Färgelanda

Stiftelsen Laxfond Vänern
Ordinarie: Michael Karlsson (S), Åmål

Ersättare: Ludwig Mossberg (M), Mellerud

Styrelsen för Film i Väst AB
Monica Hanson (S), Trollhättan

Stiftelsen Dalslands kanal
Ordinarie: Michael Karlsson (M), Åmål

Ersättare: Stig Bertilsson (M), Bengtsfors

Finansiella anläggningstillgångar

- andelar i delägda bolag

Fyrbodals kommunalförbund är delägare i tre bolag: **Innovatum AB, Gryning Vård AB** och **Mediapoolen AB**. Ägandet speglar det långsiktiga engagemanget för att stärka och utveckla Fyrbodalsregionen.

Genom delägarskapet ges möjlighet att påverka och bidra till utvecklingen inom områden som innovation, samhällsservice, välfärd och digitalisering, vilka är av stor betydelse för medlemskommunerna och invånarna i Fyrbodal. Kommunalförbundet ser ägandet som en viktig del av uppdraget att bidra till kvalitet, hållbar utveckling och regional samverkan.

Innovatum AB

Innovatum AB bidrar till den regionala utvecklingen som en drivande kraft för innovation och tekniköverföring. Bolaget erbjuder en plattform för samverkan mellan näringsliv, forskning och offentlig sektor, vilket gör det möjligt för företag och organisationer inom Fyrbodalsregionen att växa och utvecklas.

Innovatum spelar en viktig roll för att skapa nya affärsmöjligheter och jobb, vilket direkt påverkar den lokala ekonomin.

I samband med årsredovisningen 2025 rapporterades att ett fokus under kommande period blir dialog med dagens huvudfinansiärer om långsiktig samverkan och basfinansiering rörande Wargön Innovation. Under tertial 1 har Wargön Innovation tvingats varsla all sin personal men glädjande nog kunde varslet dras tillbaka under tertial 2 till följd av att projektet Sort2Scale beviljades.

Arbetet fortgår med att stödja Wargön Innovation i att hitta finansiering som ska säkra långsiktig framdrift i verksamheten.

Gryning Vård AB

Gryning Vård AB är en aktör som stärker välfärden i regionen genom att erbjuda kvalitetssäkrad vård och behandling. Som delägare (17,0%) har Fyrbodals kommunalförbund ett direkt inflytande över hur vård- och behandlingsutbudet utvecklas och levereras, vilket säkerställer att dessa tjänster anpassas till kommunala behov och efterfrågan. Gryning Vård bidrar till att upprätthålla en hög standard inom social omsorg och ger kommunerna stöd i deras arbete när det finns behov av vård eller behandling som man inte har resurser att tillgodose i egen regi.

Under 2025 skedde förändringar som innebar att den tidigare VD:n lämnade sin tjänst och en ny VD tillträdde, vilket har varit en viktig del i bolagets pågående utvecklingsarbete. Bolaget har fortsatt att arbeta med kvalitetssäkring, kompetensutveckling och verksamhetsförbättrande åtgärder för att säkerställa god vård och behandling. Bolaget har tagit nödvändiga åtgärder för att stärka verksamheten och förväntas fortsätta vara ett viktigt komplement till kommunernas egna insatser inom vård och behandling.

Till följd av tidigare brister har det nu uppkommit svårigheter i upphandlingsförfarande. Brister bedöms vara åtgärdade och inte heller av sådan dignitet att det bör påverka bolagets möjlighet att bedriva vård av god kvalitet. Frågan om exkludering i upphandling är överklagad samtidigt som bolaget har genomfört förändringar i sin styrelse för att ersätta tidigare ledamöter. Exkludering från upphandlingar riskerar att få långtgående ekonomiska konsekvenser för bolaget och riskerar att hindra målet om att skapa långsiktig stabilitet. Rättslig prövning väntar då bolaget överklagat IVOs beslut om att inte medge tillstånd för att bedriva skyddat boende. Bevakning av det rättsliga prövningens utfall och konsekvenser sker genom nära dialog med VD och kommunalförbundets styrelserepresentant.

Mediapoolen Västra Götaland AB

Fyrbodals kommunalförbund är delägare i Mediapoolen AB med en ägarandel om 16,7

procent. Bolaget verkar som ett regionalt resurscentrum för pedagogiska medier och digitalt lärande och riktar sig främst till kommuner och utbildningsverksamheter.

Mediapoolen har under året fortsatt utveckla sitt erbjudande inom utbildning, digitalt lärande och tekniska lösningar för kommunerna. Pilotprojektet *Nanokurser*, som lanserades under hösten 2025, har fortsatt att utvecklas och kommuniceras. På initiativ från utvecklingsgruppen har en ny kurs om kommunal beredskap tagits fram med stöd från Myndigheten för civilt försvar och lanseras i september 2026. Den första nanokursen hade fokus på AI. Samtidigt har plattformen MediapoolenPlay vidareutvecklats med nya funktioner och arbetsmaterial som stärker pedagogers möjligheter att arbeta före och efter visningar och utbildningstillfällen.

Planeringen inför STEM-dagen 2026 har fortsatt i samverkan med Innovatum Science Center. Dagen riktar sig till pedagoger i skola och förskola inom ägarkommunerna. Mediapoolen har även utökat utbudet av både utbildningsfilm och spelfilm i mediekatalogen. Som en del av 25-årsjubileet har en webbinarieserie erbjudits, bland annat kring AI-förordningens påverkan på skolan och den nya läroplanens betydelse för digitala verktyg i förskolan.

Efterfrågan på hybridanpassade lärmiljöer, AV-teknik och möteslösningar fortsätter att öka. Intresset för Seniorwebben är fortsatt stort och plattformen väcker nationell uppmärksamhet med flera regionala aktörer som söker samverkan.

Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

Regional utveckling

Den ekonomiska osäkerheten, ökade kostnader i offentlig sektor och demografiska utmaningar som präglade 2025 har kvarstått även under 2026. Flera kommuner står fortsatt inför ansträngda budgetförutsättningar samtidigt som krav på digitalisering, klimatomställning och kvalitetsutveckling ökade. Den osäkra omvärldsutvecklingen med fortsatt krig i Ukraina och ökade geopolitiska spänningar, påverkar tillväxt och hämmar tillväxten både nationellt och regionalt.

Fyrbodalsregionens utveckling påverkas av både det osäkra omvärldsläget och av det försämrade lokala ekonomiska läget. Minskade delregionala utvecklingsmedel (DRUM) påverkar samtidigt kommunalförbundets möjligheter att finansiera och genomföra regionala utvecklingsinsatser fullt ut. Detta får konsekvenser för både förbundets förmåga och förutsättningar för aktörer i innovationsstödsystemet.

Detta medför ett fortsatt behov av prioriteringar och samordning för att säkerställa fortsatt utvecklingskraft i Fyrbodalsregionen.

Kompetensförsörjning

Fortsatt påverkas arbetet av att en kommun inte kan delta i sammanhang som finansieras helt eller till del av delregionala utvecklingsmedel, men givet dessa förutsättningar fortgår ändå arbetet. Utredningen för att undersöka branschrådens form och sammansättning är i sitt slutskede med målet om en god geografisk spridning av företag och organisationer som deltar.

Beslut om att återlämna uppdraget att anskaffa PRAO-platser till kommuner i Fyrbodal togs i juni och arbetet med slutförande av uppdraget för 2026, samt överlämning till kommunerna pågår året ut.

Projektet *Utbildning och utveckling* har möjliggjort ett antal kompetensutvecklingsinsatser riktat till personal inom förskola och skola. Projektet har formellt slutdatum vid årsskiftet men det finns utrymme i projektbudgeten att förlänga projektet under första tertialet 2027, då fortsatt stöd i utvecklingsfrågor för utbildningsområdet efterfrågas. Kommunernas

utbildningschefer signalerar att behovet är stort för stöd i de många reformer som nu genomförs.

För att vidmakthålla kompetensutveckling till kommunens personal görs ett nytt försök att medel sökts från ESF med förnyad projektansökan för *Kompetenslandskap Fyrbodal*. I projektet ska också utvecklas modeller och arbetssätt för att skapa ett långsiktigt system för lärande, omställning och inkludering.

Projektet *Teknikframtiden* har som syfte att engagera fler kommuner och företag i *Teknikcollege*. Detta är ett viktigt steg mot att möjliggöra långsiktig finansiering av en heltids processledare, något som Teknikcollege nationellt ställer som krav. En förstudie med syfte att förbereda en större projektansökan för utveckling av kompetenskartläggning och struktur för att möta olika former av kompetensbehov är beviljad och förväntas leda vidare till en färdig projektansökan.

Välfärdsutveckling

Under föregående år utbetaldes för första gången egna statsbidrag till verksamheten i egenskap av regional stöd- och samverkansstruktur (RSS), i syfte att samordna och stödja kommunernas arbete i omställning ny socialtjänstlag samt utveckling av en kunskapsbaserad äldreomsorg och omsättning av den nationella demensstrategin. Även 2026 har dessa medel utbetalts vilket innebär att personella förstärkningar för att kunna möta uppdragen har kunnat förlängas. Indikationer från SKR och socialdepartementets medverkan i den regionala stöd- och samverkansstrukturen gör gällande att stimulansmedlen kommer att utbetalas även för år 2027.

Kommunalförbundets uppdrag inom länssamordning psykisk hälsa är en följd av VästKoms avsmalnade uppdrag. Detta medför att kommunalförbundet fortsätter att ta ett större samordningsansvar i flera frågor, vilket ökar belastning på kommunalförbundets personella resurser. Det politiska samrådsorganet SRO fattade beslut om att kommunalförbunden är mottagare av uppdrag och länsgemensamma statsbidrag inom den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention. Fortsatt arbete sker utefter genomförd kartläggning där identifiering av prioriterade frågor för utveckling och samverkan skett, både på lokal och delregional nivå. Statsbidrag inom psykisk hälsa nyttjas till processledning inom såväl nationell strategi för psykisk hälsa samt till omställningsarbete inför kommande samsjuklighetsreform. Förestående lagändringar kring förändrade ansvarsfördelning för beroendevården mellan kommun och region beslutades av riksdagen den 15 juni. En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd kräver gemensamt utvecklingsarbete, både i den egna kommunala verksamheten och i samverkan med regionen. En målplan har upprättats och socialchefsnätverket har gett kommunalförbundet i uppdrag att samordna och stödja omställningen, vilket kommer innebära att medel härrörande från statsbidrag för samsjuklighet inom den nationella strategin nyttjas.

Ett samverkansavtal har träffats mellan Fyrbodals kommunalförbund och Västra Götalandsregionens delregionala nämnd norra gällande delregional samordning av drogförebyggande arbete. Uppdraget är nytt för kommunalförbundet och uppdraget har nyligen bemannats. Delregionala nämnden norra finansierar både personalkostnader och genomförande av insatser härrörande till tjänsten.

Verksamhetsstöd

Under året har avdelningen verksamhetsstöd genomfört flera centrala aktiviteter kopplade till kommunalförbundets interna styrning och ledning. Arbetet har bland annat omfattat lönekartläggning och efterföljande lönerevision för 2026, bokslut och årsredovisning för 2025, delårsrapport april och augusti 2026 samt framtagande av verksamhetsplan och budget för perioden 2027–2029. Därutöver har ett nytt ramavtal för kommunikationstjänster upphandlats, ett förslag till reviderad kommunikationsstrategi samt förarbete inför publicering av en ny webb för förbundet.

En reviderad förbundsordning har varit på remiss hos medlemskommunerna och förbundsdirektionen tog 2026-05-28 beslut om att skicka förbundsordningen för fastställande av medlemmarnas kommunfullmäktige. Svar ska inkomma senast 2026-11-30.

Direktionen har även beslutat att godkänna Trollhättans stads erbjudande om att vara värdkommun för Fyrbodals kommunalförbund och förbundet genomförde övergången till Trollhättans IT under maj månad. Implementeringen av Trollhättans stads system för HR/Lön och ekonomi kommer att ske 2027-01-01 men förberedelserna pågår under hösten.

Projektet *Gemensam digitalisering fas 1* avslutades 30 april 2026. Arbetet fortsätter genom fas 2 av projektet, som pågår under perioden 2026-05-01 till 2026-12-31.

Sammantaget har verksamhetsstödet under årets första 8 månader bidragit till att stärka förbundets administrativa förutsättningar, ekonomiska uppföljning och interna styrning.

Förbundsdirektionens beslut 2026 som bidrar till utvecklingen av Fyrbodalsregionen

Under första och andra tertialet 2026 har förbundsdirektionen fattat flera strategiska beslut som stärker Fyrbodalsregionens utvecklingskraft, tillgänglighet och konkurrenskraft. Besluten omfattar bland annat infrastruktur, energiomställning, välfärd och regional utveckling och bidrar till långsiktigt hållbar tillväxt och goda livsvillkor i hela regionen.

Gemensam vision för Fyrbodalsregionen

Den 26 mars 2026 beslutade förbundsdirektionen att ge förbundsdirektören i uppdrag att, tillsammans med kommundirektörerna, ta fram en gemensam vision för Fyrbodalsregionen. Visionen ska ge en långsiktig riktning för kommunernas gemensamma utvecklingsarbete och bidra till att möta de demografiska utmaningarna genom stärkt attraktivitet, hållbar tillväxt och en långsiktigt hållbar välfärd.

Stärkt fysisk och funktionell tillgänglighet

Inom ramen för förslaget till ny regional infrastrukturplan har direktionen prioriterat sju gång- och cykelvägsprojekt i Fyrbodal. Prioriteringen utgår från den regionala infrastrukturplanens principer för utveckling av ett sammanhängande regionalt cykelvägnät och syftar till att stärka hållbara transporter och tillgänglighet i regionen.

Bidrag till klimatomställning och energiförsörjning

Direktionen har antagit ett delregionalt inriktningsdokument för elektrifieringsomställning och energiförsörjning. Dokumentet uttrycker en gemensam politisk viljeinriktning för Fyrbodals 14 kommuner och skapar förutsättningar för att möta framtida behov av el, effekt och energiinfrastruktur. Under andra tertialet tillsattes även en politisk referensgrupp för arbetet med en delregional handlingsplan för energiomställning.

Inspel till Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan

Fyrbodals kommunalförbund har lämnat inspel till arbetet med Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan för perioden 2028–2034. Sex strategiska prioriteringar har lyfts fram: grön och digital industriomställning, kompetensförsörjning, social hållbarhet, attraktiva och robusta livsmiljöer, energiomställning samt strategisk transportinfrastruktur och gränsregional mobilitet. Syftet är att stärka Fyrbodals och Västra Götalands position i kommande EU-finansierade program.

Samordnad välfärd och jämlik service

Direktionen har beslutat om ett nytt hälso- och sjukvårdsavtal med tillhörande överenskommelser samt rekommendationer om ersättning för vård i annan kommun. Besluten bidrar till ökad tydlighet, likvärdighet och samverkan mellan kommunerna samt stärker förutsättningarna för en effektiv och jämlik vård och omsorg.

Stärkt delregional samverkan och medlemsnytta
Genom överenskommelsen om delregionala utvecklingsmedel för 2026 har direktionen säkerställt fortsatt samverkan och gemensamma utvecklingsinsatser i Fyrbodal. Besluten möjliggör prioriterade satsningar som stärker kommunernas gemensamma utvecklingskapacitet.

Under perioden har direktionen även tillsatt en ny valberedning inför kommande mandatperiod, antagit ett förslag till reviderad förbundsordning som överlämnats till medlemskommunerna för fastställande samt utsett representanter till en gemensam politisk styrgrupp med NU-sjukvården. Styrgruppen har i uppdrag att se över fördelningen av ambulanssjukvården inom Fyrbodal.

Sammanfattande bedömning
Sammantaget bedöms förbundsdirektionens beslut under perioden ha stärkt förutsättningarna för hållbar utveckling i Fyrbodalsregionen. Genom strategiska ställningstaganden och aktivt påverkansarbete har direktionen bidragit till ökad tillgänglighet, energiomställning, stärkt regional utveckling och en mer samordnad välfärd till nytta för kommuner, invånare och näringsliv i hela Fyrbodal.

Förändringar i förbundsdirektionen

Under årets första tertial har Bengtsfors utsett Per Eriksson (S) till ordinarie ledamot och Anders Forsberg (M) som ersättare. Dals-Ed har utsett Paula Holmqvist (S) till ersättare.

Färgelanda har utsett Christoffer Wallin (SD) till ordinarie och Ulla Börjesson (S) till ersättare. Uddevalla har utsett Stefan Skoglund (S) till ordinarie.

Delregionala utvecklingsmedel

Fyrbodals kommunalförbund och Västra Götalandsregionen avsätter årligen regionala utvecklingsmedel och kommunala medel, till satsningar som bidrar till hållbar utveckling i länets samtliga kommuner, med sikte på att förverkliga målen i den regionala utvecklingsstrategin Västra Götaland 2030 och Kulturstrategi Västra Götaland 2024-2027. Delar av medlen avsätts även med inriktning mot Klimat 2030 som en del i omställningen mot ett hållbart samhälle. Medlen bidrar även till genomförandet av kommunalförbundets treåriga verksamhetsplan.

Beslut om slutlig total avsättning tas årligen i samband med beslut om detaljbudget för respektive direktion och nämnd baserat på de dialoger som förs kring kommunala och regionala behov och önskemål och med utgångspunkt i årliga uppföljningsrapporter. Överenskommelsen fastställer vad som är syftet med de delregionala utvecklingsmedlen, vad de ska bidra till att åstadkomma samt vilket ansvar som vilar på respektive part i arbetet runt medlen.

De regionala medlen kommer från två nämnder; Miljö- och region utvecklingsnämnden (MRUN), samt Kulturnämnden (KUN). MRUN går in med 7,28 MKR och KUN med 1,67 MKR. Medlemskommunerna motfinansierar dessa med 39,29 kr per invånare. Under året har hittills 25 projekt eller verksamheter beviljats finansiering av 2026 års delregionala utvecklingsmedel från kommunerna och Västra Götalandsregionen med ett budgeterat belopp av 16,06 miljoner kronor. Resterande 1,37 mkr av 2026 års delregionala utvecklingsmedel har ännu inte fattats beslut om. Vidare finansieras ytterligare 17 pågående projekt av tidigare års delregionala utvecklingsmedel med en kvarstående finansiering om 10,60 mkr.

Pensionsförpliktelser

När Fyrbodals kommunalförbund bildades 2005 fanns inget kollektivavtal. Förbundet övertog BOSAM:s hängavtal med SIF som sedermera blev Unionen. Genom detta avtal som

var kopplad till den privata sektorn så blev alla anställda anmälda till Alecta och Collectum genom ITP och ITPK. Förbundet tecknade därefter kollektivavtal med Pacta som arbetsgivarorganisation, numera Sobona. I samband med avtalstecknande godkände Pacta att förbundet kunde ha kvar Alecta och Collectum i stället för att gå över till Kap-KL. Dock följer förbundet huvudöverenskommelsen HÖK och Allmänna bestämmelser (AB).

Pensionspremier betalas månadsvis till Collectum och Söderberg & Partner sedan förbundets bildande 2005. Det innebär att förbundet inte har en traditionell pensionsavsättning.

Fram till augusti 2026 har förbundet pensionspremier som uppgår till:

	2026-08	2025-08
ITP1	343 tkr	292 tkr
ITPK	277 tkr	260 tkr
ITP 2	1 157 tkr	1 200 tkr
Söderberg & partner	308 tkr	491 tkr

Händelser av väsentlig betydelse

Under årets första åtta månader har följande händelser av väsentlig betydelse inträffat på europeisk, nationell, regional och kommunal nivå.

EU:s långtidsbudget är under framtagande, vilket kommer att påverka den kommande programperioden. Signalerna om att programmen i högre grad kommer att styras centralt är starka. Detta väntas även innebära förändrade finansieringsformer inom Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF), där en resultatbaserad modell förväntas tillämpas. Programmen bedöms också ställa ökade krav på breda partnerskap för att projekt ska kunna beviljas. Kommunalförbunden i Västra Götaland har getts möjlighet att bidra till Västra Götalandsregionens remissvar till Tillväxtverket, som har i uppdrag att sammanställa synpunkter från Sveriges 21 regioner.

På nationell nivå har fokus i ökad utsträckning förskjutits från entreprenörsfrämjande insatser till näringslivets omställning för att kunna möta försvarsindustrins behov av kompetens och produktion. Energiförsörjnings- och kompetensutmaningarna är fortsatt betydande och förbundet arbetar nära medlemskommunerna i dessa frågor. En energiförsörjningsplan har tagits fram och arbetet med att omsätta planen är uppstartat. Inom kompetensförsörjningsområdet genomförs ett omtag av de delregionala branschråden i syfte att stärka effekterna av arbetet.

Den nationella planen för transportinfrastruktur är mer omfattande än föregående plan och har ett tydligt fokus på upprustning av befintlig infrastruktur. Fyrbodalsregionen har fått god utdelning i planen. Det är nu av stor vikt att genom strategiskt påverkansarbete bidra till att beslutade satsningar genomförs.

På regional nivå har Västra Götalandsregionen aktualiserat den regionala utvecklingsstrategin, där tre nya kraftsamlingar har identifierats samtidigt som de långsiktiga prioriteringarna ligger fast. Ett nytt hälso- och sjukvårdsavtal mellan ett femtiotal parter är under tecknande och arbetet med implementeringen pågår. En regional ledningsgrupp på tjänstepersonsnivå har också bildats för Västra Götalands territorium med fokus på civilt försvar och beredskap.

På delregional nivå har beslut fattats om att ta fram en vision för Fyrbodalsregionen. Arbetet kommer att genomföras tillsammans med medlemskommunerna, i synnerhet

kommundirektörerna och förbundsdirektionen, men även andra aktörer kommer att involveras. Visionen ska ge en långsiktig riktning för kommunernas gemensamma utvecklingsarbete och bidra till att möta de demografiska utmaningarna genom stärkt attraktivitet, hållbar tillväxt och en långsiktigt hållbar välfärd. Visionen bedöms få stor betydelse för det återupptagna strukturbildsarbetet och för kommunalförbundets framtida prioriteringar.

Under året väntas medlemskommunerna fastställa den reviderade förbundsordningen efter att direktionen antagit förslaget och översänt det för behandling i kommunfullmäktigeförsamlingarna. Förslaget är anpassat till de uppdrag som förbundet har i dag. Den mest betydande förändringen är att de regionala och statliga uppdragen tydligare synliggörs i ändamålsparagrafen.

På delregional och kommunal nivå står flera av Fyrbodalsregionens utvecklingsnoder samt aktörer inom innovationssystemet inför betydande ekonomiska utmaningar. Situationen är bekymmersam då de medel som förbundet förvaltar har minskat avsevärt sedan Uddevalla kommun lämnade DRUM-samarbetet. Detta medför minskade projektmedel till det delregionala företagsfrämjande systemet och innebär en risk för att vissa aktörer kan behöva minska eller avsluta delar av sina verksamheter eller upphöra helt.

Genom de positions- och supportpapper som beslutats har förbundet varit delaktigt i arbetet för en etablering av en kriminalvårdsanstalt i Åmål. Under perioden intensifierades arbetet och positiva signaler mottogs avseende finansiering av en förstudie. Det påverkansarbete som bedrivits kring E45 har också gett god utdelning genom att fler delsträckor än förväntat har prioriterats i den nationella planen. Förbundet har därutöver haft flera möten med Uddevalla Hamn och Stallbacka Airport för att stödja deras fortsatta utveckling.

Under perioden har ett chefsbyte genomförts inom förbundet. I samband med att en chefs anställning avslutades utbetalades ett avgångsvederlag. Tillsammans med rekryteringen av en ny chef har detta medfört ökade personalkostnader under året. Kostnadsökningen bedöms vara av tillfällig karaktär och kopplad till genomförda organisationsförändringar.

Förbundet har även fortsatt arbetet med övergången till Trollhättans Stad som värdkommun för IT-, ekonomi- och HR-system. Implementeringen har inneburit högre kostnader än vad som ursprungligen bedömdes utifrån lämnade offerter. Merkostnaderna bedöms främst vara hänförliga till ett större behov av anpassning, stöd och utvecklingsinsatser än vad som kunde förutses vid övergångens planering. Förbundet bedömer samtidigt att övergången långsiktigt bidrar till mer robusta och ändamålsenliga stödfunktioner. Arbetet har också synliggjort behovet av stärkt beställarkompetens, särskilt inom IT-området.

Styrning och uppföljning av kommunalförbundet

Den interna kontrollen

Den interna kontrollen syftar till att genom regelverk, rutiner och uppföljning minska organisationens risker, både ur ett ekonomiskt perspektiv och ur ett förtroendeperspektiv. Kommunalförbundet eftersträvar en rimlig grad av säkerhet, samt att verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Den interna kontrollen är en viktig del i arbetet att säkerställa god ekonomisk hushållning.

Internkontrollplanen för 2026 har tagits fram utifrån en genomförd risk- och väsentlighetsanalys, där ett antal prioriterade processer identifierats för granskning och uppföljning.

Under hösten 2025 och våren 2026 har de förtroendevalda revisorerna genomfört en fördjupad granskning av kommunalförbundets styrning och kontroll avseende verksamhetsåret 2025. Granskningen har omfattat styrning, ansvarsfördelning, uppföljning och intern kontroll inom verksamheten. Resultat har presenterats i en rapport som delgivits direktionen i handlingarna till sammanträdet 2026-09-17.

Verksamhetsplan

Verksamhetsplanen är kommunalförbundets övergripande styrdokument och beskriver hur ändamålet enligt förbundsordningen ska omsättas i verksamhet och insatser. Verksamhetsplanen fastställs av förbundsmedlemmarna och utgör grund för förbundets prioriteringar, mål och uppföljning.

Verksamhetsplanen utgår från två övergripande mål: att öka attraktionskraften i Fyrbodalsregionen samt att stödja och utveckla det kommunala självstyret. Dessa mål är vägledande för förbundets verksamhet och de insatser som genomförs tillsammans med medlemskommunerna och olika organisationer och aktörer.

Förbundets arbete vägleds även av regionala styrdokument, såsom Västra Götalandsregionens regionala utvecklingsstrategi, regionala trafikförsörjningsprogram, kulturstrategi och strategi för omställning av hälso- och sjukvården.

Ett genomgående perspektiv i verksamheten är att förbundets insatser ska bidra till en hållbar utveckling av Fyrbodalsregionen ur ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv.

Bedömningen är att samtliga delmål för 2026 utvecklas enligt plan.

Under perioden har verksamheten bedrivits i linje med verksamhetsplanens inriktning och de övergripande målen bedöms fortsatt vara relevanta för att möta Fyrbodalsregionens utvecklingsbehov.

Hållbarhet och andra icke-finansiella frågor

Hållbarhet är en grundläggande utgångspunkt för Fyrbodals kommunalförbunds verksamhet. Perspektiven social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet genomsyrar de styrdokument som förbundets uppdrag vilar på, bland annat den regionala utvecklingsstrategin och kommunalförbundets verksamhetsplan.

I avsnittet om uppföljning av verksamheten redovisas för varje delmål vilka av FN:s globala mål som insatserna bidrar till. Detta tydliggör hur kommunalförbundets verksamhet bidrar till en hållbar utveckling på lokal, regional och global nivå.

Förbundet arbetar även med att minska sin egen miljö- och klimatpåverkan. Inom ramen för etableringen av den nya lokalen har arbetet med att återbruka möbler och inventarier fortsatt, vilket bidrar till en mer resurseffektiv verksamhet och ett minskat klimatavtryck.

Projektarenan Fyrbodal

Projektarenan Fyrbodal är en tvärsektoriell plattform för allt projektrelaterat arbete som kommunalförbundet driver, medverkar i eller finansierar. Syftet med arenan är att organisera alla projekt som förbundet är involverat i för att skapa en tydlig överblick. Syftet är också att åstadkomma effektiv styrning och ledning av projektportföljen och att tydliggöra det utvecklingsarbete som medlemskommunerna bedriver tillsammans och med andra parter.

En viktig del i Projektarenan Fyrbodals uppdrag är att säkerställa att varje projekt följer en tydlig process med kontinuerliga avstämningspunkter och att vid dessa bedöma om projektet uppfyller projektplanen utifrån krav och behov. Att projektet genererar nytta och har ekonomiska förutsättningar. Avstämningsförfarandet gäller samtliga projekt kommunalförbundet är involverat i – som ägare, som part eller som finansiär i form av delregionala utvecklingsmedel. Som stöd för hanteringen implementeras nu en modul för projektportfölj i Stratsys, det bedöms ge betydligt bättre möjligheter till översikt, planering och uppföljning.

En stor mängd projekt passerar Projektarenan, från tidigt skede av projekt på idéstadiet som del av förbundets beredning inför beslut, i uppföljning av projekt i uppstart och genomförande eller i samband med projekt som avslutas. Vidare har Projektarenan hanterat de projektansökningar som inkommer för delregionala utvecklingsmedel. En projektrapport tas fram några gånger per år och information till direktionen ges vid två tillfällen.

God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning

●●● **Bedömning: följer plan**

Kommunalförbundet bedömer sammantaget att utvecklingen under 2026 är förenlig med god ekonomisk hushållning utifrån den ekonomiska utvecklingen, den finansiella ställningen och uppföljningen av verksamhetsmålen per 31 augusti. De finansiella målen bedöms sammantaget följa plan och verksamhetsmålen utvecklas i enlighet med verksamhetsplanens fastställda mål.

Delmålet om en god och hållbar arbetsmiljö bedöms följa plan. Sjukfrånvaron är lägre än för helåret 2025, vilket är en positiv utveckling. Ledningsgruppen följer utvecklingen kontinuerligt och har fortsatt fokus på förebyggande och främjande insatser för att stärka arbetsmiljön och minska sjukfrånvaron. Direktionen får löpande information om utvecklingen och de åtgärder som genomförs inom området.

Delårsresultatet per 31 augusti uppgår till 101 tkr, jämfört med ett budgeterat resultat om 0 tkr. För helåret prognostiseras ett resultat i nivå med budget och balanskravet bedöms uppfyllas.

Kommunalförbundets likviditet bedöms fortsatt vara god och ger en stabil betalningsberedskap samt möjlighet att förskottera medel i projekt där kommunalförbundet är projektägare. Likvida medel är högre jämfört med årsskiftet, vilket främst förklaras av att en större del av årets fakturering och inbetalningar sker tidigt under verksamhetsåret.

Soliditeten uppgår per 31 augusti till 9 procent och har därmed minskat något jämfört med föregående år. Förändringen förklaras främst av att balansomslutningen är högre vid delårstidpunkten till följd av fakturering och inbetalningar som sker tidigt under verksamhetsåret. De högre likvida medlen ökar tillfälligt balansomslutningen och påverkar därmed soliditeten. Soliditeten bedöms fortsatt ligga på en stabil nivå.

De delregionala utvecklingsmedlen har minskat jämfört med tidigare år, vilket påverkar omfattningen av de medel som kommunalförbundet förvaltar och medför behov av fortsatta prioriteringar inom utvecklingsarbetet. Minskningen är kopplad till att Uddevalla kommun inte deltar i samverkan inom området.

Kommunalförbundets verksamhet finansieras genom medlemsavgifter från kommunerna samt externa projekt- och verksamhetsmedel från bland annat EU:s strukturfonder och andra program, Västra Götalandsregionen, staten och medlemskommunerna.

Under årets två första tertial har kommunalförbundet bedrivit verksamhet inom ramen för 40 pågående projekt, samtidigt som åtta projekt har avslutats. Därutöver har förbundet bedrivit 12 verksamheter inom ramen för särskilt finansierade avtal, vilka utgör en betydande del av kommunalförbundets samlade verksamhet och finansiering.

Sammantaget bedöms kommunalförbundet ha en stabil ekonomisk ställning och goda förutsättningar att bedriva verksamheten långsiktigt och hållbart i enlighet med direktionens mål för god ekonomisk hushållning

Finansiella mål

●●● Bedömning: följer plan

Kommunalförbundets finansiella mål syftar till att säkerställa en långsiktigt hållbar ekonomi och god ekonomisk hushållning. Målen följs upp i samband med delårsrapport och årsredovisning och utgör ett viktigt underlag för bedömningen av kommunalförbundets ekonomiska utveckling och finansiella ställning.

De finansiella målen bedöms sammantaget följa plan per 31 augusti 2026. Kommunalförbundet redovisar ett positivt resultat om 101 tkr för perioden. För helåret prognostiseras ett resultat i nivå med budget om 0 tkr.

Finansiella mål 2026:

- Långsiktig stabil soliditetsnivå, nivån kan dock variera över tid beroende av åtaganden som direktionen finner angelägna.
- Intäkterna ska överstiga kostnaderna.
- En god likviditet så att det är möjligt att både täcka kostnader för de fasta åtagandena och att förskottera medel i projekt där förbundet är projektägare.

Kommunalförbundet har även två vägledande principer sedan 1 januari 2020:

- Fyrbodals kommunalförbunds tillgångar och skulder ska förvaltas på ett betryggande sätt.
- Fyrbodals kommunalförbund ska ha tydliga regler och riktlinjer för sin finansförvaltning.

Principerna regleras i en kapitalplaceringspolicy. Under 2026 har likvida medel kunnat placeras säkert och riskfritt och därmed genererat ränteintäkter om 447 tkr per siste augusti. De vägledande principerna bedöms därmed vara uppfyllda

Prognosen är att kommunalförbundet under 2026 kommer att uppnå god ekonomisk hushållning. Verksamhetsmålen prognostiseras utvecklas enligt fastställd plan, de finansiella målen bedöms sammantaget följa plan och balanskravet prognostiseras uppnås. Uppföljning av verksamhetsmål och ekonomi sker löpande genom rapportering och avstämningar till direktionen.

Balanskravsresultat

Enligt det aktuella resultatet resulterar balanskravet i ett överskott på 101 tkr, vilket betyder att det lagstadgade balanskravet förväntas uppfyllas. Helårsprognosen är ett resultat enligt budget om 0 tkr.

Belopp i tkr	***Balanskravsutredning***	***2026***	***2025***	***2024***
	Årets resultat enligt resultaträkningen	**101**	**187**	**-1796**
-	Samtliga realisationer	0	0	0

+	Realisationsvinster enligt undantagsmöjlighet	0	0	0
+	Realisationsförluster enligt undantagsmöjlighet	0	-	2000
(+/ -)	Orealiserade vinster och förluster i värdepapper	0	0	0
(+/-)	Återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper	0	0	0
=	**Årets resultat efter balanskravsjusteringar**	**101**	**187**	**204**
-	Reservering av medel till resultatutjämningsreserv	0	0	0
+	Användning av medel från resultatutjämningsreserv	0	0	0
=	**Årets balanskravsresultat**	**187**	**187**	**204**

Väsentliga personalförhållanden

Kommunalförbundet har inom ramen för sin basverksamhet utrymme för 7,75 heltidstjänster. Till detta kommer ett större antal tjänster som är kopplade till projekt- och särskilt finansierad verksamhet vilka finansieras av projektmedel eller enligt avtal med bland annat medlemskommunerna och Västra Götalandsregionen. Den 31 augusti 2026 var 44 (42) personer tillsvidareanställda och 20 (24) personer visstidsanställda. Under perioden 1 januari till och med 31 augusti 2026 slutade 11 (13) personer och 13 (17) personer nyanställdes. Flertalet av de som har slutat på förbundet har gjort det för att uppdraget tagit slut eller att de har gått vidare till andra anställningar.

Den sista augusti 2026 var antalet kvinnor 44 (49) och antalet män 20 (17). Notera att dessa siffror är antalet personer och att tjänstgöringsgraden varierar mellan 25 och 100 procent. I den ekonomiska redovisningen är antalet anställda beräknade utifrån antalet heltidstjänster.

Medelantalet anställda	**2026-08-31**	**2025-12-31**
Män	17	14
Kvinnor	43	42
Summa:	**60**	**56**
Tillsvidareanställda	44	42
Visstidsanställda	16	14
Summa:	**60**	**56**

Sjukfrånvaro

Den sammanlagda sjukfrånvaron i relation till totalt antal arbetade timmar uppgår augusti 2026 till 7,65 procent vilket är en minskning från 2025 då den låg på 9,0 procent.

Sjukfrånvaron för varje grupp anges i procent av gruppens sammanlagda ordinarie arbetstid.

*Färre medarbetare än 3 st och redovisas inte.

Upplysning om sjukfrånvaro	**2026-08-31**	**2025-12-31**
Sjukfrånvaro för män	7,96%	9,62%
Sjukfrånvaro för kvinnor	7,52%	8,84%
Sjukfrånvaro för anställda	7,65%	9,04%
Yngre än 30 år	*	*
Mellan 30–49 år	10,35%	11,63%
Aldre än 49 år	5,34%	6,62%

	2026-08-31	**2025-12-31**
Total sjukfrånvaro	7,65%	9,04%
Långtidssjukfrånvaro	71,79%	66,10%

Total sjukfrånvaro anges i procent av de anställdas sammanlagda ordinarie arbetstid. Långtidssjukfrånvaron är den andel av sjukfrånvaron som avser frånvaro under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer.

Förväntad utveckling

Framtidsutsikter

Beslutet om indexuppräkning av medlemsavgiften för 2026 stärker Fyrbodals kommunalförbunds ekonomiska förutsättningar och ger bättre möjligheter till långsiktig planering och genomförande av uppdraget enligt förbundsordning och verksamhetsplan. Samtidigt påverkas förbundets utveckling av medlemskommunernas ekonomiska förutsättningar, ett fortsatt högt kostnadsläge samt ökade personalkostnader. Förändringar i externa bidrag, projektfinansiering och framtida finansieringsmodeller kan också påverka förbundets intäkter och verksamhet.

Under 2026 avslutas flera fleråriga projekt samtidigt som de ekonomiska marginaler som tidigare funnits inom DRUM i huvudsak har förbrukats. Den minskade omfattningen av delregionala utvecklingsmedel väntas medföra färre nya projekt och ökar behovet av prioriteringar. Även den demografiska utvecklingen påverkar förbundets ekonomiska förutsättningar, då ett minskat invånarantal i medlemskommunerna leder till lägre medlemsfinansiering.

Under de kommande åren bedöms behovet av delregional samverkan fortsätta att öka, särskilt inom kompetensförsörjning, energiomställning, transportinfrastruktur och välfärdens långsiktiga hållbarhet. Förbundet förväntas därför ha en fortsatt viktig roll som samordnande aktör och företrädare för medlemskommunerna i regionala och nationella utvecklingsfrågor.

Samtidigt pågår flera strategiskt viktiga processer som bedöms stärka förbundets långsiktiga utvecklingsförmåga. Arbetet med en reviderad förbundsordning, en gemensam vision för Fyrbodalsregionen och en ny överenskommelse mellan kommunalförbunden och Västra Götalandsregionen skapar förutsättningar för tydligare prioriteringar och ett effektivare

resursutnyttjande. Förändringar i EU:s kommande budget- och programperiod kan dock påverka förbundets uppdrag och finansieringsmöjligheter på längre sikt.

Sammantaget bedöms kommunalförbundet ha förbättrade planeringsförutsättningar inför kommande år. Verksamhetens fortsatta utveckling är samtidigt beroende av hållbar finansiering, aktiva prioriteringar och en nära samverkan mellan medlemskommunerna och andra regionala aktörer.

Finansiella rapporter

Resultaträkning

Belopp i tkr

	not	2026-08-31	2025-08-31
Verksamhetens intäkter	*2*	42 459	41 766
Verksamhetens kostnader	*3*	-42 602	-41 211
Avskrivningar	*4*	-201	-201
Verksamheternas nettokostnader		**-343**	**354**
Skatteintäkter			0
Generella statsbidrag och utjämning			0
Verksamhetens resultat		**-343**	**354**
Finansiella intäkter	*5*	447	597
Finansiella kostnader	*6*	-3	-28
Resultat efter finansiella poster		**101**	**924**
Extraordinära poster:			
Årets resultat		**101**	**924**

Enligt 13 kap. 3 § första stycket LKBR ska resultaträkningen i delårsrapporten innehålla jämförelsetal för motsvarande period föregående år samt prognos och budget för innevarande räkenskapsår. Prognos och budget för förbundskansliet redovisas i avsnittet Driftsredovisning. Driftverksamheter och pågående projekt prognostiseras bedrivas inom tillgänglig finansiering och därmed med ett resultat i balans. I övrigt följer resultaträkningen uppställningen enligt 13 kap. 3 § LKBR.

Balansräkning

Belopp i tkr

	not	2026-08-31	2025-12-31
TILLGÅNGAR			
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar		0	0
Materiella anläggningstillgångar			
Mark, byggnader och tekniska anläggningar		0	0
Maskiner och inventarier	7	1 007	1 208
Övriga materiella anläggningstillgångar	8	0	0
Finansiella anläggningstillgångar	9	767	767
SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR		**1 774**	**1 975**
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR			
Fordringar	10	16 973	14 251
Kassa och bank	11	36 093	29 666
SUMMA OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR		**53 067**	**43 917**
SUMMA TILLGÅNGAR		**54 841**	**45 891**

		2026-08-31	2025-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital	12	4 645	4 459
Årets resultat	12	101	187
Resultatutjämningsreserv		0	0
SUMMA EGET KAPITAL		**4 746**	**4 646**
SKULDER			
Leverantörsskulder	13	2 186	4 688
Kortfristiga skulder	13	6 561	6 175
Delregionala utvecklingsmedel	14	20 978	21 049
Förutbetalda intäkter	15	20 369	9 334
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		**54 841**	**45 891**
Ställda panter		**0**	**0**
Ansvarsförbindelser		inga	inga

Noter

(belopp i tkr)

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

ALLMÄNT
Delårsrapporten har upprättats enligt Lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR).

VÄRDERINGSPRINCIPER MED MERA
Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats till anskaffningsvärdet om inget annat anges nedan.

INTÄKTER
Intäkter har upptagits till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas. Intäkter redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska fördelarna kommer att tillgodogöras förbundet och intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

MATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR
Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar. Linjär avskrivning görs på avskrivningsbart belopp (anskaffningsvärdet med avdrag för beräknat restvärde) över tillgångarnas nyttjandeperiod.

- Beloppsgräns 20tkr
- Datorer: direktavskrivning

FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR
Finansiella anläggningstillgångar Finansiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde i enlighet med RKR R7. Bedömning görs årligen om nedskrivningsbehov föreligger.

FORDRINGAR
Fordringar upptas till det lägsta av nominellt värde och det belopp varmed de beräknas inflyta.

LIKVIDA MEDEL
Likvida medel omfattar kassa och tillgodohavande hos bank samt kortfristiga placeringar med en ursprunglig löptid på högst tre månader.

PENSIONSPREMIER
Pensionspremier betalas månadsvis till Collectum, Alecta, Skandia och Söderberg & Partner sedan förbundets bildande 2005. Det innebär att förbundet inte har en traditionell pensionsavsättning.

Not 2 Verksamhetens intäkter	2026-08	2025-08
Medlemsavgift basverksamhet	7 134	6 943
Avtal kommuner	5 508	7 150
DRUM-medel	8 649	8 172
Avtal VGR	598	936
Kammarkollegiet God och nära vård	0	407
Västkom	-	-
Projektbidrag, EU, VGR, statliga finansiärer	19 388	16 312
Ersättning för uppdrag	1 187	1 635
Vidarefakturerade intäkter	0	180
Övriga intäkter	-5	31

Summa verksamhetens intäkter	**42 459**	**41 766**

Not 3 Verksamhetens kostnader	**2026-08**	**2025-08**
Personalkostnader	-32 731	-29 358
Politiska arvoden ordf. o revision	-55	-110
Möteskostnader pol. o tjänstemän	-509	-572
Konsultkostnader	-2 598	-4 074
Lokalkostnad	-1 428	-1 375
Övriga kostnader	-4 919	-5 358
Västkom	-362	-363
Summa verksamhetens kostnader	**-42 602**	**-41 211**

Kostnader för räkenskapsrevision	**2026-08**	**2025-08**
Sakkunnigt biträde	-173	-129
Förtroendevalda revisorer	-8	-9
Summa kostnader räkenskapsrevision	**-181**	**-138**

Kostnader för övrig revision	**2026-08**	**2025-08**
Sakkunnigt biträde	-	-
Förtroendevalda revisorer	-	-
Summa kostnader övrig revision	**-**	**-**
Total kostnad för revision	**-181**	**-138**

Not 4 Avskrivningar	**2026-08**	**2025-08**
Avskrivningar på inventarier och verktyg	-201	-201
Summa avskrivningar	**-201**	**-201**

Not 5 Finansiella intäkter	**2026-08**	**2025-08**
Ränteintäkter	447	597
Summa finansiella intäkter	**447**	**597**

Not 6 Finansiella kostnader	**2026-08**	**2025-08**
Valutakursförluster	0	-26
Räntekostnader	-3	-2
Summa finansiella kostnader	**-3**	**-28**

Not 7 Maskiner och inventarier	**2026-08**	**2025-12**
Anskaffningsvärden		
Ingående anskaffningsvärde	1 509	-
Årets investeringar	-	-
Omklassificiering från pågående nyanläggning	-	1 509

Försäljningar/utrangeringar	-	-
Utgående anskaffningsvärde	**1 509**	**1 509**
Ackumulerade avskrivningar		
Ingående ackumulerade avskrivningar	-301	-
Årets avskrivningar	-201	-301
Årets nedskrivningar	-	-
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-501**	**-301**
Redovisat värde	**1 007**	**1 208**

Inventarier redovisas till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar. Kommunalförbundet har i samband med nya lokaler köpt in konferensutrustning till ett totalt värde om 1 509 tkr, där den ekonomiska livslängden uppgår till 5 år. Avskrivningar påbörjades år 2025 och avskrivningstiden är 5 år.

Not 8 Övriga Materiella anläggningstillgångar	**2026-08**	**2025-12**
Pågående nyanläggningar, maskiner och inventarier		
Ingående värde	-	1 509
Årets investeringar	-	-
Omklassificering till maskiner och inventarier	-	-1 509
Summa övriga materiella anläggningstillgångar	**-**	**-**

Not 9 Finansiella anläggningstillgångar	**Antal**	**Andel**	**Bokfört värde 2026**	**Bokfört värde 2025**
Gryning Vård AB	17 000	17,0%	17	17
Mediapoolen Västra Götaland AB	250	16,7%	250	250
Innovatum AB	13	1,3%	500	500
Summa finansiella anläggningstillgångar			**767**	**767**

Finansiella anläggningstillgångar avser aktieinnehav i ovanstående bolag.

Not 10 Kortfristiga fordringar	**2026-08**	**2025-12**
Kundfordringar	14	3 564
Kortfristig fordran	25	0
Avräkning skattekonto	356	646
Skattefordringar	227	0
Fordran moms	430	523
Förutbet kostn/uppl intäkter (ej projekt)	2 766	156
Periodisering leverantörsfakturor	1 945	1 559
Rekvirerade medel projekt	4 481	1 062
Övriga förutbet kost/uppl int	445	6

Förutbet kostn/upplupna intäkter projekt	6 284	6 734
Summa kortfristiga fordringar	**16 973**	**14 251**

Not 11 Kassa och bank	**2026-08**	**2025-12**
Kassa och bank	36 093	29 666
Summa kassa och bank	**36 093**	**29 666**

Not 12 Eget kapital, avsättningar och skulder	**2026-08**	**2025-12**
Eget kapital	4 645	4 459
Årets resultat	101	187
Summa eget kapital	**4 746**	**4 646**

Not 13 Kortfristiga skulder	**2026-08**	**2025-12**
Leverantörsskulder	2 186	4 688
Skatteskulder	0	17
Debiterad ingående moms	0	-
Personalskatt	806	677
Suicidprevention 2024	393	393
Suicidprevention 2025	229	229
Suicidprevention 2026	988	-
God och Nära vård	383	626
Kompletteringspremier KPA	68	68
Upplupna semesterlöner	401	1 129
Upplupen löneskuld	150	208
Upplupna sociala avgifter	1 107	1 226
Övriga kortfristiga skulder	843	82
Övriga uppl kostnader/förutbet intäkter	1 195	1 520
Summa kortfristiga skulder	**8 747**	**10 863**

Not 14 Delregionala utvecklingsmedel (DRUM)	**2026-08**	**2025-12**
DRUM-medel VGR 2025	0	3 071
DRUM Kommunal motfinansiering 2025	0	2 583
DRUM-medel VGR 2026	1 969	-
DRUM Kommunal motfinansiering 2026	4 772	-
DRUM-medel VGR tidigare år	6 772	7 053
DRUM-medel kommunal motfinansiering tidigare år	6 487	7 257
DRUM-medel (förstudier)	978	1 085
Summa delregionala utvecklingsmedel (DRUM)	**20 978**	**21 049**

Fyrbodals kommunalförbund erhåller enligt överenskommelse månadsvis medel från Västra Götalandsregionen avseende delregionala utvecklingsmedel (DRUM). Dessa medel betalas ut från miljö- och regionutvecklingsnämnden samt kulturnämnden. Avsättningen av medel regleras årligen av de olika nämnderna. Medlemskommunerna i Fyrbodal motfinansierar dessa medel i förskott varje år med 39,29 kr per kommuninvånare. Medlen förvaltas av kommunalförbundet och placeras på balanskonton för det aktuella året. Medlen används för att ge stöd till projekt som främjar en hållbar regional utveckling och löser aktuella samhällsutmaningar i Västra Götaland enligt den Regionala utvecklingsstrategin 2030, Kulturstrategin 2024-2027 och Klimat- och miljöstrategin 2030.

De belopp som miljö- och regionutvecklingsnämnden och kulturnämnden går in med 2026 är 7,28 mkr (RUN), varav 500 tkr är förstudiemedel, och 1,67 mkr (KUN). Det som finns på balanskonton som avser 2026 års delregionala utvecklingsmedel är 7,11 mkr. Vidare finns det 16,18 mkr på balanskonton avseende tidigare års delregionala utvecklingsmedel, vilka är beviljade för pågående insatser.

Beslut om slutlig total avsättning tas årligen i samband med beslut om detaljbudget för respektive direktion och nämnd baserat på de dialoger som förs kring kommunala och regionala behov och önskemål och med i årliga uppföljningsrapporter.

Överenskommelsen fastställer vad som är syftet med de delregionala utvecklingsmedlen, vad de ska bidra till att åstadkomma samt vilket ansvar som vilar på respektive part i arbetet runt medlen.

Not 15 Förutbetalda intäkter	**2026-08**	**2025-12**
Teknikframtiden 2030	157	23
En vardag fri från våld 3.0	862	701
Utvecklingsledare Kommunal H&S	222	233
Utvecklingsledare IFO	-	114
Hälsokällan	-	-
FoU	60	-
Vetenskap och evidens FoU	2	39
ISU individbaserad systematisk uppföljning	79	91
FoU Kunskapsbaserad praktik	145	198
FoU Implementering	176	188
Go Care - marknadsföring	56	65
Psykisk hälsa & Suicidprevention	273	291
Länsgemensamma medel - samsjuklighet	2 995	2 087
Länsgemensamma medel - nationell strategi	474	598
Kunskapsbaserad äldreomsorg	871	131
Utvecklingsledare funktionshinder socialps.	113	59
Yrkeskartan	-	24
Marefine	33	24
Blå Samverkan (Blås)	26	-
Digitalisering	-	305
Förnybart i Väst	-	29
Kunskapsnod Framtidsrusta barn och unga	8	250
Innovationslabbet	3 404	2 300
Utvecklingsledare demens	785	433
Utbildningssamordning yrkesresan	882	528

Utvecklings- och aktivitetsmedel demens	731	81
Personcentrerad Vård & Omsorg	179	209
Psykisk hälsa 2025-2026	75	88
Utökad samordning VFU	7	75
Utökat arbete med föräldrar	53	60
Förstärkt samverkanskedja	30	30
Förstärkt praktiksamverkan	40	80
Fiskekommunerna 2	134	-
Fyrbodal för framtidens flex	-	-
Samexistens för mer sjömat	-	-
Utvecklingsledare IFO 26-28	-	-
Vård-och omsorgscollege	162	-
Praktiksamordning Fyrbodal	160	-
Vuxenutbildning (VUX)	52	-
Periodisering kundfakturor	7 123	
Summa förutbetalda intäkter projekt	**20 369**	**9 334**

Driftsredovisning

Belopp i tkr	2026-08-31					2025-08-31		
	Resultat			Budget	Avvikelse	Resultat		
	Intäkter	Kostnader	Netto	Netto	Netto	Intäkter	Kostnader	Netto
Förbundskansli	7 581	-7 532	49	0	49	8 568	-7 633	936
Projekt	25 537	-25 485	52	0	52	21 343	-21 354	-11
Verksamheter via avtal	9 788	-9 788	0	0	0	12 452	-12 453	-1
SUMMA TOTALT	42 906	-42 806	101	0	101	42 363	-41 440	924

Budgetavstämning förbundskansli (tkr)	Budget 2026-01-01-2026-12-31	Budget 2026-01-01-2026-08-31	Utfall 2026-01-01-2026-08-31	Avvikelse 2026-01-01-2026-08-31	Prognos 2026
Medlemsavgift	10 727	7 151	7 134	-17	10 701
Övriga intäkter	625	417	447	30	670
SUMMA INTÄKTER	**11 352**	**7 568**	**7 581**	**13**	**11 371**
Personalkostnader	-8 896	-5 931	-6 195	-264	-8 927
Övriga kostnader	-2 456	-1 637	-1 338	300	-2 444
Tjänster	0	0	0	0	0
SUMMA KOSTNADER	**-11 352**	**-7 568**	**-7 532**	**36**	**-11 371**
REDOVISAT RESULTAT	**0**	**0**	**49**	**49**	**0**

Fyrbodals kommunalförbund redovisar ett positivt resultat per 31 augusti 2026 om 101 tkr, jämfört med ett budgeterat resultat om 0 tkr. Av resultatet avser 58 tkr åtta projekt som avslutats under årets två första tertial. Projektet Fenixz kommuner redovisar ett överskott om 46 tkr, Utvecklingsledare IFO ett överskott om 26 tkr samt Gemensam digitalisering fas 1 ett överskott om 23 tkr. Projekten Kunskapsnod 2025 och Yrkeskartan – marknadsföring avslutas med mindre överskott, medan Våra Rum 2.0 och Förstudie Portföljhanterare avslutas med ett resultat om noll. Samtidigt redovisar projektet GO:Leif ett underskott om 54 tkr. Projektverksamheten som helhet redovisar ett resultat om 52 tkr. Skillnaden mot resultatet från avslutade projekt avser mindre avvikelser inom interna resursfunktioner som fördelas till projekt och verksamheter. För helåret bedöms resterande verksamheter och pågående projekt bedrivas inom tillgänglig finansiering.

Kommunalförbundet har under årets två första tertial haft en återhållsam kostnadsutveckling inom Förbundskansliet, bland annat för att skapa ekonomiskt utrymme inför kommande systembyte och tillhörande implementeringskostnader. Konsultkostnaderna är 127 tkr lägre än periodens budget. Personalkostnaderna är samtidigt 264 tkr högre än budgeterat, vilket främst förklaras av ett konstaterat avgångsvederlag som kostnadsförts i sin helhet under perioden.

Förbundskansliets resultat påverkas även av den interna fördelningen av gemensamma kostnader. Kostnaden för extern revision fördelas löpande till projekt och verksamheter genom overhead. Per den 31 augusti överstiger den interna intäkten från denna fördelning den hittills redovisade externa revisionskostnaden, vilket tillfälligt bidrar positivt till Förbundskansliets resultat. På förbundsnivå påverkar den interna fördelningen inte resultatet.

Personalkostnaderna bedöms för helåret bli något högre än budgeterat. Med anledning av avgångsvederlaget har åtgärder och omfördelning av personal genomförts under året för att begränsa den ekonomiska effekten. Finansiella intäkter uppgår per 31 augusti till 447 tkr. Ränteintäkterna överstiger periodens budget med 123 tkr och bedöms även för helåret kunna bidra till att möta en negativ avvikelse inom personalkostnaderna. Sammantaget prognostiseras Förbundskansliet redovisa ett resultat i nivå med budget, det vill säga 0 tkr.

Projekt och verksamheter via avtal finansieras genom medel som intäktsförs i takt med att verksamheten bedrivs. Medel som har erhållits men ännu inte upparbetats, liksom upparbetade medel som ännu inte erhållits, redovisas i balansräkningen. Verksamheterna följs löpande upp av ansvarig tjänsteperson tillsammans med ekonom. Pågående projekt och verksamheter via avtal prognostiseras sammantaget bedrivas inom tillgänglig finansiering.

Förteckning särskild finansierad verksamhet

Regional utveckling

N-057	Business Region Väst

Kompetensförsörjning

3005	Teknikcollege Fyrbodal
U-020	Vård- och omsorgscollege
U-021	Antagningskansliet
U-030	Kompetensplattform Fyrbodal
U-031	Vuxenutbildning (VUX)
U-050	Praktiksamordning Fyrbodal
U-051	Praktikanskaffning Fyrbodal

Välfärdsutveckling

4005	Samverkanskontoret
H-001	Hälsokällan
H-013	Forskning och Utveckling (F&U)
U-044	Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

Förteckning projektverksamhet

Pågående projekt

Verksamhetsstöd

Gemensam digitalisering fas 2

Regional utveckling

Blå samverkan

Det goda livet i Dalsland 2.0

ElSa

Fiskekommunerna 2024-2026

Förnybart i Väst

GreenFleets

Innovationslabbet för klimatsmart skogsbruk

Landbaserad fiskeodling

Marefine

Omställning fordon till försvar

Processledning Skogsprogrammet VG

Samexistens för mer sjömat

Strukturbild Fyrbodal

VEGO

Kompetensförsörjning

Förstärkt praktiksamverkan

Förstärkt samverkanskedja inom Vård- och omsorgscollege

Go Care - marknadsföring

Kunskapsmodell i Fyrbodal

TeknikFramtiden 2030

Välfärdsutveckling

Drogförebyggande samordnare

En vardag fri från våld 3.0

FoU – implementering och tillämpning

FoU – kunskapsbaserad praktik

God och nära vård

ISU Individbaserad Systematisk uppföljning

Kunskapsnod – framtidsrusta barn och unga

Kunskapsbaserad socialtjänst

Kunskapsbaserad äldreomsorg – Nationell strategi

Länsgemensamma medel – Nationell strategi

Länsgemensamma medel – Samsjuklighet

Personcentrerad vård & omsorg

Psykisk hälsa & suicidprevention

Utvecklingsledare – funktionshinder Socialpsykiatri

Utvecklingsledare IFO 2026–2028

Utvecklingsledare kommunal hälso- och sjukvård

Utökat arbete med föräldrar som resurs

Utökad samordning VFU

Vetenskap och evidens för FoU socialtjänst

ÖK Psykisk hälsa 2025–2026

Avslutade projekt

Verksamhetsstöd

Förstudie Portföljhanterare

Gemensam digitalisering fas 1

Regional utveckling

GO:Leif

Våra Rum 2.0

Kompetensförsörjning

Fenixz kommuner

Yrkeskartan – marknadsföring

Välfärdsutveckling

Kunskapsnod Fullföljda studier 2025

Utvecklingsledare IFO

Vår vision
Fyrbodals vision om det goda livet står för en god hälsa, arbete och utbildning, trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet, en god miljö där vi värnar om de förnybara systemen, möter behoven hos barn och ungdomar, en uthållig tillväxt och ett rikt kulturliv i linje med FN:S globala utvecklingsmål.
Visionen är framtagen gemensamt av Västra Götalandsregionen och de fyra kommunalförbunden i Västra Götaland.

ÄRENDE 8 – Delregional kollektivtrafik och samhällsplaneringsforum, kl. 10,00-11,30

Förslag till beslut
Direktionen har tagit del av informationen

Sammanfattning
Se särskilt bifogad kallelse.

ÄRENDE 9 – Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027, kl. 11,35-11,45

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att fastställa verksamhetsplan 2027-2029 och budget 2027.

Sammanfattning

Enligt förbundsordningens § 6 ska förbundsdirektionen årligen fastställa en verksamhetsplan med budget för förbundet. Budgeten ska innehålla en plan för verksamheten och ekonomin under budgetåret samt förbundsavgift. Budgeten ska dessutom innehålla en plan för ekonomin under den kommande treårsperioden. Direktionen ska fastställa förbundets budget och verksamhetsplan och för nästföljande år senast den 30 september. Ärendet har varit på remiss hos medlemskommunerna.

Remissvar

Bengtsfors, Färgelanda, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Orust, Strömstad, Sotenäs, Tanum och Trollhättan ställer sig bakom förslaget till Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027. Vänersborg ställer sig bakom förslaget under förutsättning att övriga kommuner fattar likalydande beslut om finansieringsandelen. Åmål ställer sig bakom förslaget, men lämnar samtidigt synpunkter på styrning och uppföljning. Uddevalla lämnar inga synpunkter på verksamhetsplanen, och tillstyrker uppräkningen av medlemsavgiften för 2027, men tar inte ställning till det som omfattas av de delregionala utvecklingsmedlen.

Dals-Ed har meddelat kommunalförbundet att man inte kommer inkomma med svar.

Inkomna synpunkter och förslag till förbättringar i verksamhetsplanering och budgetprocess

Åmål ser positivt på verksamhetsplanens inriktning och ambitioner, men bedömer att den omfattande målstrukturen kan försvåra prioritering och uppföljning. Kommunen rekommenderar en mer koncentrerad och styrbar målstruktur, med tydligare prioritering av de mest strategiskt betydelsefulla målen och resultaten under planperioden.

Åmål föreslår även ett begränsat antal strategiska indikatorer för systematisk uppföljning av resultat och effekter över tid. Sambandet mellan tilldelade resurser, genomförda insatser och förväntade resultat bör tydliggöras, särskilt för de delregionala utvecklingsmedlen. Kommunen efterfrågar fortsatt utveckling av återrapporteringen av medlemsnytta och betonar förbundets betydelse som samordnande, kapacitetsstärkande och intressebevakande aktör för mindre kommuner.

Färgelanda betonar vikten av ett starkt underifrånperspektiv, där förbundets prioriteringar, projekt och utvecklingsinsatser utgår från medlemskommunernas behov och lokala utmaningar. Kommunen framhåller att kommunernas ekonomiska bidrag ska ge tydlig och konkret medlemsnytta. Detta gäller särskilt de delregionala utvecklingsmedlen, som bör användas till insatser som stärker kommunernas utvecklingskraft, bidrar till erfarenhetsutbyte och ger mätbara effekter för invånare, näringsliv och kommunala verksamheter.

Uddevalla framför att förbundet bör arbeta för att anpassa sina kostnader till de ekonomiska förutsättningarna i kommunsektorn.

Fyrbodals kommunalförbund beaktar inkomna synpunkter och förslag till förbättringar i det fortsatta arbetet med verksamhetsplanering, uppföljning och budgetprocess.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse 2026-09-30
Protokollsutdrag från direktionen 2026-05-28 § 62
Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027

Beslutet skickas till
Medlemskommunerna

Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att fastställa verksamhetsplan 2027-2029 och budget 2027.

Sammanfattning

Enligt förbundsordningens § 6 ska förbundsdirektionen årligen fastställa en verksamhetsplan med budget för förbundet. Budgeten ska innehålla en plan för verksamheten och ekonomin under budgetåret samt förbundsavgift. Budgeten ska dessutom innehålla en plan för ekonomin under den kommande treårsperioden. Direktionen ska fastställa förbundets budget och verksamhetsplan och för nästföljande år senast den 30 september. Ärendet har varit på remiss hos medlemskommunerna.

Remissvar

Bengtsfors, Färgelanda, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Orust, Strömstad, Sotenäs, Tanum och Trollhättan ställer sig bakom förslaget till Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027. Vänersborg ställer sig bakom förslaget under förutsättning att övriga kommuner fattar likalydande beslut om finansieringsandelen. Åmål ställer sig bakom förslaget, men lämnar samtidigt synpunkter på styrning och uppföljning. Uddevalla lämnar inga synpunkter på verksamhetsplanen, och tillstyrker uppräkningen av medlemsavgiften för 2027, men tar inte ställning till det som omfattas av de delregionala utvecklingsmedlen.

Dals-Ed har meddelat kommunalförbundet att man inte kommer inkomma med svar.

Inkomna synpunkter och förslag till förbättringar i verksamhetsplanering och budgetprocess

Åmål ser positivt på verksamhetsplanens inriktning och ambitioner, men bedömer att den omfattande målstrukturen kan försvåra prioritering och uppföljning. Kommunen rekommenderar en mer koncentrerad och styrbar målstruktur, med tydligare prioritering av de mest strategiskt betydelsefulla målen och resultaten under planperioden.

Åmål föreslår även ett begränsat antal strategiska indikatorer för systematisk uppföljning av resultat och effekter över tid. Sambandet mellan tilldelade resurser, genomförda insatser och förväntade resultat bör tydliggöras, särskilt för de delregionala utvecklingsmedlen. Kommunen efterfrågar fortsatt utveckling av återrapporteringen av medlemsnytta och betonar förbundets betydelse som samordnande, kapacitetsstärkande och intressebevakande aktör för mindre kommuner.

Färgelanda betonar vikten av ett starkt underifrånperspektiv, där förbundets prioriteringar, projekt och utvecklingsinsatser utgår från medlemskommunernas behov och lokala utmaningar. Kommunen framhåller att kommunernas ekonomiska bidrag ska ge tydlig och konkret medlemsnytta. Detta gäller särskilt de delregionala utvecklingsmedlen, som bör användas till insatser som stärker kommunernas utvecklingskraft, bidrar till erfarenhetsutbyte och ger mätbara effekter för invånare, näringsliv och kommunala verksamheter.

Uddevalla framför att förbundet bör arbeta för att anpassa sina kostnader till de ekonomiska förutsättningarna i kommunsektorn.

Fyrbodals kommunalförbund beaktar inkomna synpunkter och förslag till förbättringar i det fortsatta arbetet med verksamhetsplanering, uppföljning och budgetprocess.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2026-09-30
Protokollsutdrag från direktionen 2026-05-28 § 62
Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027

Beslutet skickas till

Medlemskommunerna

VERKSAMHETSPLAN & BUDGET 2027-2029

Fyrbodals kommunalförbund

Förord

En plan för hållbar utveckling

Verksamhetsplanen är vår gemensamma plan för att Fyrbodalsregionen ska utvecklas hållbart. Då är det viktigt att de tre dimensionerna – social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet – samspelar med varandra.

För att lyckas behöver alla aktörer i Fyrbodalsregionen, se möjligheter och hitta nya vägar för att möta samhällets komplexa utmaningar och kunna ställa om. Genom att tillsammans sträva mot målen i planen skapar vi förutsättningar för en konkurrenskraftig och attraktiv delregion där människor mår bra och utvecklas.

Tillsammans har vi kraften för att göra skillnad – här och nu och för kommande generationer.

Uppdrag och verksamhet

Vision, mål och nytta

Övergripande mål

Förbundets ändamål är att stärka medlemskommunernas gemensamma intressen och samverkan för en hållbar utveckling av Fyrbodalsregionen. Övergripande mål för verksamheten är att öka attraktionskraften för Fyrbodalsregionen och att stödja och utveckla det kommunala självstyret.

Vision

Visionen ”Det goda livet” pekar ut riktningen vart vi vill med vårt arbete. Den handlar om att skapa ett gott liv för alla som lever och arbetar i Fyrbodals kommuner.

Länets gemensamma vision om det goda livet står för en god hälsa, arbete och utbildning, trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet, en god miljö där vi värnar om de förnybara systemen, möter behoven hos barn och ungdomar, en uthållig tillväxt och ett rikt kulturliv i linje med FN:s globala utvecklingsmål.

Syfte

Fyrbodals kommunalförbund är ett av fyra regionala kommunalförbund i Västra Götaland. Vi arbetar på uppdrag av våra 14 medlemskommuner: Bengtsfors, Dals Ed, Färgelanda, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg och Åmål.

Kommunalförbundet ska fungera som en länk mellan medlemskommunerna och Västra Götalandsregionen. Verksamheten ska bidra till lokalt och delregionalt inflytande i det regionala utvecklingsarbetet genom att kommunernas möjligheter tas tillvara i de satsningar som görs. Förbundet ska även stimulera till samverkan mellan kommunerna, näringslivet

Medlemsnytta

Fyrbodals kommunalförbund skapar värde för sina 14 medlemskommuner genom att stärka samverkan, effektivisera resurser och driva gemensamma utvecklingsfrågor.

1. **Samverkan och påverkansarbete**
   Stärker kommunernas inflytande i regionala och nationella frågor.
2. **Effektivt resursutnyttjande och finansiering**
   Samordnar kompetens och finansiering för att maximera utvecklingsmöjligheter.
3. **Kompetensförsörjning och näringslivsutveckling**
   Stödjer kompetensförsörjning och företagsutveckling.
4. **Regional utveckling och hållbar tillväxt**
   Driver satsningar inom infrastruktur, hållbar energi och attraktiva livsmiljöer.
5. **Stöd för välfärdsutveckling och social hållbarhet**
   Processtöd inom hälso- och sjukvård, socialtjänst, våldsprevention och fullföljda studier
6. **Nätverk och erfarenhetsutbyte**
   Plattform för kunskapsdelning och strategisk samverkan.

Uppdrag och verksamhet

och andra aktörer inom olika prioriterade områden. Förbundet ska också vara en mötesplats, ett forum, för innovationer, idéer och utveckling.

Förbundet ska särskilt verka inom följande områden:

- Hållbar tillväxt och utveckling.
- Verksamhetsstöd och intressebevakning.
- Projekt som har till syfte att främja samordning och/eller samverkan inom områdena tillväxt och utveckling samt verksamhetsstöd.
- Ägaransvar för gemensamt ägda bolag och verksamheter.

Värdeord

Våra kärnvärden sammanfattar vad vi står för och hur vi vill att omgivningen ska uppfatta oss. De är en vägledning i form av fyra värdeord som ligger till grund för allt vi arbetar för. Förbundet har fyra värdeord: *Framåt, Forum, Förtroende* och *Flerstämmighet*.

Styrdokument

Förbundets verksamhet utgår från ändamålet i förbundsordningen. Andra dokument som är vägledande i arbetet är *Västra Götalandsregionens Regionala utvecklingsstrategi, Regionalt trafikförsörjningsprogram, Kulturstrategi* och *Strategi för omställning av hälso- och sjukvården.*

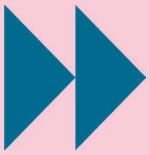
Organisation

Förbundsdirektionen är kommunalförbundets högsta beslutande organ och består av ledande politiker från förbundets 14 medlemskommuner. Trollhättans, Uddevallas och Vänersborgs kommuner har två ordinarie ledamöter och två ersättare vardera, övriga kommuner har en ordinarie ledamot och en ersättare vardera.

Förbundsdirektionen leds av en ordförande samt två vice ordförande. Tillsammans med ytterligare två

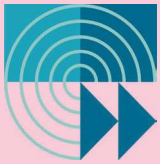
Värdeord

Framåt

Fyrbodals kommunalförbund visar tydligt att vi är ett forum för utveckling, intressebevakning, värdeskapande och ett forum för hållbar utveckling- och tillväxt. Förbundet ligger i framkant och driver framåt på uppdrag av, med och för våra medlemskommuner.

Forum

Fyrbodals kommunalförbund är en självklar mötesplats och forum för samtal, samsyn, samarbete och samhandling genom möten som är med och skapar till nytta.

Förtroende

Fyrbodals kommunalförbund har tillsammans med medlemskommunerna utvecklat en relation som bygger på förtroende och tillit där delregionala frågor hanteras som gagnar både delregionen och den enskilda kommunen.

Flerstämmigt

Fyrbodals kommunalförbund är lyhörd i relation till alla sina medlemskommuner och har en god förmåga att låta flera stämmor höras. Flerstämmighet är en självklar del av kulturen.

Uppdrag och verksamhet

ledamöter och två ersättare utgör de förbundsdirektionens arbetsutskott.

Direktionen utser en förbundsdirektör som ansvarar för att verkställa direktionens beslut och leda förbundets arbete. Förbundets anställda arbetar inom fyra avdelningar: kompetensförsörjning, verksamhetsstöd, regional utveckling, och välfärdsutveckling. Till respektive avdelning knyts ett antal nätverk bestående av representanter från kommunerna, näringslivet, akademin, myndigheter och andra aktörer.

Verksamhet

Samverkan och nätverk

Samverkan är en integrerad del i verksamheten. Förbundet arbetar bara med frågor som rör flera kommuner och ofta tillsammans med andra organisationer.

Vi erbjuder våra medlemskommuner möjligheten att delta i nätverk som förbundet har i uppdrag att driva. Genom dessa nätverk träffas tjänstepersoner och politiker från alla våra medlemskommuner. Genom att arbeta tillsammans blir vi en stark röst och en stark partner till Västra Götalandsregionen och andra offentliga aktörer. I alla samarbeten bidrar Fyrbodals kommunalförbund med kunskap och kompetens.

Nätverken finansieras på olika sätt beroende på roll och uppdrag. Finansieringen är antingen medlems-, avtals- eller genom de delregionala utvecklingsmedlen (DRUM).

Identitet och stolthet

Genom att öka kommunikationen och tydligheten kring Fyrbodals kommunalförbunds uppdrag och verksamhet stärker vi förbundets legitimitet, identitet och varumärke. Kommunalförbundets verk-

Fyrbodals fyra hörnstenar

1. **Gränsland** – historiska och nutida gränser präglar struktur och utveckling i vår delregion.
2. **Landsbygder** – våra naturtillgångar är resursbaser och utgör grunden i våra styrkeområden.
3. **Vattenrike** – salt och sött vatten är grunden till allt liv och skapar möjligheter.
4. **Trekärnigt centrum** – tillsammans utgör våra största tätorter sjunde största befolkningscentra i landet

Regionsmärket kan fritt användas i de fall när man vill betona att man är en del av det geografiska territoriet Fyrbodalsregionen.

Uppdrag och verksamhet

samhet ska skapa stolthet och framåtanda bland medlemskommunerna i enlighet med vår vision och våra fyra värdeord.

Fyrbodalsregionen ska förknippas med innovationer och industriell utveckling och att vi ligger i framkant när det kommer till blå och gröna näringar. Delregionen ska vara attraktiv och locka invånare, besökare och näringsliv. Varumärkena Bohuslän, Dalsland, Trollhättan, Uddevalla och Vänersborg ska stärkas.

Medarbetare och arbetssätt

Det är medarbetarnas kompetens och driv som är avgörande för att förbundet ska ligga i framkant och göra skillnad inom verksamhetsplanens insatsområden.

Förbundets medarbetare är nyckeln till genomförandet av det delregionala utvecklingsarbetet. De skapar förutsättningar och möjligheter till samverkan mellan medlemskommunerna och andra aktörer. Förbundet tillämpar olika anställningsformer eftersom genomförandet sker i form av verksamheter, projekt eller uppdrag.

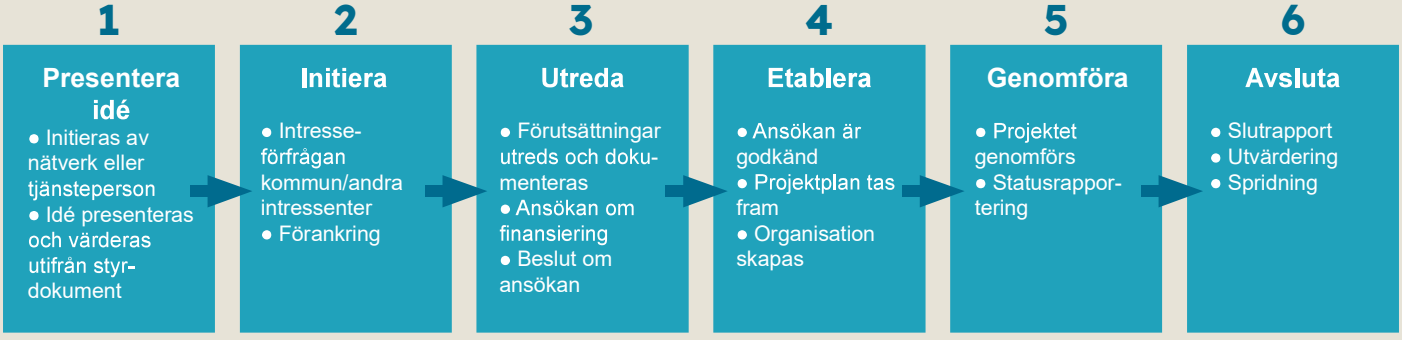
Förbundet arbetar agilt och tillitsbaserat och är till sin karaktär en flexibel och dynamisk organisation vilket skapar förutsättningar för att kunna möta samhällets utmaningar och behov.

Projektarenan

Projektarenan Fyrbodal är en tvärsektoriell plattform för allt projektrelaterat arbete som kommunalförbundet driver, medverkar i eller finansierar. Syftet med arenan är att skapa en tydlig överblick över projekten för att åstadkomma effektiv styrning och ledning av projektportföljen och att tydliggöra det utvecklingsarbete som medlemskommunerna bedriver tillsammans och med andra parter.

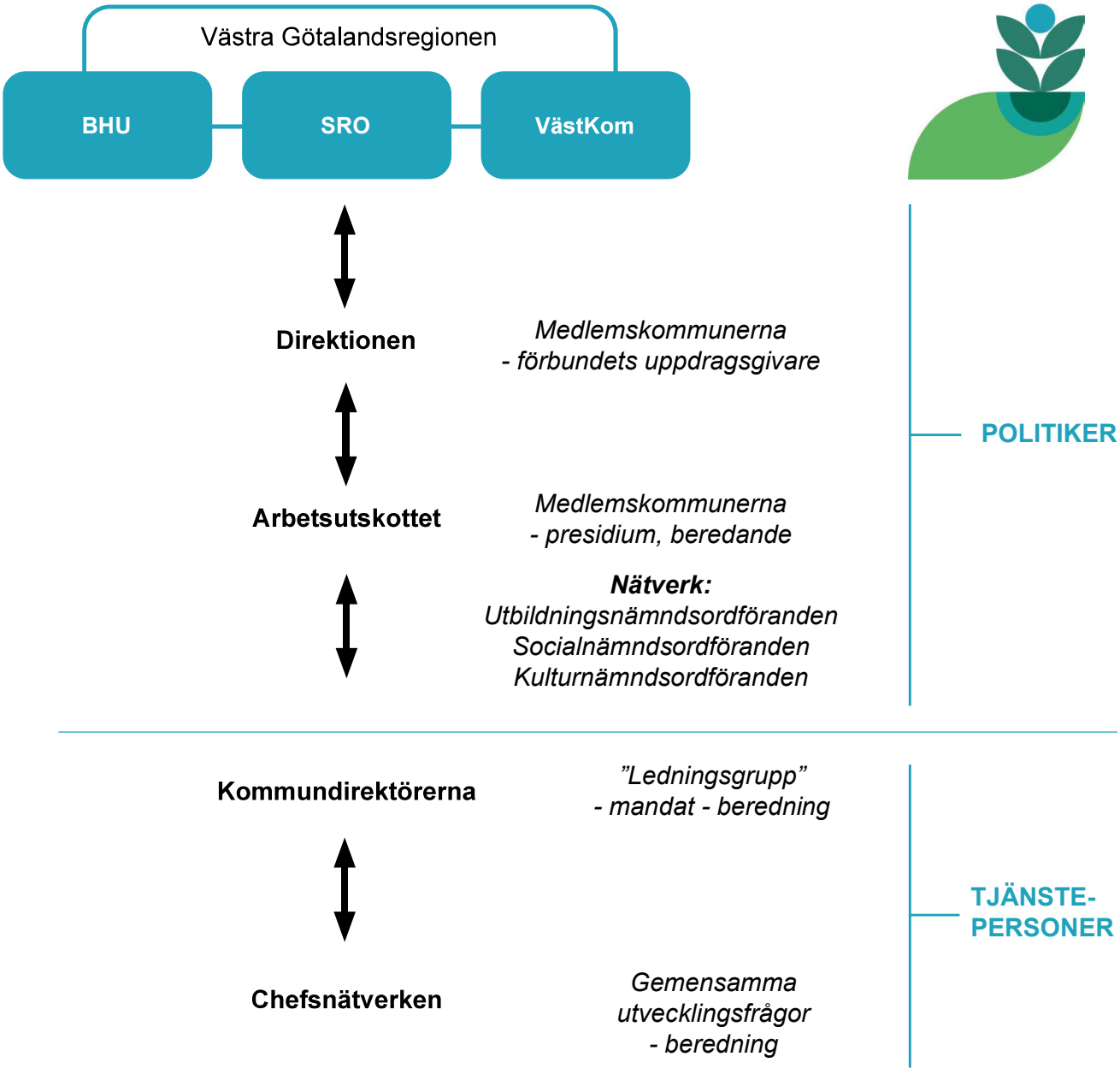
En viktig del i Projektarenans uppdrag är att säkerställa att varje projekt följer en likvärdig process med tydligt definierade avstämningspunkter. Vid dessa bedöms om projektet uppfyller krav, tillgodoser behov, har förutsättningar att generera nytta, har ekonomiska förutsättningar och bidrar till genomförande av verksamhetsplanen.

Det krävs beslut i Projektarenan för att projektet ska gå vidare till nästa steg. Det är Arbetsutskottet som ska fatta beslut om ett projekt ska starta. Processen gäller samtliga projekt kommunalförbundet är involverat i – som ägare, som part eller som finansiär i form av delregionala utvecklingsmedel.

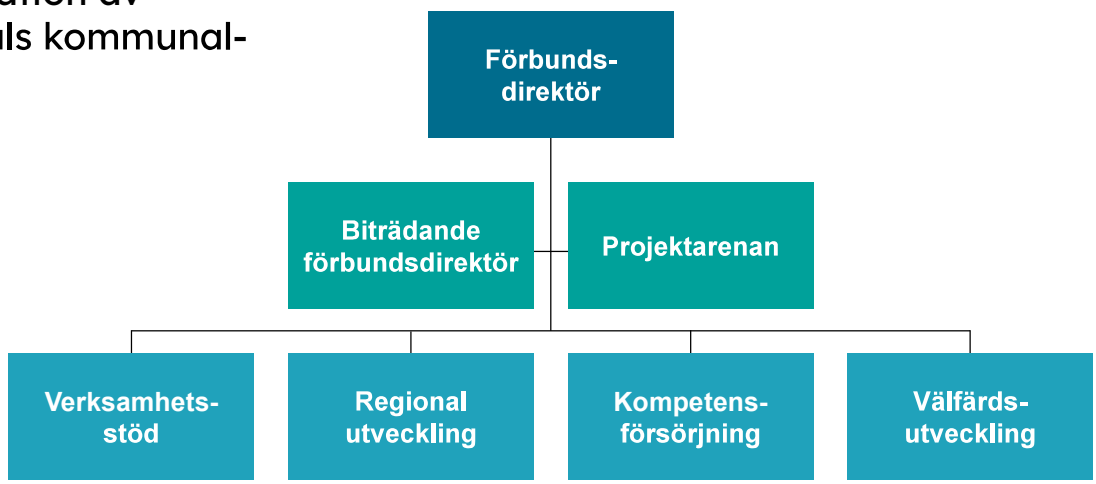

Uppdrag och verksamhet

Styrning och organisation

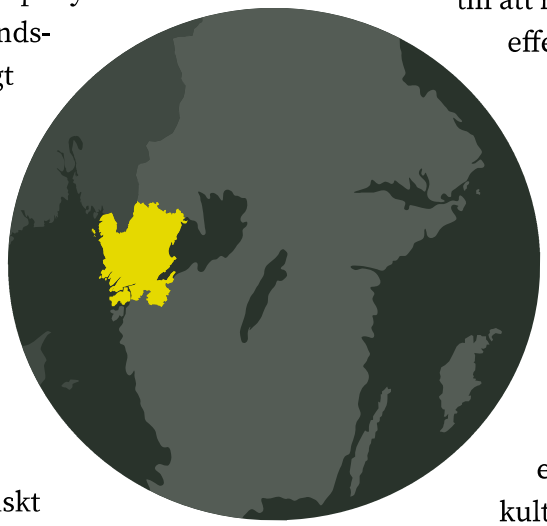

Organisation av Fyrbodals kommunalförbund

Utmaningar och styrkor

Fyrbodalsregionen har ett strategiskt läge mellan Oslo och Göteborg med stora möjligheter till expansiv tillväxt. Här lever och arbetar drygt 270 000 människor. För att driva på utvecklingen behövs investeringar i vägar, järnvägar, flygplatser och sjöfart. Vi behöver bygga en kollektivtrafik som är ett föredöme när det gäller hållbarhet och tillgänglighet. Vi behöver ställa om till en fossilfri delregion och öka vår självförsörjning när det gäller energi och då framför allt el. Vår geografi bygger på fyra starka hörnstenar. Gränsland, Landsbygder, Vattenrike och Trekärnigt centrum. Vi har starka och stolta varumärken i form av Dalsland, Bohuslän, Trollhättan, Uddevalla och Vänersborg. Dessa skapar förutsättningar att öka attraktionskraften för Fyrbodalsregionen.

Kompetensförsörjning

Fyrbodalsregionen är ett akademiskt centrum med god tillgång till högre studier och forskningsmiljöer. Tillsammans med aktörer inom utbildningssystemet och arbetslivet skapar vi en hållbar kompetensförsörjning, ökar utbildningsnivån och framtidsrustar barn och ungdomar. Vi verkar för att möjliggöra ett livslångt lärande genom att bidra till utveckling av utbildningssektorn.

Vi ser ökade skillnader i sysselsättning och tillgång till service och sociala sammanhang varför vi hittar nya sätt att utforma våra offentliga rum.

Demografiska utmaningar

Den åldrande och i vissa fall minskande befolkningen, ger ökade behov av vård och omsorg och utmanar vår välfärd. Förebyggande och hälsofrämjande arbetssätt och utveckling av nära vård och omsorg som utförs i samverkan med invånarna, optimerar resursanvändningen. Digitalisering och välfärdsteknik är områden som möjliggör ökad delaktighet i samhället, ger god livskvalitet samt bidrar till att resurser används mer kostnadseffektivt.

Näringsliv

Fyrbodals näringsliv, bestående av drygt 31 000 företag, tar avstamp i de resursbaser som geografin erbjuder. Här är företagen verksamma inom industrin, den skogliga bioekonomin, den blå näringen, besöksnäringen inklusive kulturella och kreativa branscher samt handel.

Globala utmaningar

Klimatförändringar med extremt väder utmanar vårt skogs- och jordbruk, system och samhällen. Snabba svängningar i den globala ekonomin, med bland annat nya handelstullar, och globala kriser som krig och pandemier påverkar oss alltjämt. Genom att vara ett forum för våra medlemskommuner kan de dela med sig av arbetssätt och erfarenheter som skapar en robust samhällsplanering och förutsättningar för den gröna omställningen.

Förbunds-övergripande mål

Mål 1: Ökad attraktionskraft för Fyrbodalsregionen

Mål 2: Stödja och utveckla det kommunala självstyret

Attraktionskraft och kommunalt självstyre

All verksamhet som förbundet bedriver ska bidra till ökad attraktionskraft för Fyrbodalsregionen och utveckla det kommunala självstyret. Genom att möjliggöra strategiska insatser skapas hållbar utveckling och livskvalitet.

Tillsammans arbetar kommunerna och förbundet för en stark kompetensförsörjning och är ett föredöme i grön omställning för att öka delregionens konkurrenskraft.

Satsningar genomförs på utbildning, arbetsliv och näringsliv, samtidigt som utvecklingen av vård och omsorg prioriteras för att möta framtidens behov.

Genom att utveckla infrastrukturen och kollektivtrafiken, främja innovation och samarbete mellan kommunerna bygger vi en delregion där där företag vill etablera sig och människor vill bo – nu och i framtiden.

Vi kommunicerar den goda utveckling som sker för att öka stoltheten och Fyrbodalsregionens identitet genom effektiv och meningsfull kommunikation. Varumärkena Bohuslän, Dalsland, Trollhättan, Vänersborg och Uddevalla ska lyftas fram.

Det kommunala självstyret utvecklas genom förbundets samverkansstrukturer som leder till gemensamma lösningar inom regional utveckling, kompetensförsörjning och välfärd. Kommunerna är med och påverkar regionala och nationella beslut genom förbundets samlade remissvar. Förbundet företräder även medlemskommunerna i flera sammanhang för att göra den kommunala rösten hörd.

Våra delmål och finansiella mål

Delmål 1: En god och hållbar arbetsmiljö
Delmål 2: En god och meningsfull kommunikation
Delmål 3: Konkurrenskraftigt och innovativt näringsliv
Delmål 4: Attraktiva livsmiljöer
Delmål 5: Robust och sammanhållen samhälls planering
Delmål 6: Stark samverkan mellan utbildning och arbetsliv
Delmål 7: Livslångt lärande
Delmål 8: Verksamhetsutveckling och utvecklande samverkan
Delmål 9: Forskning, kunskapsutveckling och kvalitet
Delmål 10: Utvecklande, hälsofrämjande och tidiga insatser
Delmål 11: En god ekonomisk hushållning

Finansiella mål:

- Att ha en långsiktig stabil soliditetsnivå om 10 procent, nivån kan dock variera över tid beroende av åtaganden som direktionen finner angelägna.
- Att ha en budget i balans, intäkterna ska överstiga kostnaderna.
- Att ha en god likviditet så att det är möjligt att både täcka kostnader för de fasta åtaganden och att förskottera medel i projekt där förbundet är projektägare.

Förbunds-gemensamma mål

Delmål 1: En god och hållbar arbetsmiljö

Prioriterade insatser	Effekt
1. God balans mellan arbete och privatliv.	*Minskad stress och bättre hälsa leder till minskad sjukfrånvaro och ökad produktivitet.*
2. En positiv och stödjande arbetskultur.	*Ökad trivsel, ett större engagemang och goda utvecklingsmöjligheter för både medarbetarna och arbetsplatsen.*
3. Hållbara och ändamålsenliga arbets-lokaler.	*En trygg och trivsam arbetsmiljö som främjar välmående, effektivitet och samverkan. Det leder till ökad produktivitet och minskad sjukfrånvaro.*

Delmål 2: En god och meningsfull kommunikation

Prioriterade insatser	Effekt
1. Paketera och kommunicera den positiva utveckling som sker i delregionen.	*Fler människor i arbetsför ålder väljer att bosätta sig i Fyrbodalsregionen.* *Fler företag och besökare attraheras hit.* *De som bor och verkar här känner stolthet över området.*
2. Paketera och kommunicera den nytta som förbundets verksamhet skapar.	*Medlemskommunerna ser nyttan med den samverkan och de insatser som skapas genom förbundet.*

Delmål
Regional utveckling

Insatsområde 1: Regional utveckling

Genom samverkan mellan kommuner, näringsliv, akademi och externa aktörer utvecklas lösningar som kombinerar ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.

De viktigaste resurserna för genomförandet är medlemskommunerna, Västra Götalandsregionen och medarbetarna. Strateger och projektledare vid Fyrbodals kommunalförbund, utvecklingsnoderna och akademin bidrar aktivt till att möta näringslivets och invånarnas behov, bland annat genom projekt som främjar cirkulär ekonomi, industriell symbios och gestaltade livsmiljöer. Kommunalförbundets samordning av samhällsplanering och energiförsörjning fokuserar på att möta dagens och framtidens energiutmaningar och stödja elektrifieringen.

Verksamheterna inom regional utveckling finansieras genom delregionala utvecklingsmedel, medlemsfinansiering, Västra Götalandsregionen, EU-medel, statliga myndigheter såsom Jordbruksverket, Energimyndigheten och Tillväxtverket.

Mål för regional utveckling:

En god och hållbar regional utveckling som bidrar till det goda livet

Delmål
Regional utveckling

Delmål 3: Konkurrenskraftigt och innovativt näringsliv

Prioriterade insatser	Effekt
1. Förenkla för företag att etablera sig här och/eller att ställa om.	*Ökad sysselsättning till följd av att fler företag väljer att etablera sig eller expandera i Fyrbodal. Fyrbodals och kommunernas varumärken stärks tack vare att företagen upplever en god service från Business Region Väst.*
2. Förstärka stöd till både befintliga och nya företag genom en god samverkan med olika aktörer för en utveckling mot en cirkulär och hållbar ekonomi.	*Stärkt konkurrenskraft och därmed en ökad överlevnadsgrad hos befintliga företag. Fyrbodals attraktivitet och arbetsmarknad stärks genom att fler hållbara företag etablerar sig eller ställer om.*

Delmål 4: Attraktiva livsmiljöer

Prioriterade insatser	Effekt
1. Ta vara på och bidra till våra starka varumärken Bohuslän, Dalsland, Trollhättan, Uddevalla och Vänersborg samt stärka begreppet Trestad.	*Attraktiviteten i och kunskapen om Fyrbodal och dess medlemskommuner ökar så fler väljer att bo, leva och arbeta i någon av Fyrbodals kommuner.*
2. Verka för en hållbar livskvalitet.	*Fler upplever att man bor och lever på en plats där man får livskvalitet. Ett positivt flyttnetto som bidrar till goda möjligheter att erbjuda en god välfärd.*
3. Verka för attraktiva miljöer genom samverkan mellan det offentliga, näringslivet, akademin och civilsamhället.	*Medborgare som känner sig trygga och vill engagera sig lokalt i samhällsutvecklingen.*

Delmål 5: Robust och sammanhållen samhällsplanering

Prioriterade insatser	Effekt
1. Robust och fossilfri energiförsörjning	*Tillgång till effekt (el) i en omfattning som innebär att inga företag ska hindras i sina expansionsplaner eller omöjliggöra etablering i Fyrbodal.*
2. Knyta samman Fyrbodal genom att ena kommunerna i infrastruktursatsningar.	*Trafiksäkra vägar som medger goda studie- och arbetspendlingsmöjligheter. Goda möjligheter till ett hållbart resande (kollektiv, gång, cykel).*
3. Ökad resiliens och hållbarhet.	*Minska det fossila beroendet. Ökad självförsörjningsgrad vad avser bland annat livsmedels- och energiproduktion. Robust och redundant digital fiberinfrastruktur.*

Delmål Kompetens-försörjning

Insatsområde 2: Kompetensförsörjning

Fyrbodals kommunalförbund fokuserar på att skapa stark samverkan mellan utbildning och arbetsliv samt främja livslångt lärande. Förbundet är en del av det regionala uppdraget om kompetensförsörjning och processleder kompetensråd, både delregionalt och branschspecifika. Inom collegeverksamhet för Vård och omsorg och Teknik sker en kvalitetssäkrad flernivåsamverkan. Nätverk inom utbildning och arbetsmarknad är centrala i verksamheten.

Utbildning ska leda till arbete och arbetslivets attraktivitet behöver öka. Matchningen mellan arbetskraftens kompetens och behov i näringsliv och offentlig verksamhet ska bli bättre, trots utmaningar med demografi och utanförskap. Elever behöver få stöd i att fullfölja sin utbildning inom alla skolformer. Personal behöver kompetensutveckling för att stärkas i sina nuvarande och framtida yrken.

Verksamheterna inom Kompetensförsörjning finansieras genom särskilda avtal med medlemskommunerna, delregionala utvecklingsmedel, Europeiska socialfonden och Västra Götalandsregionen.

Mål för kompetensförsörjning:

En god och hållbar kompetensförsörjning som bidrar till det goda livet

Delmål Kompetens-försörjning

Delmål 6: Stark samverkan mellan utbildning och arbetsliv

Prioriterade insatser	Effekt
1. Utveckla forum för att möta kommande kompetensbehov.	*Arbetsmarknadens behov av kompetens är tillgodosett och Fyrbodals kommuner har en hög förvärvsgrad.*
2. Identifiera efterfrågade kompetenser för att möta arbetsmarknadens behov.	*Stor delaktighet från flera branscher kring behovet av efterfrågade kompetenser vilket leder till ett matchande utbildningsutbud.*

Delmål 7: Livslångt lärande

Prioriterade insatser	Effekt
1. Verka för en kultur av livslångt lärande.	*Med goda möjligheter till kompetensutveckling under livet skapas ett samhälle med god förmåga till omställning och att möta kompetensförsörjningsutmaningen.*
2. Utveckla digital kompetens och flexibla arbetsformer för att möta kompetensförsörjningsbehov.	*Underlätta individens möjlighet till utbildning för att möta kommande kompetensförsörjningsbehov.*

Delmål Välfärds-utveckling

Insatsområde 3: Välfärdsutveckling

Välfärdsutveckling verkar brett för att främja kommunernas förutsättningar att stå rustade inför välfärdens utmaningar och förändringar.

Fyrbodals kommunalförbund ger processtöd och kunskapsspridning för välfärdens omställningar. Genom avtal finansierar kommunerna FoU, där kunskapsbaserade insatser ges för att systematiskt stärka kommunernas kunskapsutveckling, stöd till strategiska insatser inom områdena kunskap, kvalitet och kompetensförsörjning. Genom medlemsfinansieringen basfinansieras en socialstrateg som stödjer samverkan och nätverkande, och utför arbete i länssamverkanstrukturen till gagn för kommunernas omställning i enlighet med färdplan för god och nära vård. Verksamheten utgör regional stöd- och samverkansstruktur i den nationella kontexten där man utgör länk mellan kommunerna och nationella sakområdesnätverk. Bemanning sker av vårdsamverkan Fyrbodal, för att säkerställa att kommunala perspektiv omhändertas och får gehör i samverkan med Västra Götalandsregionens olika verksamheter. Avdelningen utför och utvecklar länssamordningsuppdrag utefter nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention. För kommunerna räkning genomförs omvärldsbevakning kring samsjuklighetsreformen, och stöd för omställningsarbete ges utifrån kommunernas behov.

För främjande av barn och ungas utveckling och hälsa genomförs insatser inom Hälsokällan och kunskapsnod framtidsrusta barn och unga, där verksamheten samfinansieras av kommunerna gemensamt med Västra Götalandsregionen.

Verksamheterna inom Välfärdsutveckling finansieras genom Västra Götalandsregionen, Överenskommelse utefter nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention, statsbidrag till RSS, särskilda avtal med medlemskommunerna och projektmedel från Jämställdhetsmyndigheten.

Mål för välfärdsutveckling:

En god och hållbar välfärdsutveckling som bidrar till det goda livet

Delmål Välfärds-utveckling

Delmål 8: Verksamhetsutveckling och utvecklande samverkan

Prioriterade insatser	Effekt
1. Effektivisera, främja verksamhetsutveckling och öka kommunernas kapacitet att möta invånarnas behov – idag och imorgon genom samverkan, omvärldsbevakning och erfarenhetsutbyte mellan kommunerna och med samverkanspartners.	*Kommunerna samverkar och utvecklas så att verksamheterna bedrivs kunskapsbaserat och effektivt och med goda förutsättningar för ändamålsenlig samverkan med Västra Götalandsregionens vårdutförande verksamheter.*
2. Fortsatt förflyttning mot god och nära vård, den nya socialtjänstlagens krav och möjligheter samt samsjuklighetsreform	*Främjande av proaktiva och personcentrerade arbetssätt samt utveckling av arbetssätt som stödjer omställningen till framtidens vård och omsorg.* *Digitaliseringens utvecklingsstödjande möjligheter samordnas och befrämjar kommunernas kapacitet.*

Delmål 9: Forskning, kunskapsutveckling och kvalitet

Prioriterade insatser	Effekt
1. Ge kommunerna en hög kompetens inom socialtjänst och hälso- och sjukvård genom gemensamt arbete med forskning och utveckling via FoU.	*Kommunerna får stöd i att utveckla, generera och systematisera kunskap och erfarenhetsbaserad praktik vilket ger ökad kvalitet*
2. Skapa förutsättningar för kommunerna att ge insatser som baseras på forsknings-, erfarenhets- och brukarbaserad kunskap genom stöd till kunskapsutveckling.	*Kommunerna får stöd att arbeta kunskapsbaserat och i enlighet med evidens och beprövad erfarenhet vilket ger ökad kvalitet.*

Delmål 10: Utvecklande, hälsofrämjande och tidiga insatser

Prioriterade insatser	Effekt
1. Öka individers självständighet, välbefinnande och minska behov av åtgärdande insatser, med särskilt fokus på barn och unga genom att stärka kommunernas hälsofrämjande och förebyggande arbete.	*Kommunerna har fått stöd att arbeta kunskapsbaserat med fokus på förebyggande och hälsofrämjande insatser där förskola, skola, barn- och elevhälsa, socialtjänst, fritid, vård och omsorg bedrivs nära och i samverkan med invånarna för att öka deras välmående och minska kostnader för åtgärdande insatser.*
2. Stärka barn och ungas förutsättningar att utvecklas till delaktiga samhällsmedborgare med god hälsa och framtidstro genom brett arbete med fullföljda studier och kraftsamling Framtidsrusta barn och unga.	*Tvärsektoriellt samarbete (kommuner, region och civilsamhälle) och etablering av långsiktigt hållbara arbetssätt som möter dagens samhällsutmaningar samt tidiga insatser som stärker barn och ungas förutsättningar för utveckling och ett gott liv.*

BUDGET OCH FINANSIERING

Budget och finansiering

Finansiering

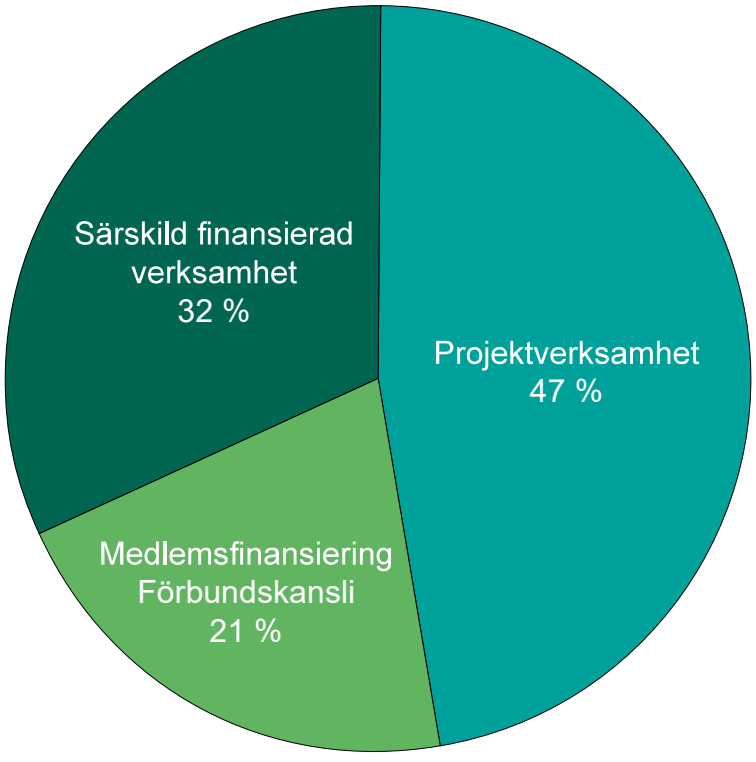
Förbundets kansli finansieras huvudsakligen genom en indexreglerad medlemsavgift från medlemskommunerna. Denna finansiering utgör en stabil grund för att genomföra uppdraget och skapa nytta för medlemskommunerna.

Utöver medlemsfinansieringen tillkommer intäkter från avtal med kommuner, medel från Västra Götalandsregionen, statsbidrag samt projektmedel från EU. En betydande del av finansieringen är därmed projektbaserad och kan variera över tid.

Förbundet erhåller årligen delregionala utvecklingsmedel från Västra Götalandsregionen. Medlen förutsätter medfinansiering från medlemskommunerna med motsvarande belopp. De delregionala utvecklingsmedlen används för att medfinansiera interna och externa utvecklingsprojekt samt verksamheter inom Fyrbodalsregionen. De finansierar även funktioner inom förbundet som regleras i överenskommelsen mellan Västra Götalandsregionen och de fyra kommunalförbunden. Dessa funktioner ansvarar för olika nätverk inom sina respektive professionsområden, vilket innebär att vissa nätverk indirekt finansieras genom de delregionala utvecklingsmedlen. En del av de delregionala utvecklingsmedlen från Västra Götalandsregionen avsätts för att finansiera förstudier hos externa aktörer.

Förbundet årliga omsättning uppgår till cirka 55 miljoner kronor.

Omsättning:
cirka 55 miljoner kronor

Budget och finansiering

Delmål 11: En god ekonomisk hushållning

Enligt 11 kap §1 i kommunallagen ska kommuner, kommunalförbund och regioner säkerställa en god ekonomisk hushållning. Förbundet ska bedriva sin verksamhet på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt för att skapa förutsättningar för god ekonomisk hushållning enligt följande riktlinjer:

- Förbundet ska förvalta beslutade budgetmedel på ett rationellt och effektivt sätt för att maximera nyttan för medlemskommunerna och Fyrbodalsregionen.
- Förbundets verksamheter, insatser och kostnader ska kontinuerligt utvärderas och omprövas.
- Förbundet ansvarar för att en god intern kontroll upprätthålls utifrån Direktionens riktlinjer och beslut.
- Förbundets tillgångar och skulder ska förvaltas på ett tryggt och ansvarsfullt sätt.
- Direktionens budgetbeslut är överordnad verksamheten och vid eventuella målkonflikter är det ekonomin som ytterst sätter gränsen för det totala verksamhetsutrymmet.

Finansiella mål 2027

Kommunallagen anger att ekonomin ska vara i balans. Intäkterna ska överstiga kostnaderna och det så kallade balanskravet utgör en miniminivå för det ekonomiska resultatet.

Förbundets finansiella mål 2027 är:

- Att ha en långsiktig stabil soliditetsnivå om tio procent, nivån kan dock variera över tid beroende av åtaganden som direktionen finner angelägna.
- Att ha en budget i balans, intäkterna ska överstiga kostnaderna.
- Att ha en god likviditet så att det är möjligt att både täcka kostnader för de fasta åtaganden och att förskottera medel i projekt där förbundet är projektägare.

Budget och finansiering

Förbundets samlade verksamhet

Förbundet bedriver basverksamhet, projekt som bidrar till utveckling av delregionen, samt fördelar delregionala utvecklingsmedel (DRUM) enligt överenskommelsen med Västra Götalandsregionen.

Medlemsavgiften för 2027 är 79,94 kronor per invånare. Av detta fördelas 40,59 kronor till att finansiera förbundskansliet och 39,35 kronor till delregionala utvecklingsmedel.

Anslag för tilldelning av utvecklingsmedel är cirka 17 400 tkr, varav medlemskommunerna bidrar med cirka 8 450 tkr och Västra Götalandsregionen med resterande del.

Inom förbundet bedrivs driftverksamheter som finansieras och nyttjas i olika omfattning av medlemskommunerna. Driftverksamheter 2027 är Antagningskansliet, Kompetensplattform Fyrbodal, Praktikanskaffning, Praktiksamordning, Teknikcollege Fyrbodal, Vuxenutbildning, Vård- & omsorgscollege Fyrbodal, Forskning och Utveckling, Hälsokällan, Samverkanskontoret, Verksamhetsförlagd utbildning och Business Region Väst. Dessutom beslutas löpande om nya projekt och uppdrag som pågår parallellt.

Förbundets minskning av intäkter beror främst på att projekt avslutas under 2026 där nya projektbeslut saknas. Välfärdsutveckling finansieras till stor del av statliga bidrag som är ettåriga och beslutas löpande under året, samt av medlemskommunerna. Regional utveckling finansieras delvis av delregionala utvecklingsmedel, medlemsfinansiering, Västra Götalandsregionen, EU-medel samt statliga medel. Inom avdelningen Kompetensförsörjning finansieras verksamheten av medlemskommunerna, delregionala utvecklingsmedel, EU-medel samt Västra Götalandsregionen.

Omsättningen 2027 består av projektintäkter under 2026 som överförs till 2027, nya projektmedel 2027 och medlemsavgifter. Kostnaderna minskar i motsvarande omfattning.

I beräkningen för budget 2027 så har en treprocentig uppräkning skett, dock så är det respektive avtal som reglerar hur uppräkning och debitering sker och detta regleras inför nytt verksamhetsår, se intäktsmodell på sidan 28.

Förbundets samlade verksamhet		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	26 869 128	28 605 388
Övriga intäkter	28 138 808	46 442 766
SUMMA INTÄKTER	**55 007 936**	**75 048 154**
KOSTNADER		
Personal	37 757 537	48 693 397
Övriga kostnader	17 250 399	26 354 757
SUMMA KOSTNADER	**55 007 936**	**75 048 154**
RESULTAT	**0**	**0**

Budget och finansiering

Förbundskansli

Intäkterna består av förbundsmedel och ränteintäkter. Kostnaderna utgörs främst av personalkostnader, som ökar till följd av den årliga lönerevisionen, samt av overheadkostnader såsom administration, revision, politiska arvoden, möteskostnader för direktionen och medlemsavgift till VästKom.

Verksamhetsstöd

Intäkterna för avdelningen utgörs av projektmedel samt delregionala utvecklingsmedel. Förväntat minskade intäkter beror på att pågående projekt avslutas under 2026. Avdelningens stödfunktioner, ekonomer och kommunikatörer finansieras genom att de är budgeterade i förbundets projekt och verksamheter.

Projekt

Avdelningens projektfinansiering beräknas uppgå till 880 tkr, och intäkterna består av delregionala utvecklingsmedel samt kommunala projektmedel.

Förbundskansli	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	11 021 687	10 701 272
Övriga intäkter	400 000	486 000
SUMMA INTÄKTER	**11 421 687**	**11 187 272**
KOSTNADER		
Personal	9 123 334	8 857 606
Övriga kostnader	2 298 353	2 329 666
SUMMA KOSTNADER	**11 421 687**	**11 187 272**
RESULTAT	**0**	**0**

Verksamhetsstöd	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	440 000	492 093
Övriga intäkter	440 000	1 839 863
SUMMA INTÄKTER	**880 000**	**2 331 956**
KOSTNADER		
Personal	772 500	1 884 490
Övriga kostnader	107 500	447 466
SUMMA KOSTNADER	**880 000**	**2 331 956**
RESULTAT	**0**	**0**

Projekt Verksamhetsstöd	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	440 000	492 093
Övriga intäkter	440 000	1 839 863
SUMMA INTÄKTER	**880 000**	**2 331 956**
KOSTNADER		
Personal	772 500	1 884 490
Övriga kostnader	107 500	447 466
SUMMA KOSTNADER	**880 000**	**2 331 956**
RESULTAT	**0**	**0**

Budget och finansiering

Kompetensförsörjning

Intäkterna för avdelningen består av förbundsmedel från verksamheter, delregionala utvecklingsmedel och projektmedel. Minskade intäkter beror på att pågående projekt avslutas under 2026. Nya projekt kan dock påverka omsättningen för 2027.

Kompetensförsörjning		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	5 663 348	6 328 289
Övriga intäkter	4 878 284	5 476 067
SUMMA INTÄKTER	**10 541 631**	**11 804 356**
KOSTNADER		
Personal	7 747 364	8 345 243
Övriga kostnader	2 794 267	3 459 113
SUMMA KOSTNADER	**10 541 631**	**11 804 356**
RESULTAT	**0**	**0**

Antagningskansliet

Verksamheten finansieras av medlemskommunerna, med undantag för Åmåls kommun, verksamheten samarbetar och finansieras även av ett antal fristående skolor inom delregionen. Finansieringens storlek baseras på faktiskt upparbetade kostnader för perioden. Kostnadsfördelning sker enligt en genom avtal förutbestämd finansieringsmodell.

Antagningskansliet		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	0	0
Övriga intäkter	2 536 726	2 486 986
SUMMA INTÄKTER	**2 536 726**	**2 486 986**
KOSTNADER		
Personal	1 694 045	1 644 704
Övriga kostnader	842 681	842 282
SUMMA KOSTNADER	**2 536 726**	**2 486 986**
RESULTAT	**0**	**0**

Kompetensplattform Fyrbodal

Verksamheten finansieras av delregionala utvecklingsmedel och baseras på invånarantal.

Kompetensplattform Fyrbodal		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	1 000 000	1 000 000
Övriga intäkter	1 000 000	1 000 000
SUMMA INTÄKTER	**2 000 000**	**2 000 000**
KOSTNADER		
Personal	1 724 105	1 673 888
Övriga kostnader	275 895	326 112
SUMMA KOSTNADER	**2 000 000**	**2 000 000**
RESULTAT	**0**	**0**

Praktikanskaffning

Verksamheten finansieras av sju medlemskommuner (Färgelanda, Lysekil, Munkedal, Orust, Tanum, Uddevalla och Vänersborg), och fördelning av kostnad sker utifrån antalet grundskoleelever i årskurs 8 enligt avtalad modell. Avtalet omfattar också en årlig uppräkning av kostnaden per elev med KPI per oktober månad föregående år. Verksamhetens kostnad för helåret 2026 uppgick till 4,87 kr per invånare i de deltagande medlemskommunerna.

Praktikanskaffning		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	772 140	757 000
Övriga intäkter	0	0
SUMMA INTÄKTER	**772 140**	**757 000**
KOSTNADER		
Personal	648 312	629 429
Övriga kostnader	123 828	127 571
SUMMA KOSTNADER	**772 140**	**757 000**
RESULTAT	**0**	**0**

Budget och finansiering

Praktiksamordning
Verksamheten finansieras av medlemskommunerna, bortsett från Trollhättan Stad och Sotenäs kommun, samt ett antal fristående utbildningsaktörer. Fördelning av kostnad sker per invånarantal hos medlemskommunerna, samt utifrån avtal med de fristående aktörerna. Finansieringen för verksamheten som helhet räknas upp årligen med KPI per oktober månad föregående år. För verksamhetsåret 2026 uppgick kostnaden till 7,37 kr per invånare i de deltagande medlemskommunerna.

Vuxenutbildningen
Verksamheten finansieras av medlemskommunerna, samt Dalslands folkhögskola, där en fördelning av kostnad sker per invånarantal för respektive kommun och utifrån avtalat belopp med Dalslands folkhögskola. Kostnaden uppgick till 1,64 kr/invånare för verksamhetsåret 2026. Finansieringen räknas upp årligen med KPI per oktober månad.

Praktiksamordning	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	1 507 292	1 477 737
Övriga intäkter	0	0
SUMMA INTÄKTER	**1 507 292**	**1 477 737**
KOSTNADER		
Personal	903 778	877 454
Övriga kostnader	603 514	600 283
SUMMA KOSTNADER	**1 507 292**	**1 477 737**
RESULTAT	**0**	**0**

Vuxenutbildningen	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	480 449	471 028
Övriga intäkter	0	0
SUMMA INTÄKTER	**480 449**	**471 028**
KOSTNADER		
Personal	355 046	344 705
Övriga kostnader	125 402	126 323
SUMMA KOSTNADER	**480 449**	**471 028**
RESULTAT	**0**	**0**

Teknikcollege Fyrbodal
Verksamheten finansieras av de deltagande medlemskommunerna, nämligen Lysekil, Mellerud, Munkedal, Orust, Vänersborg och Trollhättan där kostnadsfördelning sker per invånarantal i de deltagande medlemskommunerna För verksamhetsåret 2026 uppgick kostnaden till 5,29 kr per invånare i de deltagande medlemskommunerna. Finansieringen räknas upp årligen med oktober månads KPI.

Vård- och omsorgscollege Fyrbodal
Verksamheten finansieras 2027 av medlemskommunerna och NU-sjukvården (VGR) enligt överenskommen fördelningsmodell. Kommunernas kostnad fördelas utifrån invånarantal och kostnaden uppgår till 2,43 kronor per invånare 2026. Finansieringen räknas upp årligen med oktober månads KPI.

Teknikcollege Fyrbodal	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	779 370	764 088
Övriga intäkter	0	0
SUMMA INTÄKTER	**779 370**	**764 088**
KOSTNADER		
Personal	550 907	534 862
Övriga kostnader	228 462	229 226
SUMMA KOSTNADER	**779 370**	**764 088**
RESULTAT	**0**	**0**

Vård- och omsorgscollege	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	674 098	660 880
Övriga intäkter	100 727	98 752
SUMMA INTÄKTER	**774 825**	**759 632**
KOSTNADER		
Personal	571 345	554 704
Övriga kostnader	203 480	204 928
SUMMA KOSTNADER	**774 825**	**759 632**
RESULTAT	**0**	**0**

Budget och finansiering

Projekt

Avdelningens projektfinansiering beräknas uppgå till cirka 1 700 tkr, och intäkterna består av delregionala utvecklingsmedel, samt kommunala och regionala projektmedel.

Projekt Kompetensförsörjning		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	450 000	1 197 556
Övriga intäkter	1 240 831	1 890 329
SUMMA INTÄKTER	**1 690 831**	**3 087 885**
KOSTNADER		
Personal	1 299 826	2 085 497
Övriga kostnader	391 005	1 002 388
SUMMA KOSTNADER	**1 690 831**	**3 087 885**
RESULTAT	**0**	**0**

Budget och finansiering

Regional utveckling

Intäkterna för avdelningen utgörs av projektmedel, delregionala utvecklingsmedel och externa finansiärer. Pågående projekt under 2027 beräknas omsätta cirka 11 000 tkr. Minskade intäkter beror på att pågående projekt avslutas under 2026. Nya projekt kan dock påverka omsättningen för 2027.

Business Region Väst

Verksamheten finansieras av delregionala utvecklingsmedel där medlemskommunerna finansierar med 6,99 kronor/invånare, Västra Götalandsregionen finansierar 1 500 tkr. Den totala budgeten för 2027 uppgår till 3 000 tkr.

Projekt

Avdelningens projektfinansiering beräknas uppgå till cirka 11 000 tkr, och intäkterna består av delregionala utvecklingsmedel, samt kommunala, regionala, statliga eller europeiska projektmedel.

Regional utveckling

	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	4 310 222	5 082 815
Övriga intäkter	9 580 487	20 740 415
SUMMA INTÄKTER	**13 890 709**	**25 823 229**
KOSTNADER		
Personal	7 134 832	13 951 055
Övriga kostnader	6 755 878	11 872 174
SUMMA KOSTNADER	**13 890 709**	**25 823 229**
RESULTAT	**0**	**0**

Business Region Väst

	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	1 500 000	1 500 000
Övriga intäkter	1 500 000	1 500 000
SUMMA INTÄKTER	**3 000 000**	**3 000 000**
KOSTNADER		
Personal	2 068 011	2 007 778
Övriga kostnader	931 989	992 222
SUMMA KOSTNADER	**3 000 000**	**3 000 000**
RESULTAT	**0**	**0**

Projekt Regional utveckling

	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	2 810 222	3 582 815
Övriga intäkter	8 080 487	19 240 415
SUMMA INTÄKTER	**10 890 709**	**22 823 229**
KOSTNADER		
Personal	5 066 820	11 943 277
Övriga kostnader	5 823 889	10 879 952
SUMMA KOSTNADER	**10 890 709**	**22 823 229**
RESULTAT	**0**	**0**

Budget och finansiering

Välfärdsutveckling

Intäkterna består av förbundsmedel från verksamheter och projektmedel inom Välfärdsutveckling där statliga bidrag utgör en viktig del av finansieringen. Under 2027 beräknas pågående projekt omsätta 1 058 tkr. Minskade intäkter beror på att pågående projekt avslutas under 2026 och nya projekt kan komma att påverka omsättningen för 2027. Det finns pågående projekt där beslut om finansiering för 2027 ännu inte har fattats. Om projektmedel beviljas kan det få en betydande positiv påverkan på intäkterna.

Välfärdsutveckling		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	5 433 871	6 000 919
Övriga intäkter	12 840 038	17 900 422
SUMMA INTÄKTER	**18 273 909**	**23 901 341**
KOSTNADER		
Personal	12 979 508	15 655 004
Övriga kostnader	5 294 400	8 246 338
SUMMA KOSTNADER	**18 273 909**	**23 901 341**
RESULTAT	**0**	**0**

Hälsokällan

Verksamheten finansieras av medlemskommunerna samt av Västra Götalandsregionen. Kostnadsfördelningen mellan medlemskommunerna baseras på antalet invånare under 18 år i respektive kommun, enligt avtalad fördelningsmodell, och uppgick för verksamhetsåret 2026 till 11,59 kronor per invånare. Uppräkning av finansieringen sker årligen med regionindex.

Hälsokällan		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	616 961	604 864
Övriga intäkter	1 218 905	1 195 005
SUMMA INTÄKTER	**1 835 866**	**1 799 869**
KOSTNADER		
Personal	1 668 335	1 619 743
Övriga kostnader	167 531	180 126
SUMMA KOSTNADER	**1 835 866**	**1 799 869**
RESULTAT	**0**	**0**

Forskning och Utveckling (FoU)

Verksamheten finansieras av medlemskommunerna samt Lilla Edets kommun. Kostnadsfördelning baseras på respektive kommuns invånarantal och uppgår för verksamhetsåret 2026 till 6,55 kronor per invånare. Finansieringen räknas upp årligen baserat på KPI för oktober månad.

Forskning och utveckling (FoU)		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	1 846 424	1 810 220
Övriga intäkter	0	0
SUMMA INTÄKTER	**1 846 424**	**1 810 220**
KOSTNADER		
Personal	1 580 202	1 534 177
Övriga kostnader	266 222	276 043
SUMMA KOSTNADER	**1 846 424**	**1 810 220**
RESULTAT	**0**	**0**

Samverkanskontoret

Verksamheten finansieras av Närhälsan i enlighet med tecknat avtal. Avtalet baseras på faktiskt upparbetade personalkostnader inklusive overheadkostnader.

Samverkanskontoret		
	2027	**2026**
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	0	0
Övriga intäkter	1 943 886	1 887 268
SUMMA INTÄKTER	**1 943 886**	**1 887 268**
KOSTNADER		
Personal	1 799 894	1 747 470
Övriga kostnader	143 992	139 798
SUMMA KOSTNADER	**1 943 886**	**1 887 268**
RESULTAT	**0**	**0**

Budget och finansiering

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)
Verksamheten finansieras av samtliga medlemskommuner och kostnadsfördelning sker per invånarantal och grundar sig i faktiskt upparbetade kostnader under verksamhetsåret.

Projekt
Avdelningens projektfinansiering beräknas uppgå till cirka 12 260 tkr, och intäkterna består av kommunala, regionala och statliga projektmedel.

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

	2027	2026
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	388 346	380 731
Övriga intäkter	0	0
SUMMA INTÄKTER	**388 346**	**380 731**
KOSTNADER		
Personal	281 557	273 356
Övriga kostnader	106 789	107 375
SUMMA KOSTNADER	**388 346**	**380 731**
RESULTAT	**0**	**0**

Projekt Välfärdsutveckling

	2027	2027
INTÄKTER		
Förbundsmedel/ medlemsavgifter	2 582 140	3 205 104
Övriga intäkter	9 677 247	14 818 149
SUMMA INTÄKTER	**12 259 387**	**18 023 253**
KOSTNADER		
Personal	7 649 520	10 480 258
Övriga kostnader	4 609 867	7 542 996
SUMMA KOSTNADER	**12 259 387**	**18 023 253**
RESULTAT	**0**	**0**

Budget och finansiering

Treårsplan

Treårsplan för förbundets förbundskansli och medlemsavgiften. Intäktsmodeller för förbundsmedel samt driftverksamheter redovisas nedan.

Treårsplan	2027	2028	2029
INTÄKTER			
Förbundsmedel/medlemsavgifter	11 021 687	11 352 338	11 692 908
Övriga intäkter	400 000	400 000	400 000
SUMMA INTÄKTER	**11 421 687**	**11 752 338**	**12 092 908**
KOSTNADER			
Personal	9 123 334	9 397 034	9 678 945
Övriga kostnader	2 298 353	2 355 304	2 413 963
SUMMA KOSTNADER	**11 421 687**	**11 752 338**	**12 092 908**
RESULTAT	**0**	**0**	**0**

Intäktsmodell	
Förbundsmedel	Utifrån invånarantal, 3% uppräkning
Business Region Väst	Utifrån invånarantal
Kompetensplattform	Utifrån invånarantal
Vård- & omsorgscollege	KPI okt
Teknikcollege	KPI okt
VUX	KPI okt
Praktiksamordning	KPI okt
Praktikanskaffning	Antal grundskoleelever åk 8*2 och KPI okt
Häsokällan	KPI okt
F&U	KPI okt
Antagningskansliet	Utifrån faktiska kostnader elevantal åk 9
VFU	Utifrån faktiska kostnader

Fyrbodals
kommunalförbund

§ 62 – Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027

Förbundsdirektionens beslut
Förbundsdirektionen beslutar att översända Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027 på remiss till medlemskommunerna med sista svarsdatum 2026-09-30.

Sammanfattning
Enligt förbundsordningens §15 ska förbundsdirektionen årligen fastställa en verksamhetsplan med budget för förbundet. Budgeten ska innehålla en plan för verksamheten och ekonomin under budgetåret samt förbundsavgift, och även omfatta en plan för ekonomin under den kommande treårsperioden. Direktionens budget ska delges förbundets medlemmar senast under oktober månad året före verksamhetsåret.

Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027 utgår från en uppräkning om 3 procent av den medlemsfinansierade basverksamheten för förbundskansliet, med en föreslagen avgift på 40,59 kronor per invånare. Därav föreslås 0,66 kronor att budgeteras till arbetet med förbundets revision avseende de fullmäktige utsedda revisorerna.

Under våren 2026 har förbundet processat fram ett förslag till rambudget för de delregionala utvecklingsmedlen avseende 2027. Föreslagen avgift är 39,35 kr per invånare, motsvarande ett totalbelopp på 8 450 000 kr. Den kommunala medfinansieringen per invånare fastställs slutgiltigt per den 1 november 2026 baserat på befolkningsmängd i Fyrbodal enligt följande beräkning:

Regionalt stöd (8 450 000 kr) dividerat med befolkningsmängd i Fyrbodal.

Budgeten visar hur kommunalförbundet prioriterar sina insatser för att genomföra förbundets Verksamhetsplan 2027–2029, samt bidra till genomförandet av Regionala utvecklingsstrategi (RUS 2030), Regional kulturplan, Klimat 2030 och Näringslivsstrategin Business Region Väst 2030.

För 2027 avsätter Västra Götalandsregionen 8 950 000 kronor, fördelat på Miljö- och regionutvecklingsnämnden (MRU) 7 278 000 kr och Kulturnämnden (KUN) 1 672 000 kr). Av dessa medel utgör 500 000 kronor förstudiemedel, vilka inte kräver kommunal medfinansiering. MRU och KUN avsätter delregionala utvecklingsmedel under förutsättning att de motfinansieras med motsvarande andel kommunala medel eller kommunalförbundets egna medel enligt finansieringsprincipen 50/50 på totalen.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse 2026-04-20
Verksamhetsplan 2027-2029 och budget 2027

Arbetsutskottets beslut
Arbetsutskottet beslutar föreslå direktionen att besluta översända Verksamhetsplan 2027–2029 och budget 2027 på remiss till medlemskommunerna med sista svarsdatum 2026-09-30.

Signature reference: 94299949-2270-4088-a57c-96436e637dff

Beslutet skickas till
Medlemskommunerna
Förbundets revisorer
diarium@fyrbodal.se
Ekonomiansvarig

Signature reference: 94299949-2270-4088-a57c-96436e637dff

ÄRENDE 10 – Överenskommelse för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland, kl. 11,45-11,55

Förslag till beslut

Direktionen antecknar informationen om Överenskommelsen för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland.

Sammanfattning

Nuvarande överenskommelse, tecknad för åren 2021-2026, mellan Fyrbodals kommunalförbund och Västra Götalandsregionen (VGR) om samverkan och delregionala utvecklingsmedel, löper ut vid årsskiftet.

Förslaget är att ersätta den nuvarande överenskommelsen med en ny som beskriver former för strategisk samverkan och principer för gemensamma prioriteringar och finansiering. Syftet är att fördjupa samverkan och skapa bra förutsättningar för att leda med gemensam riktning mot en sammanhållen utveckling av hela Västra Götaland.

Nuvarande överenskommelse föreslås ersättas av två delar:

1. En överenskommelse om samverkan mellan kommunalförbunden, Business Region Göteborg (BRG) och Västra Götalandsregionen (VGR), där det är Miljö och regionutvecklingsnämnden (MRU), Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden (IKN) och Kulturnämnden (KUN) från VGR som omfattas.

2. Beslut om finansiering i form av delregionala utvecklingsmedel från VGR och från kommunerna, till kommunalförbunden och BRG. Inom VGR tas besluten årligen i MRU, KUN och IKN i samband med detaljbudget, där inriktningen för respektive nämnds finansiering pekas ut. Förbundsdirektionen fattar på motsvarande sätt beslut om motfinansieringen i samband med att förbundets verksamhetsplan och budget beslutas.

På regional politisk nivå bereds överenskommelsen via beredningen för hållbar utveckling (BHU) med målsättningen att antas av alla parter på BHU-mötet den 15 april 2027.

Utgångspunkt för överenskommelsen är länets vision *Det goda livet* samt mål, prioriteringar och vägledande principer i de två länsövergripande strategierna:

- Regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland och
- Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan

De parter som ingår i den nya överenskommelsen är fortsatt Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, Fyrbodals kommunalförbund, Skaraborgs kommunalförbund, Göteborgsregionen, Business Region Göteborg och Västra Götalandsregionen (VGR). Inom VGR omfattas miljö- och regionutvecklingsnämnden, infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden samt kulturnämnden

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelsen ”Överenskommelse för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland” 2026-10-29 och dokumentet ”Överenskommelsen för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland”.

Överenskommelse för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland

Förslag till beslut

Direktionen antecknar informationen om Överenskommelsen för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland.

Sammanfattning

Nuvarande överenskommelse, tecknad för åren 2021-2026, mellan Fyrbodals kommunalförbund och Västra Götalandsregionen (VGR) om samverkan och delregionala utvecklingsmedel, löper ut vid årsskiftet.

Förslaget är att ersätta den nuvarande överenskommelsen med en ny som beskriver former för strategisk samverkan och principer för gemensamma prioriteringar och finansiering. Syftet är att fördjupa samverkan och skapa bra förutsättningar för att leda med gemensam riktning mot en sammanhållen utveckling av hela Västra Götaland.

Nuvarande överenskommelse föreslås ersättas av två delar:

1. En överenskommelse om samverkan mellan kommunalförbunden, Business Region Göteborg (BRG) och Västra Götalandsregionen (VGR), där det är Miljö och regionutvecklingsnämnden (MRU), Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden (IKN) och Kulturnämnden (KUN) från VGR som omfattas.

2. Beslut om finansiering i form av delregionala utvecklingsmedel från VGR och från kommunerna, till kommunalförbunden och BRG. Inom VGR tas besluten årligen i MRU, KUN och IKN i samband med detaljbudget, där inriktningen för respektive nämnds finansiering pekas ut. Förbundsdirektionen fattar på motsvarande sätt beslut om motfinansieringen i samband med att förbundets verksamhetsplan och budget beslutas.

På regional politisk nivå bereds överenskommelsen via beredningen för hållbar utveckling (BHU) med målsättningen att antas av alla parter på BHU-mötet den 15 april 2027.

Kaserngården 3B (3 vån) • Box 305 • 451 18 Uddevalla • Vxl 0522 – 44 08 20 • kansli@fyrbodal.se • fyrbodal.se

Utgångspunkt för överenskommelsen är länets vision *Det goda livet* samt mål, prioriteringar och vägledande principer i de två länsövergripande strategierna:

- Regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland och
- Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan

De parter som ingår i den nya överenskommelsen är fortsatt Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, Fyrbodals kommunalförbund, Skaraborgs kommunalförbund, Göteborgsregionen, Business Region Göteborg och Västra Götalandsregionen (VGR). Inom VGR omfattas miljö- och regionutvecklingsnämnden, infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden samt kulturnämnden.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelsen ”Överenskommelse för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland” 2026-09-30 och dokumentet ”Överenskommelsen för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland”.

Ärendebeskrivning

En fördjupad strategisk samverkan mellan parterna enligt överenskommelsen ska leda till ökad genomförandekraft genom att:

- stärka parternas gemensamma förmåga att bidra till systemledarskap för den sammanhållna strategiska utvecklingen av Västra Götaland. På så sätt stärks också parternas roll som tydlig samverkanspart gentemot staten, akademin, näringslivet och civilsamhällets organisationer.
- förbättra förutsättningarna för långsiktig finansiering av prioriterade utvecklingsområden och öka möjligheterna att attrahera nationell och europeisk finansiering.
- stärka den västsvenska rösten i strategiskt viktiga frågor där gemensamt agerande bidrar till utvecklingen av Västra Götaland, Sverige och Europa.
- främja samarbete över geografiska gränser med grannregioner, övriga Sverige och internationellt, samt
- tydliggöra resultaten av det gemensamma utvecklingsarbetet genom samverkan i uppföljning, lärande och kommunikation.

Kaserngården 3B (3 vån) • Box 305 • 451 18 Uddevalla • Vxl 0522 – 44 08 20 • kansli@fyrbodal.se • fyrbodal.se

Modellen med denna typ av överenskommelse om samverkan är unik i Sverige och ger parterna en möjlighet att satsa på långsiktiga regionala utvecklingsinsatser inom länets samtliga 49 kommuner. Modellen har sitt ursprung från en överenskommelse i samband med att regionen bildades.

För att skapa förutsättningar för att leda med gemensam riktning sker strategisk samverkan och dialog mellan kommun och region på både politisk och tjänstepersonsnivå. Parterna inom överenskommelsen ska ha ett aktivt deltagande i befintliga samverkansformer och vid behov gemensamt utveckla nya inom gemensamt prioriterade utvecklingsområden.

Strategiskt viktiga samverkansforum för överenskommelsen är:

- Beredningen för hållbar utveckling (BHU)
- Västgruppen
- De årliga politiska dialogerna som äger rum på delregional nivå i samband med ett av direktionssammanträdena.
- Årlig delregional dialog på ledande tjänstepersonsnivå.

Förslag på process och tidsplan:

10 september – Västgruppen diskuterar förslag till ny överenskommelse

11 september – Kommundirektörerna i Fyrbodal får en dragning av förslaget

17 september – Information om överenskommelse och tidsplan på direktionsmötet

2 oktober – Förslaget diskuteras i kommundirektörsnätverket för förankring och beredning

8 oktober - BHU får information om förslaget på överenskommelse och processen för beredning.

15 oktober – Ärendet tas upp på Arbetsutskottet.

22 oktober – Diskussion om eventuella inspel som gjorts på BHU och i förbunden på Västgruppen

5 november – Information om Överenskommelsen och DRUM-budgeten på Direktionsmötet

10 december – Direktionen beslutar att anta Överenskommelsen.

25 februari 2027 - BHU-dagen. Information om Överenskommelsen.

15/4 – BHU föreslår Regionstyrelsen att anta Överenskommelsen baserat på beslut i kommunalförbunden och Business Region Göteborg samt berörda nämnder.

Förslag på ny överenskommelse bifogas. Överenskommelsen beskriver former för strategisk samverkan mellan parterna och principer för gemensamma prioriteringar och finansiering.

Handläggare av ärendet

Anna Lärk Ståhlberg
Förbundsdirektör

BILAGA – Förslag på överenskommelse, version 260924

Överenskommelse för en sammanhållen strategisk utveckling av Västra Götaland

Detta är en överenskommelse mellan Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, Fyrbodals kommunalförbund, Skaraborgs kommunalförbund, Göteborgsregionens kommunalförbund (GR), Business Region Göteborg AB (BRG) och Västra Götalandsregionen (VGR), här kallat parterna. Inom VGR omfattas miljö- och regionutvecklingsnämnden, infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden samt kulturnämnden.

Överenskommelsen beskriver former för strategisk samverkan och principer för gemensamma prioriteringar och finansiering. Syftet är att skapa bra förutsättningar för att leda med gemensam riktning mot en sammanhållen utveckling av hela Västra Götaland.

Utgångspunkt är visionen *Det goda livet* samt mål, prioriteringar och vägledande principer i:

- Regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland och
- Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan

Parterna bidrar utifrån sina uppdrag och förutsättningar. Tillsammans förfogar vi över viktiga verktyg och resurser som bidrar till helheten, såsom personresurser, finansiering, kunskap och analys, nätverk samt strukturer för påverkansarbete.

Överenskommelsen är långsiktig, den gäller tills vidare och ses över vid behov.

Former för strategisk samverkan

För att skapa förutsättningar för att leda med gemensam riktning sker strategisk samverkan och dialog på både politisk och tjänstepersonsnivå. Parterna ska ha ett aktivt deltagande i befintliga samverkansformer och vid behov gemensamt utveckla nya inom gemensamt prioriterade utvecklingsområden. Dialog och samverkan ska präglas av öppenhet, transparens och tydliga förväntningar på varandras roller.

Strategiskt viktiga samverkansforum är:

- ***Beredningen för hållbar utveckling (BHU)***
    - Politiskt samverkansorgan mellan VGR och kommunalförbunden. BHU är beredande inför regionstyrelsen och regionfullmäktige.
- ***Västgruppen***
    - Ledande tjänstepersonforumet mellan VGR och kommunalförbunden/BRG med uppdrag att bereda ärenden till BHU och hantera gemensamma frågor för länets utveckling.
- ***Årliga politiska dialoger på delregional nivå***
    - Fokus på gemensamma prioriteringar och förutsättningar framåt, samt på att följa upp året som varit. Respektive förbundsdirektion/styrelse medverkar tillsammans med politisk ledning från alla tre berörda nämnder inom VGR.
- ***Årliga delregionala dialoger på ledande tjänstepersonsnivå***
    - Fokus på gemensamma prioriteringar och förutsättningar framåt, samt att följa upp året som varit. För Göteborgsregionen sker gemensam dialog mellan

UTKAST

VGR, GR och BRG. Från VGR medverkar ledande tjänstepersoner från alla tre berörda nämnder och möter förbundsledning/bolagsledning.

Principer för gemensamma prioriteringar och finansiering

Gemensamma prioriteringar ska stärka Västra Götaland som helhet genom att främja lokalt och delregionalt inflytande och engagemang i det regionala utvecklingsarbetet.

Överenskommelsen omfattar en ambition att avsätta utvecklingsmedel från VGR och från kommunerna, via kommunalförbunden och BRG, till gemensam finansiering av strategiska funktioner på kommunalförbunden och BRG samt till andra initiativ. Från VGR sker finansieringen från miljö- och regionutvecklingsnämnden, kulturnämnden samt infrastruktur och kollektivtrafiknämnden utifrån respektive nämnds ansvarsområden.

Principer för gemensam finansiering:

- Som utgångspunkt gäller att VGR respektive kommunerna, via kommunalförbunden/BRG, finansierar enligt en 50/50-princip.
- Inriktning för finansieringen grundas på årlig dialog mellan berörda parter om identifierade utvecklingsbehov, med långsiktigt perspektiv.
- Gemensamt finansierade strategiska funktioner hos kommunalförbunden och BRG skall delta aktivt tillsammans med övriga parter i strategisk utveckling som är bra för hela Västra Götaland.
- Det är en gemensam ambition att de kommunala och regionala medlen ska växlas upp med nationella och internationella medel i så stor grad som möjligt.

Beskrivning av respektive roller

Kommunalförbunden och Business Region Göteborg ska främja samverkan och gemensamt utvecklingsarbete i varje delregion.

Kommunalförbunden möjliggör för varje kommun att aktivt delta i och dra nytta av det regionala utvecklingsarbetet utifrån sina respektive behov och möjligheter.

Respektive kommunalförbund har delvis olika uppdrag från sina kommuner och samverkan mellan parterna behöver utgå från dessa förutsättningar. I Göteborgsregionen är det Business Region Göteborg AB som har uppdraget inom näringslivsutveckling.

Västra Götalandsregionen

Miljö- och regionutvecklingsnämnden, kulturnämnden samt infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden har ansvar att gemensamt arbeta för att stärka hela Västra Götalands utvecklingskraft och attraktivitet. Västra Götalandsregionen:

- leder, utvecklar och samordnar det regionala utvecklingsarbetet.
- finansierar insatser som skapa förutsättningar för samverkan mellan offentlig sektor, akademi, näringsliv och civilsamhälle på lokal, regional, nationell och internationell nivå.
- samordnar arbetet med att stärka den västsvenska rösten i strategiskt viktiga frågor där gemensamt agerande bidrar till utvecklingen av Västra Götaland, Sverige och Europa.
- ansvarar för att kontinuerligt följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet samt möjliggöra ett gemensamt lärande genom att tillhandahålla kunskap som är bra för länets utveckling.

ÄRENDE 11 – Dialog med Högskolan Väst, kl. 13,10-14,00

Förslag till beslut

Direktionen har tagit del av informationen.

Sammanfattning

Högskolan Västs rektor Mats Jägstam informerar om högskolans framtida strategiska inriktningar och satsningar.

ÄRENDE 12 – Tema kompetensförsörjning, kl. 14,15-14,45

Förslag till beslut

Direktionen har tagit del av informationen.

Sammanfattning

Information om dimensionering av yrkesutbildning i Fyrbodal utifrån nya planeringsunderlag från Skolverket. Ärendet belyser hur utbildningsutbudet inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen förhåller sig till arbetsmarknadens kompetensbehov samt de förutsättningar som påverkar framtida planering av utbildningsutbudet i kommunerna.

Föredragande är Andreas Albertsson Sülau, chef för kompetensförsörjning och Linnea Lindgren, processledare Kompetensplattform

Beslutsunderlag

Analysrapport - utveckling av branschråd 2026-09-30

Analysrapport

Utredningsuppdrag utveckling av branschråd

Linnea Lindgren, Kompetensförsörjning

2026-09-30

Fyrbodals kommunalförbund

Innehåll

Inledning och bakgrund 4
Avgränsningar 4
Metod 5
Övergripande metodansats 5
Framtagande av intervjufrågor, organiseringsförslag och presentationsmaterial 5
Urval av intervjupersoner 6
Respondenterna 7
Inbjudan till och genomförande av intervjuer 7
Dokumentation av intervjuerna 8
Tematisk analys 8
Tematisk analys av varje intervju 8
Tematisk analys av hela intervjumaterialet 8
Resultat – intressenternas önskemål om och behov av kompetensförsörjningssamverkan i Fyrbodal 11
Om resultatanalysen 11
Vikten av kompetensförsörjningssamverkan på Fyrbodalsnivå 11
Utvärdering av intressenternas deltagande i hittillsvarande branschråd 12
Förväntningar på kompetensförsörjningssamverkan på Fyrbodalsnivå 12
Intressenternas syn på syftet med branschråd 14
Intressenternas syn på branschrådens uppdrag 15
Lärdomar från branschråden inför nystart 16
Intressenternas syn på organisering av branschråd 16
Företagens roll och engagemang 19
När viktiga aktörer inte kan delta i delregional samverkan 20
Sammanfattning 21
Förslag på uppdrag och form för branschråden som tillgodoser önskemål och behov från parterna 22
Inledning 22
Syfte 22
Uppdrag 22
Organiseringar 24
Branschövergripande utgångspunkter för organiseringen 27
Branschindelning 28

Fyrbodals kommunalförbund

Förslag på hur företag ska kunna engageras i branschråden 29
Sammanfattning av förslag om branschråd och företagsengagemang.....31

Inledning och bakgrund

Genom avsiktsförklaringen mellan Västra Götalandsregionen och kommunalförbunden kring samverkan om regional kompetensförsörjning, arbetar Fyrbodals kommunalförbund med att åstadkomma bättre matchning mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden. Detta görs bland annat genom ett delregionalt kompetensråd (Kompetensråd Fyrbodal) och branschspecifika kompetensråd/ branschråd för utvalda branscher.

Inom Fyrbodals kommunalförbund finns strukturer för fem branscher, Teknikcollege, Vård- och omsorgscollege samt tre branschråd för Transport-, Bygg- respektive Besöksnäringen. Uppdraget för råden är att fånga och belysa delregionens kompetensbehov på kort och lång sikt varför frågan om representantskap är en viktig aspekt att beakta.

Det krävs en utveckling av de tre branschråden för att möta förändringar i grundförutsättningarna. Efter politiska beslut är branschråden i en situation där företag i Uddevallas geografiska område inte kan delta i råden vilket påverkar hittillsvarande råd i olika grad.

Därför har jag fått i uppdrag att på deltid under några månader genomföra ett utredningsuppdrag, där uppdrag och form för branschråden ses över.

Syftet med utredningen är att genom en översyn av råden finna en form som ger råden förutsättningar att leva upp till intentionerna och verka med god förankring i delregionen, utifrån de förutsättningar som finns.

Det övergripande målet med att göra utredningen, är att återstarta branschråden i en utvecklad form för att på bästa sätt stötta arbetet med en god matchning mellan utbildning och arbetsmarknad i Fyrbodalsregionen.

Målen med utredningen är:

- Det finns en samlad bild av berörda intressenters önskemål och behov av dialoger mellan branscher, fackliga parter och utbildningsanordnare i Fyrbodal.
- Förslag på uppdrag och form för branschråden som tillgodoser önskemål och behov från parterna.
- Förslag på hur företag ska kunna engageras i branschråden

Utredningen ska ge underlag för hur branschråden kan utvecklas och organiseras framåt.

Avgränsningar

I utredningen används begreppet *branschråd* som en samlingsbenämning för organiserad samverkan mellan arbetsgivare, branschorganisationer, fackliga parter

och utbildningsanordnare kring kompetensförsörjning inom ett branschområde på delregional nivå. Utredningen omfattar olika möjliga former för sådan samverkan, oavsett om de benämns branschråd eller kallas något annat.

Utredningen är avgränsad till att besvara de mål som formulerats för uppdraget: att sammanställa intressenternas önskemål och behov, lämna förslag på uppdrag och form för branschråden samt föreslå hur företag kan engageras i arbetet.

Det har inte ingått i uppdraget att bedöma om branschråd bör finnas i Fyrbodal eller att utreda alternativa modeller för det strategiska kompetensförsörjningsarbetet på delregional nivå. Utredningen utgår från målsättningen att branschråd även fortsättningsvis ska vara en del av Fyrbodals kompetensförsörjningssystem och fokuserar därför på deras syfte, uppdrag, organisering, deltagare och funktion.

Intervjuer har inte gjorts med aktörer från Uddevalla, eftersom Uddevalla inte deltar i delregional samverkan kring kompetensförsörjning i dagsläget.

Metod

Övergripande metodansats

Utredningen bygger på semistrukturerade intervjuer med representanter för de intressentgrupper som berörs av branschrådens arbete. Intervjuerna analyserades huvudsakligen genom tematisk analys, där både enskilda intervjuer och det samlade intervjumaterialet bearbetades för att identifiera mönster, skillnader mellan intressentgrupper och möjliga vägval för framtida organisering. Analysarbetet genomfördes i flera steg och med varierande arbetssätt beroende på frågornas karaktär. Copilot användes genomgående som jämförelsepunkt för egna analyser och analysstöd, medan samtliga slutsatser och bedömningar har utarbetats och fastställts av mig.

Framtagande av intervjufrågor, organiseringsförslag och presentationsmaterial

Intervjufrågor och -mall, liksom ett presentationsmaterial att visa under intervjuerna (som genomfördes via teams), arbetades fram under maj 2026. Därtill utarbetades ett antal förslag på organiseringar av kompetensförsörjningssamverkan, inspirerade av olika modeller som använts runtom i Sverige. Inledningsvis togs tre förslag fram, men efter inspel under en av de första intervjuerna undersöktes ytterligare en modell som därefter inkluderades i analysen. Såväl frågor som presentation bearbetades tillsammans med Anki Samuelsson, som varit processledare för alla tre branschråden sedan 2022. Jag har under flera år deltagit som sekreterare och bollplank i arbetsutskott och branschråd för bygg och transport samt under 2022–2023 även för

besöksnäringen. Därför har jag en god förförståelse för rådens arbete, centrala frågeställningar och utmaningar.

Urval av intervjupersoner

Intervjupersonerna skulle representera alla typer av intressenter i branschråden (branschorganisationer, företag, utbildningsanordnare av olika slag, arbetstagarorganisationer (fackförbund och partsgemensamma organisationer) samt arbetsförmedlingen. Även HR-ansvariga och näringslivsutvecklare från Fyrbodals kommunnätverk som sitter med i Kompetensråd Fyrbodal tillfrågades, utifrån sin kunskap om lokala arbetsmarknadsbehov och kunskap om kompetensförsörjningsfrågorna.

Avgränsningar i urvalet

Vissa centrala aktörer som tidigare medverkat i branschråden kunde inte intervjuas, framför allt utbildningsanordnare och företag med koppling till Uddevalla. Detta har särskilt påverkat möjligheten att analysera förutsättningarna för transportområdet samt representativiteten i vissa branscher.

Utbildningsanordnare

När det gäller utbildningsanordnare, tillfrågades dels de som medverkat i råden, förutom representanter från Uddevalla (vilket innebär att Uddevalla vuxenutbildning, gymnasieskola samt yrkeshögskoleutbildningar och arbetsmarknadsutbildningar stationerade i Uddevalla inte tillfrågats i utredningen), dels gymnasieskolor och vuxenutbildningar i Fyrbodal som bedriver yrkesutbildningar inom någon av de tre branscherna. En arbetsmarknadsutbildning blev kvar efter denna sållning, och ingen yrkeshögskoleutbildning.

Företag

När det gäller möjliga företag att kontakta blev urvalet mycket begränsat, eftersom företag med säte eller kontor i Uddevalla inte fick tillfrågas.

Gällande bygg- och anläggningsbranschen, så hade det redan konstaterats att nästan alla företag som hittills medverkat i branschrådet, vilka samtliga är större företag, har en Uddevallakoppling. Endast ett företag som medverkat i rådet kunde tillfrågas. Jag gjorde också en kartläggning via allabolag.se över samtliga byggföretag med säte i Fyrbodal, samt större företag i Sverige med kontor eller arbetsställen i Fyrbodal. Den visade att mellan ¼ och 1/3 av samtliga bygg-relaterade företag i Fyrbodal enligt sökningen har Uddevallakoppling, och att de allra flesta företag är mycket små. Ett fåtal företag är möjliga att kontakta för framtida deltagande i branschråd bygg, men jag valde att inte kontakta dem för en intervju eftersom de inte alls känner till sammanhanget, och skulle få svårt att svara på alla frågor.

Gällande transport ser strukturen annorlunda ut. De företag som hittills varit med har samtliga en koppling till Uddevalla, utöver Västtrafik som är ett offentligt ägt företag som upphandlar bussförartjänster mm. Västtrafik har därför tillfrågats, medan samtliga upphandlade företag har Uddevallakoppling. Även inom lastbil och tungmekaniker har de företag vi har haft kontakt med Uddevallakoppling.

Gällande besöksnäring fanns däremot flera möjliga företag att kontakta. Jag valde ut två av dem för förfrågan. Ett av dem tackade ja, det andra svarade inte (inte heller vid påminnelse).

Respondenterna

20 intervjuer genomfördes i juni och början av juli 2026, fördelade så här:

- 3 branschorganisationer, en från varje branschråd
- 3 företag, ett från varje branschråd (se ovan angående urval)
- 3 fackförbund eller partsgemensamma organisationer, ett från varje branschråd
- 3 kommunala tjänstepersoner från HR- respektive näringslivsutvecklar-nätverk samt Kompetensråd Fyrbodal
- 7 utbildningsanordnare, varav 3 bedriver både vuxenutbildning och gymnasieutbildning, 1 endast vuxenutbildning och 1 endast gymnasieutbildning, 1 folkhögskola (även med i KRF), samt 1 arbetsmarknadsutbildning. Av dessa har 1 vuxenutbildningsanordnare, 1 gymnasieskola och 1 arbetsmarknadsutbildning medverkat aktivt i ett eller flera råd. Samtliga tillfrågade bedriver yrkesutbildning inom en eller flera av de aktuella branscherna.
- Arbetsförmedlingen (deltagit aktivt i alla råd).

Två av intervjuerna genomfördes med mindre grupper; Kunskapsförbundet Väst (som medverkat i alla råd) och branschorganisationen Byggföretagen.

Inbjudan till och genomförande av intervjuer

Samtliga intervjupersoner kontaktades via mail, med ett likalydande meddelande om varför de kontaktades samt med en bifogad PowerPoint med information om uppdraget. Mailet innehöll också en bokningslänk, där de kunde välja en tid bland många utlagda lediga tider. 21 intervjuer bokades, men en avbokades utan förklaring.

Intervjuerna tog vanligtvis 45 minuter till en timme, i några fall något längre tid. Alla intervjupersoner fick samma frågor. De fick också ta ställning till 2–3 förslag på organiseringar, som är inspirerade av hur kompetensförsörjningssamverkan har organiserats runtom i Sverige. Alla intervjupersoner fick inte ta ställning till precis samma förslag, och ingen fick ta ställning till alla fyra förslagen. Vilka och hur många förslag som presenterades för vilken organisation, avgjordes dels av tid, dels av hur

de svarade på olika frågor i intervjun (där det kunde bli tydligt att vissa förslag var helt ointressanta för dem).

Dokumentation av intervjuerna

Anteckningar fördes under varje intervju i en wordmall. Anteckningarna renskrevs i snar anslutning till intervjun. 18/20 intervjuer transkriberades också i realtid via teams.

Alla svar på alla frågor från alla intervjuer (enligt mina anteckningar) sammanställdes i en excelfil (Sammanställning intervjuer branschråd).

Tematisk analys

Analysen genomfördes i två steg. Först gjordes en tematisk sammanfattning av varje intervju. Därefter analyserades samtliga intervjuer samlat för att identifiera övergripande mönster och skillnader mellan intressentgrupper.

Copilot användes genomgående som ett analysstöd för att sammanfatta material, identifiera mönster och fungera som en oberoende jämförelsepunkt för mina egna analyser. Samtliga slutsatser och bedömningar har dock granskats och fastställts av mig.

Tematisk analys av varje intervju

Utifrån uppdraget fanns ett antal teman som jag ville belysa genom intervjumaterialet. För att göra det, utformade jag frågor som kunde användas som promptar i verktyget copilot. Copilot fick ta del av de transkriberade intervjuerna, var för sig, och sammanfatta svaren på frågorna utifrån intervjumaterialet. Jag jämförde sedan med mina anteckningar, för att se om jag också kunde utläsa samma tolkning, eller om det var några avgörande skillnader. Jag har i vissa fall bearbetat analyserna något för att göra dem kortfattade och tydliga och i överensstämmelse med anteckningar och transkriptioner från intervjuerna.

Svaren på samtliga tematiska frågor, utom den som handlar om utvärdering av branschråden, för varje intervju, finns på en egen flik i excelfilen Sammanställning intervjuer branschråd (som heter Sammanf fr frågor t materialet)

De tematiska analyserna av intervjuerna gjordes i snar anslutning till intervjuerna, vanligtvis samma dag.

Tematisk analys av hela intervjumaterialet

När samtliga intervjuer genomförts, gjorde jag en tematisk analys av hela intervjumaterialet. Så här gick jag till väga:

Först lade jag in de tematiskt sammanfattade svaren från varje intervju i varsin excelfil för respektive tematisk fråga, samt en för frågan om utvärdering av deltagandet i branschrådet (”Om ni deltagit i något av de Fyrbodals-branschråd som hållits fram till 2026; vad tycker ni att det har gett?”). De transponerades och svaren avidentifierades.

1. Jag gjorde den primära analysen för temat själv utifrån de sammanfattade svaren från varje intervju (det direkta svaret för varje intervju utifrån mina anteckningar när det gäller utvärdering av råden)

2. Jag formulerade mina slutsatser i en kort sammanfattning

3. Jag bad copilot att göra en oberoende läsning av samma material och göra en egen kort analys

4. Jag jämförde mina och copilots analyser och såg var vi landade lika respektive olika. Vid behov diskuterade jag olika slutsatser vidare med copilot och gjorde i några fall en syntes.

Denna process upprepades (för varje tematisk fråga) för att söka efter generella mönster, mönster bland utbildningsanordnare, mönster bland branschorganisationer, bland företag, bland fackförbund/ partsgemensamma organisationer, bland kommunala tjänstepersoner, hos Arbetsförmedlingen jämfört med de andra intressenterna, samt en jämförelse mellan alla intressentgrupper. Ibland tillkom även ytterligare någon fråga där processen ovan upprepades.

I några fall gjorde analysen endast för generella mönster, eftersom jag inte såg att det tillförde något analytiskt att också gå igenom varje intressentgrupp för sig.

Tolkningarna låg för det mesta mycket nära varandra. När de skilde sig åt gick jag tillbaka till intervjumaterialet och gjorde en förnyad bedömning av vilket stöd som fanns för de olika tolkningarna.

Min egen analys kunde också ta hänsyn till svar på andra intervjufrågor och till helheten i intervjumaterialet, vilket i vissa fall ledde till en något annan tolkning än den som framkom vid den avgränsade analysen av ett enskilt tema.

Excelfilen för respektive fråga innehåller en flik för samtliga sammanfattade tematiserade svar från varje intervju, en flik där svaren är uppdelade per typ av intressent (se ovan), en flik med analyserna, en flik med promptarna och en flik med metodbeskrivning.

Analys av organiseringsfrågan

När det gäller förslag till organiseringar, gick jag till väga på ett något annorlunda sätt. Här var det kvalitativa materialet mycket mer omfattande och komplext, eftersom intervjupersonerna reagerat på delvis olika förslag, och det totalt fanns fyra förslag att ta ställning till. Därför gick jag i stället till väga så här:

1. Intressenterna delades in efter vilka som är kopplade till vilket branschråd, en indelning som inte är ömsesidigt uteslutande och där några intressenter är branschneutrala (egen kategori).

2. Copilot försågs med ett bildspel som förklarade de olika förslag som intressenterna har fått reagera på i intervjuerna, samt fick ta del av den tidigare analysen av vad respektive intressent, per bransch, tyckte om de olika förslagen

3. Utifrån det fick copilot ta fram vad som är viktigt i organiseringen av branschrådet för just den här branschen, samt vad de branschneutrala tycker är viktigt (se promptar). Här fick copilot göra första analysen eftersom det är ett så stort kvalitativt material att ta ställning till, att det är svårt för mig att få en tydlig överblick.

4. Jag dubbelkollade mot vad som kan utläsas ur intervjumaterialet och gjorde en egen bedömning och tog fram några punkter som kombinerar intervjupersonernas prioriteringar med sådant som kommit fram om önskat syfte, uppdrag, nytta osv, samt förutsättningen att alla kommuner inte får vara med, till ett förslag på organisering (per branschråd).

5. Jag bad även copilot om ett förslag på organisering (per bransch) utifrån tillgänglig kunskap om förutsättningarna (gällande bygg har jag också gjort en kartläggning av Fyrbodalskopplade företag med kodning på bygg och/ eller anläggning som copilot fick ta del av, när det gäller transport förklarade jag förutsättningarna direkt i prompten)

6. Jag bad copilot om synpunkter på mitt förslag, och ändrade mitt förslag vid behov utifrån de punkter där jag tyckte att copilots förslag eller synpunkter hade något att tillföra.

Analysen delades upp per bransch samt en neutral/ branschövergripande.

Resultat – intressenternas önskemål om och behov av kompetensförsörjningssamverkan i Fyrbodal

Om resultatanalysen

Resultatet bygger på en tematisk analys av intervjuerna (se metodavsnitt ovan). För varje tema har samtliga intervjusvar som berör frågan vägts in, oavsett vid vilken intervjufråga resonemangen framfördes. Under respektive tema anges vilka intervjufrågor som varit mest centrala för analysen, men resultaten bygger på en samlad bedömning av hela intervjumaterialet.

Vikten av kompetensförsörjningssamverkan på Fyrbodalsnivå

Nedan redovisas resultatet av den tematiska analysen av frågan: ”Vilken syn har intressenterna på vikten av kompetensförsörjningssamverkan på Fyrbodalsnivå?”. Den intervjufråga som främst ligger till grund för analysen är ”Vilka behov ser ni av att samverka mellan företag, branschorganisationer, fackförbund, arbetsförmedlingen och utbildningsanordnare kring kompetensförsörjningsfrågor (i er bransch) på Fyrbodalsnivå?”, men analysen utgår från de intervjusvar som berör temat, oavsett var i intervjun de förekommer.

Det generella mönstret är att alla intervjuade ser kompetensförsörjningssamverkan som viktig eller mycket viktig, men har olika förväntningar på vad den ska kunna ge. Dialogen beskrivs som viktig för att förbättra matchningen mellan utbildning och arbetsmarknad, skapa bättre förståelse mellan utbildningsanordnare och branscher, ge en gemensam helhetsbild av kompetensbehoven samt bidra till mer relevanta utbildningar. Problem med samverkan handlar främst om organiseringen av den, att deltagarna och nivåerna ska vara rätt och att samverkan ska ge konkret nytta.

Utbildningsanordnare betonar nytta för utbildningsplanering och -genomförande, där det finns en stark förväntan att Fyrbodalssamverkan ska tillföra ett mervärde utöver vad lokala dialoger och rapporter/ analyser kan ge, för att vara meningsfull.

Branschorganisationer tycker kompetensförsörjningssamverkan är avgörande, och har ett övergripande, strategiskt perspektiv på samverkan (helhetsbild för bättre samarbete och fungerande matchning).

Företagen betonar ömsesidig förståelse mellan utbildningssystemet och företagen kring perspektiv, förutsättningar och behov för att kunna få en bättre matchning.

Fackförbund och partssammansatta organisationer betonar kontaktbyggande och att få en gemensam bild, men TYA har en mer strategisk syn på samverkan än de andra.

De kommunala tjänstepersonerna fokuserar på hur de olika nivåerna i samverkan bör hänga ihop och styras.

Arbetsförmedlingen lägger fokus vid att få en god dialog med branscherna för att få kunskap om arbetsmarknadens behov.

Det finns en bred samsyn om värdet av samverkan, men olika aktörer betonar olika nyttor beroende på sin roll i kompetensförsörjningssystemet.

Utvärdering av intressenternas deltagande i hittillsvarande branschråd

Analysen i detta avsnitt utgår från de antecknade svaren på intervjufrågan ”Om ni deltagit i något av de Fyrbodals-branschråd som hållits fram till 2026; vad tycker ni att det har gett?”.

Det som upplevts som positivt är att samla parterna, träffa andra inom branschen, föra strategiska dialoger som ibland även lett till konkreta resultat, skapa en gemensam regional lägesbild av kompetensförsörjningen, ta del av statistik och omvärldsbevakning, få ökad förståelse för branschernas kompetensbehov samt komma med synpunkter och påverka utbildningars innehåll och inriktning.

Det som upplevts som mer negativt är att det varit för få företag på plats, att diskussionerna ibland hamnat i operativa frågor snarare än strategiska, att syfte, uppdrag och förväntade resultat varit otydliga för vissa deltagare, samt att dialogerna inte alltid lett till konkret förändring eller tydlig uppföljning.

När deltagandet i råden utvärderas är det företagen som sticker ut som mest kritiska, trots att de i svaren på andra intervjufrågor uttryckt ett stort intresse för dialog och gemensam problemlösning. De är frustrerade över såväl rådens styrning som deltagande, resultat och uppföljning. Mest nöjda är branschorganisationerna, som i stor utsträckning verkar ha fått ut det de efterfrågat. Bland övriga intressentgrupper är bilden mer varierad. Positivt återkommer framför allt en stärkt helhetsbild, strategisk dialog och möjligheten till gemensam problemlösning, medan bristande företagsdeltagande och få konkreta resultat är de vanligaste kritiska synpunkterna.

För lärdomar från detta att ta med in i organiseringen av branschråd i utvecklad form, se särskilt avsnitt om det nedan, efter ”Intressenternas syn på vilket uppdrag branschråden bör ha”.

Förväntningar på kompetensförsörjningssamverkan på Fyrbodalsnivå

Nedan redovisas resultatet av den tematiska analysen av frågan: ”Vilka förväntningar finns på vad Fyrbodalsnivån ska leverera för nytta från kompetensförsörjningssamverkan för intressenterna?” Den intervjufråga som främst ligger till grund för analysen är ”I den bästa av världar, vad skulle ett sådant samverkansforum fylla för funktion och åstadkomma?”, men analysen utgår från de intervjusvar som berör temat, oavsett var i intervjun de förekommer.

Förväntningarna på vad Fyrbodalssamverkan ska bidra med är höga och spänner över flera områden. Fyrbodalssamverkan kring kompetensförsörjning förväntas leverera:

- underlag till utbildningsplanering och för att kunna styra insatser,
- en övergripande bild av framtida arbetskraftsbehov och utbildningsinriktningar,
- bättre kunskap om branschens kompetensbehov i området för utbildningsanordnare och arbetsförmedlingen
- konkret nytta - mer träffsäkra utbildningar och bättre matchning,
- kunskap om varandras förutsättningar och behov för att kunna samarbeta bättre,
- en gemensam bild och mer samsyn

Flera uttrycker också förväntningar på mer konkret nytta. Det kan handla om sådant som att förbättra tillgången på APL-platser, få bättre kontakter med fler företag eller få praktikanter som är bättre förberedda.

Sammanfattningsvis finns en tydlig samsyn om målet med samverkan, men betydligt mindre samsyn om vad samverkan faktiskt ska leverera. Fyrbodal förväntas vara både kunskapsnod, samverkansarena, strategisk samordnare och i viss mån en drivkraft för konkreta resultat, vilket gör förväntningsbilden bred och delvis spretig.

Utbildningsanordnarna har störst förväntningar på Fyrbodalssamverkan, där det förväntas att den leder till underlag som är direkt användbara för utbildningsplanering på lokal nivå, samt ökade kontaktytor mot företag.

Branschorganisationerna betonar den regionala funktionen; samverkan ska handla om utbildningsvolymer, inriktningar och innehåll samt få påverka var vilka utbildningar ska ges - allt för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden.

Företagen förväntar sig att samverkan ska leda till en gemensam lägesbild som också kan omsättas i konkreta förändringar som ger effekt på matchningen, såväl för företagen som utbildningsanordnarna.

Fackförbunden förväntar sig att Fyrbodalssamverkan ska leda till konkret lokal nytta, såsom att påverka tillgången till APL-platser men även innehåll och volymer i utbildningarna.

De kommunala tjänstepersonerna betonar ansvaret hos samtliga medverkande att omsätta den lägesbild de förväntar sig från samverkan till förändringar i den egna verksamheten. De vill också se en bred representation på mötena så att lägesbilden verkligen blir en helhetsbild.

Arbetsförmedlingen förväntar sig att få bättre underlag för att utforma utbildningar som kan leda till jobb för arbetslösa.

Det finns en spännvidd mellan förväntningar på lokala förändringar och kontaktskapande, och ett regionalt kunskapsunderlag och lägesbild, som inte är helt lätt att förena i ett och samma branschforum på Fyrbodalsnivå.

Intressenternas syn på syftet med branschråd

Nedan redovisas resultatet av den tematiska analysen av frågan: ”Vilket syfte bör samverkan kring kompetensförsörjning på Fyrbodalsnivå ha?”. De intervjufrågor som främst ligger till grund för analysen är ”I den bästa av världar, vad skulle ett sådant samverkansforum fylla för funktion och åstadkomma?” samt ”Vilka behov ser ni av att samverka mellan företag, branschorganisationer, fackförbund, arbetsförmedlingen och utbildningsanordnare kring kompetensförsörjningsfrågor (i er bransch) på Fyrbodalsnivå?”, men analysen utgår från de intervjusvar som berör temat, oavsett var i intervjun de förekommer.

Genomgående ses det viktigaste syftet med kompetensförsörjningssamverkan som att förbättra matchningen mellan utbildningssystem och arbetsmarknad, alltså att arbetskraft utbildas rätt (volymer, innehåll, inriktning, kvalitet) för de kompetensbehov arbetsmarknaden har.

För att möjliggöra matchning behöver samverkan ge en gemensam bild av och förståelse för kompetensbehoven. Många nämner även en förhoppning om att samverkan ska leda till att situationen med brist på praktikplatser (APL) och/ eller missnöje med kvaliteten på elevernas praktik (förkunskaper, handledning) kan förbättras.

Flera betonar också behovet av tydlighet kring syfte, roller och ansvar. Deltagarna behöver veta varför de medverkar, vad de förväntas bidra med och vad samverkan ska leda till.

Sammantaget finns en stor samsyn om att syftet är matchning mellan företagens kompetensbehov och utbildningarnas planering, dimensionering, innehåll och kvalitet.

Utbildningsanordnare betonar behovet av underlag för utbildningsplanering. Branschorganisationerna betonar långsiktig strategisk planering för att lösa branschens kompetensutmaningar och få ett väl fungerande system för samarbete mellan företag och utbildningsanordnare. Företagen betonar värdet av förståelse och dialog för att gemensamt kunna lösa kompetensförsörjningsutmaningar. Fackförbund och partsgemensamma organisationer fokuserar på att synliggöra branschens kompetensbehov och genom dialog mellan olika aktörer hitta lösningar. De kommunala tjänstepersonerna fokuserar mer än de andra aktörerna på att bygga en fungerande process för kompetensutveckling, rekrytering, omställning och utbildning. Arbetsförmedlingen fokuserar på att förstå arbetsgivarnas behov, för att kunna anpassa insatser efter dem.

Intressenternas syn på branschrådens uppdrag

Nedan redovisas resultatet av den tematiska analysen av frågan: ”Vilket uppdrag bör branschråden (i ny form) ha för att göra nytta?”. Den intervjufråga som främst ligger till grund för analysen är ”I den bästa av världar, vad skulle ett sådant samverkansforum fylla för funktion och åstadkomma?”, men analysen utgår från de intervjusvar som berör temat, oavsett var i intervjun de förekommer.

Branschråden bör enligt intressenterna sammantaget ha ett tydligt uppdrag att fungera som en strategisk arena för dialog och kunskapsutbyte.

Branschråden bör skapa en gemensam lägesbild, tydliggöra roller och förväntningar, följa upp det som beslutats och bidra till dialog mellan utbildningssystemet och branschen. De ska bidra med input till utbildningsplanering och ge en fördjupad bild av branschernas behov och utveckling.

Branschråden ska samla utbildningsanordnare och företrädare för branschen i ett forum som möjliggör påverkan på utbildningars volymer, inriktningar, förläggning och kvalitet men även kan påverka branschens arbete med attraktivitet och rekrytering. Råden bör även stödja arbetet med att förstå nya krav (t.ex. från myndigheter) och föra information i båda riktningar mellan utbildning och arbetsliv.

Branschråden bör vara forum där behov framkommer på ett så tydligt sätt att de kan omsättas till konkreta åtgärder.

Forumet ska arbeta med påverkan, nätverkande och gemensamma lösningar kring kompetensförsörjning, samt tillsammans identifiera framtida kompetensbehov och diskutera förändringar i utbildningar (volymer, inriktningar, kvalitet, organisering av APL etc). Intressenternas bild av branschrådens uppdrag kan sammanfattas som: behov - dialog - lösningar.

Branschråden är även forum för nätverksbyggande, som möjliggör att mer konkreta frågor hanteras i andra mer specifika forum.

Samtidigt finns en tydlig spänning mellan intressenterna i synen på hur strategiska respektive konkreta branschråden bör vara. Flera mindre utbildningsanordnare och fackförbund önskar ett mer konkret fokus, medan många andra understryker att branschråden bör ha en regional, strategisk funktion.

Utbildningsanordnare betonar att uppdraget bör handla om att få övergripande behovsbilder som kan omsättas i konkret utbildningsplanering, samt att vara en strategisk arena för samverkan mellan bransch, företag och utbildningsanordnare. De ligger nära såväl branschorganisationer som partsgemensamma och fackliga, som också menar att råden ska vara strategiska arenor för att skapa gemensamma behovs- och framtidsbilder för branscherna. Företag och kommunala tjänstepersoner har något större fokus på att samla olika aktörer till dialog för att skapa samsyn, med syftet att förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens fokus är helt på att få underlag för åtgärder som leder till bättre matchning.

Trots skillnader i betoning finns en ganska stor samsyn om branschrådens uppdrag. Skillnaderna handlar främst om hur nära konkreta åtgärder råden förväntas arbeta.

Lärdomar från branschråden inför nystart

Analysen av intervjupersonernas erfarenheter av de hittillsvarande branschråden ger inte bara en bild av vad råden har bidragit med, utan också av vilka faktorer som påverkar hur deltagarna värderar sitt deltagande.

Utifrån intervjusvaren har därför följande lärdomar identifierats som särskilt viktiga att ta med i det fortsatta utvecklingsarbetet:

- Tydliggör uppdraget. Flera deltagare har varit osäkra på varför branschrådet finns, vad de förväntas bidra med och vilka frågor som hör hemma där.
- Säkerställ företagens medverkan. Nästan alla grupper lyfter arbetsgivarnas deltagande som avgörande för rådens relevans.
- Håll fokus på strategiska frågor. Framför allt utbildningsanordnare efterfrågar diskussioner om framtida kompetensbehov, utbildningsutbud och långsiktig utveckling snarare än operativa frågor.
- Skapa tydligare återkoppling. Deltagarna vill se vad som hänt sedan föregående möte och vilka resultat som dialogerna lett till.
- Balansera bredd och relevans. Flera menar att råden ibland blivit för breda. Det kan finnas skäl att se över branschindelningar, mötesformer eller arbetsgrupper för att säkerställa att deltagarna upplever frågorna som relevanta.

Det som kanske är mest intressant är att de mest kritiska aktörerna, företagen, samtidigt är de som tydligast efterfrågar dialog och gemensam problemlösning. Det talar för att utvecklingsbehovet inte handlar om att minska samverkan, utan snarare om att göra den mer fokuserad, resultatinriktad och meningsfull för deltagarna.

Intressenternas syn på organisering av branschråd

Här har analysen gjorts på ett annat sätt än för övriga frågor (se metoddelen). Svaren kommer att presenteras utifrån bransch, samt vad de som är verksamma inom flera branscher (utbildningsanordnare, arbetsförmedlingen) eller har en mer övergripande/ neutral roll (HR och näringslivsutvecklare) betonar som viktigt att tänka på i organiseringen.

Bygg och anläggning

Om byggbranschens aktörer själva får beskriva vad som är viktigast i en framtida organisering av branschråd, syns några tydliga prioriteringar. Direkt företagsmedverkan ses som avgörande, samtidigt som det behövs kontinuitet i samverkan och dialoger som är tillräckligt konkreta för att leda till handling. Flera

aktörer betonar också vikten av återkoppling kring resultat och vad som hänt mellan mötena.

Det framkommer också några tydliga utvecklingsområden. Det måste vara enkelt och meningsfullt för även små företag att delta, lokala kompetensbehov behöver fortsatt fångas upp och det behöver ske mer arbete mellan mötena. Det finns samtidigt en insikt om att det är orealistiskt att samla många företag, särskilt små företag, till återkommande möten. Därför betonas vikten av att branschrådet upplevs som meningsfullt för deltagarna och att det finns en tydlig koppling mellan lokala program- och yrkesråd och det delregionala forumet. Exempelvis lyfts det fram att bygg och anläggning har ganska olika förutsättningar och kanske kan behandlas på olika möten. Olika möten kan ha olika syfte och innehåll och bjuda in olika företag.

Förutsättningarna för branschen i Fyrbodal är att många företag är små och att det finns ett begränsat urval av möjliga företag när Uddevalla inte kan delta.

Byggbranschen efterfrågar sammanfattningsvis en modell som kombinerar brett deltagande med konkret nytta, där företagen har en tydlig plats, samtidigt som mötesstrukturen inte får avskräcka från deltagande. Enbart årliga forum uppfattas som otillräckliga, medan mer behovsdrivna och handlingsorienterade former får starkast stöd.

Fordon och transport

Aktörerna efterfrågar här en organisering som skapar kontinuitet, relevans och konkreta resultat, med tydliga roller och mandat. Det finns en tydlig uppfattning att samverkan måste vara handlingsinriktad. Branschrådet bör bidra till rätt utbildningsutbud, rätt utbildningsinnehåll och bättre matchning mellan arbetsmarknadens behov och utbildningssystemet. Forum som upplevs som alltför formella eller som främst handlar om informationsutbyte får mindre stöd. Ett möte per år är inte är tillräckligt för att fånga kompetensbehov eller påverka utbildningsutbudet. Det finns därför stöd för någon form av löpande dialog.

Den hittillsvarande samverkan har fungerat väl och helst hade intressenterna sett att den hade kunnat fortsätta på samma sätt. Diskussionen om organisering präglas därför i hög grad av de förändrade förutsättningarna för deltagande.

Flera aktörer betonar vikten av att företagens behov kommer fram i dialogen och att samverkan bygger på aktuella och tillförlitliga underlag. I en utveckling av branschrådet, betonas behovet av tydliga roller, mandat och syften för de deltagande organisationerna.

Transportbranschen skiljer sig från de övriga branscherna genom att flera av de viktigaste aktörerna inte kan delta. Uddevalla vuxenutbildning står för huvuddelen av transportubildningarna i Fyrbodal, samtidigt som de företag som hittills deltagit i branschrådet har Uddevallakoppling och därför inte heller kan medverka.

Det innebär att den kanske viktigaste frågan för framtida organisering inte är mötesformen i sig, utan hur branschens kompetensbehov kan representeras när centrala utbildnings- och företagsaktörer saknas. För transportområdet är därför representativitet och förankring minst lika viktiga frågor som själva organiseringen av branschrådet.

Besöksnäring

Intervjuerna visar ett relativt starkt stöd för att besöksnäringen även fortsättningsvis bör ha ett eget branschråd.

Kontinuitet, uppföljning och möjlighet att driva frågor mellan mötena ses som viktiga förutsättningar för att branschrådet ska skapa värde. Ett möte per år räcker inte. Många beskriver att en årlig träff riskerar att bli mer av en konferens än ett fungerande samverkansforum.

Flera aktörer betonar också att företagen behöver vara direkt involverade i dialogerna. Det finns en skepsis mot modeller där företagen endast deltar sporadiskt eller representeras av andra aktörer. Företagens perspektiv ses som avgörande för att rådet ska fånga aktuella kompetensbehov och kunna påverka utbildningsutbudet på ett relevant sätt.

Branschrådet kan utvecklas jämfört med hur det varit, och inte bara för att alla inte kan delta. Det finns en öppenhet för att prova olika former. Exempelvis finns det stöd för att kombinera löpande samverkan med en större årlig träff eller kompetensdag. En sådan kan användas för att samla fler aktörer, sprida kunskap och skapa nya kontakter, men bör komplettera snarare än ersätta det ordinarie branschrådsarbetet. Det finns även stöd för att arbeta med konkreta kompetensutmaningar eller bristyrken, men flera intervjuade framhåller att detta inte bör ersätta den bredare branschsamverkan. Rådet behöver kunna hantera både akuta kompetensbrister och mer långsiktiga frågor om utbildning, arbetskraftsförsörjning och branschutveckling.

Flera aktörer lyfter att organiseringen i sig inte är tillräcklig för att skapa engagemang. Oavsett organisationsmodell behöver samverkan upplevas som relevant och värdeskapande för deltagarna. Förslag som lyfts är bland annat tematiserade möten, varierande mötesplatser, förläggning hos företag, riktade inbjudningar till särskilt utvalda deltagare samt aktiviteter som kombinerar dialog med rekrytering eller kompetensutveckling. Det finns också önskemål om mindre och mer fokuserade möten med representation från olika delar av branschen snarare än breda inbjudningar vid varje tillfälle.

Till skillnad från transportbranschen finns både utbildningsanordnare och företag spridda över större delar av Fyrbodal, vilket ger bättre förutsättningar för fortsatt samverkan.

Sammanfattningsvis har besöksnäringen ganska goda förutsättningar för fortsatt samverkan. Det efterfrågas inte en helt ny modell, utan en utveckling mot större

kontinuitet, tydligare uppföljning och mötesformer som upplevs som relevanta och värdeskapande för företagen.

Branschneutrala synpunkter på organisering av branschråd

Utöver de branschspecifika behoven framkommer några återkommande perspektiv från utbildningsanordnare, näringslivsutvecklare, HR-funktioner och Arbetsförmedlingen som kan vara viktiga att ta hänsyn till vid utformningen av framtida branschråd.

Branschråden behöver ligga rätt i förhållande till utbildningssystemets planeringsprocesser. För utbildningsanordnarna är det viktigt att dialogerna ger underlag i tid för dimensionering, planering och utveckling av utbildningar. Samverkan behöver därför kopplas till de tidpunkter då beslut fattas.

Råden bör komplettera, inte konkurrera med, andra samverkansforum. Flera intervjuade uttrycker en oro för att aktörer redan deltar i många forum. Det är därför viktigt att branschråden har ett tydligt syfte och roll i förhållande till exempelvis programråd, utbildningssamverkansområden, collegeorganisationer, Kompetensråd Fyrbodal och Västra Götalandsregionens branschdialoger.

Näringslivsutvecklare kan spela en viktig roll i samverkan. De lyfts fram som en möjlig kanal för att fånga upp företagens behov. De har också ett eget kommunnätverk och kan samordna sig.

Fler perspektiv än ledningsnivån kan behöva involveras. Bland annat lyfts värdet av att ibland inkludera yrkeslärare, studie- och yrkesvägledare, verksamhetsutvecklare, HR-funktioner och andra som arbetar nära kompetensförsörjningsfrågorna i praktiken.

Det som händer mellan mötena är minst lika viktigt som själva mötena. Många positiva synpunkter handlar om arbetsutskott, uppföljning, återrapportering och konkret arbete mellan träffarna. Ett branschråd som leder till aktiviteter och resultat mellan mötena bedöms skapa större värde än ett råd som enbart träffas för informationsutbyte.

De branschneutrala perspektiven pekar sammanfattningsvis mot att branschråden behöver vara tydligt integrerade i det övriga kompetensförsörjningssystemet. För att vara värdeskapande behöver de vara rätt placerade tidsmässigt i förhållande till utbildningssystemets beslutsprocesser, ha en tydlig roll i förhållande till program- och yrkesråd, regionala branschdialoger och andra samverkansforum samt kombinera rådsmöten med ett aktivt arbete mellan träffarna.

Företagens roll och engagemang

Nedan redovisas resultatet av den tematiska analysen av frågorna ”Vilken roll bör företagen spela i kompetensförsörjningssamverkan enligt intressenterna?” och ”Hur

kan företagens engagemang öka?”. De intervjufrågor som främst ligger till grund för analysen är ”Vilka behov ser ni av att samverka mellan företag, branschorganisationer, fackförbund, arbetsförmedlingen och utbildningsanordnare kring kompetensförsörjningsfrågor (i er bransch) på Fyrbodalsnivå?”, ”I den bästa av världar, vad skulle ett sådant samverkansforum fylla för funktion och åstadkomma?” samt de olika organiseringsförslag som presenterats för intervjupersonerna. Frågor om företagens roll och engagemang återkommer i stora delar av materialet och är ett centralt tema i analysen.

Företagen ses som en central och avgörande part i kompetensförsörjningssamverkan. Deras kompetensbehov utgör utgångspunkten för branschrådens dialoger och analyser, och är den information som utbildningsanordnare, Arbetsförmedlingen och branschorganisationer behöver för att kunna anpassa sina insatser. Företagens aktiva medverkan, exempelvis genom praktikplatser och rekrytering, beskrivs som en förutsättning för att övriga aktörer ska kunna bidra till en bättre matchning på arbetsmarknaden. Det råder en mycket stark samsyn kring detta. Däremot finns olika uppfattningar om hur företagens perspektiv bäst bör fångas upp. Flera intressenter menar att det ofta är lättare att samla in företagens behov lokalt, exempelvis genom programråd, APL-samverkan eller näringslivsutvecklare, än att få ett kontinuerligt deltagande i delregionala strategiska forum.

En återkommande uppfattning är att det inte främst handlar om att öka omfattningen av företagens deltagande, utan om att höja kvaliteten i det deltagande som sker. Företagen behöver se en tydlig nytta av att delta, ges möjlighet att påverka och mötas i sammanhang som är relevanta för deras verksamhet. Mötesbördan bör om möjligt minskas genom kortare och mer riktade aktiviteter.

Utöver branschrådsmöten betonas vikten av relationsskapande och informella möten. Flera intressenter menar också att alla företag inte behöver delta vid varje möte. Innehållet kan i stället tematiseras och företag bjudas in när deras perspektiv är särskilt relevanta. Dessutom efterfrågas tydligare beskrivningar av syfte, uppdrag och roller, en mer handlingsinriktad samverkan samt bättre återkoppling av resultat som uppnås.

Det råder stor samsyn om att företagens perspektiv är avgörande för branschrådens legitimitet och relevans. Däremot finns olika uppfattningar om i vilken utsträckning företagen behöver delta i de strategiska forumen, eller om deras behov i högre grad kan fångas upp genom andra former av dialog.

När viktiga aktörer inte kan delta i delregional samverkan

Nedan redovisas resultatet av den tematiska analysen av frågan hur intressenterna ser på organiseringarnas genomförbarhet om viktiga aktörer inte kan delta i kompetensförsörjningssamverkan. Frågan aktualiserades i samband med att olika organiseringsförslag presenterades för intervjupersonerna, men synpunkter på temat återkom även i andra delar av intervjuerna. De flesta gjorde en generell bedömning

som inte var knuten till någon specifik organiseringsmodell, och jag har inte kunnat se några systematiska skillnader mellan olika typer av intressenter.

Det finns en mycket stark samsyn om att det får negativa konsekvenser när viktiga aktörer ställs utanför den delregionala kompetensförsörjningssamverkan. Frånvaron beskrivs som att samverkan blir mindre representativ, får sämre underlag och tappar viktiga perspektiv, särskilt inom branscher där den berörda kommunen har en central roll som utbildningsanordnare.

Särskilt starka synpunkter finns kring företagens deltagande. Många accepterar att samverkan behöver fortsätta även om en kommun står utanför, men ser det som orimligt att företag utestängs. Ett återkommande argument är att kompetensförsörjning, arbetsmarknader och företagens verksamheter inte följer kommungränser. Det finns ett behov av att se till hela Fyrbodals, snarare än till enskilda kommuners, organisationers eller verksamheters kompetensförsörjning.

Trots detta är den vanligaste uppfattningen att samverkan bör fortsätta även om vissa aktörer inte kan delta, även om samverkans kvalitet, representativitet och kunskapsunderlag försvagas. Flera menar att resten av Fyrbodal inte kan avstå från samverkan på grund av att en kommun eller dess aktörer inte deltar.

Sammanfattning

Det finns en stark samsyn bland intressenterna om att samverkan kring kompetensförsörjning på delregional nivå är viktig. Samtidigt måste den fylla en tydlig funktion i systemet och leda till konkreta resultat för att upplevas som meningsfull. Vad aktörerna förväntar sig att samverkan ska leverera varierar däremot, både när det gäller hur verksamhetsnära samverkan ska vara, och vilka slags lösningar och resultat den förväntas generera.

Genomgående handlar det om att skapa en gemensam lägesbild av branschens kompetensbehov och utvecklingstendenser i området, ge underlag för utbildningsplanering samt förbättra branschens attraktivitet, genom att alla berörda parter samlas och för dialog. Allt syftar till att förbättra matchningen på arbetsmarknaden, så att utbildning leder till rätt kompetens och jobb.

Det är viktigt att syfte och uppdrag för branschråden är tydliga, att mötesformerna är varierade och anpassar sig efter branschens behov, att diskussioner och beslut följs upp och att det blir tydligt vad som förväntas av de som medverkar i råden.

Företagens perspektiv måste synliggöras i branschråden. Deras medverkan bedöms som avgörande men utmanande, och formerna behöver anpassas till den verkligheten.

Spänningen mellan strategisk regional samverkan och önskemål om konkret lokal nytta måste hanteras i utformningen av framtida branschråd. En viktig uppgift i utformningen av framtida branschråd är därför att tydliggöra vilka uppgifter råden ska ta ansvar för, och vilka uppgifter som behöver hanteras i andra forum.

Förslag på uppdrag och form för branschråden som tillgodoser önskemål och behov från parterna

Inledning

Förslagen nedan utgår från analysen av intervjuerna som redovisats i resultatavsnittet. Resultaten visar en stark samsyn kring behovet av kompetensförsörjningssamverkan, dess syfte och uppdrag. Samtidigt finns olika förväntningar på vilken nytta samverkan ska leverera och hur verksamhetsnära den bör vara.

De förslag som presenteras nedan är inte en direkt sammanställning av intervjupersonernas synpunkter, utan bygger på mina bedömningar utifrån det samlade intervjumaterialet. Där intressenternas önskemål och behov pekar i samma riktning har dessa varit vägledande. Där olika behov, perspektiv eller förväntningar står mot varandra bygger förslagen på avvägningar och ställningstaganden utifrån min samlade analys.

Syfte

Nedan följer mitt förslag på syfte med branschspecifika kompetensråd/ branschråd i Fyrbodal. Detta syfte bedömer jag kan fungera oavsett om en Fyrbodalskommun inte kan vara med i samverkan, eller om alla kommuner är med.

Syftet med branschråden ska vara att genom samverkan mellan branschföreträdare och utbildningssystem förbättra matchningen på arbetsmarknaden i Fyrbodal. Denna samverkan ska ha två huvudfokus: Att bidra till att utbildningarnas volym, inriktning och innehåll bättre svarar mot branschens kompetensbehov, samt att stärka branschens attraktivitet för nuvarande och framtida arbetskraft.

Förslaget bygger på den starka samsyn som framkommit i intervjuerna om att kompetensförsörjningssamverkan ytterst ska bidra till bättre matchning mellan utbildningssystem och arbetsmarknad. Det ligger också väl i linje med den regionala inriktningen för kompetensförsörjningsarbetet i Västra Götaland.

Uppdraget nedan konkretiserar hur branschråden kan bidra till att uppnå detta syfte.

Uppdrag

Nedan följer mitt förslag på uppdrag för alla branschspecifika kompetensråd. Detta uppdrag bedömer jag kan fungera oavsett om en Fyrbodalskommun inte kan vara med i samverkan, eller om alla kommuner är med.

Utifrån intressenternas beskrivningar av hur branschråden kan bidra till bättre matchning, så handlar det mer specifikt om att bidra till att utbildningarnas volym, innehåll, inriktning och kvalitet bättre motsvarar branschens kompetensbehov, samt att stärka branschens attraktivitet och långsiktiga kompetensförsörjning.

Sammanfattning av uppdrag

Branschråden ska fungera som strategiska arenor för omvärldsbevakning, kunskapsutbyte och dialog om kompetensbehov. De ska bidra med underlag till utbildningsplanering, skapa en gemensam bild av branschernas utmaningar och möjliggöra att behov kan omsättas i åtgärder hos utbildningsanordnare, företag, branschorganisationer och andra berörda aktörer. Branschråden ska även bidra till dialog om hur branschernas attraktivitet och långsiktiga kompetensförsörjning kan stärkas. Ledorden bör vara behov, dialog och lösningar.

Uppdragets olika delar

Bidra till utbildningsplanering

- Branschrådet ska bidra med underlag som kan leda till anpassningar av utbildningars volymer, inriktningar, förläggning, innehåll och kvalitet så att de bättre motsvarar arbetsmarknadens behov

Skapa samsyn genom omvärldsbevakning och kunskapsutbyte

- Branschrådet ska synliggöra och diskutera nuvarande samt framtida kompetensbehov, förändringar i branschen och andra omvärldsfaktorer som påverkar kompetensförsörjningen.
- Branschrådet bör även stödja arbetet med att förstå nya krav (t.ex. från myndigheter) och föra information i båda riktningar mellan utbildning och arbetsliv.

Identifiera behov och bidra till förändring

- Forumet ska vid behov söka gemensamma lösningar på strategiska utmaningar kring kompetensförsörjning och verka för förändring hos berörda aktörer.
- Branschrådet ska bidra till att behov tydliggörs och kan omsättas till åtgärder hos berörda aktörer, till exempel utbildningsanordnare, företag och branschorganisationer. Ansvaret för genomförandet av förändringar ligger hos respektive medverkande organisation
- Ledord ska vara behov - dialog - lösningar.

Stärka branschens attraktivitet

- Branschrådet ska genom dialog om aktuella och långsiktiga utmaningar samt möjliga lösningar, bidra till att utveckla branschens arbete med attraktivitet och en bättre kompetensmatchning.

Förutsättningar för att uppdraget ska fungera

För att branschråden ska kunna fullgöra detta uppdrag behöver några grundläggande förutsättningar vara uppfyllda.

Tydlighet i roller, ansvar och uppföljning

- Det ska vara tydligt för alla medverkande i branschrådet vad de förväntas bidra med på och mellan mötena
- Beslut och överenskommelser som görs inom branschrådet ska följas upp i branschrådet

Branschrådet som en del av kompetensförsörjningssystemet

- Branschrådet har ett Fyrbodalsfokus och kompletterar arbete i programråd, samverkansområden för planering och dimensionering samt regionalt utvecklingsansvarigas arbete med kompetensförsörjning i Västra Götaland
- Kontakterna som skapas genom branschrådet kan bidra till att möjliggöra att mer verksamhetsnära frågor hanteras i andra forum

Fyrbodals kommunalförbunds roll

- Fyrbodals kommunalförbund processleder branschråden och sammankallar till de möten och andra arrangemang som hänger ihop med branschrådens arbete
- Förbundet ska tydligt fokusera på sin roll som delregional kunskaps- och samverkansarena för kompetensförsörjningsfrågor. Genom att samla, analysera och sprida kunskap samt skapa strukturer för dialog och samverkan kan Fyrbodal möta förväntningar på både regional överblick och lokal nytta.

Organiseringar

Utifrån svaren från intressenterna och de förutsättningar som råder, så är min bedömning att det är nödvändigt att hitta olika lösningar för de olika branscherna.

Bygg och anläggning

För bygg och anläggning föreslås att branschråd startas upp igen i Fyrbodals kommunalförbunds regi. Att en viktig kommun inte kan delta i samverkan ses som djupt problematiskt av flera. Bedömningen utifrån det samlade resultatet landar i att det är viktigare att bedriva regional samverkan med begränsad representation än att inte bedriva någon samverkan alls, under förutsättning att det ändå finns företag som kan medverka.

Modellen som föreslås här bygger på att företagens perspektiv fångas upp kontinuerligt, utan att kräva ett omfattande och återkommande mötesdeltagande från företagen. Detta är särskilt viktigt eftersom delar av branschen inte kan representeras fullt ut och det generellt är svårt att få företag att avsätta tid för regelbundna möten.

Ett mindre branschråd med representanter från exempelvis Fyrbodals kommunalförbund, Byggföretagen, Byggnads, Arbetsförmedlingen, utbildningsanordnare, näringslivsutvecklare samt några få företag med geografisk spridning föreslås träffas några gånger per år. Rådet följer kompetensbehoven i branschen, planerar insatser och förbereder ett större årligt branschforum. Olika delar av branschen kan stå i fokus på olika möten.

För att bredda företagsperspektivet kan ytterligare företag bjudas in till enskilda möten när deras perspektiv är särskilt relevanta. Modellen bör också kompletteras med uppsökande företagsdialoger genom företagsbesök, telefonsamtal och kontakter via branschorganisationer.

För att kombinera kontinuitet med en bred förankring i branschen, föreslås även ett årligt, lite större byggforum som samlar företag, utbildningsanordnare och andra relevanta aktörer i Fyrbodal för omvärldsbevakning, dialog om kompetensutmaningar, erfarenhetsutbyte och prioritering av utvecklingsområden. Forumet kan ha olika teman, beroende på behov.

På så sätt kombineras bred förankring i branschen med en realistisk och hållbar mötesstruktur.

Besöksnäring

Besöksnäringen har enligt analysen relativt goda förutsättningar för fortsatt samverkan och det finns ett brett stöd för att återstarta branschrådet i utvecklad form.

En modell som kombinerar kontinuitet och bred delaktighet är att branschrådet träffas 2–3 gånger per år, kompletterat med en större årlig träff eller kompetensdag. Oavsett om alla kommuner kan delta eller ej, är detta mitt förslag.

De ordinarie mötena kan med fördel vara tematiserade kring frågor som rekrytering, kompetensutveckling, attraktivitet som bransch eller långsiktig kompetensförsörjning. Ett arbetsutskott kan planera träffarna utifrån aktuella behov och bjuda in relevanta företag även utanför den ordinarie gruppen, exempelvis beroende på geografi, verksamhetsinriktning eller storlek. Att förlägga möten hos olika företag och anläggningar kan bidra till ökad relevans och stärka dialogen mellan aktörerna.

En större årlig träff eller kompetensdag kan användas för att samla en bredare krets av företag och andra aktörer för erfarenhetsutbyte, nätverkande och diskussion om gemensamma utmaningar.

Det är viktigare att mötena upplevs som företagsnära, varierade och värdeskapande, än att fokus ligger på antalet träffar.

Fordon och transport

Här är det, under rådande omständigheter och utifrån intressenternas svar, svårt att hitta en riktigt bra lösning. Ett traditionellt branschråd fungerar inte särskilt bra när de viktigaste utbildningsanordnarna och flera centrala företag inte kan vara med. Samtidigt finns det ett behov av kunskapsutbyte och omvärldsbevakning. Flera aktörer tycker att samverkan bör fortsätta även om den blir svagare. Men transportområdet behöver en annan lösning än övriga branscher.

Det finns några möjliga alternativ, men alla har betydande nackdelar.

Alternativ 1: Fortsatt paus

Branschrådet hålls vilande tills fler centrala utbildnings- och företagsaktörer kan delta.

Fördel: Trovärdigt och realistiskt.

Nackdel: Ingen strukturerad dialog på Fyrbodalsnivå om transportbranschens kompetensbehov. Det finns samtidigt ett fortsatt behov av dialog mellan transportbranschen och utbildningsanordnare. Om branschrådet hålls vilande är det sannolikt att sådana dialoger i stället sker i andra forum, exempelvis lokalt eller genom enskilda utbildningsanordnare. Frågorna hanteras då fortfarande, men utan en tydlig koppling till de regionala och delregionala kompetensförsörjningsstrukturerna, vilket riskerar att försämra informationsöverföring, transparens och möjligheten att skapa en gemensam lägesbild.

Alternativ 2: Fordons- och Transportforum

Ett mindre forum med strategiskt fokus, som inte fullt ut är ett branschråd men ändå fullgör delar av ett branschråds uppdrag: Att fungera som en arena för strategisk dialog och kunskapsutbyte samt att synliggöra och diskutera nuvarande samt framtida kompetensbehov, förändringar i branschen och andra omvärldsfaktorer som påverkar kompetensförsörjningen. Forumet skulle kunna bestå av exempelvis Transportföretagen, TYA, Arbetsförmedlingen, Västtrafik, KFV och Fyrbodals kommunalförbund.

Syfte: Omvärldsbevakning, kompetensanalys och inspel till kompetensförsörjningsarbetet.

Fördel: Skapar kontinuitet och kunskapsutbyte.

Nackdel: Begränsad representation av branschen och av centrala utbildningsanordnare. Transportutbildningar representeras inte alls (Uddevalla är för närvarande den enda utbildningsanordnaren av transportutbildningar i Fyrbodal, både inom gymnasie- och vuxenutbildning).

Samlad bedömning

Utifrån intervjuerna framstår inget av alternativen som helt tillfredsställande. Alternativ 1 är det mest realistiska om förutsättningarna för Fyrbodalssamverkan saknas, men innebär samtidigt en risk att dialogen flyttar till andra forum och därmed tappar kopplingen till det regionala kompetensförsörjningssystemet. Alternativ 2 ger bättre förutsättningar för kunskapsutbyte, omvärldsbevakning och systemövergripande lärande, men bygger på att ett begränsat antal aktörer är beredda att medverka trots den bristande representativiteten. Forumet fyller inte heller fullt ut ett branschråds funktion.

Bedömningen är därför att dialog mellan utbildningsanordnare och bransch om transportutbildningarnas innehåll och dimensionering sannolikt kommer att behöva ske även i andra forum än de som Fyrbodals kommunalförbund ansvarar för.

Branschövergripande utgångspunkter för organiseringen

Utifrån de branschneutrala intressenternas synpunkter, bedömer jag att följande är viktiga utgångspunkter för organiseringen av framtida branschråd:

- **Tydliggöra syfte, uppdrag och roll i kompetensförsörjningssystemet**: Branschrådens syfte, uppdrag och relation till andra samverkansforum bör vara väl förankrade och tydliga för deltagarna, så att branschråden kompletterar andra forum och för att undvika mötesströtthet och parallella processer.
- **Bibehålla och utveckla ett sammanhållet årshjul:** Branschrådens arbete bör utgå från ett sammanhållet årshjul, som tar hänsyn till regionala branschdialoger, planering och dimensionering i de olika samverkansområdena, ansökningsdatum för statsbidrag samt andra beslutstillfällen som påverkar utbildningsutbud och kompetensförsörjning.
- **Näringslivsutvecklare kan involveras mer:** Näringslivsutvecklare kan fungera som en kanal för att fånga upp och förmedla företagarnas behov i olika delar av Fyrbodal. De kan även samordna sig genom sitt Fyrbodalsnätverk.
- **Utveckla arbetet mellan branschrådsmötena**: För att skapa konkret nytta behöver ett systematiskt arbete bedrivas mellan träffarna, exempelvis genom arbetsgrupper, uppföljning, företagskontakter, återrapportering, marknadsföring och gemensamma aktiviteter.
- **Variera mötesformerna:** Varje möte behöver inte ha samma form eller ske på samma plats. Det kan vara värdefullt att varva mindre arbetsmöten med större träffar, tematisera vissa möten och involvera olika professioner

beroende på frågor och syfte. Flera efterfrågar kortare möten varvat med längre.

Branschindelning

I samband med att branschråden nu ses över finns det också anledning att reflektera över hur branscherna avgränsas. Det finns inte någon självklar modell för hur branschråd ska delas in, och möjligheten att bedriva samverkan är begränsad till ett fåtal prioriterade områden. Därför behöver avgränsningarna vara ändamålsenliga ur ett kompetensförsörjningsperspektiv.

Många av dagens bristbranscher är nära kopplade till varandra och delar delvis kompetensförsörjningsutmaningar, utbildningar och arbetsmarknader. Samtidigt används olika system för att klassificera yrken, utbildningar och branscher, vilket gör att det sällan finns en helt självklar avgränsning. Många yrken (som klassificeras enligt SSYK, standard för svensk yrkesklassificering) behövs i flera branscher (här används SNI, svensk näringsgrensindelning). Utbildningssystemet utbildar vanligtvis till yrken, men utbildningarna är mer eller mindre kopplade till olika branscher genom program- och yrkesråden där Svenskt Näringsliv och fackförbund ofta engagerar sig genom sina branschorganisationer och arbetstagar- (eller partssammansatta) organisationer. Inom skolväsendet används SUN (Svensk utbildningsnomenklatur) för att klassificera formell utbildning. Dessa tre delar; yrken, branscher och utbildningar, hänger ihop men följer inte samma logik eller avgränsningar. Därför är det inte helt självklart hur branschråd ska delas in.

När det gäller **Bygg och anläggning**, motsvarar namnet gymnasieskolans yrkesprogram liksom, i stort sett, de företag som organisationen Byggföretagen organiserar. Närliggande yrken och branscher är el, vvs och installation, där arbetsgivarorganisationen är Installatörsföretagen. Om branschrådsmötena tematiseras, skulle det vara fullt möjligt att bredda branschrådet till att också omfatta installation (i bred mening) och då också bjuda med företag och utbildningsanordnare inom elinstallation och vvs.

Fördelar är att detta är närliggande områden som påverkar varandra när det gäller uppdrag och kompetensförsörjning. En kartläggning av företag med byggverksamhet i Fyrbodal visade att många byggföretag samtidigt bedrev installationsverksamhet inom el eller/ och VVS. Även installationsbranschen är en bristbransch. Det kan också bli lättare att engagera företag och utbildningsanordnare i råden om branschrådet breddades. Ytterligare en fördel är att det täcker in en större del av yrkesutbildningarna i Fyrbodal. Nackdelar kan vara att rådet blir för brett, med risk att deltagarna upplever att alla frågor inte är relevanta för dem. Detta skulle dock kunna motverkas genom att olika möten fokuserar på olika teman och branschfrågor.

Fastighetsbranschen har redan egna regionala forum för kompetensförsörjningsfrågor, vilket talar för att området inte behöver prioriteras inom ett Fyrbodalsbaserat branschråd.

När det gäller **Besöksnäring** är branschrådet som varit i gång mycket brett. Det har huvudsakligen omfattat Hotell och turism samt Restaurang och livsmedel, i både privat och offentlig sektor. Här bedöms nuvarande indelning fungera, eftersom verksamheterna delar viktiga kompetensförsörjningsfrågor och är nära kopplade till utbildningar inom hotell, restaurang, turism och måltid. Dock kan mötena behöva tematiseras så att de ganska olika arbetsgivarna (till exempel privata restaurangverksamheter och kommunala tillagningskök, eller stora konferensanläggningar respektive mindre restauranger) kan delta när frågor som angår dem diskuteras. Fokus bör genomgående vara mer långsiktiga kompetensförsörjningsfrågor.

När det gäller **Transportrådet** har det hittills omfattat lastbil, buss samt tungmekaniker i Fyrbodal och har en tydlig koppling till Fordons- och transportprogrammet samt yrkesförarutbildningar och andra fordons- och transportutbildningar inom komvux. Som nämnts finns den centrala utbildningsanordnaren för samtliga dessa områden i Uddevalla, vilket försvårar möjligheterna att anordna ett branschråd inom området. Om rådet breddades till att även omfatta sjöfart, hamn- och logistikfrågor skulle förutsättningarna kunna förändras, både vad gäller företagsrepresentation och utbildningsanordnare. En sådan breddning skulle även kunna ge vissa kopplingar till maritima verksamheter och blå näringar. Samtidigt bör kompetensförsörjningsperspektivet vara vägledande. Lastbils- och busstransporter är centrala i transportsektorn och svarar för en stor del av såväl sysselsättning som utbildningsbehov inom området. En eventuell breddning bör därför inte göras om det inte motiveras av kompetensförsörjningsskäl.

Sammantaget bedömer jag att nuvarande indelning av besöksnäringen fungerar relativt väl, medan bygg och anläggning kan överväga en viss breddning mot installation, el och VVS. För transportområdet bör en eventuell breddning endast göras om den stärker arbetet med kompetensförsörjning.

Förslag på hur företag ska kunna engageras i branschråden

Resonemanget nedan handlar om hur deltagandet bland de företag som kan medverka i kompetensförsörjningssamverkan genom Fyrbodals kommunalförbund kan stärkas.

Eftersom Uddevalla inte deltar i finansieringen av kompetensförsörjningssamverkan omfattar branschråden för närvarande endast företag som varken har säte eller kontor i kommunen. Det är en avgränsning som innebär en stor utmaning.

Oavsett hur de olika branschråden organiseras är företagens medverkan avgörande för att råden ska upplevas som relevanta och kunna fylla sitt uppdrag. Samtidigt ökar sannolikt inte viljan att delta genom att alla förväntas medverka vid varje möte, utan genom att deltagandet upplevs som meningsfullt, relevant och leder till synliga resultat.

Tydliggör syfte, resultat och nytta

- Skapa tydligare återkoppling så att företagen ser hur deras inspel har tagits om hand och påverkat arbetet.
- Förtydliga syfte, uppdrag och roller så att det är tydligt varför företagen deltar och vad samverkan ska leda till.
- Visa på konkreta resultat och förändringar som uppstår utifrån de behov som företagen lyfter, exempelvis utvecklade utbildningar, nya utbildningsinsatser eller förändrade arbetssätt.

Utveckla branschrådsmötena

- Tydliggör nyttan för företagen genom att visa hur samverkan kan bidra till bättre kompetensförsörjning och stärkt matchning på arbetsmarknaden.
- Knyt diskussionerna till företagens kompetensbehov och utmaningar, även när frågorna behandlas på en strategisk och delregional nivå.
- Minska mötesbördan genom färre, kortare och mer fokuserade möten.
- Tematisera mötena och bjud in företag när deras perspektiv är särskilt relevanta.

Stärk dialogen med företagen och utveckla representationen

- Skapa former för både kontinuerligt och mer behovsstyrt deltagande, där vissa företag medverkar regelbundet medan andra bjuds in när deras perspektiv är särskilt relevanta.
- Använd branschorganisationer och näringslivsutvecklare som komplement för att fånga upp och förmedla företagens perspektiv när direkt deltagande är svårt.
- Lyft fram ambassadörsföretag och goda exempel för att inspirera fler företag att engagera sig.
- Använd befintliga arenor som näringslivsträffar, branschmöten och mässor för dialog och återkoppling.
- Utveckla det relationsskapande arbetet genom löpande dialog och informella kontakter mellan mötena.

Sammantaget menar intressenterna att företagens engagemang främst stärks genom tydlig nytta, relevanta mötesformer och löpande relationer. Jag delar den bedömningen. Det avgörande är inte att fler företag deltar i fler möten, utan att deltagandet upplevs som meningsfullt och leder till resultat.

Sammanfattning av förslag om branschråd och företagsengagemang

Intervjuerna visar att det finns ett brett stöd för fortsatt samverkan mellan utbildning och arbetsliv kring kompetensförsörjningsfrågor i Fyrbodal. Samtidigt finns önskemål om att branschråden utvecklas så att de blir tydligare, mer relevanta för deltagarna och bättre anpassade till de förutsättningar som råder idag.

Utifrån intressenternas önskemål och behov, föreslår jag att branschrådens syfte ska vara att bidra till bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknad genom dialog mellan branschföreträdare och utbildningssystem. Fokus bör ligga både på att utbildningarnas innehåll, volym och inriktning bättre motsvarar arbetsmarknadens behov och på att stärka branschernas attraktivitet och långsiktiga kompetensförsörjning.

Branschråden ska fungera som strategiska arenor för omvärldsbevakning, kunskapsutbyte och dialog om kompetensbehov. De ska bidra med underlag till utbildningsplanering, skapa en gemensam bild av branschernas utmaningar och möjliggöra att behov kan omsättas i åtgärder hos utbildningsanordnare, företag, branschorganisationer och andra berörda aktörer. Ledorden bör vara behov, dialog och lösningar.

Förutsättningarna skiljer sig mellan branscherna, vilket gör att olika lösningar behövs. För bygg och anläggning föreslås en återstart av branschrådet i utvecklad form med ett mindre råd, kompletterat med företagsdialoger och ett större årligt forum. Besöksnäringens branschråd föreslås återstartas med tematiserade möten och en bredare årlig träff. För fordons- och transportområdet bedöms förutsättningarna för ett traditionellt branschråd vara svaga, och ingen lösning är helt tillfredsställande utifrån behoven av kompetensförsörjningsdialog och ett sammanhållet kompetensförsörjningssystem. Här står alternativen mellan fortsatt paus tills förutsättningarna har förändrats, eller ett mindre kompetensforum som inte fullt ut utgör ett branschråd.

En viktig slutsats är också att företagens medverkan behöver stärkas. Det handlar inte om fler möten, eller att alla företag behöver vara med på alla möten, utan mer om att göra deltagandet relevant, skapa tydlig nytta, återkoppla resultat och bygga löpande relationer mellan mötestillfällena.

ÄRENDE 13 – Skrivelse från Uddevalla kommun rörande väg 678, kl. 14,45-14,55

Förslag till beslut
Direktionen beslutar att utöka objekt 4 i bristlistan för namngivna vägobjekt till att omfatta ”Väg 44 Uddevalla-Grästorp samt väg 678 Lerbo-Grohed”.

Sammanfattning
Uddevalla kommun har inkommit med en skrivelse rörande väg 678 Lerbo-Grohed. I skrivelsen föreslår kommunen att kommunalförbundet tar med väg 678 på listan över kandidater till namngivna vägåtgärder i regional infrastrukturplan samt att nämnda objekt prioriteras som kandidat för finansiering.

Väg 678 är en regional väg som knyter samman E6 och väg 44. Vägen utgör även omledningsväg för E6. Delar av vägen är utformad som en mötesfri 2+1-väg. På en annan del av sträckan pågår ombyggnation till 2+1-väg. Sträckan mellan Lerbomotet och Grohed ingår inte och kommer att kvarstå som brist.

Uddevalla kommun anser att det finns skäl att genomföra åtgärder på kvarstående sträcka. Då väg 678 är en statligt regional väg behöver åtgärder ingå i den regionala infrastrukturplanen. Väg 678 Lerbo-Grohed finns i nuläget inte med på förbundets bristlista över kandidater till namngivna objekt.

Väg 44 mellan Uddevalla och Grästorp är med i regional infrastrukturplan på listan över högst prioriterade brister och Trafikverket planerar att genomföra en åtgärdsvalsstudie för väg 44 under 2027. Uddevalla kommun anser att väg 678 bör beaktas inom ramen för denna åtgärdsvalsstudie med anledning av vägarnas trafikala samband. Trafikverket har ställt sig positiva till förslaget under förutsättning att vägsträckan prioriteras av Fyrbodals kommunalförbund.

Skrivelsen från Uddevalla kommun har beretts av tjänstepersonsnätverket för infrastruktur och kollektivtrafik som föreslår att objektet ”väg 44 Uddevalla-Grästorp” i utökas till att omfatta återstående delar av väg 678.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse ”Skrivelse från Uddevalla kommun rörande väg 678”, 2026-08-03
Skrivelse från Uddevalla kommun rörande väg 678, 2026-08-03
Bristbeskrivning av väg 678 Lerbo-Grohed, 2026-06-18

Beslutet skickas till
Uddevalla kommun: kommunen@uddevalla.se, emelie.soderberg@uddevalla.se
Trafikverket: erica.kvist@trafikverket.se
Västra Götalandsregionen: infrastruktur-och.kollektivtrafiknamnd@vgregion.se, anna.kronvall@vgregion.se

Skrivelse från Uddevalla kommun rörande väg 678

Förslag till beslut

Direktionen beslutar att utöka objekt 4 i bristlistan för namngivna vägobjekt till att omfatta ”Väg 44 Uddevalla-Grästorp samt väg 678 Lerbo-Grohed”.

Sammanfattning

Uddevalla kommun har inkommit med en skrivelse rörande väg 678 Lerbo-Grohed. I skrivelsen föreslår kommunen att kommunalförbundet tar med väg 678 på listan över kandidater till namngivna vägåtgärder i regional infrastrukturplan samt att nämnda objekt prioriteras som kandidat för finansiering.

Väg 678 är en regional väg som knyter samman E6 och väg 44. Vägen utgör även omledningsväg för E6. Delar av vägen är utformad som en mötesfri 2+1-väg. På en annan del av sträckan pågår ombyggnation till 2+1-väg. Sträckan mellan Lerbomotet och Grohed ingår inte och kommer att kvarstå som brist.

Uddevalla kommun anser att det finns skäl att genomföra åtgärder på kvarstående sträcka. Då väg 678 är en statligt regional väg behöver åtgärder ingå i den regionala infrastrukturplanen. Väg 678 Lerbo-Grohed finns i nuläget inte med på förbundets bristlista över kandidater till namngivna objekt.

Väg 44 mellan Uddevalla och Grästorp är med i regional infrastrukturplan på listan över högst prioriterade brister och Trafikverket planerar att genomföra en åtgärdsvalsstudie för väg 44 under 2027. Uddevalla kommun anser att väg 678 bör beaktas inom ramen för denna åtgärdsvalsstudie med anledning av vägarnas trafikala samband. Trafikverket har ställt sig positiva till förslaget under förutsättning att vägsträckan prioriteras av Fyrbodals kommunalförbund.

Skrivelsen från Uddevalla kommun har beretts av tjänstepersonsnätverket för infrastruktur och kollektivtrafik som föreslår att objektet ”väg 44 Uddevalla-Grästorp” i utökas till att omfatta återstående delar av väg 678.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse ”Skrivelse från Uddevalla kommun rörande väg 678”, 2026-08-03

Skrivelse från Uddevalla kommun rörande väg 678, 2026-08-03
Bristbeskrivning av väg 678 Lerbo-Grohed, 2026-06-18

Beslutet skickas till

Uddevalla kommun: kommunen@uddevalla.se, emelie.soderberg@uddevalla.se
Trafikverket: erica.kvist@trafikverket.se
Västra Götalandsregionen: infrastruktur-och.kollektivtrafiknamnd@vgregion.se, anna.kronvall@vgregion.se

Ärendebeskrivning

Uddevalla kommun har inkommit med en skrivelse rörande prioritering av åtgärder på väg 678 Lerbo-Grohed. I skrivelsen föreslår Uddevalla kommun att Fyrbodals kommunalförbund tar med objektet väg 678 Lerbo-Grohed på listan över kandidater till namngivna vägåtgärder i regional infrastrukturplan samt att nämnda objekt prioriteras som kandidat för finansiering av regional transportinfrastrukturplan.

Väg 678 är en regional väg som knyter samman E6 och väg 44. Vägen utgör även omledningsväg för E6 exempelvis vid tillfällen då Uddevallabron behöver stängas.

Mellan Bratterödsmotet och Råsserödsmotet är vägen utformad som en mötesfri 2+1-väg med hastighetsbegränsning 100 km/tim. Väster om Bratterödsmotet pågår för närvarande ombyggnation till 2+1-väg med mitträcke på sträckan mellan Grohed och Bratteröd. Sträckan mellan Lerbomotet och Grohed (korsningen med väg 679) ingår inte i åtgärden och kvarstår därmed som brist med avseende på trafiksäkerhet och framkomlighet. Det handlar om en vägsträcka på cirka två kilometer.

Uddevalla kommun anser att det finns starka skäl att genomföra åtgärder även på kvarstående sträcka för att förbättra trafiksäkerhet och framkomlighet. Åtgärden bör omfatta sträckan mellan Lerbomotet och Grohed samt inkludera korsningarna med väg 679 och 680 (inklusive plankorsningen med södra Bohusbanan) samt del av Lerbomotet.

Då väg 678 är en statligt regional väg behöver eventuella åtgärder ingå i den regionala infrastrukturplanen. Väg 678 Lerbo-Grohed finns i nuläget inte med på Fyrbodals kommunalförbunds bristlista över kandidater till namngivna objekt i regional infrastrukturplan. Av den anledningen föreslår Uddevalla kommun att kommunalförbundet tar in objektet på bristlistan samt att den prioriteras av förbundet för att bli en kandidat för finansiering vid nästa planrevidering.

Väg 44 mellan Uddevalla och Grästorp (Lidköping) är med i regional infrastrukturplan på listan över högst prioriterade brister och kandidater till namngivna vägåtgärder där Trafikverket planerar att genomföra en åtgärdsvalsstudie under 2027. Uddevalla kommun anser att även väg 678 bör beaktas inom ramen för åtgärdsvalsstudien med anledning av vägarnas trafikala samband. Båda vägarna är statligt regionala vägar i öst-västlig riktning som binder samman E6 med E45.

Under planeringen av åtgärdsvalsstudien för väg 44 har Trafikverket öppnat för att inkludera återstående delar av väg 678 i utredningen då vägarna har ett funktionellt samband. Trafikverket har även utryckt en önskan att återstående delar av väg 678 utreds och åtgärdas, men att vägsträckan först måste prioriteras av Fyrbodals kommunalförbund som en kandidat till regional plan.

Skrivelsen från Uddevalla kommun har beretts på tjänstemannanivå inom nätverket för infrastruktur och kollektivtrafik. Nätverket delar synen att väg 678 kan ses i sammanhang med väg 44 samt att vägen har en stor betydelse för de öst-västliga förbindelserna i delregionen. Nätverket anser även att nuvarande situation är olycklig där Trafikverkets pågående utbyggnad av väg 678 inte omfattar hela sträckan och där återstående etapp riskerar att förbli en brist vad gäller trafiksäkerhet och framkomlighet under lång tid framöver.

Nätverket föreslår därför att objektet ”väg 44 Uddevalla-Grästorp (Lidköping)” i den delregionala bristlistan utökas till att även omfatta återstående delar av väg 678 Lerbo-Grohed.

Handläggare av ärendet

Morgan Ahlberg
infrastrukturstrateg

Dnr: KS/2026:376

Bristbeskrivning väg 678 Lerbo-Grohed

Väg 678 är en regional väg som knyter samman E6, via Lerbomotet i väster, med väg 44 via Råsserödsmotet i öster (se Figur 1). Vägsträckan är cirka 9 kilometer. Mellan Bratterödsmotet och Råsserödsmotet är vägen utformad som en mötesfri 2+1-väg. Här är hastighetsbegränsningen 100 km/tim. Öster om korsningen med väg 679 pågår ombyggnation av väg 678 till 2+1-väg med mitträcke på sträckan mellan Grohed och Bratteröd. Ombyggnationen genomförs av Trafikverket och planeras vara klar under 2027. Sträckan mellan Lerbomotet och Grohed (väg 679) ingår inte i åtgärden och kvarstår därmed som brist med avseende på trafiksäkerhet och framkomlighet. Det handlar om en vägsträcka på cirka två kilometer.

Uddevalla kommun anser att det finns starka skäl att genomföra åtgärder på väg 678 mellan Lerbomotet och Grohed i syfte att förbättra trafiksäkerhet och framkomlighet för samtliga trafikslag. Det skulle även stärka vägens funktion som omledningsväg. Åtgärden bör omfatta vägsträckan mellan Lerbomotet och Grohed samt inkludera korsningarna med väg 679 och 680 (inklusive plankorsningen med södra Bohusbanan) samt del av Lerbomotet.

Väg 678 ingår i det funktionellt prioriterade vägnätet med avseende på funktionerna godstransporter, kollektivtrafik och långväga persontransporter. Rekommenderad väg för farligt gods förbi Uddevalla är via väg 678.

Kommunen vill framhålla att en 2+2-väg på sträckan mellan Lerbomotet och Råsserödsmotet hade gjort väg 678 än mer trafiksäker och robust som helhet. Sett till såväl framkomlighet som trafiksäkerhet är en enhetlig vägstandard på sträckan att föredra.

Figur 1. Den blå streckade linjen visar väg 678 mellan Lerbomotet och Råsserödsmotet. Trafikplatserna i området är markerade med namn och nummer. Källa bakgrundsbild: NVDB, lager Trafikplats Väg och väg 678 (maj 2026).

Av den regionala infrastrukturplanen 2026–2037 för Västra Götalands län framgår att Trafikverket ser behov av att utreda återstående del av väg 678, Lerbo–Grohed. Trafikverket har förmedlat till kommunen att nästa steg sannolikt är en fördjupad utredning med fokus på korsningspunkterna vid Grohed. För att Trafikverket ska kunna påbörja ett sådant arbete behöver de få i uppdrag av Västra Götalandsregionen (VGR) att utreda bristen. I det här fallet handlar det sannolikt om en namngiven åtgärd (investeringskostnad över 75 miljoner kronor). Brister i vägsystemet prioriteras politiskt i respektive kommunalförbund och sedan i beredningen för hållbar utveckling, BHU, i samband med den regionala planens framtagande.

Väg 678 Lerbo–Grohed finns i nuläget inte med på Fyrbodals kommunalförbunds bristlista över kandidater till namngivna objekt i regional infrastrukturplan. Av den anledningen är nästa steg för kommunen att föreslå för kommunalförbundet att ta in objektet på bristlistan samt att det prioriteras som kandidat för finansiering vid nästa planrevidering. När det gäller finansiering är kommunen angelägen om att poängtera att bristen är regional och bör ses i ett större sammanhang än den egna kommunen och delregionen.

Uddevalla kommun har under en längre tid haft dialog på tjänstemannanivå med Trafikverket, VGR och Fyrbodals kommunalförbund om hur denna brist kan hanteras. I den dialogen har ovanstående resonemang diskuterats och förankrats.

En av de högst prioriterade brister och kandidater till namngivna vägåtgärder som framgår av regional infrastrukturplan och där Trafikverket planerar att genomföra åtgärdsvalsstudie är väg 44 mellan Uddevalla och Grästorp. Uddevalla kommun anser att även väg 678 som helhet bör beaktas inom ramen för åtgärdsvalsstudien med anledning av vägarnas trafikala samband. Båda vägarna är statligt regionala vägar i öst-västlig riktning som binder samman E6 med E45. Då bristen väg 678 Lerbo-Grohed är utredd sedan tidigare genom åtgärdsvalsstudie och till del även vägplan kan briststräckan planläggas och åtgärdas oberoende av utfall av en åtgärdsvalsstudie för väg 44 mellan Uddevalla och Grästorp.

Ombyggnation mellan Grohed och Bratteröd

För delen Grohed och Bratterödsmotet har vägplan tagits fram (TRV 2018/110584) för en 2+1-väg och byggnationen har påbörjats. Projektet planeras vara färdigt under 2026 (preliminärt). Vissa korsningar med anslutande enskilda vägar kommer att stängas, och i stället kommer en ny enskild väg att anläggas. Sträckan förses med faunastängsel samt viltuthopp. Hastighetsbegränsningen blir 100 km/tim. Korsningen vid Grohed (korsning med väg 679 och 680) ingår inte i åtgärden. Inga åtgärder genomförs för gång- och cykeltrafikanter, mer än att de hänvisas till den tillkommande enskilda vägen.

Av plan- och miljöbeskrivningen för den vägplan som tagits fram för åtgärden framgår att Uddevallabron bedöms behöva vara stängd 3-4 ggr/år på grund av stark vind och isnedfall samt 2 ggr/år för underhåll. Underhållsarbetet sker en

gång i april och en gång i oktober. Väg 678 används som omledningsväg vid alla dessa tillfällen. Vägplanen lyfter att de ökande trafikmängderna, av framför allt tung trafik, som detta innebär tillsammans med de redan höga trafikflödena och olycksstatistiken gör att en åtgärd för att öka trafiksäkerheten är nödvändig.

Historik

År 2016 genomförde Trafikverket en Åtgärdsvalsstudie för väg 678 på sträckan mellan Råsseröd och Lerbo (TRV 2016/53702). I rapporten för studien beskrivs att sträckan fungerar som omledningsväg vid störningar på E6/Uddevallabron. Vidare beskrivs att vägen är ett alternativ och en avlastning till väg 44 Torp-Råsseröd som tidvis har stora framkomlighetsproblem. Vägen är ett alternativ till E45 mot Göteborg, där de båda alternativen fungerar som varandras omledningsvägar vid trafikstörningar.

I Åtgärdsvalsstudien från 2016 beskrivs att åtgärder på regionalt vägnät i normala fall inte kan finansieras via nationellt anslag. I studien förklaras att finansiella medel för åtgärden finns avsatta från nationellt anslag, vilket är en rest från år 2000 när Sunningeleden invigdes, och vägen upphörde att vara E6. I samband med att nya E6 invigdes år 2000 utlovade dåvarande Vägverket genomförande av åtgärder på väg 678 för att anpassa vägen till sin nya funktion och för att höja säkerheten.

Efter genomförd Åtgärdsvalsstudie påbörjades arbete med vägplan för en 2+1-väg på sträckan mellan Lerbo och Bratteröd. Trafikverkets Planeringsenhet har förklarat för Uddevalla kommun att utgångspunkten var att åtgärden skulle finansieras via nationell infrastrukturplan då vägen är en omledningsväg för E6 och som kopplar samman E6 och E45. Under arbetets gång ändrades riktlinjerna för finansiering vilket påverkade denna åtgärd då finansieringen via nationell infrastrukturplan inte var säkrad. När det visade sig att objektet inte kunde finansieras via nationell infrastrukturplan, hade objektet gått så pass långt i planeringsprocessen att beslut fattades av regionen om att finansiera via regional infrastrukturplan. I detta skede krävdes att objektets omfattning anpassades utifrån tillgängliga medel i regional infrastrukturplan. Det fick till följd att åtgärdens omfattning minskades till att enbart innefatta sträckan mellan Grohed och Bratterödsmotet. Det medförde att sträckan mellan Lerbo och Grohed hamnade utanför den vägsträcka som det skulle tas fram vägplan för.

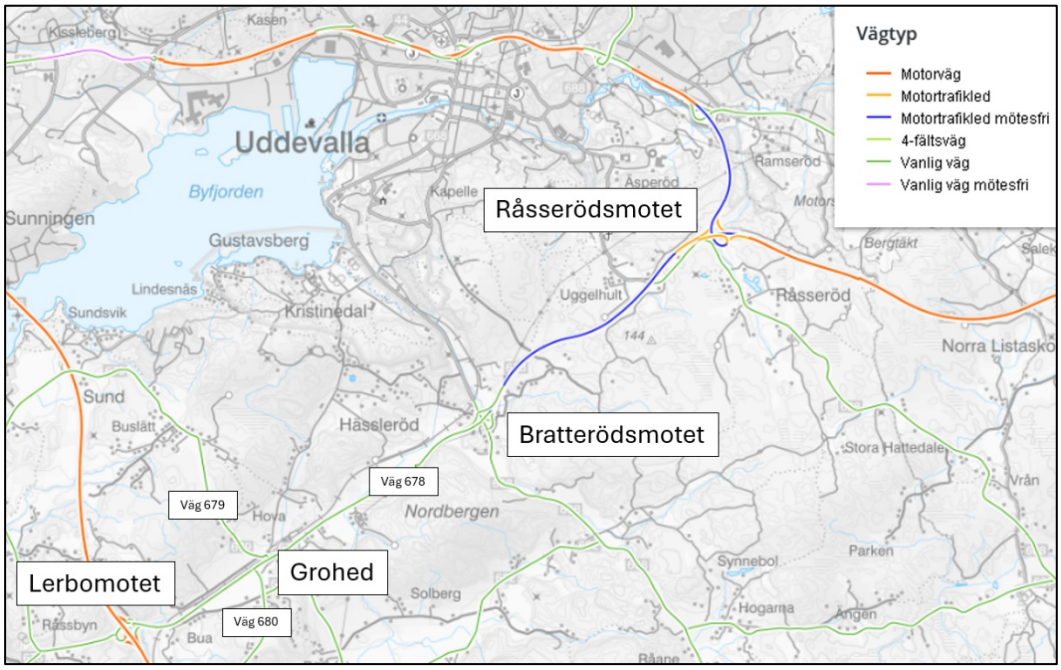
Vägplanen för Väg 678 mellan Grohed och Bratteröd fastställdes år 2023 (TRV 2023/36404). Trafikverkets Underhållsenhet påbörjade förberedande geotekniska arbeten i anslutning till Bratterödsmotet under 2024 och Trafikverket Investering påbörjade sitt projekt under 2025. Ombyggnationen planeras att vara klar under 2027.

Urval av tidigare utredningar:

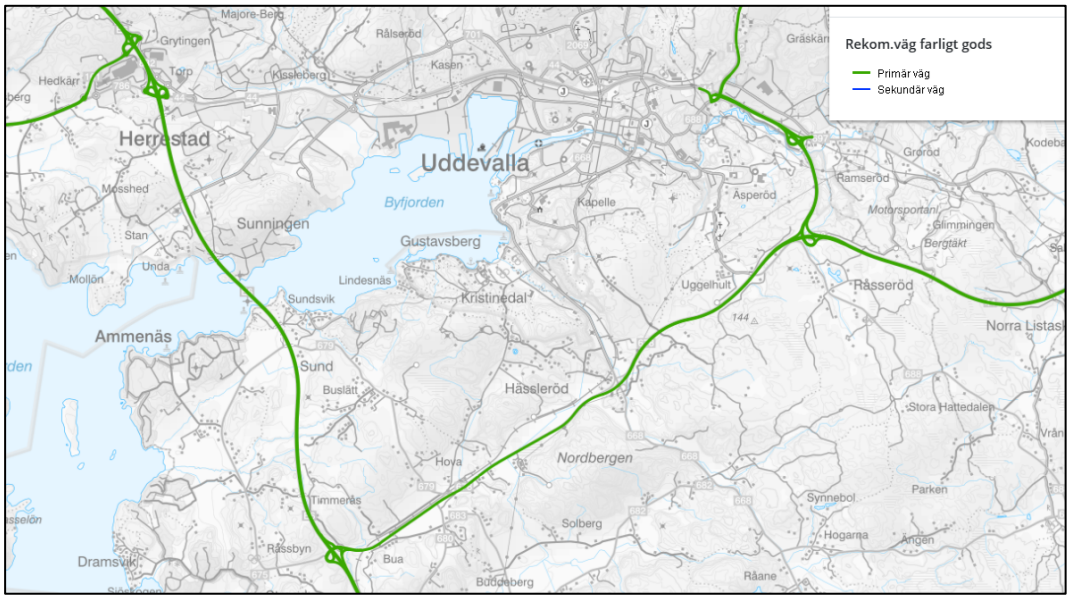
- Vägplan Väg 678 Grohed-Bratteröd, mötesfri 2+1 väg, TRV 2018/110584
- Genomförbarhetsstudie - Väg 678, delen Lerbo-Bratteröd. Objektnummer 54 53 70. 2005-04-01. Vägverket Region Väst.
- Åtgärdsvalsstudie Väg 678, Rosseröd-Lerbo, TRV 2016/53702

Om vägsträckan

Väg 678 är en regional väg som ansluter till E6 via Lerbomotet i väst (se Figur 2). I öster ansluter väg 678 till väg 44 vid Råsserödsmotet. Vägsträckan mellan E6 och väg 44 via 678 är cirka 9 kilometer. På sträckan finns Bratterödsmotet som leder till statlig väg 668 och till kommunala gatan Göteborgsvägen. Mellan Bratterödsmotet och Lerbomotet finns ett antal enskilda väganslutningar samt två statliga väganslutningar i form av väg 679 och väg 680.
Om
Väg 678 har en regional funktion och används i hög grad för näringslivets transporter genom att utgöra länk mellan E45 och E6. Väg 678 mellan väg 44 och Lerbomotet är beslutat riksintresse. Vägen är omledningsväg, samt ingår i det funktionellt prioriterade vägnätet med avseende på funktionerna godstransporter, kollektivtrafik och långväga persontransporter. Rekommenderad väg för farligt gods förbi Uddevalla är via väg 678, se Figur 3.

Figur 2. Väg 678 löper mellan Lerbomotet i väster till Råsserödsmotet där vägen ansluter till väg 44. Källa bakgrundsbild: NVDB, lager Vägtyp (juli 2025).

Figur 3.Gröna sträckningar visar rekommenderad väg för farligt gods. Källa bakgrundsbild: NVDB, lager Rekommenderad väg för farligt gods (juli 2025)

Mellan Bratterödsmotet och Råsserödsmotet är vägen utformad som en mötesfri 2+1-väg. Här är hastighetsbegränsningen 100 km/tim. Mellan Lerbomotet och fram till strax öster om Bratterödsmotet är det en 1+1-väg utan mitträcke. Hastighetsbegränsningen är 80 km/tim med undantag för sträckan förbi korsningen med väg 680 och 679 där det är 60 km/tim. Mellan de anslutande vägarna finns ATK-kameror, en per färdriktning. Sträckan saknar faunastängsel och det finns enskilda väganslutningar som ansluter till väg 678 på sträckan.

Uttag från Strada webbuttag (från juni 2026) visar att det under 10-årsperioden mellan år 2016 och 2025 har inträffat sex olyckor på väg 678 mellan Lerbomotet (själva trafikplatsen ej medräknad) och korsningen med väg 679. Av de inrapporterade olyckorna har fyra bedömts som lindriga och två som måttliga. En av de inträffade olyckorna var en mötesolycka mellan två personbilar i anslutning till ”Grohedskorset”. Två viltolyckor där det skett kollision mellan personbil och älg har rapporterats under perioden. Även dessa har bedömts vara av lindrig svårighetsgrad. Även en lindrig singelolycka där förare väjt för ett rådjur har rapporterats.

Enligt Trafikverket vägtrafikflödeskarta är årsmedelsdygnstrafiken (ÅDT) ca 10 000-13 000 fordon per dygn på den aktuella delen av väg 678 (data från 2017 respektive 2016). Trafikflödena på sträckan är högre sommartid jämfört med övriga året. Anslutande väg 679 har en ÅDT på ca 1000 fordon per dygn (data från 2015) och för väg 680 var det ca 3000 fordon per dygn år 2020. Då det skett en större exploatering i området med bostadsområdet Sundstrand kan trafikflödena i området, särskilt för väg 679, förväntas vara avsevärt högra idag.

Vid hårda vindar och vid risk för isnedfall på Uddevallabron leds E6-trafiken om genom Uddevalla via väg 678 och väg 44. Kollektivtrafik med flera busslinjer finns på sträckan, både allmän kollektivtrafik samt skolskjutstrafik. Även de anslutande vägarna, väg 679 och 680 trafikeras av busstrafik.

Trafik på anslutande väg 679 och 680 har svårt att komma ut på väg 678 med anledning av höga trafikmängder. Det innebär framkomlighetsproblem samt har negativ påverkan på trafiksäkerheten på sträckan. På väg 679 finns en plankorsning med södra Bohusbanan strax innan korsningen med väg 678. I anslutning till busshållplatsen i Grohed finns möjlighet att korsa väg 678 genom planskild GC-port.

Av kommunens Översiktsplan från 2022 framgår att väg 678 är en av de viktigaste stråken inom kommunen. Vid tidpunkten för den senaste Översiktsplanens framtagande hade regionfullmäktige beslutat att väg 678 mellan Lerbo och Bratteröd skulle byggas ut till 2+1-väg. Av Översiktsplanens digitala karta framgår en vägkorridor utmed befintliga väg 678.

Handläggare
Strateg Emelie Söderberg
Telefon +46522696323
emelie.soderberg@uddevalla.se

Skrivelse till Fyrbodals kommunalförbund om prioritering av åtgärder på väg 678, Lerbo-Grohed

Sammanfattning

Väg 678 är en regional väg som knyter samman E6 och väg 44. Mellan Bratterödsmotet och Råsserödsmotet är vägen utformad som en mötesfri 2+1-väg med hastighetsbegränsning 100 km/tim. Väster om Bratterödsmotet pågår för närvarande ombyggnation av väg 678 till 2+1-väg med mitträcke på sträckan mellan Grohed och Bratteröd. Ombyggnationen genomförs av Trafikverket och planeras vara klar under 2027. Sträckan mellan Lerbomotet och Grohed (korsningen med väg 679) ingår inte i åtgärden och kvarstår därmed som brist med avseende på trafiksäkerhet och framkomlighet. Det handlar om en vägsträcka på cirka två kilometer.

Uddevalla kommun anser att det finns starka skäl att genomföra åtgärder på väg 678 mellan Lerbomotet och Grohed för att förbättra trafiksäkerhet och framkomlighet för samtliga trafikslag. Åtgärden bör omfatta vägsträckan mellan Lerbomotet och Grohed samt inkludera korsningarna med väg 679 och 680 (inklusive plankorsningen med södra Bohusbanan) samt del av Lerbomotet. Då väg 678 är en statligt regional väg behöver eventuella åtgärder ingå i den regionala infrastrukturplanen.

Objektet Väg 678 Lerbo-Grohed finns i nuläget inte med på Fyrbodals kommunalförbunds bristlista över kandidater till namngivna objekt till regional infrastrukturplan. Av den anledningen är nästa steg för kommunen att föreslå för kommunalförbundet att ta in objektet på bristlistan samt att den prioriteras av kommunalförbundet för att bli en kandidat för finansiering vid nästa planrevidering. När det gäller finansiering är kommunen angelägen om att poängtera att bristen är regional och bör ses i ett större sammanhang än inom delregionen.

Väg 44 mellan Uddevalla och Grästorp är med i regional infrastrukturplan på listan över högst prioriterade brister och kandidater till namngivna vägåtgärder där Trafikverket planerar att genomföra åtgärdsvalsstudie. Uddevalla kommun anser att även väg 678 som helhet bör beaktas inom ramen för åtgärdsvalsstudien med anledning av vägarnas trafikala samband. Båda vägarna är statligt regionala vägar i öst-västlig riktning som binder samman E6 med E45. Då bristen väg 678 Lerbo-Grohed är utredd sedan tidigare genom åtgärdsvalsstudie, och till del även vägplan, kan briststräckan planläggas och åtgärdas oberoende av utfall av en åtgärdsvalsstudie för väg 44 mellan Uddevalla och Grästorp.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse om skrivelse till Fyrbodals kommunalförbund om prioritering av åtgärder på väg 678, Lerbo-Grohed, 2026-08-03.
Bristbeskrivning väg 678 Lerbo-Grohed, 2026-06-18.
Regional infrastrukturplan för Västra Götaland 2026-2037, 2025-11-25.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att föreslå för Fyrbodals kommunalförbund att ta in objektet väg 678 Lerbo-Grohed på bristlistan över kandidater till namngivna vägåtgärder i regional infrastrukturplan, samt

att föreslå för Fyrbodals kommunalförbund att objektet väg 678 Lerbo-Grohed prioriteras som kandidat för finansiering av regional transportinfrastrukturplan.

Josefine Freij
Kommundirektör

Emelie Söderberg
Strateg

Beslutet och underlaget ska skickas till
Till kansli@fyrbodal.se med kopia till morgan.ahlberg@fyrbodal.se. Märk mejlet med ”Skrivelse från Uddevalla kommun om prioritering av väg 678 mellan Lerbo och Grohed”

ÄRENDE 14 – Handlingsplan energiomställning Fyrbodalsregionen, kl. 14,55-15,10

Förslag till beslut
Direktionen har tagit del av informationen

Sammanfattning
Ett Inriktningsdokument Energiomställning har antagits av Direktionen (2026-03-26 § 28). Dokumentet uttrycker den politiska ambitionen att accelerera energiomställningen för en fossilfri, robust och konkurrenskraftig framtid och ska fungera som strategisk kompass för kommunal och delregional energiplanering.

Förbundet fick också uppdraget att omgående starta arbetet med att ta fram en handlingsplan som konkretiserar inriktningsdokumentet genom en gemensam målbild och rekommendationer som kommunerna kan anta utifrån lokala förutsättningar. Handlingsplanen ska tas fram i nära samverkan med kommunerna och utgöra ett stöd för samordning, lärande och uppföljning på delregional nivå.

Arbetet ska genomföras under året inom ramen för projekt Krafttag i Väst – ElSA. Arbetet organiseras på samma sätt som arbetet med att ta fram Inriktningsdokument Energiomställning, det vill säga med en arbetsgrupp bestående av tjänstepersoner från medlemskommunerna samt en politisk referensgrupp. Den politiska referensgruppen består av;

- Jarmo Uusitalo (MP)
- Eva Abrahamsson (M)
- Lars Larsson (C)
- Tony Georgiou (S)
- Mikael Karlsson (M)
- Christer Hasslebäck (UP)

På dagens möte görs en genomgång av status i processen för Handlingsplan Energiomställning samt redovisa en del av resultat från de workshopar vi hittills genomfört och eventuellt lite analys kring läget så här långt.

Föredragande är Christel Thuresson, strateg näringsliv och energi

ÄRENDE 15 – Visionsarbete – inriktning på förslag till vision för Fyrbodalsregionen, kl. 15,20-15,40

Förslag till beslut
Direktionen har tagit del av informationen

Sammanfattning
Direktionen fattade beslut 2026-03-26 att ge förbundsdirektören i uppdrag att, tillsammans med kommundirektörsnätverket, ta fram en vision för Fyrbodalsregionen. Arbetsutskottet utgör styrgrupp för arbetet. Uppdraget ska slutredovisas på direktionens sammanträde 2026-12-10 med ett förslag till beslut.

På dagens möte lämnas information om hur långt processen har framskridit och vilka vägval som finns att göra.

Föredragande är Anna-Lena Sörensson, projektledare strukturbild

ÄRENDE 16 – Kommunernas krafttag för klimat och biologisk mångfald, kl. 15,40-16,05

Förslag till beslut
Direktionen har tagit del av informationen

Sammanfattning
Västra Götalands kommuner har under flera år genomfört samordnade klimatinsatser genom satsningen Kommunernas klimatlöften. Arbetet går nu in i en ny fas där även insatser för stärkt biologisk mångfald inkluderas, varför satsningen får ett nytt namn.

Liksom tidigare processleds initiativet av Västra Götalandsregionen och länsstyrelsen.

Satsningen presenteras av Charlotta Lundström (VGR) och Svante Sjöstedt (länsstyrelsen).

ÄRENDE 17 – Projektansökan GreenFleets Next, kl. 16,05-

Förslag till beslut
Direktionen beslutar att ställa sig bakom att kommunalförbundet ansöker om medel för projektet GreenFleets Next, samt att bevilja medfinansiering med 320 000 kr i delregionala utvecklingsmedel (DRUM) vilket motsvarar 1,80 procent av den svenska totalbudgeten på 17 760 653 kr. Medlen tas från kvarvarande tidigare års medel via miljö- och regionutvecklingsnämnden.

Sammanfattning
GreenFleets Next är ett planerat dansk-svenskt samarbetsprojekt som stödjer kommuners nästa steg i omställningen till fossilfria transporter. Fokus ligger på storskalig elektrifiering, robust laddinfrastruktur, beredskap, energisystem samt omställning av tunga fordon och arbetsmaskiner. Arbetet bygger vidare på det befintliga projektet GreenFleets. Projektet ska pågå under perioden 2027-01-01 – 2029-06-30. Projektkonsortiet består av svenska och danska kommuner/kommunalförbund och forskningsinstitut/universitet/högskola. För projektet söks extern finansiering om 6 353 800 kronor till kommunalförbundet. Förbundet bidrar med ytterligare 320 000 kronor i medfinansiering med delregionala utvecklingsmedel. Totalbudgeten för projektet på svensk sida är ca 17 800 000 kronor, och inkluderat budgeten på dansk sida uppgår projektbudgeten till ca 40 500 000 kronor.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse Projektansökan GreenFleets Next 2026-10-01

Beslutet skickas till
Chef avdelning Regional utveckling, Fyrbodals kommunalförbund
Miljö- och klimatstrateg, Fyrbodals kommunalförbund
projektekonom@fyrbodal.se

Projektansökan GreenFleets Next

Förslag till beslut

Arbetsutskottet beslutar att ställa sig bakom att kommunalförbundet ansöker om medel för projektet GreenFleets Next, samt att bevilja medfinansiering med 320 000 kr i delregionala utvecklingsmedel (DRUM) vilket motsvarar 1,80 procent av den svenska totalbudgeten på 17 760 653 kr. Medlen tas från kvarvarande tidigare års medel via miljö- och regionutvecklingsnämnden).

Beslutet fattas utifrån arbetsutskottets delegation 2.2.1 (delregionala utvecklingsmedel) och 2.2.3 (ansökan om projektmedel) enligt delegationsordning 2024-09-26 § 77.

Sammanfattning

GreenFleets Next är ett planerat dansk-svenskt samarbetsprojekt som stödjer kommuners nästa steg i omställningen till fossilfria transporter. Fokus ligger på storskalig elektrifiering, robust laddinfrastruktur, beredskap, energisystem samt omställning av tunga fordon och arbetsmaskiner. Arbetet bygger vidare på det befintliga projektet GreenFleets. Projektet ska pågå under perioden 2027-01-01 – 2029-06-30. Projektkonsortiet består av svenska och danska kommuner/kommunalförbund och forskningsinstitut/universitet/högskola. För projektet söks extern finansiering om 6 353 800 kronor till kommunalförbundet. Förbundet bidrar med ytterligare 320 000 kronor i medfinansiering med delregionala utvecklingsmedel. Totalbudgeten för projektet på svensk sida är ca 17 800 000 kronor, och inkluderat budgeten på dansk sida uppgår projektbudgeten till ca 40 500 000 kronor.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Projektansökan GreenFleets Next 2026-10-01

Beslutet skickas till

Chef avdelning Regional utveckling, Fyrbodals kommunalförbund
Miljö- och klimatstrateg, Fyrbodals kommunalförbund

Ärendebeskrivning

GreenFleets Next är ett planerat dansk-svenskt samarbetsprojekt som stödjer kommuners nästa steg i omställningen till fossilfria transporter. Fokus ligger på storskalig elektrifiering, robust laddinfrastruktur, beredskap, energisystem samt omställning av tunga fordon och arbetsmaskiner. Genom analyser, tester och gemensamt utvecklade verktyg stärker projektet kommunernas förmåga att planera och genomföra en kostnadseffektiv, robust och driftsäker omställning som bidrar till klimatmålen i Danmark och Sverige.

Arbetet bygger vidare på det befintliga projektet GreenFleets. I det projektet har kommunerna fått direkt stöd i sin planering och omställning av fordonsflottan, etablering av grundläggande laddinfrastruktur och upphandling av transportintensiva tjänster. I GreenFleets Next tas nästa steg med fokus riktat mot som storskalig drift, nätkapacitet, effektbehov, dygnet-runt-verksamhet, tunga fordon och arbetsmaskiner samt säkerställande av drift och beredskap i en elektrifierad vardag. Projektet ska bidra till en helhetsorienterad planering för att säkerställa effektiva investeringar, rimliga kostnader och stabil drift när verksamheter elektrifieras.

GreenFleets Next är tänkt att ha tre centrala insatsområden:

1. Kommunal beredskap i omställningen till fossilfria transporter
2. Strategisk planering och robust drift av laddinfrastruktur
3. Omställning av arbetsmaskiner och tunga transporter i kommuner.

Projektet ska pågå under perioden 2027-01-01 – 2029-06-30.

Projektkonsortiet består av svenska och danska kommuner/kommunalförbund och forskningsinstitut/universitet/högskola. På svensk sida deltar Fyrbodals kommunalförbund, Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, Göteborgsregionen, Dalslands miljö- och energiförbund, Lidköpings kommun, IVL Svenska miljöinstitutet och Högskolan i Halmstad. Ålborgs kommun kommer att vara lead partner, och Fyrbodals kommunalförbund svensk koordinerande part.

Extern finansiering söks hos Interreg Öresund-Kattegat-Skagerrak och Västra Götalandsregionen. Om ytterligare medel för medfinansiering behövs kan ansökan göras även hos annan finansiär.

För projektet söks extern finansiering om 6 353 800 kronor till kommunalförbundet. Förbundet bidrar med ytterligare 320 000 kronor i medfinansiering med delregionala utvecklingsmedel. Totalbudgeten för projektets svenska del är ca 17 800 000 kronor, och inkluderat budgeten på dansk sida uppgår projektbudgeten till ca 40 500 000 kronor.

Projektet bidrar till att nå målet om ”robust och sammanhållen samhällsplanering”, och indirekt till målet ”ett konkurrenskraftigt och innovativt näringsliv”.

Handläggare av ärendet

Tobias Källqvist
Miljö- och klimatstrateg

ÄRENDE 18 – Ansökan om utvecklingsmedel hos JÄMY för visst våldsförebyggande arbete 2027-2028

Förslag till beslut
Direktionen beslutar att tillstyrka att Fyrbodals kommunalförbund hos JÄMY ansöker om utvecklingsmedel för finansiering av visst våldspreventivt arbete.

Sammanfattning
Hälsokällan bedriver sedan 2016 olika våldspreventiva projekt med extern finansiering. För att säkerställa långsiktighet i det våldspreventiva utvecklingsarbetet kan ansökan ske om utvecklingsmedel via Jämställdhetsmyndigheten (JÄMY), ämnade åt att säkerställa arbetets fortlevnad och att sprida och fördjupa Hälsokällans våldspreventiva arbetsmodell, genom att processtödja 2-3 kommuner i att utveckla ett våldspreventivt arbets- och förhållningssätt. Arbetet kommer att fokusera på samverkan, inflytande och delaktighet- mellan olika förvaltningar och mellan förvaltning och civilsamhället.

Utvecklingsarbetet inom våldspreventiva arbetssätt knyter an mot Hälsokällans inriktningsdokument där våldsprevention är ett fokusområde. Det ska även bidra till att uppfylla kommunalförbundets verksamhetsplan delmål om att ”öka individers självständighet, välbefinnande samt minska behovet av åtgärdande insatser, med särskilt fokus på barn och unga genom att stärka kommunernas hälsofrämjande och förebyggande arbete.”

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2026-09-21
Upprättad ansökan hos JÄMY, daterad 2026-10-08

Beslutet skickas till
karin.engstrom@fyrbodal.se

siren.linde@fyrbodal.se

projektekonom@fyrbodal.se

Ansökan om utvecklingsmedel hos JÄMY för visst våldsförebyggande arbete 2027-2028

Förslag till beslut

Arbetsutskottet beslutar att tillstyrka att Fyrbodals kommunalförbund hos JÄMY ansöker om utvecklingsmedel för finansiering av visst våldspreventivt arbete.

Beslutet fattas utifrån arbetsutskottets delegation 2.2.3 (ansökan om projektmedel) enligt delegationsordning 2024-09-26 § 77.]

Sammanfattning

Hälsokällan bedriver sedan 2016 olika våldspreventiva projekt med extern finansiering. För att säkerställa långsiktighet i det våldspreventiva utvecklingsarbetet kan ansökan ske om utvecklingsmedel via Jämställdhetsmyndigheten (JÄMY), ämnade åt att säkerställa arbetets fortlevnad och att sprida och fördjupa Hälsokällans våldspreventiva arbetsmodell, genom att processtödja 2-3 kommuner i att utveckla ett våldspreventivt arbets- och förhållningssätt. Arbetet kommer att fokusera på samverkan, inflytande och delaktighet- mellan olika förvaltningar och mellan förvaltning och civilsamhället.

Utvecklingsarbetet inom våldspreventiva arbetssätt knyter an mot Hälsokällans inriktningsdokument där våldsprevention är ett fokusområde. Det ska även bidra till att uppfylla kommunalförbundets verksamhetsplan delmål om att ”öka individers självständighet, välbefinnande samt minska behovet av åtgärdande insatser, med särskilt fokus på barn och unga genom att stärka kommunernas hälsofrämjande och förebyggande arbete.”

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2026-09-21

Upprättad ansökan hos JÄMY, daterad 2026-10-08

Beslutet skickas till

karin.engstrom@fyrbodal.se

siren.linde@fyrbodal.se

diariet@fyrbodal.se

Ärendebeskrivning

Hälsokällan är en offentligt finansierad verksamhet med syfte att skapa förutsättningar för god och jämlik hälsa hos barn och unga i Fyrbodalregionen. Samtliga medlemskommuner inom kommunalförbundet medverkar. Verksamheten finansieras via medlemskommunerna och ekonomiskt stöd från Västra götalandsregionens delregionala nämnden norra. Arbetet är hälsofrämjande och förebyggande och verksamheten erbjuder kompetensutveckling, nätverk och processtöd. Verksamheten tar sin utgångspunkt i FN:s Barnkonvention. Fyra fokusområden är prioriterade; Våldsprevention, Psykisk hälsa, Fullföljda studier samt Föräldraskapsstöd.

Sedan 2015 har Hälsokällan arbetat mer strukturerat med våldsförebyggande arbete då det beslutats vara ett av verksamhetens fokusområden. Arbetet har skett genom utbildningar, nätverk och processtöd om våld, normmedvetenhet (tex maskulinitetsnormer), porrkritiska samtal utifrån läroplanen, sexualitet och samtycke, jämställdhet och genus. Utöver ordinarie verksamhet har Hälsokällan också ansvarat för och drivit flera våldsförebyggande utvecklingsprojekt, med extern finansiering via Länsstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten;

- En vardag fri från våld – Barn och ungas rätt, Våldsförebyggande arbete med genusperspektiv i Fyrbodal, 2016-2018

- Hälsofrämjande arbete i förskolan, om barns rätt till kroppslig och personlig integritet, jämställdhet och en uppväxt fri från våld 2019-2021, och som fortsatt under 2023–2024 genom att Hälsokällan beviljades projektmedel från Jämställdhetsmyndigheten för att tillsammans med förskolor, skolor och fritidshem utveckla det tidiga våldsförebyggande arbetet i vad som kallas ”En vardag fri från våld 2.0”.

För 2025 och 2026 pågår våldspreventivt projekt ”En uppväxt fri från våld 3.0”, med finansiering från JÄMY. Projektet syftar till att paketera tio års våldspreventivt arbete för lättillgänglig spridning och implementering av hälsokällans våldspreventiva arbetsmodell, samt att via följeforskning säkerställa vetenskapligt stöd och relevans för arbetssättet.

Arbetet främjar ett kunskapsbaserat och tvärsektoriellt arbete mot våld och tar sin utgångspunkt i en genusförändrande ansats, folkhälsoperspektiv och barnrättsperspektiv. Det har arbetats fram en modell för samverkan och implementering

av arbetet på flera nivåer, från ledning till verksamhet och vårdnadshavare. Genom att utbilda personal i förskola, skola och fritidshem samt involvera vårdnadshavare i det våldsförebyggande arbetet är ett av målen att vuxna får kunskap och verktyg som bidrar till att utveckla det våldspreventiva arbetet. Ett annat mål är att alla barn från förskolan till skolan ska ta del av undervisning och få egna verktyg för rätten till en uppväxt fri från våld. Utvecklingsarbetet följs också av forskare vid Högskolan Väst. Flera av enheterna ser goda resultat av arbetet i sitt systematiska kvalitetsarbete. En effekt av arbetet i barngrupperna är verktyget "Hjälpsamma begrepp", ett konkret material som tagits fram i syfte att stödja och utveckla kommunikationen vilket bidrar till mindre våld och färre konflikter.
Sammanfattningsvis visar analysen inför ny ansökan följande behov:

• Ökad samverkan och samordning mellan verksamheter och förvaltningar.
• Stärkt kompetens och implementeringsstöd för yrkesverksamma.
• Utvecklat norm- och jämställdhetsarbete med fokus på våldsprevention.
• Långsiktiga regionala strukturer för lärande, kunskapsspridning och hållbarhet.

Ny aktuell ansökan hos JÄMY avser medel för fortsatt finansiering av det våldspreventiva utvecklingsarbetet med syfte att sprida och fördjupa modellen genom att processtödja 2–3 kommuner, att förankra våldspreventiv kunskap och förhållningssätt på bred front och på flera arenor där barn och unga verkar. Arbetet utgår från ett starkt fokus på samverkan mellan kommunala verksamheter, civilsamhälle och andra relevanta aktörer, samt på att stärka barns och ungas inflytande och delaktighet i utvecklingen av det förebyggande arbetet. Genom Hälsokällans våldspreventiva arbetsmodell finns en struktur och systematik för våldspreventivt arbete som kan utgöra utgångspunkt för vidare utveckling av modellen. Våld och förtryck är ett samhällsproblem som riskerar barns rätt till jämställda uppväxtvillkor, integritet och en uppväxt fri från våld, ger ökad risk för psykisk ohälsa samt riskerar rätten till fullföljda studier.

Konkret ska projektet leda till:

- Skapa samverkansstrukturer mellan förvaltningar i en kommun och mellan samarbetskommuner.
- Skapa en interaktiv funktion i vår digitala kunskapsplattform med barn och ungas inflytande och delaktighet i fokus.

- Samordna ett nytt nätverk för nyckelpersoner i Hälsokällans regi och på så sätt stärka och sprida hela Fyrbodalregionens kunskaper och erfarenheter av det våldspreventiva arbetet.

Ansökan avser utvecklingsmedel för fortsatt helfinansiering av utvecklingsprojektet och uppgår sammanlagt till 5 680 000 kr för åren 2027 och 2028.

Handläggare av ärendet

Siren Linde
Projektledare
En uppväxt fri från våld 3.0

JÄMSTÄLLDHETS MYNDIGHETEN

GRUNDUPPGIFTER ANSÖKAN

Ansökan kan högst omfatta två kalenderår.

Ärendenummer
2026-1152

Status
Ej inskickat

Ansökningperiod
Bidrag visst våldsförebyggande arbete 2026/2027

Ansökningstyp
Visst våldsförebyggande arbete projektbidrag

Startdatum
2027-01-01

Slutdatum
2028-12-31

Villkor bekräftade
☑

Informerad ang skyddade persuppgifter
☑

KONTAKTPERSONER

Fyll i information om er kontaktperson nedan. Det är den person Jämställdhetsmyndigheten kommer att kommunicera med angående er ansökan.
Vid eventuellt byte av kontaktperson, meddela oss den nya personens namn och kontaktuppgifter.

Kontaktperson 1
Martin Svärd

E-post
martin.svard@fyrbodal.se

Telefonnummer
0721582939

Kontaktperson 2
Siren Linde

E-post
siren.linde@fyrbodal.se

Telefonnummer
0701476711

ANSÖKANDE ORGANISATION

Organisationsnamn
Hälsokällan, Fyrbodals kommunalförbund

Organisationsnummer
2220001776

Bildades Årtal
2003

Webbsida
www.fyrbodal.se

Organisationsform
Region

ADRESS:

Postadress

Box 305

Postnummer

451 18

Postort

Uddevalla

KONTAKTUPPGIFTER:

Telefon

0522- 440862

E-post

siren.linde@fyrbodal.se

INBETALNINGSKONTON:

Bankgiro

54343330

Plusgiro

DETALJER OM PROJEKTET

Projektets namn

En uppväxt fri från våld 4.0

Är verksamheten lokal eller nationell

Västra Götalands län,

Nationellt

☐

Beskriv vad er organisation gör, era vanliga aktiviteter, vilka frågor ni arbetar med och vilka ni riktar er till. Berätta också hur ert arbete är organiserat, till exempel om ni har ett kontor, hur många anställda ni har eller annan relevant information om er verksamhet.

Vad är er ordinarie verksamhet?

Hälsokällan är en offentlig verksamhet med syfte att skapa förutsättningar för god och jämlik hälsa hos barn och unga i Fyrbodal (14 kommuner). Arbetet är hälsofrämjande och förebyggande och verksamheten erbjuder kompetensutveckling, nätverk och processtöd. Fokusområden är Föräldraskapsstöd, Våldsprevention, Psykisk hälsa, Fullföljda studier. Hälsokällans målgrupp är professionella som möter barn och unga i åldern 0 – 20 år inom kommunal, regional och privat sektor.
Hälsokällan är en verksamhet i Fyrbodals kommunalförbund och finansieras av alla 14 kommunerna i Fyrbodal samt delregional nämnd norra, Västra Götalandsregionen, genom avtal. Verksamheten består av två fasta tjänster samt två projektanställda i 3.0. Hälsokällan har ett nära samarbete med Kunskapsnod Fyrbodal, Framtidsrusta barn och unga.
Sedan 2015 har Hälsokällan bedrivit ett långsiktigt våldspreventivt arbete tillsammans med förskolor, skolor och fritidshem i Fyrbodalsområdet. Genom flera utvecklingsprojekt har en våldspreventiv arbetsmodell utvecklats och implementerats. Under projektet En uppväxt fri från våld 3.0 har modellen digitaliserats och kompletterats med en handbok för implementering och kompetensutveckling.

BAKGRUNDSANALYS

Beskriv de faktorer runt omkring som påverkar ert projekt.

Exempel på sådant som kan vara relevant:

- Vilken sektor, bransch eller område projektet är i
- Lagar, regler eller villkor som kan påverka er
- Resultat från tidigare insatser på lokal, regional, nationell eller internationell nivå
- Relevant forskning, undersökningar eller fakta för ert projekt
- Resultat från en förstudie, om ni har gjort en sådan

Beskriv er bakgrundsanalys

Barn och unga har rätt till en uppväxt fri från våld, men många möter våld och begränsande normer i sin vardag. Forskning visar att våldsutsatthet och stereotypa könsnormer påverkar hälsa, relationer och skolgång (Franzén & Gottzén 2020). Därför behöver våldspreventivt arbete kombineras med ett jämställdhets- och normkritiskt arbete som stärker barns och ungas möjligheter att utveckla trygga och respektfulla relationer. Arbetet behöver också genomsyras av ett intersektionellt perspektiv för att synliggöra och hantera hur olika strukturella faktorer påverkar målgruppernas utsatthet samt för att säkerställa en jämlik tillgång till stöd.

Erfarenheter och följeforskning visar att kontinuitet, ledningsförankring, samverkan och kompetensutveckling är avgörande för varaktiga resultat i våldspreventivt arbete (se t.ex. Johansson och Borg 2025). Dialoger med kommuner i Fyrbodal visar behov av ökad samverkan mellan verksamheter och förvaltningar. Stärkt kompetens och implementeringsstöd för yrkesverksamma, utvecklat jämställdhets- och normmedvetet/normkritiskt arbete samt stabila regionala strukturer för lärande och erfarenhetsutbyte identifieras som framgångsfaktorer. Genom att bygga vidare på väletablerade nätverk, metoder och erfarenheter samt genomföra följeforskning av samverkansprocesser vill Hälsokällan stärka kommunernas förmåga att bedriva ett kunskapsbaserat, hållbart och uthålligt våldsförebyggande arbete, så att fler barn och unga får möjlighet att växa upp fria från våld.

Behovsanalysen visar följande behov:

-Ökad samverkan och samordning mellan verksamheter och förvaltningar.
-Stärkt kompetens och implementeringsstöd för yrkesverksamma.
-Utvecklat jämställdhets- och normmedvetet/normkritiskt arbete med fokus på våldsprevention.
-Varaktiga regionala strukturer för lärande, kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte.
-Ett intersektionellt perspektiv, med särskilt fokus på hur kön, ålder och funktionalitet samspelar.

INTRESSENTANALYS

Intressenter är de som påverkas av eller påverkar ert projekt. Det kan vara individer och organisationer med olika förmågor att påverka. Intressenter kan både stödja och motsätta sig den förändring ni vill uppnå. Att identifiera intressenter är viktigt när ni planerar ert projekt.

Exempel på intressenter:

- Målgrupp (direkt eller indirekt)
- Genomförare/arbetsgrupp/projektgrupp
- Beslutsfattare
- Finansiärer
- Experter

Beskriv era intressenter. Förklara också hur målgruppen har efterfrågat ert projekt, hur ni har tagit reda på deras behov, och hur de är engagerade i projektet.

Beskriv er intressentanalys

Hälsokällan är Fyrbodals kommunalförbunds verksamhet för hälsofrämjande och förebyggande arbete för barn och unga. Genom kompetensutveckling, processtöd och samverkan stödjer Hälsokällan kommuner och andra aktörer i arbetet för jämlika och trygga uppväxtvillkor. Projektet En uppväxt fri från våld 4.0 bygger vidare på tidigare utvecklingsarbete i Fyrbodal. Erfarenheterna visar att bestående samverkan, kunskapsutveckling och stöd till implementering är avgörande för att våldspreventiva arbetssätt ska få genomslag och bli en del av ordinarie verksamhet. Kommuner och verksamheter efterfrågar fortsatt stöd för att utveckla stabila strukturer för våldsförebyggande arbete. Särskilt lyfts behovet av stärkt samverkan mellan professioner, verksamheter och sektorer. Tidigare studier visar att samverkan inom våldsprevention ofta försvåras av skillnader i uppdrag, regelverk och organisatoriska förutsättningar (JÄMY 2019; Denvall m.fl. 2025; Mellgren m.fl. 2026) samt av begränsade resurser och frågor kring informationsdelning. Syftet med följeforskningen är att utveckla kunskap om hur samverkansstrukturer kan etableras och stärkas för att förebygga våld mot barn och unga. Genom att identifiera faktorer som främjar respektive hindrar samverkan ska forskningen bidra till ökad kvalitet i det våldspreventiva arbetet. Målgruppen är yrkesverksamma och beslutsfattare inom förskola, skola, elevhälsa, socialtjänst, fritidsverksamhet och civilsamhälle som arbetar med våldsförebyggande insatser för barn och unga. Följeforskningen kommer att studera samverkan, exempelvis; mellan olika professioner inom samma verksamhet, mellan professioner från olika verksamheter samt mellan olika sektorer med skilda huvudmän som t.ex. offentlig sektor och civilsamhälle. Analysen fokuserar på hur samverkanskompetens (Danermark m.fl. 2009) utvecklas i projektets processer och insatser, samt hur denna kompetens bidrar till goda samverkansstrukturer. Den kunskap som genereras ska omsättas i nya lärdomar.

PROBLEMANALYS

Beskriv det huvudproblem som ert projekt fokuserar på.

Förklara:

- Orsakerna till problemet
- Konsekvenserna av problemet
- Effekterna som problemet har
- Vem som drabbas av problemet
- Vilka som "äger" problemet
- Varför ni inte kan finansiera projektet på annat sätt

Beskriv er problemanalys

Våld mot barn och unga är ett komplext samhällsproblem som påverkar hälsa, trygghet, skolgång och möjligheten till delaktighet i samhället. Våld kan förstås både som ett uttryck för mellanmänskliga handlingar och som en konsekvens av strukturella ojämlikheter (Borg 2024). Ojämlika maktförhållanden kopplade till kön, ålder, funktionalitet och andra sociala kategorier, tillsammans med destruktiva normer som legitimerar våld, utgör centrala riskfaktorer och behöver synliggöras i det förebyggande arbetet.
För att förebygga våld krävs ett långsiktigt och kunskapsbaserat arbete som stärker jämställdhet, utmanar begränsande normer och utvecklar samverkan mellan berörda aktörer. Erfarenheter från tidigare insatser visar att samverkan är en avgörande framgångsfaktor, men att den samtidigt kan försvåras av skillnader i uppdrag, regelverk, organisatoriska strukturer samt begränsade tids- och personalresurser (Denvall m.fl. 2025; Mellgren m.fl. 2026). Även frågor om informationsdelning och sekretess kan påverka möjligheterna att samordna insatser på ett effektivt sätt.
Följeforskningen syftar till att generera kunskap om vilka faktorer som främjar respektive försvårar samverkan inom det våldsförebyggande arbetet. Analysen omfattar samverkan på flera nivåer: interprofessionell samverkan mellan olika yrkesgrupper inom samma verksamhet, interorganisatorisk samverkan mellan olika verksamheter och huvudmän, samt intersektoriell samverkan mellan offentlig sektor, civilsamhälle och andra relevanta aktörer.[

BIDRAGETS SYFTE OCH PREVENTIONSNIVÅER

Statsbidraget är till för att stärka arbetet mot våld och utveckla effektiva åtgärder baserade på forskning. Detta bidrag är en del av regeringens program för att förebygga mäns våld mot kvinnor.

Läs mer om de olika områdena på Jämställdhetsmyndighetens webbplats, i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, samt i handboken "Inget att vänta på".

Inom vilka områden arbetar ni? Det går att ange flera alternativ.

Valda syfte(n):

Sexuellt våld, Mäns våld mot kvinnor, Våld i nära relationer, Hedersrelaterat våld och förtryck,

VÅLDSFÖREBYGGANDE ARBETE:

Bidrar projektet till att stärka det våldsförbyggande arbetet?

Ja

Beskriv hur projektet avser att åstadkomma detta

Behovsanalysen visar att kommunerna efterfrågar ökad samverkan, stärkt kompetens och stöd för implementering av våldsförebyggande arbete. Projektet En uppväxt fri från våld 3.0 har utformats för att möta dessa behov genom regional samordning, kompetensutveckling, processtöd och kunskapsutveckling. Följeforskningen utgör en central del av projektet genom att identifiera framgångsfaktorer och hinder för samverkan samt bidra med kunskap som stärker arbetets kvalitet.

Följande tre specifika styrkor som projektet avser att åstadkomma:
1. Behoven kommer från kommunerna själva.
2. Projektet bygger på tidigare erfarenheter och följeforskningen (bl. a framtagandet av den digitala kunskapsplattformen och Handbok i nuvarande projekt).
3.Följeforskningen fyller ett konkret kunskapsbehov kring samverkan, som återkommer både i forskning och i kommunernas egna beskrivningar.

UTVECKLING AV EVIDENSBASERADE INSATSER:

Främjar projektet utvecklingen av evidensbaserade insatser?

Ja

Beskriv hur projektet avser att åstadkomma detta

Projektet stärker kunskapen om implementering, samverkan och de organisatoriska förutsättningar som krävs för att evidens- och kunskapsbaserade våldspreventiva insatser ska få genomslag. Följeforskningen bidrar med kunskap om hur samverkansstrukturer kan utvecklas och stärka förutsättningarna för effektiva arbetssätt.

Projektets inriktning har vuxit fram genom dialog med fokusgruppen, omvärldsbevakning och behovsanalys. Projektet riktas mot centrala utmaningar och kunskapsbehov kring barn och ungas situation och utgår från ett intersektionellt perspektiv med fokus på samspelet mellan kön, funktionalitet och ålder. Delaktighet är en central utgångspunkt och handlar om tillhörighet, tillgänglighet och engagemang (Molin 2018). Det innebär att det våldspreventiva arbetet organiseras så att barn och unga ges möjlighet att delta, påverka och göra sina röster hörda i aktiviteter, beslut och processer (Thomas 2007; Shier 2011).

PREVENTIONSNIVÅ(ER):

I Sverige pratas det ofta om tre typer: universellt, selektivt och indikativt. Statsbidraget kan användas för att utveckla insatser inom alla dessa områden. Ange vilka av dessa typer ni kommer att arbeta med.
Ni kan välja flera alternativ.

Universell prevention:
Innebär tidiga åtgärder för att förebygga våld genom att nå ut till många människor. Syftet är att utmana normer och värderingar som kan leda till våld.

Indikativ prevention:
Åtgärder för personer som använder våld, för att få dem att sluta, och för personer som tidigare har använt våld, för att förhindra att de gör det igen.

Selektiv prevention:
Åtgärder för personer som har hög risk att börja använda våld.

Valda preventionsnivå(er):

Universell prevention,

RISKFAKTORER

Berätta vilka risker och skyddsfaktorer ni har märkt är viktiga för ert projekt, baserat på er analys av bakgrund, problem och intressenter. Ni kan välja flera alternativ om det behövs.

Valda riskfaktorer:

Exkludering och diskriminering, Otrygga hemförhållanden och familjerelationer, Misslyckas i skolan, Övrigt: ange i fritextfältet,

Övriga riskfaktorer:

-Bevittnande av våld
-Våldsutsatthet
-Normer som normaliserar våld
-Bristande kunskap om våld
-Begränsat språk för känslor, behov och gränser
-Låg delaktighet och begränsat handlingsutrymme
-Vuxna som saknar kunskap eller verktyg för att agera
- Låg medvetenhet och kunskap om intersektionellt perspektiv.

SKYDDSFAKTORER

Valda skyddsfaktorer:

Känsla av tillhörighet, delaktighet och egenmakt, Nå målen i skolan, Utveckling av barns och ungas livskunskap och sociala färdigheter, (t ex genom förskole- och skolprogram), Säkra, stabila och vårdande relationer mellan barn och föräldrar, Meningsfull fritid, Låg tolerans för kulturella och sociala normer som stödjer våld, Varma relationer, Främja jämställdhet, Framtidstro, Tillit till andra,

Övriga skyddsfaktorer:

-Kunskap om känslor, relationer, gränser, samtycke.
-Trygga, tillitsfulla och respektfulla relationer med jämnåriga och vuxna är centrala skyddsfaktorer.
-Kunskap och handlingskompetens hos yrkesverksamma.
- Inta ett intersektionellt perspektiv i problemanalysen.

PROJEKTETS PÅVERKAN

Berätta hur ert projekt är planerad att påverka de risker och skyddsfaktorer ni har identifierat som viktiga för att förebygga våldet ni fokuserar på och hur ni ska omsätta förändringsfaktorerna.

Påverkan på risk- och skyddsfaktorer

Projektet utgår från en socioekologisk förståelse av våld och fokuserar på risk- och skyddsfaktorer på individ-, relations-, närmiljö- och organisationsnivå. Analysen visar att normer kring kön, makt och relationer, otrygga relationer samt bristande förmåga att hantera känslor, konflikter och gränser kan bidra till att kränkningar, kontroll och våld normaliseras. På organisationsnivå har även bristande kunskap om våld och våldsprevention, otillräcklig samverkan och avsaknad av gemensamma arbetssätt identifierats som riskfaktorer.

Projektet ska påverka dessa riskfaktorer genom att stärka skyddsfaktorer som trygga relationer, barns och ungas delaktighet, kunskap om våld och jämställdhet samt vuxnas handlingskompetens. Barn och unga involveras som medskapare i utvecklingen av den digitala plattformen och dess spelbaserade funktioner. Deras erfarenheter bidrar till att innehållet blir relevant samtidigt som det stärker kunskap om normer, relationer, gränser, samtycke och våld.

En central förändringsfaktor är att kombinera universella våldsförebyggande insatser med stärkt organisatorisk kapacitet. Detta omsätts genom en digital metod för skolor och andra verksamheter som möter barn och unga, tillsammans med stöd för implementering, kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte. Insatserna stärker

yrkesverksammas förmåga att upptäcka risker, agera tidigt och skapa trygga miljöer där våld och kränkningar inte normaliseras.

Projektet stärker också samverkan mellan kommuner och verksamheter, utvecklar gemensamma förhållningssätt och bidrar till att våldsförebyggande arbete integreras i ordinarie verksamhet. Därigenom stärks skyddsfaktorer på flera nivåer samtidigt som riskfaktorer motverkas, vilket förväntas minska acceptansen för våld och öka tryggheten för barn och unga.

PROJEKTETS MÅL

Ert projekt kan ha ett eller flera mål. Dessa mål ska beskriva vad ni önskar ha uppnått i samband med bidragsperiodens slut. Målet ska kunna vara möjligt för er att uppnå när ni slutredovisar projektbidraget. Projektets mål ska beskriva den situation ni vill ska råda vid bidragsperiodens slut, till exempel för er målgrupp.

Tänk på att formulera ett realistiskt mål för projektet utifrån de resurser (tid, kompetens, budget) ni har tillgängliga under tiden för bidraget och utifrån de omkringliggande faktorer som kan påverka genomförandet av ert projekt. Tänk också på att målet för projektet ska vara precist, tydligt och mätbart.

Vad har ni för projektsmål?

Rubrik	Beskrivning
Mål 3. Ett våldspreventivt nätverk för nyckelpersoner inom Fyrbodalsområdet är upprättat och samordnas samt leds av Hälsokällan.	.s regi och på så sätt stärka och sprida hela Fyrbodalregionens kunskaper och erfarenheter av det våldspreventiva arbetet.
Mål 1. Samverkansstrukturer mellan förvaltningar i en kommun och mellan samarbetskommuner är upprättade.	Forskning visar att samverkan inom våldsprevention kan stärka förankringen av arbetet och öka förståelsen för olika verksamheters roller och förutsättningar, vilket bidrar till att nå gemensamma mål. Samverkan möjliggör också arbete på flera nivåer av prevention och stärker därmed förutsättningarna att förebygga våld över tid (JÄMY 2019; Denvall m.fl. 2025; Mellgren m.fl. 2026). Samtidigt beskrivs samverkan som både tidskrävande och utmanande att genomföra (Danermark m.fl. 2009). Genom ökad samverkan vill vi skapa gemensam kunskap, fokus och strukturer som stärker förankringen av det våldspreventiva arbetet. Detta skapar förutsättningar för effektivare resursanvändning och ett mer långsiktigt och hållbart våldsförebyggande arbete.
Mål 4. Följeforskning pågår under år 1 och 2.	Studiens huvudsyfte är att i en utvald kommun följa och undersöka en process av samverkan kring våldspreventivt arbete över tid, från initiering av samverkan till effektuppföljning (JÄMY 2019:164). Den övergripande fråga som studeras är: Vilka faktorer främjar respektive hindrar samverkan i olika faser av ett våldspreventivt arbete? I syftet ingår också att synliggöra och utveckla det som inom samverkansforskning (Danermark m.fl. 2009; Johansson 2023) benämns som samverkanskompetens, en kunskap som kan kopplas till förståelsen av hinder för samverkan inom området våldsprevention. Denna kompetens är viktig för att de som ingår i samverkan medvetet ska kunna främja mekanismer som gynnar samverkan och motverka faktorer som hindrar den. Studien kan även innebära att undersöka hur samverkansforum skapas och utvecklas samt vilken betydelse de får (Johansson 2023).
Mål 2. En interaktiv funktion i Hälsokällans digitala kunskapsplattform finns, med barn och ungas inflytande och delaktighet i fokus.	Vi vill fortsätta utveckla den digitala kunskapsplattformen En uppväxt fri från våld. Vi vill utforska och genomföra en utveckling av vissa delar av plattformen så att den blir mer interaktiv. Den digitala kunskapsplattformen innehåller spelfunktioner senast 2028-12-31.

PROJEKTETS DELMÅL

Delmålen ska vara vägvisande och leda er fram till ert projektmål. Delmålen ska kunna uppfyllas under den tid bidragsperioden pågår och ska bidra till att uppfylla projektmålen ni angett ovan.

Tänk på att formulera realistiska delmål utifrån de resurser (tid, kompetens, budget) ni har tillgängliga under tiden för bidraget och utifrån de omkringliggande faktorer som kan påverka genomförandet av er verksamhet. Tänk också på att delmålen ska vara precisa, tydliga och möjliga att mäta.

Ni kan ha flera delmål i projektet.

Rubrik	Beskrivning
Delmål 2a. Spelfunktionerna är framtagna i samarbete med barn och unga.	Projektet En uppväxt fri från våld 4.0 ska genomsyras av samverkan och inflytande och delaktighet. Vi har för avsikt att utveckla strategier tillsammans med barn och unga i högre grad än vad vi gjort tidigare. Så här mäter vi: Antal deltagande barn och unga samt hur de upplevt att deras synpunkter har påverkat spelets utformning, genom en enkel enkät eller utvärdering? Antal deltagande barn och unga ur ett intersektionellt perspektiv?
Delmål 2 b. Den digitala kunskapsplattformens webbutbildningar är översatta till engelska.	Vi strävar efter att den digitala konskapsplattformen ska användas i stor utsträckning och vara tillgänglig för alla. Vi vill därför nu översätta delar av plattformen till engelska.
Delmål 3 a. Minst en nyckelperson från varje kommun i Fyrbodalsregionen deltar i det våldspreventiva utvecklingsnätverket från och med 1/1 2028.	Det våldspreventiva utvecklingsnätverket ska fungera som en arena för samverkan, kunskapsutbyte och kompetensutveckling mellan kommuner och andra aktörer. Nätverket bidrar till förankring, spridning och långsiktighet i det våldspreventiva arbetet genom att stärka lokala processer. Särskilt viktigt är detta i Fyrbodal, där stora geografiska avstånd och många små kommuner kan försvåra erfarenhetsutbyte och samordning. Genom nätverket skapas strukturer för att sprida kunskap, dela erfarenheter och säkerställa att det våldspreventiva arbetet når ut och utvecklas i hela kommunalförbundet. Så här mäter vi? Vad? representation, deltagande och nätverkets funktion. Hur? Delmålet följs upp genom kontinuerlig pulsmätning, om deltagarnas självskattning av nätverkets betydelse för samverkan, kunskapsutbyte och kompetensutveckling. Antal exempel på lokala initiativ, samarbeten eller aktiviteter som har initierats eller utvecklats genom nätverket dokumenteras under projektperioden.
Delmål 1 a. Förankring, planering och implementering genomförs med utgångspunkt i kommunernas egna behovsanalyser.	Under projektperioden kommer vi att utgå ifrån lokala behov i planeringen av den långsiktiga insatsen. Hälsokällan kan stå för kunskap och erfarenhet för att processtödja kommunen i innehåll, organisation och samverkan. Så här mäter vi? Vi mäter innan, under och efter projektperioden. Andel deltagare i samverkanskommunen som uppger att deras behov tagits tillvara i projektet? Andel deltagare som fått en ökad förståelse för samverkan och våldsprevention.

Delmål 4 a. Forskningsområde är inringat och förankrat hos samarbetspartners.	Följeforskningen har en interaktiv ansats vilket betyder att forskare och praktiker tillsammans fattar de avgörande beslut som behöver tas i början av en forskningsprocess gällande problemställningar/forskningsfrågor, val av forskningsmetoder, och urval. Studiens mer specifika forskningsfrågor samt design har utvecklats i dialog mellan forskare, Hälsokällan och samarbetskommunen, utifrån en samarbetskommuns behovsanalys. Beslut eller överenskommelse finns dokumenterad i styrgrupp.
Delmål 1 c. Det finns en projektplan för implementering av det våldspreventiva arbetet i minst två samverkande förvaltningar i en samarbetskommunen.	Så här mäter vi: Antal samarbetskommuner med framtagen implementeringsplan. Antal förvaltningar som omfattas av planen. Andel planer som är beslutade eller förankrade i berörda verksamheter.
Delmål 4 b. Följeforskningens förutsättningar är säkerställda med hjälp av Hälsokällan och samarbetskommunen.	Hälsokällan är en garant för att relevanta förutsättningar finns för att genomföra följeforskning i samarbetskommunen. Vi följer upp: Styrgruppen följer kontinuerligt upp i respektive systematiskt kvalitetsarbetet, Hälsokällan respektive kommunen (Stratsys).
Delmål 2 c. Den digitala plattformen är översatt och testad och klar för lansering per 1/6 2028.	Vi översätter den digitala plattformen för att säkerställa tillgänglighet för flera målgrupper i samhället, lokalt, nationellt och internationellt. Översättningen av den digitala plattformen är testad Så här mäter vi? Genom att föra statistik över frekvens och besökslängd på användandet av plattformen.
Delmål 1 b. Projektledare och Styrgrupp upprättar i samverkan en projektplan för det det våldspreventiva arbetet senast maj 2027.	Utifrån Hälsokällans våldspreventiva arbetsmodell initieras en styrgrupp och arbetsgrupp tillsammans med nyckelpersoner i samarbetsbetskommunen. Så här mäter vi: Samtliga deltagande funktioner och verksamheter är representerade i styrgrupp och arbetsgrupp?

VIKLKEN FAS ELLER INSATS ANSÖKER NI FÖR

Beskriv exempelvis vilket förarbete ni redan har genomfört eller var i processen ni befinner sig. Förklara vilka delar ni söker bidrag för att genomföra under bidragsperioden. Tänk på att bidragsperioden är två år och att bidragets aktiviteter därför behöver vara realistiska att genomföra inom den tidsramen.

- ☐ Förstudie eller behovsanalys
- ☑ Utveckling av metod, arbetssätt eller modell
- ☑ Genomförande eller test av insats i verksamheten
- ☑ Uppföljning eller utvärdering av en insats eller metod
- ☑ Spridning, implementering eller vidareutveckling av tidigare resultat
- ☐ Annat

AKTIVITETSPLAN

Beskriv de aktiviteter ni ska göra för att nå delmålen. Dessa aktiviteter bör vara tidsatta och kopplade till varje delmål. Var så tydlig och specifik som möjligt. Glöm inte att inkludera aktiviteter för att hantera resultaten, följa upp, utvärdera och rapportera i planen.

Vilka aktiviteter ska ni genomföra i projektet?

1a. Förankring och planering
Genomföra förankringsmöten med ledning och nyckelpersoner från minst två förvaltningar. Etablera en tvärsektoriell styrgrupp och genomföra workshops för att identifiera behov, mål och ansvar. Kartlägga nuläge och befintliga strukturer för våldsförebyggande arbete samt ta fram och förankra en gemensam projektplan med mål, aktiviteter, ansvar och uppföljning.

1b. Implementeringsstöd
Ta fram en tidslinje med aktiviteter och avstämningspunkter, skapa mötesforum för samverkan och säkerställa förutsättningar för utvecklingsarbete i verksamheterna. Sprida och följa upp projektplanen.

1c. Kompetensutveckling och långsiktig förankring
Erbjuda kompetensutveckling inom våldsprevention, jämställdhet, intersektionalitet och implementering för chefer och nyckelpersoner. Stödja integrering av projektets mål i styr- och verksamhetsplaner samt genomföra uppföljningsmöten för långsiktig samverkan.

2a. Barns och ungas delaktighet
Genomföra fyra-åtta workshops med barn och unga. Dokumentera och omsätta deras synpunkter i utvecklingen av spelfunktioner samt involvera dem i den slutliga kvalitetssäkringen.

2b. Ökad tillgänglighet
Kartlägga, översätta, testa och publicera utvalda utbildningsmaterial på engelska i den digitala plattformen.

3a. Regionalt utvecklingsnätverk
Rekrytera nyckelpersoner från samtliga kommuner samt vidareutveckla nätverket för kunskaps- och erfarenhetsspridning inom våldsprevention.

4a–b. Följeforskning
Identifiera och prioritera forskningsområde tillsammans med forskare. Säkerställa tillgång till målgrupper, dataunderlag och dokumentationsrutiner för följeforskningen.

ORGANISERING OCH SAMVERKAN

Beskriv hur ni planerar att organisera ert projekt om ni får bidraget beviljat, inklusive bemanning och rollfördelning. Förklara organisationens förmåga att driva den typ av projekt ni ansöker om. Beskriv hur ni ska samarbeta med andra parter och fördela rollerna.
Om ni nämner samarbetspartners måste ni skicka in en avsiktsförklaring med er ansökan, undertecknad av både er och samarbetspartnern.

Hur ska projektet organiseras?

Projektet leds av Hälsokällan Fyrbodal, som har lång erfarenhet av att driva samverkansprojekt inom folkhälsa, jämställdhet och våldsprevention. Organisationen har etablerade strukturer för projektledning, uppföljning, samverkan och kunskapsspridning, vilket ger goda förutsättningar att genomföra projektet och säkerställa långsiktiga resultat.

Två projektledare anställs för att leda projektet. Projektet omfattar flera kommuner, verksamheter och utvecklingsprocesser, vilket ställer krav på både operativt och strategiskt ledarskap. Projektledarna ansvarar för planering, genomförande, samordning och uppföljning av projektets aktiviteter samt för kontakten med deltagande kommuner och övriga samverkansparter.

En styrgrupp med representanter från Hälsokällan och deltagande kommuner ansvarar för projektets strategiska styrning. Styrgruppen följer projektets utveckling, fattar nödvändiga beslut och säkerställer förankring i respektive organisation.

Hälsokällan ansvarar för den övergripande samordningen av projektet, inklusive dokumentation, kunskapsspridning, uppföljning och utvärdering. I samarbete med Högskolan Väst genomförs följeforskning under hela projektperioden för att bidra med analys, lärande och kunskapsutveckling.

Deltagande kommuner ansvarar för det lokala genomförandet och organiserar arbetet inom sina ordinarie utvecklings- och samverkansstrukturer. Kommunerna utser nyckelpersoner och säkerställer deltagande från relevanta verksamheter och förvaltningar. Arbetet följs upp systematiskt med målet att integrera och långsiktigt förankra det våldspreventiva arbetssättet i ordinarie verksamhet.

Projektet genomförs i nära samverkan mellan Hälsokällan, deltagande kommuner och Högskolan Väst. Samtliga samarbetsparter bidrar med kunskap, resurser och erfarenheter inom sina respektive ansvarsområden. Samarbetet regleras genom avsiktsförklaringar som tydliggör roller, ansvar och gemensamma åtaganden.

EVENTUELLA SAMVERKANSPARTER

Börja med att ange vilka samarbetsorganisationer ni ska samverka med. Fyll sedan i samtliga uppgifter och klicka på 'Spara'. Därefter klickar ni på 'Bifoga fil' för att få tillgång till mallen och för att ladda upp den.

Namn	Org nummer	Kontakt	E-post	Roll
Strömstad kommun	212000-1405	Susanne Hagen	susanne.hagen@stromstad.se	Kurator
Amphi produktion	556768-6216	Per Ringqvist	per.ringqvist@amphi.se	VD
Trollhättans kommun	212000-1546	Jonas Emanuelsson	jonas.emanuelsson@trollhattan.se	Rektor
Högskolan väst	202100-4052	Elisabeth Jansson	elisabeth.jansson@hv.se	Prefekt Avdelningen för företags- och nationalekonomi

FÖRVÄNTADE RESULTAT OCH EFFEKTER

Resultat av ert projekt är vad ni uppnår genom att genomföra era aktiviteter. Beskriv vilka resultat ni förväntar er från de aktiviteter ni ska utföra under bidragsperioden. Använd era delmål och aktiviteter som grund och beskriv de specifika resultat som är kopplade till dem.

Vilka resultat väntar ni er?

Genom projektets aktiviteter förväntar vi oss att 2–3 kommuner har etablerat och förankrat ett strukturerat våldspreventivt arbete. I kommunerna finns fungerande samverkansstrukturer mellan relevanta verksamheter, förvaltningar och civilsamhällesaktörer som stödjer ett långsiktigt våldsförebyggande arbete.

Det våldspreventiva arbetet är känt och förankrat hos berörda funktioner och har integrerats i kommunernas ordinarie samverkans- och utvecklingsarbete.

Barn och unga samt deras vårdnadshavare deltar i arbetet genom etablerade och strukturerade former för delaktighet och inflytande, vilket stärker målgruppens möjligheter att påverka utvecklingen av insatserna.

Följeforskningen har bidragit till ökad kunskap om hur samverkan kan organiseras och utvecklas för att stärka det våldspreventiva arbetet. Resultaten ger kommunerna ett bättre underlag för fortsatt utveckling och implementering.

Förväntade effekter betyder att vi tittar på de långsiktiga förändringarna som kanske inte syns direkt. Resultaten vi förväntar oss kan dock leda till dessa förändringar över tid. Beskriv hur ert projekt kan påverka beteenden, attityder och kunskaper, samt vilka förändringar ni förväntar er ska ske.

Vilka effekter väntar ni er?

På lång sikt förväntas projektet bidra till att våldsprevention blir en integrerad och prioriterad del av kommunernas ordinarie arbete. Genom stärkt samverkan mellan förvaltningar, verksamheter och civilsamhälle ökar kommunernas förmåga att förebygga våld och främja trygga och jämlika uppväxtvillkor för barn och unga.

Projektet förväntas också bidra till ökad kunskap om våldsprevention och jämställdhet hos såväl yrkesverksamma som beslutsfattare, vilket kan påverka attityder och arbetssätt i en mer förebyggande riktning.

Genom att barn och unga ges reella möjligheter till delaktighet och inflytande stärks deras tillit till samhällets institutioner och deras möjlighet att påverka frågor som rör deras livsvillkor.

På längre sikt förväntas dessa förändringar bidra till minskad utsatthet för våld och till att fler barn och unga växer upp i trygga miljöer där destruktiva normer och beteenden motverkas.

PLAN FÖR HUR NI SKA ANVÄNDA RESULTATET I PROJEKTET

Beskriv också hur projektet kommer att förankras i organisationens ledning eller styrande funktioner, till exempel genom styrgrupp, ledningsbeslut eller annan form av styrning.

Hur ska resultatet tas tillvara i den ordinarie verksamheten?

Projektet förankras på både strategisk och operativ nivå. Ledningsrepresentanter från deltagande kommuner ingår i styrgruppen och ansvarar för att projektets mål och arbetssätt integreras i kommunernas ordinarie utvecklingsarbete. Genom regelbunden återkoppling till chefer, ledningsgrupper och berörda verksamheter skapas ett brett ägarskap för det våldspreventiva arbetet och förutsättningar för långsiktig hållbarhet.

Projektet förväntas kunna fördjupa Hälsokällans kunskaper och erfarenheter. Hälsokällan kan på så sätt bli en stark kunskapsbaserad funktion i Fyrbodalsområdet. I samverkan med exv. Antidiskrimineringsbyrån och Kvinnorfrid Fyrbodal kan vi bidra till att stödja kommunernas förmåga att med större kunskap möta barn och ungas behov och rättigheter.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Beskriv hur ni ska följa upp och utvärderaprojektet.

Uppföljning: Hur ska ni följa upp att aktiviteterna och delmålen uppnås.

Utvärdering: Hur ska ni följa upp hur ni genomfört projektet och vilka effekter den har på kort sikt, vid bidragsperiodens slut och om möjligt på längre sikt.

Det kan vara bra att planera en baslinjemätning för att se nuläget innan ni börjar, så ni kan mäta förändringar.

Planerar ni att genomföra utvärdering av er projektet i samverkan med ett lärosäte?

Ja

VILKA METODER KOMMER LÄROSÄTET ANVÄNDA SIG AV

Kryssa i vilka metoder ni planerar att använda er av för att följa upp och utvärdera projektet?

- [x] Enkätundersökningar
- [x] Intervjuer eller fokusgrupper
- [ ] Fallstudier
- [x] Följeforskning
- [ ] Processutvärdering
- [ ] Effektutvärdering
- [x] Register- eller statistikdata

☐ Annat

Hur planerar ni att följa upp och utvärdera projektet?

Projektet följs upp och utvärderas löpande genom följeforskning i samarbete med Högskolan Väst. Följeforskningen ger stöd för kontinuerlig analys av projektets genomförande, resultat och lärdomar.

Projektets aktiviteter, processer och resultat dokumenteras systematiskt under hela projektperioden bl a genom uppföljning i Stratsys, i Hälsokällans referensgrupp och artiklar skrivna av projektkommunikatör. Uppföljningen omfattar bland annat deltagande, samverkan mellan aktörer, etablering av strukturer för våldsprevention samt barn och ungas delaktighet och inflytande.

Kvalitativa och kvantitativa metoder används för att samla in kunskap om projektets resultat. Detta sker genom fokusgrupper, intervjuer och enkäter med deltagande aktörer och målgrupper under och efter projektperioden. Resultaten används löpande för att utveckla arbetet och sammanställs i en slutlig utvärdering som ger underlag för fortsatt implementering och spridning.

Följeforskningen resulterar i en populärvetenskaplig rapport.

DOKUMENTATION OCH SPRIDNING

Berätta hur ni ska dokumentera vad ni lärt er från projektet. Beskriv hur ni tänker dela med er av information och kunskap från projektet till intressenter och andra viktiga personer. Förklara vilka möjligheter ni har för att dela med er av denna information.

Har ni goda förutsättningar för spridning av resultatet?

Ja

Hur ska ni dokumentera erfarenheterna från projektet och sprida resultatet?

Projektets arbete och resultat kommer att dokumenteras och spridas löpande genom artiklar skrivna av särskilt avsatt kommunikatör och genom poddavsnitt. Genom Hälsokällans och Fyrbodals kommunalförbunds etablerade strukturer når projektet samtliga 14 kommuner i Fyrbodal. Spridningen stärks även genom regionala nätverk i Västra Götaland samt projektledarnas deltagande i utvecklingsnätverket En kommun fri från våld. Under projektperioden etableras dessutom ett våldspreventivt utvecklingsnätverk i Fyrbodal som blir en central plattform för erfarenhetsutbyte, lärande och långsiktig spridning av projektets resultat och metoder.

Vi sprider resultatet i samverkan med Högskolan väst och på en avslutande spridningskonferens.

KOSTNADER

Beskriv hur ni har uppskattat kostnaderna. Budgeten ska spegla de mål, delmål och aktiviteter som ni planerar att genomföra under bidragsperioden. Ange varje kostnad som en egen rad i budgeten och beskriv den så tydligt som möjligt, till exempel roll, omfattning eller typ av utgift. Detta gör det enklare att förstå och följa hur budgeten är kopplad till era planerade aktiviteter. Om ni planerar att ha flera anställda ska ni ange en rad per person. Till exempel: projektledare 100 % (ange summa), ekonom 20 % (ange summa).

Sociala avgifter, arbetsgivaravgifter och andra kostnader kopplade till löner ska räknas med. De extra lönekostnaderna får inte överstiga 45% av de totala lönekostnaderna. Om ni får bidrag för lönekostnader, måste ni vara registrerade som arbetsgivare hos Skatteverket.

Glöm inte lägga till budgetpost för den obligatoriska projektledarträffen. 2000 kr per år ska ni budgetera för den.

BUDGET ÅR 1

Budgetpost	Specifikation	Ansökt belopp
Löner	Kommunikatör	90,300
Löner	Sakkunniga	20,000
Resor och logi	Konferens och samarbeten	22,000
Övriga kostnader	Förtäring möten	2,500
Externa tjänster	Följeforskning	321,500
Löner	Chef	63,124
Övriga kostnader	Kommunikation	15,000
Löner	Ekonom	98,900
Projektledarträff	Årlig projektledarträff	2,000
Externa tjänster	Webbutvecklare, översättning och utveckling av den digitala kunskapsplattformen.	400,000
Övriga kostnader	Kompetensutvecklingsinsatser	60,000
Löner	Projektledare	1,721,995
Revisorskostnader	Revision	45,000
Resor och logi	Milersättning	1,250
Övriga kostnader	Litteratur och tidningar	15,000
Övriga kostnader	Förbrukningsinventarier	22,500

BUDGET ÅR 2

Budgetpost	Specifikation	Ansökt belopp
Löner	Ekonom	101,867
Externa tjänster	Webbutvecklare	50,000
Externa tjänster	Sakkunniga	20,000
Resor och logi	Konferens, samarbeten	22,000
Löner	Kommunikatör	93,009

Resor och logi	Milersättning	1,250
Externa tjänster	Följeforskning	415,500
Övriga kostnader	Förbrukningsinventarier	2,500
Övriga kostnader	Förtäring möten	2,500
Löner	Projektledare	1,721,995
Projektledarträff	Årlig projektledarträff	2,000
Övriga kostnader	Kompetensutvecklingsinsatser, slutkonferens	52,000
Löner	Chef	65,018
Övriga kostnader	Litteratur och tidningar	15,000
Övriga kostnader	Kommunikation	15,000
Revisorskostnader	Revision	45,000

BUDGET TOTALT

Belopp år 1

2,901,069

Belopp år 2

2,624,639

Summa ansökt belopp

5,525,708

UPPLYSNING KRAV PÅ AUKTORISERAD ELLER GODKÄND REVISOR

Söker ni ett bidrag på över fem prisbasbelopp ska den ekonomiska redovisningen av verksamhetsbidraget granskas och intygas av en auktoriserad eller godkänd revisor.

Söker ni bidrag på över fem prisbasbelopp?

☑

Vi förstår att vår ekonomiska redovisning ska granskas av en godkänd/auktoriserad revisor om beloppet överstiger fem prisbasbelopp

☑

Vet du inte er godkända/auktoriserade revisors ID, sök fram det här: Sök revisor

Revisorsnummer

PwC Göteborg.

SÖKT ELLER BEVILJAD FINANSIERING FRÅN ANDRA

Om ni redan har ansökt om eller fått ett annat statligt bidrag för samma typ av verksamhet, måste ni berätta vad det var för och hur mycket pengar det handlar om.

Finansiär	Namn	Ändamål	Sökt Belopp	Beviljat Belopp	Datum	Informerad

SAMMANFATTNING

Sammanfatta vad ert projekt handlar om och vad dess olika delar innebär. Denna summering kan användas för att beskriva ert projekt på myndighetens webbplats om ni får statsbidrag.

Våld mot barn och unga är ett komplext samhällsproblem som påverkar hälsa, trygghet, relationer och möjligheten till delaktighet. För att förebygga våld krävs ett långsiktigt, kunskapsbaserat och jämställdhetsfrämjande arbete som utmanar begränsande normer, stärker barn och ungas rättigheter samt beaktar hur olika maktordningar och livsvillkor påverkar utsatthet. Kunskapen ska bidra till utvecklingen av samverkanskompetens och ge stöd för långsiktig implementering av effektiva arbetssätt. Projektet bygger vidare på erfarenheter, nätverk och den handbok för lokalt våldspreventivt arbete som tagits fram inom tidigare satsningar. Resultat, lärdomar och metoder ska skapa förutsättningar för nästa utvecklingssteg, En uppväxt fri från våld 4.0, med målet att fler barn och unga ska få växa upp fria från våld.

ÖVRIGA UPPLYSNINGAR

Hälsokällan Fyrbodal har lång erfarenhet av hälsofrämjande, förebyggande och våldspreventivt arbete för barn och unga samt av att stödja kommuner genom kompetensutveckling, processtöd och samverkan. Projektet bygger vidare på tidigare satsningar inom En uppväxt fri från våld, där kunskap, metoder och samverkansstrukturer utvecklats tillsammans med kommuner, civilsamhälle och akademi. En viktig resurs är den digitala kunskapsplattform som samlar metoder, utbildningsmaterial och goda exempel och som bidrar till långsiktig kunskapsspridning och implementering. Projektet bygger även vidare på arbetet med att ta fram en handbok för våldsprevention, där erfarenheter och framgångsfaktorer systematiseras för fortsatt användning. En särskild styrka är att följeforskningen kan fortsätta där tidigare projekt avslutades genom samarbete med samma forskare och lärosäte, vilket möjliggör kontinuitet, fördjupad analys och ökad kunskap om hållbar samverkan och implementering över tid.

FÖRSÄKRAN OCH UNDERSKRIFT

Den som får skriva under för organisationen intygar att all information är korrekt och stämmer överens med hur det egentligen är i organisationen. Om något är fel eller medvetet missvisande kan myndigheten vidta åtgärder, såsom att göra en polisanmälan eller kräva tillbaka eventuella bidrag. Genom att markera rutan nedan bekräftar ni att all information i er ansökan är korrekt och stämmer med verkligheten i er organisation.

Vi försäkrar att uppgifterna är korrekta

☑

Namn Firmatecknare 1

Anna Lärk Ståhlberg

Telefonnummer Firmatecknare 1

0733-35 85 34

Namn Firmatecknare 2

Terése Andersson

Telefonnummer Firmatecknare 2

0522-44 08 54

Skyddade personuppgifter?

Har du eller någon i organisationen som berörs av ert ärende hos oss skyddade personuppgifter bör du alltid upplysa oss om detta. Ring oss på 031-3929 000 och be om att få prata med myndighetens registrator och att det gäller skyddade personuppgifter.

Vad händer efter att ansökan är inskickad?
När du skickar in ditt ärende till Jämställdhetsmyndigheten blir myndigheten ansvarig för hanteringen av personuppgifter. De uppgifter du skickar in blir en offentlig handling och kan efter en sekretessprövning bli tillgängliga för allmänheten enligt offentlighetsprincipen.

Jämställdhetsmyndigheten använder uppgifterna för att hantera, fatta beslut om och följa upp statsbidraget. Det betyder att vi kan kontakta dig eller andra kontaktpersoner i ärendet för att hantera, kontrollera, följa upp och utvärdera bidraget. De personuppgifter som samlas in sparas i vårt system för ärendehantering.

För mer information, följ länken: Hantering av personuppgifter

ÄRENDE 19 – Kunskapsnod barn och unga 2027-2028

Förslag till beslut
Direktionen beslutar godkänna att förbundet ansöker om medel från Miljö- och regionutvecklingsnämnden för 2027-2028 gällande Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal för fortsatt satsning inom kraftsamling Framtidsrusta barn och unga.

Sammanfattning
Sedan 2022 har Fyrbodals kommunalförbund bedrivit utvecklingsarbete genom Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal (tidigare Kunskapsnod Fullföljda studier Fyrbodal). Den är del av en regional satsning med delregionala kunskapsnoder genom samarbete mellan de fyra kommunalförbunden tillsammans med Västra Götalandsregionen. Satsningen är en central del av den Regionala utvecklingsstrategins kraftsamling Framtidsrusta barn och unga och finansiera av Miljö- och regionutvecklingsnämnden (MRU).

Genom kunskapsnoderna har det utvecklats en grundstruktur för samverkan som bygger på transparens, närhet, dialog och systematik. Under innevarande projektperiod (2026) har kunskapsnoden bidragit med aktiviteter inom områdena ungas psykiska hälsa och skärmhälsa, föräldraskapsstöd och föräldrasamverkan, ungas röster om skolmisslyckanden och motivation, meningsfull fritid, unga ambassadörer och tidigt våldspreventivt arbete i förskola, skola och fritidshem. Aktiviteterna har genomförts i nära samarbete med Hälsokällan och tillsammans har projekt och verksamhet varit en motor för att hålla barn och ungas hälsa, rättigheter och förutsättningar samt möjligheten till fullföljda studier på agendan.

Projekttiden för Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal löper ut 2026-12-31. För att kunna fortsätta arbetet både delregionalt och regionalt behövs finansiellt stöd för de resurser det förutsätter. För att få förnyad finansiering ansöker kommunalförbundet om medel från Miljö- och regionutvecklingsnämnden (MRU) för 2027-2028.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse Kunskapsnod 2027-2028, 2026-09-29
Ansökan om projektstöd - Miljö- och regionutvecklingsnämnden. Projekt: Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal, 2026-09-29

Beslutet skickas till
Avdelningschef Karin Engström, Fyrbodals kommunalförbund
Strateg och projektledare Elisabeth Hansson, Fyrbodals kommunalförbund
projektekonom@fyrbodal.se

Ansökan Kunskapsnod barn och unga 2027-2028

Förslag till beslut
Direktionen beslutar godkänna att förbundet ansöker om medel från Miljö- och regionutvecklingsnämnden för 2027-2028 gällande Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal för fortsatt satsning inom kraftsamling Framtidsrusta barn och unga.

Beslutet fattas utifrån arbetsutskottets delegation 2.2.3 (Beslut avseende ansökan av projektmedel) enligt delegationsordning 2024-09-26 § 77.

Sammanfattning

Sedan 2022 har Fyrbodals kommunalförbund bedrivit utvecklingsarbete genom Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal (tidigare Kunskapsnod Fullföljda studier Fyrbodal). Den är del av en regional satsning med delregionala kunskapsnoder genom samarbete mellan de fyra kommunalförbunden tillsammans med Västra Götalandsregionen. Satsningen är en central del av den Regionala utvecklingsstrategins kraftsamling Framtidsrusta barn och unga och finansieras av Miljö- och regionutvecklingsnämnden (MRU).

Genom kunskapsnoderna har det utvecklats en grundstruktur för samverkan som bygger på transparens, närhet, dialog och systematik. Under innevarande projektperiod (2026) har kunskapsnoden bidragit med aktiviteter inom områdena ungas psykiska hälsa och skärmhälsa, föräldraskapsstöd och föräldrasamverkan, ungas röster om skolmisslyckanden och motivation, meningsfull fritid, unga ambassadörer och tidigt våldspreventivt arbete i förskola, skola och fritidshem. Aktiviteterna har genomförts i nära samarbete med Hälsokällan och tillsammans har projekt och verksamhet varit en motor för att hålla barn och ungas hälsa, rättigheter och förutsättningar samt möjligheten till fullföljda studier på agendan.

Projekttiden för Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal löper ut 2026-12-31. För att kunna fortsätta arbetet både delregionalt och regionalt behövs finansiellt stöd för de resurser det förutsätter. För att få förnyad finansiering ansöker kommunalförbundet om medel från Miljö- och regionutvecklingsnämnden (MRU) för 2027-2028.

Kaserngården 3B (3 vån) • Box 305 • 451 18 Uddevalla • Vxl 0522 – 44 08 20 • kansli@fyrbodal.se • fyrbodal.se

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Kunskapsnod 2027-2028, 2026-10-23

Ansökan om projektstöd - Miljö- och regionutvecklingsnämnden. Projekt: Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal, 2026-10-21

Beslutet skickas till

Avdelningschef Karin Engström, Fyrbodals kommunalförbund

Strateg och projektledare Elisabeth Hansson, Fyrbodals kommunalförbund

Ärendebeskrivning

Bakgrund

Att framtidsrusta barn och unga innebär att stärka deras hälsa, möjlighet att fullfölja studier, delaktighet och framtidstro. Det kräver tidiga, främjande och förebyggande insatser, men också kompensatoriska insatser för barn och unga med sämre förutsättningar.

Psykisk ohälsa, bristande motivation, våldsutsatthet och sociala hinder påverkar möjligheten att klara skolan och etablera sig i samhället. Skillnader mellan könen, grupper av unga och mellan skolor kopplat till olika samhällsutmaningar, visar behovet av långsiktiga, kunskapsbaserade och samordnade insatser.
Kommuner och verksamheter behöver därför stärka förmågan att möta utmaningarna systematiskt och samordnat, med fokus på jämlika och jämställda uppväxtvillkor, social hållbarhet och minskade skillnader i hälsa och livsvillkor.

Projektet

Kunskapsnoden är en del av den länsgemensamma strukturen mellan kommunalförbunden och Västra Götalandsregionen och fungerar som en gemensam stödstruktur för kommunernas lärande och utveckling. Genom att samla resurser och kompetens kan kommunerna utveckla och genomföra insatser som är svåra att driva var för sig.

För 2027–2028 fokuseras arbetet på fem områden:

- Psykisk hälsa och ungas aktörsskap
- Våldsprevention i förskola och skola
- Stärkt föräldraskapsstöd
- Motivation och meningsfull fritid
- Kunskaps- och processtöd till skola, elevhälsa och samordnade insatser

Arbetet omfattar bland annat metod- och kompetensutveckling, nätverk, kartläggningar och gemensamma utvecklingsinsatser. Det utgår från forskning, samhällsutmaningar och medlemskommunernas behov och kopplas till förbundets styrdokument.

En annan del av kunskapsnodens funktion är omvärldsbevakning och att samla och sprida rapporter, metoder och fungerande arbetssätt. Detta görs på förbundets egen webb men även på kunskapsnodernas gemensamma kunskapsbank fullfoljdastudier.se.

Bedömning och synpunkter

Bedömning är att ett fortsatt arbete med att framtidsrusta barn och unga i samverkan, stärker förutsättningarna för kommunerna att utveckla arbetssätt och metoder och därigenom arbeta långsiktigt, kunskapsbaserat och samordnat med barn och ungas hälsa, utbildning och framtidstro.

Beredning

Utbildningschefsnärverket, Socialchefsnätverket och Kunskapsnodens styrgrupp har ställt sig bakom att en ansökan om medel lämnas in till Miljö- och regionutvecklingsnämnden för fortsatt utvecklingsarbete för att framtidsrusta barn och unga genom Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal.

Finansiering

Ansökan om medel för fortsatt finansiering lämnas in till Miljö- och regionutvecklingsnämnden inom Västra Götalandsregionen. Sökt finansiering för 2027-2028 är **4 000 000 kr** med medfinansiering från kommunalförbund och kommuner på motsvarande summa.

Medfinansieringen fördelas enligt följande:

Kontakfinansiering och Offentligt bidrag i annat än pengar	**Typ av finansiär**	**Belopp (kr)**
Fyrbodals kommunalförbund	Kommun/kommunalförbund	3 110 560
Kommuner i Fyrbodal (medfinansiering i tid)	Kommun/kommunalförbund	889 440
Summa		**4 000 000 kr**

Koppling till mål

Fyrbodals kommunalförbunds Verksamhetsplan 2026-2028:

Välfärdsutveckling

Delmål 1: Stark samverkan – samverkan, omvärldsbevakning och erfarenhetsutbyte mellan kommunerna och med samverkanspartners

Delmål 3: Utvecklande hälsofrämjande och tidiga insatser.

Kompetensförsörjning

Delmål 2: Livslång lärande

Regional utvecklingsstrategi 2021-2030; Kraftsamling Framtidsrusta barn och unga

Barn och unga i Västra Götaland ska ha de bästa för utsättningarna för en bra start i livet i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter. Framtidens samhälle byggs och består av dagens barn och unga. De ska känna att de är delaktiga i samhället, blir lyssnade på och kan påverka både sitt liv och samhället.

Handläggare av ärendet

Elisabeth Hansson
Strateg barn och unga och projektledare för Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal

Ansökan om projektstöd inom regional utveckling 2027-01-01--2028-12-31 för projektet Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal

Projekt: Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal

Projektnamn: Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal

Diarienummer:

Avsändare: Fyrbodals Kommunalförbund

Mottagare: Västra Götalandsregionen

Instruktioner

Här fyller du i ansökan om projektstöd till regionala utvecklingsprojekt. Innan du gör det är det viktigt att känna till följande:

Det är viktigt att ta del av Västra Götalandsregionens (VGR:s) bedömningskriterier, allmänna villkor och annan relevant information för att kunna skriva en bra ansökan. För att VGR ska kunna bedöma och bereda en ansökan ska alla uppgifter lämnas direkt i ansökan. Det ni skriver är det som beaktas inför beslut så hänvisa inte till eventuella bilagor förutom de som VGR efterfrågar. Information om vad ni behöver tänka på när ni planerar inför att ansöka om projektstöd inom regional utveckling finns samlad på VGR:s webbsida för projektstöd.

Västra Götalandsregionens webbsida för projektstöd (webbsida, öppnas i ny flik)

Innan du börjar fylla i ansökan ber vi dig att ta kontakt med en handläggare på VGR. Handläggaren hjälper dig att säkerställa att det projekt ni vill genomföra passar för VGR:s projektstöd inom regional utveckling.

Kontakta en handläggare inom aktuellt område (webbsida, öppnas i ny flik)

Den som skapat utkastet till ansökan sätts automatiskt som projektledare och är huvudansvarig för hantering av ansökan. Ni kan när som helst byta projektledare. Projektledaren kan bjuda in andra personer för att läsa och/eller skriva i utkastet till ansökan.

När ansökan ska skickas in till VGR krävs en elektronisk underskrift av firmatecknare. Firmatecknaren måste bjudas in till ansökan i e-tjänsten för att kunna signera den.

Bjud in andra personer till ansökan (inaktiv länk)

1. Uppgifter om projektet

Projektets namn: Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal

Projektperiod: 2027-01-01 - 2028-12-31

Eventuell kontaktperson på VGR: Karin Gertzén

2a. Uppgifter om sökande organisation

Utbetalning av medel kan endast ske till den sökandes juridiska person.

Den juridiska personen ska därför stå som ansvarig för det plus- eller bankgironummer som ni anger i ansökan.

Sökande organisation: Fyrbodals Kommunalförbund

Organisationsnummer: 222000-1776

Juridisk form: Kommunal verksamhet

Postadress: Box 305

Postnummer: 45118

Postort: Uddevalla

Telefon: 0522440820

Webbadress: www.fyrbodal.se

Bankgiro: 5434-3330

Ange om sökande organisation är momspliktig eller ej: Ja

2b. Kontaktpersoner hos sökande organisation

Kontaktperson

Som kontaktperson för projektet anges här den person som startat utkastet på ansökan och därmed är huvudansvarig för ansökan. Den personen får automatiskt rollen projektledare i e-tjänsten om projektet beviljas projektstöd från VGR. Ni kan när som helst ändra till en annan projektledare.

Namn på projektledare och kontaktperson: Lena Berit Elisabeth Hansson

E-post: elisabeth.hansson@fyrbodal.se

Telefon: 0708617992

Önskar ni byta projektledare görs det från sidan **Bjud in ny medlem.**
Gå till byte av projektledare (inaktiv länk)

Kontaktperson för ekonomi för projektet

Namn på kontaktperson för ekonomi hos sökande: Malin Norrman

E-post: malin.norrman@fyrbodal.se

Telefon: 0768641387

3. Uppgifter om medsökande organisationer

När ni planerar ert projekt och skriver ansökan till VGR, behöver ni ta reda på om projektets upplägg innebär att det finns medsökande organisation/er. I så fall ska uppgifter om de medsökande organisationerna lämnas här. Anledningen är att medsökande organisationer annars inte kan ta del av VGR:sstöd för att täcka kostnader som de bokför på projektet.

Detta projektupplägg kräver att ett samverkansavtal tecknas mellan sökande organisation och medsökande organisation/er och att avtalet ska godkännas av VGR senast vid projektets start.

Här finns en mall för samverkansavtal som ni gärna kan använda:

Mall för samverkansavtal (webbsida, öppnas i ny flik)

Ett projekt med medsökande organisationer som kräver ett samverkansavtal, kännetecknas av att både kriterium 1) och 2) är uppfyllda:

1. Fler organisationer än projektägaren ska delta i genomförandet och bokföra kostnader som ska täckas av projektets budget. Det vill säga; projektägaren är huvudsökande och kommer att fördela utbetalt stöd vidare till en eller flera medsökande organisationer. Alla som är parter i projektet ska delta i genomförandet och ta del av VGR:s stöd.
1. Samverkan mellan projektägare och medsökande part/er bidrar till ett mervärde för projektets förväntade resultat och måluppfyllelse som inte kan nås genom flera separata projekt.

Finns medsökande organisation/er?: Nej

4. Inriktning

Den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 har följande mål:

”Tillsammans gör vi Västra Götaland till föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.”

Strategin har fyra långsiktiga prioriteringar och tre tvärsektoriella kraftsamlingar. De långsiktiga prioriteringarna är Stärka innovationskraften, Bygga kompetens, Öka inkluderingen samt Knyta samman Västra Götaland. Kraftsamlingarna är Framtidsrusta barn och unga, Industrins gröna omställning samt Ökad robusthet genom samverkan i samhällsplanering.

VGR har antagit fyra program för hållbar omställning, ett för varje långsiktig prioritering. I dessa program beskrivs vilka insatsområden som VGR prioriterar inom strategins långsiktiga prioriteringar och kraftsamlingar.

På följande webbsidor finns mer information:

Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030 (webbsida, öppnas i ny flik)

VGR:s program för hållbar omställning (webbsida, öppnas i ny flik)

Inriktning långsiktiga prioriteringar: Öka inkluderingen – för stärkt tillit och sammanhållning

Inriktning kraftsamlingar (frivilligt): Framtidsrusta barn och unga

5. Analys av utmaningar och behov

Beskriv vilka samhällsutmaningar som gör att projektet behövs.

Viktigt! Förtydliga kopplingen till den regionala utvecklingsstrategin och VGR:s program (fråga 4).

Frågor att använda som stöd när ni planerar och beskriver ert projekt

- Varför behövs projektet?
- Vilken eller vilka samhällsutmaningar ska projektet bidra till att lösa?
- Hur ser aktuella utmaningar och behov ut i Västra Götaland och/eller hos verksamma aktörer i länet? Förklara och motivera varför ert projekt behövs ur ett regionalt utvecklingsperspektiv.
- Vilka behöver det ni ska göra? Beskriv vem eller vilka som har de behov som projektet ska möta.
- Vilka kunskapsunderlag och analyser styrker de behov och utmaningar som ni vill möta i projektet? Beskriv även vem eller vilka aktörer och/eller perspektiv som står bakom det kunskapsunderlaget eller den analysen.
- Kompletterar eller bygger ert projekt vidare på något annat projekt eller tidigare insatser?

Om ni svarar ja:

- På vilket sätt?
- Vilka stod bakom det projektet eller den insatsen?
- Hur ska ni ta vara på eventuella resultat och lärdomar från tidigare insatser?

Analys av utmaningar och behov

Regiongemensam nivå (A)

Att framtidsrusta barn och unga är avgörande för både individ och samhälle. När barn och unga ges stöd, verktyg och möjlighet att utvecklas stärks förutsättningarna för en god och jämlik hälsa, fullföljda studier, delaktighet i samhället och etablering i arbetslivet. Genom främjande och förebyggande insatser som stärker skydds- och friskfaktorer skapas bättre möjligheter för barn och unga att utvecklas och forma en hållbar framtid.

Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal är en del av det regiongemensamma arbetet att kraftsamla för att framtidsrusta barn och unga. Inom satsningen finns fyra delregionala kunskapsnoder som bidrar till att stärka kommunernas arbete genom kunskapsspridning, samverkan och gemensamt utvecklingsarbete. Kunskapsnoderna arbetar i nära samverkan och med gemensam planering (2026-2028). Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal beviljades medel för 2026. Denna ansökan avser fortsatt arbete för 2027–2028.

Utmaningarna kring barn och ungas livsvillkor är komplexa. Psykisk ohälsa, skolfrånvaro, social utsatthet, erfarenheter av våld och andra hinder påverkar många ungas möjligheter att lyckas i skolan och delta i samhällslivet. Skillnader mellan olika grupper av barn och unga visar på

behovet av långsiktiga, inkluderande och förebyggande insatser som stärker hälsa, lärande, motivation, relationer och framtidstro.

Erfarenheter från Kunskapsnodernas arbete under perioden 2022– 2024, 2025 och 2026 visar att de delregionala kunskapsnoderna spelar en viktig roll i att skapa struktur för samverkan mellan kommuner, Västra Götalandsregionen och andra aktörer. Arbetet har bidragit till ökad kunskapsspridning, kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte samt skapat bättre förutsättningar för likvärdig utveckling i länets kommuner.

Kunskapsnoderna har etablerats som en viktig kontaktyta för främjande av samverkan mellan kommunerna och med VGR. Genom att fortsätta utveckla denna struktur skapas möjlighet att ytterligare stärka samverkan med exempelvis civilsamhälle, vårdsamverkan och andra aktörer inom områden som psykisk hälsa, fullföljda studier och meningsfull fritid.

Kunskapsbanken fullfoljdastudier.se har blivit en viktig plattform, där noderna gemensamt bidrar till spridning av forskning, metoder, stödmaterial och erfarenheter. Även regiongemensamma erfarenhetsutbyten och kompetensutvecklingsinsatser har visat stort deltagande och positiva utvärderingar, vilket visar på ett fortsatt behov av gemensamma arenor för lärande och utveckling.

Fortsatt finansiering möjliggör att den etablerade samverkansstrukturen kan bibehållas och utvecklas. Syftet är inte att skapa en ny struktur utan att ta tillvara och vidareutveckla det arbete som byggts upp och skapa långsiktig genomförandekraft i det regiongemensamma arbetet att Framtidsrusta barn och unga.

Fyrbodals kommunalförbund

Fyrbodals kommunalförbund har genomfört en behovs- och prioriteringskartläggning inom samordningsuppdraget för den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention. Kartläggningen visar att barn och unga är det högst prioriterade området för kommunerna och att det finns ett fortsatt behov av samordnat och kunskapsbaserat stöd.

De behovsområden som identifierats handlar bland annat om att vidareutveckla arbetet för en trygg uppväxt för alla barn, stärka förskolans och skolans hälsofrämjande och förebyggande arbete, skapa likvärdiga möjligheter till lärande och utveckling, öka möjligheterna till en meningsfull fritid, främja en säker och hälsosam användning av digitala medier samt utveckla tidiga och samordnade insatser för barn och unga med psykisk ohälsa. Strategin och kartläggningen stärker inriktningen i det fortsatta arbetet.

Delregionala kunskapsområden (B)

Kunskapsnod Fyrbodal kommer att ta ett särskilt ansvar för två områden kopplat till ett 49-kommuners perspektiv: **psykisk hälsa och ungas aktörsskap** samt **våldspreventivt arbete i förskola och skola**. Inom dessa områden kommer kunskapsnoden att verka för spridning och

kompetensutveckling med utgångspunkt i det arbete som bedrivs delregionalt.

Psykisk hälsa och ungas aktörsskap grundas i kunskapen om skolan som en viktig arena för främjande och förebyggande insatser, men att även lyfta dessa frågor vidare utifrån forskning. Genom ökad kunskap om psykisk hälsa, levnadsvanor, digitalisering och strategier för att hantera livets utmaningar stärks barn och ungas förutsättningar att må bra och fullfölja sina studier.

Det våldspreventiva arbetet utgår från att en trygg uppväxtmiljö är en central skyddsfaktor för barns hälsa och utveckling. Familjecentral, förskola, skola och fritidshem har en viktig roll i att förebygga våld, stärka relationer och skapa trygga miljöer där barn och unga får möjlighet att lyckas.

Delregionala prioriteringar (C)

Kunskapsnod Fyrbodal kommer fortsatt att utveckla insatser utifrån medlemskommunernas gemensamma behov men olika förutsättningar, kopplat till de samhällsutmaningar som identifierats inom kraftsamlingen. Ett fortsatt fokus är att stödja utveckling på flera nivåer samt stärka samverkan mellan olika aktörer kring barn och unga. Arbetet är kopplat till Fyrbodals kommunalförbunds strategiska styrdokument och ambitionen att stärka barn och ungas förutsättningar för en trygg uppväxt, god hälsa, fullföljda studier och delaktighet i samhället.

De områden som vi kommer att verka inom är: psykisk hälsa, ungas aktörsskap, våldspreventivt arbete, stärkt föräldraskapsstöd, värdegrundsarbete, tidiga och samordnade insatser, motivation samt meningsfull fritid.

Omfattande reformer inom skola och socialtjänst ställer krav på kommunerna att utveckla arbetssätt och stärka samverkan. Under den pågående omställningen är det samtidigt viktigt att värna och utveckla det dagliga arbetet med barn och elever, med fokus på värdegrund, trygghet och välmående. Det blir viktigt att stärka hälsofrämjande och förebyggande arbete samt utveckla samverkan mellan skola, elevhälsa och socialtjänst inom ramen för tidiga samordnade insatser.

Det finns stora vinster i tidig upptäckt och samordnat stöd till barn och unga för både individ och verksamheter. Med utgångspunkt i pågående arbete med Backa barnet i Dalsland och andra former av tidiga samordnade insatser (TSI) kan Kunskapsnoden synliggöra erfarenheter, identifiera gemensamma utvecklingsbehov och främja lärande mellan Fyrbodals kommuner samt bidra till regional kunskapsspridning.

För att projektet ska stödja utveckling är koppling till kunskap och evidens av stor betydelse. Ett exempel är skolprogrammet *Det syns inte,* vars fortsatta implementering i Fyrbodal har stöd i den forskning som genomförts av forskare vid Karolinska Institutet. Resultaten visade bland

annat minskade symtom på nedstämdhet och ångest, ett sundare användande av sociala medier samt ökad användning av strategier för bättre fokus och minskad multitasking vid skolarbete. Eleverna använde även i högre grad strategier för att hantera negativa tankar och möta utmaningar. Flera av effekterna kvarstod vid uppföljning efter ett år, vilket talar för en möjlig långsiktig effekt.

En kartläggning av IM och KAA visar vikten av relationsskapande arbete, tidiga insatser och samordning för att stärka ungas möjlighet att lyckas i utbildning och etablera sig i samhället. Vi kommer arbeta aktivt för att synliggöra och sprida de arbetssätt och förutsättningar som personal och ungdomar beskrivit som givande och verksamma.

Utvärderingar av genomförda aktiviteter har visat att ungas röster, medverkan och delaktighet skapar stort värde och engagemang. Genom att bjuda in unga som medverkande omsätts barnrättsperspektivet i praktiken. Detta arbetssätt ska fortsatt vara prioriterat i projektet.

Kunskapsnodens bidrag till kommunerna är tillgång till kunskap och beprövade arbetssätt, minskat behov av att utveckla samma lösningar på flera håll, identifiering av gemensamma behov, ökad samsyn och samordning samt tillgång till nätverk och metod- och utvecklingsstöd vilket kan vara svårt att skapa lokalt.

6. Aktiviteter som projektet ska genomföra

Beskriv vad ni ska göra i projektet. Beskriv aktiviteterna och använd gärna tabellen i fråga 10 som komplement. Där kan ni skapa en tidplan och om möjligt ange planerat start- och slutdatum för aktiviteterna.

Viktigt! Förtydliga särskilt hur aktiviteterna bidrar till de resultat ni vill uppnå (fråga 7).

Frågor att använda som stöd när ni planerar och beskriver ert projekt

- Vilka aktiviteter planerar ni inom projektet? Om flera aktörer samverkar ska aktiviteterna spegla detta.
- Vilka arbetssätt eller metoder ska ni använda?
- Vilken är er primära målgrupp? Vilken eller vilka är era sekundära målgrupper?
- På vilket sätt har ni tänkt engagera era målgrupper i projektets aktiviteter? Hur ska målgrupperna kunna ta del av projektet?
- Hur kan aktiviteterna leda till de resultat som ni beskriver i fråga 7? Finns det någon beprövad kunskap som stödjer ert val av aktiviteter?
- Hur planerar ni att kommunicera ut och sprida projektets resultat? Beskriv särskilt den typ av spridning som bidrar till att projektets resultat kan tas tillvara och användas av andra än projektets deltagare.
- Hur ska ni utforma aktiviteterna för att ta hänsyn till jämställdhet, mångfald och för att underlätta för personer med funktionsnedsättning?
- Hur ska ni utforma aktiviteterna för att begränsa miljö- och klimatpåverkan?

Aktiviteter som projektet ska genomföra

Regiongemensamma aktiviteter (A)

1. Från samverkan till samarbetsstruktur
Kunskapsnoderna har sedan tidigare ett nära samarbete, som nu kommer att utvecklas till en högre grad av samverkan, ett samskapande och i vissa frågor en samhandling. Detta för att verka för en långsiktig infrastruktur i arbetet med barn- och unga. I arbetet används SAM-trappan (bilaga) som metod för att utveckla samverkan, tydliggöra roller och skapa gemensam förståelse. Fortsätta bidra i arbetet med att stödja VGR:s insatser och samverka med andra relevanta aktörer.

2. Skapa arenor för yrkesverksamma inom regionen
Växla upp arbetet genom att erbjuda yrkesverksamma inom de specifika kunskapsområdena för respektive nod arenor för erfarenhetsutbyte, inspiration och kunskapspåfyllnad.

3. Genomföra kartläggningar/förstudier
Genom omvärldsbevakning och behovsinventering genomföra kartläggningar/förstudier ur ett 49-kommunersperspektiv, där det finns behov av att bygga kunskap inom kraftsamlingen.

4. Paketera och sprida kunskap, metoder och lärande exempel

De fyra kunskapsnoderna kommer tillsammans paketera och sprida kunskap, metoder och lärande exempel, där fullfoljdastudier.se fortsatt kommer vara en gemensam och central plattform för spridning.

5. Bedriva kompetens- och metodutveckling
Genom identifierade behov och kunskap extraherad från bland annat kartläggningar genomföra olika kompetenshöjande insatser och skapa verksamhetsnära metodmaterial inom olika områden.

6. Initiera gemensamt utvecklingsprojekt
Utifrån identifierade behov och efterfrågan initiera gemensamt utvecklingsprojekt inom ramen för kraftsamlingen med ett regionalt perspektiv.

Specifika delregionala kunskapsområden (B)

Fyrbodals kunskapsnod tar ett särskilt ansvar inom **psykisk hälsa och ungas aktörsskap** samt **våldspreventivt arbete i förskola och skola**. Inom dessa områden verkar vi som delregional motor för kunskapsspridning och kompetensutveckling i ett 49-kommunersperspektiv med utgångspunkt i det arbetet som bedrivs inom Fyrbodalsregionen.

Delregionala aktiviteter (C)

Kunskapsnodenbarn och unga Fyrbodal planerar och genomför aktiviteterna i nära samverkan med verksamheten Hälsokällan.

Psykisk hälsa och ungas aktörsskap

- Implementering och spridning av lärverktyget och skolprogrammet *Det syns inte* samt den nya programdelen *Junior*
- Lyfta upp ungas perspektiv och aktörsskap, perspektiv på skärmhälsa och fler metoder i arbetet med psykisk hälsa
- Utveckla samverkan med forskare på Högskolan Väst

Våldspreventivt arbete i förskola och skola

- Sprida och verka för användning av digital plattform, handbok och nytt utvecklingsarbete från projekt *En uppväxt fri från våld*
- Kompetensutveckling kring våldspreventivt arbete och våld online och offline (från tidiga åldrar)

Stärkt föräldraskapsstöd

- Stöd och kompetensutveckling till familjecentralernas tvärsektoriella arbete
- Bibehålla och vidareutveckla den befintliga infrastrukturen för utbildning av och stöd till föräldragruppledare

- Stödja kommunerna i att utveckla ett lättillgängligt, samordnat och kunskapsbaserat föräldraskapsstöd i linje med den nationella strategin för föräldraskapsstöd

Kunskap- och processtöd för skola/elevhälsa och tidiga samordnade insatser

- Processtöd i skolans uppdrag inom trygghet och studiero, att utveckla elevers tillgång till stöd och att främja psykisk hälsa.
- Processtöd och forum för att stärka, utveckla och sprida samverkansformer och metoder som skolsociala team, sspf och Backa Barnet

- Bidra till implementering av kunskapsbaserade arbetssätt som kan tillämpas och upprätthållas i verksamheterna över tid

Motivation och meningsfull fritid

- Samordna nätverk för KAA samt synliggöra och sprida kunskaper och erfarenheter utifrån genomförd kartläggning av IM och KAA.
- Bidra till utveckling och spridning av koncept Yrkesambassadörer för studiemotivation och möte med arbetslivet
- Samordna nätverk och kompetensutveckling kring ungas meningsfulla fritid

7. Resultat av projektet

Beskriv vilka resultat ni förväntar er att nå under projektet, det vill säga inom projektperioden.

Använd även tabellen i fråga 11 som komplement. Där ska ni ange minst en indikator som ni ska använda för att mäta resultatet av ert projekt.

Viktigt!

- Beskriv om möjligt förväntade resultat för olika områden – till exempel resultat i projektorganisationen, hos de deltagande aktörerna, hos målgrupperna (primär, sekundär) och i samhället.
- Koppla samman förväntade resultat med era planerade aktiviteter (fråga 6).
- De förväntade resultaten ska bidra till de effekter som projektet förväntas ge, både på kort och på lång sikt (fråga 8).

Frågor att använda som stöd när ni planerar och beskriver ert projekt

- Vilka resultat förväntar ni er av projektet?
- Hur planerar ni att inom projektet följa upp om resultaten nås eller inte?

Resultat av projektet

Resultat av projektet
Samverkan mellan kunskapsnoderna har utvecklats till ett nära samarbete och det har lagts en gemensam planering för år 2026-2028. Därav är de gemensamma skrivningarna samma under resultat och effekter, men under indikationer skiljer sig ansökningarna åt då Fyrbodals skrivningar gällande antal är anpassade till en 2-årig ansökan.

Regiongemensamma resultat inom de specifika delregionala kunskapsområdena
(A & B)
1. Från samverkan till samarbetsstruktur
Förväntade resultat:

- Samverkan mellan kunskapsnoderna har fördjupats till en samarbetsstruktur.
- Gemensamma och samplanerade insatser har genomförts.

2. Skapa arenor för yrkesverksamma inom regionen
Förväntade resultat:

- Identifierat områden och professioner i behov av utbyte för att stärka yrkesutövandet.
- Genomförda arenor med yrkesverksamma som gett erfarenhetsutbyte, kunskapspåfyllnad och relevant omvärldsbevakning.

3. Genomföra kartläggningar/förstudier
Förväntade resultat:

- Genomförda kartläggningar/förstudier ur ett 49-kommunersperspektiv.
- Identifierat behov och utvecklingsområden.

4. Paketera och sprida kunskap, metoder och lärande exempel
Förväntade resultat:

- Kunskapsnoderna förvaltar, driver och utvecklar plattformen.
- Verksamhetsnära personal från hela regionen besöker plattformen och använder dess innehåll.
- Kunskapsnoderna har vidareutvecklat sina arbetssätt för samarbete och produktion av innehåll samt spridning till relevanta målgrupper på ett mer resurseffektivt sätt.

5. Bedriva kompetens- och metodutveckling
Förväntade resultat:

- Genomfört kompetenshöjande insatser inom identifierade behovsområden.
- Skapat metodmaterial för verksamhetsnära personal.

6. Initiera gemensamt utvecklingsprojekt
Förväntade resultat:
Startat ett gemensamt utvecklingsprojekt.

7. Psykisk hälsa och ungas aktörsskap (B/C)
Förväntade resultat:

- Spridning och implementering av lärverktyg för psykisk hälsa och studiefokus i skolor i Fyrbodal
- Genomförda aktiviteter som gett erfarenhetsutbyten, kunskapspåfyllnad och ökad kompetens hos kommuner och skolor från de fyra delregionerna.

8. Våldspreventivt arbete i förskola och skola (B/C)
Förväntade resultat:

- Metoder och arbetssätt har spridits och gett ökad kompetens hos kommuner, förskolor och skolor från de fyra delregionerna.
- Den digitala plattformen och handboken har bidragit till tillgänglighet och gett kunskapspåfyllnad för professionella inom området från de fyra delregionerna.

Delregionala resultat inom prioriterade aktiviteter (C)
Förväntade resultat:
Stärkt föräldraskapsstöd

- Stärkt föräldraskapsstöd i kommunerna genom fortsatta gruppledarutbildningar och stöd för att erbjuda kunskapsbaserat och samordnat föräldraskapsstöd under hela uppväxten

- Erfarenhetsutbyte och kunskapspåfyllnad hos familjecentralerna och samverkande aktörer

Kunskap- och processstöd för skola/elevhälsa och tidiga samordnade insatser

- Spridning av kunskap och erfarenheter mellan kommunerna i Fyrbodal för att främja gemensamt lärande och utveckling av arbetssätt kopplat till främjande och förebyggande arbete samt tidiga insatser.

Motivation och meningsfull fritid

- Främja processer och arbetssätt som skapar förutsättningar för ungas delaktighet, motivation och vägar till utbildning och arbetsliv.
- Genomförda nätverksträffar för meningsfull fritid.
- Genomförda mötesforum som gett erfarenhetsutbyten, kunskapspåfyllnad och ökad kompetens hos kommuner och andra aktuella aktörer kopplat till t ex IM och KAA.

8. Effekter på kort respektive lång sikt som projektet förväntas bidra till

Beskriv vilka effekter ni förväntar er, det vill säga vilka effekter ni tänker att projektet ska bidra till.

Viktigt! De effekter som projektet ska bidra till ska utgå från de behov och utmaningar som ni beskriver i fråga 5.

Frågor att använda som stöd när ni planerar och beskriver ert projekt.

- Vilka effekter ska projektet bidra till på kortare sikt? Kortare sikt innebär här cirka 1–3 år efter att projektet är avslutat.
- Vilka effekter ska projektet bidra till på längre sikt? Längre sikt innebär här mer än 3 år efter att projektet är avslutat.
- Vilken målgrupp eller vilka målgrupper har nytta av projektets effekter?
- På vilket sätt är projektets effekter kopplade till de behov och utmaningar som ni beskriver i fråga 5?
- Är det något specifikt område i Västra Götaland eller någon specifik bransch som har nytta av effekterna?
- Vilka effekter kan projektet ge vad gäller jämställdhet, mångfald och/eller att underlätta för personer med funktionsnedsättningar?
- Vilka bestående effekter kan projektet ge vad gäller miljö- och/eller klimatomställning?

Effekter på kort respektive lång sikt som projektet förväntas bidra till

Effekter på kort respektive lång sikt som projektet förväntas bidra till
Regiongemensamma effekter inom de specifika delregionala kunskapsområdena
(A & B)
1. Från samarbete till samverkansstruktur
Effekter, kort sikt:

- Uppdaterat och stärkt partnerskap mellan kunskapsnoderna
- Ökad genomförandekraft sett till genomförda aktiviteter ur ett regionalt perspektiv
- Ett gemensamt samarbete för ökad effektivisering avseende planering, genomförande och spridning av insatser

Effekter, lång sikt:

- Regionalt samarbete mellan delregionerna har skapat en hållbar infrastruktur i arbetet med barn och unga
- Ökad regional likvärdighet

2. Skapa arenor för yrkesverksamma inom regionen
Effekter, kort sikt:
Nytta för professionernas yrkesutövande, för berörd verksamhet och nyttan av att träffa andra inom samma profession från andra delregioner
Samarbetet har lett till ökad effektivisering avseende planering och genomförande av arenor för yrkesverksamma

Effekter, lång sikt:
Genomförda arenor för yrkesverksamma utgör en grogrund för identifiering av faktiska behov som kan omsättas till förstudier och gemensamma projekt ur ett regionalt perspektiv
Ökad likvärdighet i regionen

3. Genomföra Kartläggningar/förstudier
Effekter, kort sikt:

- Ökad kunskap om kommunernas nuläge ur ett regionalt perspektiv
- Identifierat områden där kunskapsnoderna kan utveckla kunskap för att öka kommunernas kompetens och genomförandekraft

Effekter, lång sikt:

- En etablerad struktur för att effektivt få en samlad regional bild och kunna omsätta det i kompetenshöjande insatser
- Ökad kunskap och kompetens i behovsinventering och analys till nytta för kommunerna
- Kommunerna står bättre rustade i sitt arbete med barn och unga

4. Paketera och sprida kunskap, metoder och lärande exempel
Effekter, kort sikt:

- Förhöjd kunskap för verksamhetsnära personal
- Ökad tillgång till material, metoder och forskning
- Ökad regional geografisk spridning bland kunskapsbankens unika besökare

Effekter, lång sikt:

- Ökad kunskap i de verksamheter som arbetar nära målgruppen barn och unga
- Ökad likvärdighet utifrån ett regionalt perspektiv

5. Bedriva kompetens- och metodutveckling
Effekter, kort sikt:

- Ökad kunskap och kompetens i kommunerna utifrån identifierade behov
- Ett samarbete har lett till ökad effektivisering av planering och genomförande av kompetenshöjande insatser

Effekter, lång sikt:

- Ett mer kvalitetssäkrat arbete som bygger på vetenskaplig grund och beprövade erfarenheter
- Ökad regional likvärdighet

6. Initiera gemensamt utvecklingsprojekt
Effekter, kort sikt:

- Potentiellt genomförande av gemensamt utvecklingsprojekt

- Kunskapsnoderna nyttjas som en hävstång för uppväxling av medel och utvecklingsarbete

Effekter, lång sikt:

- Den långsiktiga och hållbara infrastrukturen i arbetet med barn och unga har stärkts
- Ökad regional likvärdighet

7. Psykisk hälsa och ungas aktörsskap (B/C)

- Stärkt samverkan mellan elevhälsa och andra skolprofessioner
- Implementering av ett gemensamt och strategiskt arbetssätt för att främja psykisk hälsa hos barn och unga
- Ökad kunskap kring arbetssätt och metoder kopplat till området
- Ökad agens hos barn och unga i kommunerna

8. Våldspreventivt arbete i förskola och skola (B/C)

- Ökad tillgänglighet till metoder och arbetssätt
- Ökad kompetens att integrera våldspreventivt arbete i likabehandlingsplan och värdegrundsarbete
- Färre barn och unga som utsätts för våld i sin vardag utifrån en stärkt förmåga att agera tidigt

Delregionala effekter (C)
Stärkt föräldraskapsstöd

- Professionella har stärkts i sin förmåga att möta föräldrar och skapa delaktighet och samverkan
- Ökad tillgång till föräldraskapsstöd i kommunerna

Kunskap- och processtöd för skola/elevhälsa och tidiga samordnade insatser

- Stärkt samverkan mellan skola och socialtjänst
- Bättre förutsättning för tidig upptäckt och stöd

Motivation och meningsfull fritid

- Ökad samverkan mellan kommuner, förbund och andra aktörer
- Ökade förutsättningar för likvärdighet
- Ökad motivation, framtidstro och möjlighet till meningsfull fritid

9. Organisation och projektledning

Beskriv hur projektet ska ledas, organiseras och vilka aktörer som deltar.

Det handlar dels om att få till ett optimalt genomförande, dels om att skapa en grund för att era resultat ska bli långsiktiga och kunna leva vidare av egen kraft.

Frågor att använda som stöd när ni planerar och beskriver ert projekt

- Hur ser projektets organisation och ledning ut?
- Vilka kompetenser och aktörer deltar i projektet?
- Hur fördelas roller, ansvar och medfinansiering?
- Hur ska ni se till att målgruppen eller målgrupperna representeras i projektet?
- Hur beaktar ni perspektiven jämställdhet och mångfald och att projektets genomförande organiseras för att underlätta för personer med funktionsnedsättning?
- Hur ska ni organisera projektets genomförande för att begränsa påverkan på miljö och klimat?
- Hur planerar ni att organisera och genomföra arbetet så att lärdomar, samarbeten och andra resultat har förutsättning att bli långsiktiga och kan leva vidare av egen kraft när projektet är slut? Det kan vara både hos oss, andra och i samhället.

Organisation och projektledning

Organisation och projektledning
Styrgrupp
Gruppen består av representanter från centrala nätverk: utbildningschefer, socialchef, IFO-chef, kommundirektör, ansvarig för vuxenutbildning samt folkhälsostrateg, fördelat geografiskt mellan kommuner i Fyrbodal, samt avdelningschef för Välfärdsutveckling på förbundet. Styrgruppen leder projektet utifrån syfte och mål, godkänner styrande dokument, beslutar om större ändringar och avvikelser, stöttar och arbetsleder projektledare samt godkänner slutrapport och har ett övergripande ansvar för implementeringsarbetet. Gruppen träffas kontinuerligt, fyra gånger per år, och verkar aktivt för projektets genomslag i sina respektive verksamheter och nätverk.

Samverkansforum
Utvecklingsforum Barn och unga är ett samverkansforum inom Vårdsamverkan med syfte att mötas kring målgruppens behov, skapa förståelse för varandras uppdrag och stärka samverkan och samordning. I Utvecklingsforum ingår chefer inom elevhälsa, IFO, BUP, barn- och ungdomsmedicin, ungdomsmottagning, habilitering, UPH och tandvård. Projektledare ingår som representant i forumet och får därigenom en dialog- och samverkansyta.

Projektledare
Driver projektet från beställning till leverans, tar fram och följer upp projektplan (och andra styrdokument) utifrån ansökan och direktiv samt tar fram lägesrapporter och slutrapport. Ansvarar för att aktiviteter genomförs och är föredragande i styrgruppen. Projektledare arbetsleds av

avdelningschef för välfärdsutveckling, vilka tillsammans, driver förankring och spridning av projektets resultat.

Arbetsgrupp
Gruppen består av strateg som även är projektledare, utvecklingsledare med god kompetens inom de olika fokusområdena samt kommunikatör. För planering och genomförande finns ett nära samarbete med personalen i verksamheten Hälsokällan. Till arbetsgruppen kopplas ekonom samt medarbetare från från förbundets olika avdelningar vid samverkan. Till gruppen kopplas även avdelningschef för välfärdsutveckling, som har regelbundna avstämningar med både projektgrupp och projektledaren, samt med chefer från övriga förbund och från VGR.

Kunskapsnodens roll är att:
- fungera som motor och stöd för kommunernas eget kapacitetsbyggande i arbetet med att framtidsrusta barn och unga och fullföljda studier.
- främja samarbete mellan kommuner, delregioner och region samt med civilsamhälle och näringsliv för att öka tvärsektoriell samverkan.
- vara till kommunal nytta och skapa mervärde för verksamheterna och det lokala arbetet.

Medfinansiering
Medfinansieringen kommer bestå av medel från kommunalförbundet samt arbetstid som utförs av medarbetare inom kommunerna kopplat till nätverk och satsningar.

Målgruppens medverkan
Lokala och regionala verksamheter bjuds in för att medverka i aktiviteter, vilket lyfter fram verksamheternas arbete som goda exempel för andra att inspireras av. Barn och ungas egna perspektiv kommer in som en del i utvecklingsarbetet, både genom medverkan men även indirekt genom att förmedlas av professionella deltagare.

Jämställdhet, mångfald och funktionsnedsättning
Projektet bidrar till en jämlik skola- och fritid, och stärker därmed förutsättningarna för jämställdhet, mångfald och för barn och unga med funktionsvariation att rustas för framtiden på lika villkor.

Miljö- och klimatpåverkan
Projektet arbetar för att använda kollektivtrafik i samband med resande och att arrangera seminarier, arbets- och informationsmöten digitalt.

10. Valfritt: Tid- och aktivitetsplan för projektet

Här finns möjlighet att ange start- och slutdatum för de aktiviteter ni planerar i projektet. Tidplanen är tänkt som ett komplement till fråga 6: Aktiviteter som projektet ska genomföra

Fyll i en aktivitet per rad, om det bidrar till er beskrivning av projektet och dess tidplan, men beskriv aktiviteterna mer i detalj i fråga 6.

Aktiviteter

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum

11. Indikatorer

Beskriv projektets mätbara förväntade resultat i form av minst en indikator.

- Indikatorerna ska motsvara de resultat som ni har beskrivit i fråga 7: Resultat av projektet.
- Ni kan välja egna indikatorer eller använda de som finns listade nedan.
- När ni slutredovisar projektet ska ni ange utfallet av de indikatorer ni valt.
- Om möjligt: Fördela indikatorerna på kvinnor, män respektive annat.

Viktigt! Vid begäran från VGR ska ni ska kunna redovisa namnet på de personer, organisationer eller företag som ingår i utfallet av indikatorerna.

Egna indikatorer

Här kan du lägga till egna indikatorer som följer med ansökan.

Skapa arenor för yrkesverksamma inom regionen

* Gemensamt genomförda arenor för yrkesverksamma * Representation från alla delregioner under genomförandet av arenor * Minst 75 % av deltagarna har upplevt nytta för det egna yrkesutövandet, nytta för berörd verksamhet samt nytta av att träffa andra yrkesverksamma inom samma arbetsområde

Förväntat totalt antal: 14

Genomförda kartläggningar / förstudier

Genomförda kartläggningar/förstudier

Förväntat totalt antal: 4

Paketera och sprida kunskap, metoder och lärande exempel

* Antal publicerade material i kunskapsbanken från delregionerna samt från Västra Götalandsregionen * Ökat antal unika besökare i kunskapsbanken * Ökad regional geografisk spridning bland kunskapsbankens unika besökare

Förväntat totalt antal: 20

Bedriva kompetens- och metodutveckling

* Kompetens- och metodutvecklingsaktiviteter inom kommuner i alla delregioner * Antal utvecklade metodmaterial

Förväntat totalt antal: 6

Initiera gemensamt utvecklingsprojekt

Antal startade gemensamma utvecklingsprojekt

Förväntat totalt antal: 1

Psykisk hälsa och ungas aktörsskap

Antal skolor/enheter som implementerat skolprogrammet Det syns inte i Fyrbodal

Förväntat totalt antal: 35

Våldspreventivt arbete i förskola och skola

Antal besökare på den digitala plattformen

Förväntat totalt antal: 1000

Stärkt föräldraskapsstöd

Antal nyutbildade gruppledare inom ABC 1-18 år samt "Att möta föräldrar i grupp"

Förväntat totalt antal: 100

Motivation och meningsfull fritid

Antal nätverksträffar och andra forum

Förväntat totalt antal: 6

Kunskaps- och processtöd för skola/elevhälsa och tidiga samordnade insatser

Antal deltagare som upplevt nytta av genomförda insatser (%)

Förväntat totalt antal: 75

12. Sammanfattning av projektet

Viktigt! Sammanfattningen kan komma att publiceras externt.

Sammanfattning av projektet på svenska

Projektet är en fortsättning på pågående projekt och syftar till att framtidsrusta barn och unga i Västra Götaland. Kunskapsnod Fyrbodal verkar tillsammans med övriga kunskapsnoder och VGR, genom en långsiktig och hållbar samverkansstruktur, för att stärka barn och ungas förutsättningar för goda uppväxtvillkor, utveckling och resiliens. Genom kompetenshöjning hos de vuxna som arbetar nära barn och unga och ökad spridning av främjande och förbyggande arbetssätt skapa likvärdiga möjligheter för alla barn och unga och att värna barns rättigheter. Kunskapsnod barn och unga Fyrbodal tar fortsatt ansvar för områdena (1) psykisk hälsa och ungas aktörsskap, (2) våldspreventivt arbete i förskola och skola, (3) stärkt föräldraskapsstöd, (4) kunskaps- och processtöd för skola/elevhälsa och tidiga samordnade insatser samt (5) motivation och meningsfull fritid. Genom kartläggning, kunskapsspridning och kompetensutveckling stärks kommunernas kapacitet och kraften hos viktiga vuxna i Västra Götaland.

Sammanfattning av projektet på engelska, valfritt

The project aims to future-proof children and young people in Västra Götaland. Kunskapsnod Fyrbodal, together with the other knowledge nodes and Region Västra Götaland (VGR), will contribute to strengthen children’s and young people’s conditions for positive childhood experiences, development and resilience.

By strengthening the skills of professionals and promoting health-promoting and preventive approaches, the project aims to create equal opportunities and safeguard childrens/youths rights.

Fyrbodal will focus on five areas: (1) mental health and young people´s agency; (2) violence prevention in preschools and schools; (3) strengthened parenting support; (4) knowledge and development support for schools and student health services, including early coordinated interventions and (5) motivation and meaningful leisure activities.

Through mapping, knowledge sharing and capacity building, the project will strengthen municipalities’ capacity and empower key adults across Västra Götaland.

13. Beräkningsunderlag till projektbudget

Här ska du beskriva projektets kostnader genom att fylla i ett beräkningsunderlag.

Ta hjälp av anvisningarna i

Vägledning om projektekonomi vid ansökan om projektstöd (Webbsidan öppnas i ny flik)

Huvudregeln är att endast kostnader som uppkommer i projektverksamheten godkänns som stödberättigande. När ansökan handläggs av VGR bedöms projektets kostnadseffektivitet.

Kostnaderna ska

- vara nödvändiga för projektets genomförande,
- ha uppkommit under den period beslutet om stöd omfattar,
- avse de aktiviteter som beslutet om stöd omfattar,
- vara bokförda inom projektperioden och
- vara betalda senast till slutredovisning av projektet, som ska ske inom två månader från projektets slutdatum.

Om ni tidigare i ansökan angivit att projektet har medsökande organisationer, ska ni fylla i ett beräkningsunderlag för sökande organisation och ett för varje medsökande organisation.

Sökande organisation Fyrbodals Kommunalförbund

Lönekostnader

Ange lönekostnader för personer som är anställda hos organisationen och som ska delta direkt i projektarbetet. Lönen ska motsvara den anställdes faktiska lön och inkludera sociala avgifter, pension och försäkringar, det vill säga lönebikostnader enligt kollektivavtal.

Vid månadslön

Ange roll eller funktion i projektet	**Månadslön inkl lönebikostnader**	**Arbetstid i procent (%)**	**Antal månader**	**Belopp (kronor)**
Projektledare	73 500	100	24	1 764 000
Utvecklingsledare	72 500	100	24	1 740 000
Summa egen personal månadslön				**3 504 000**

Vid timlön

Ange roll eller funktion i projektet	**Timlön inkl lönekostnader**	**Antal timmar per månad**	**Antal månader**	**Belopp (kronor)**
Avdelningschef	780	14	24	262 080
Ekonom	489	14	24	164 304
Kommunikatör	440	30	24	316 800
Summa egen personal timlön				**743 184**

Summa lönekostnad egen personal	**4 247 184**

Overheadkostnader

Overheadkostnader – eller indirekta kostnader – omfattar allmänna omkostnader som inte uppkommer som en omedelbar följd av projektet men som ändå kan relateras till de direkta kostnaderna för att genomföra projektet. Det omfattar exempelvis kostnader för kontorslokaler, telefoni, it-stöd, administration, försäkringar med mera.

VGR godtar påslag för overheadkostnader enligt fullkostnadsprincipen. Beräkningsmodell som utgör underlag för fullkostnadsprincipen ska skickas in i samband med ansökan och måste godkännas av VGR för att gälla i projektet.

Beskrivning av overheadkostnader	**Belopp (kronor)**
Kontorslokaler, telefoni, IT-stöd och administration	667 376
Summa overheadkostnader	**667 376**

Externa tjänster

Externa tjänster kan exempelvis vara konsulter, föreläsare, köp av utvärdering eller uppföljning, konferensavgifter eller annan extern expertis som krävs för att genomföra projektet. Observera att krav på upphandling enligt lagen om offentlig upphandling eller ett upphandlingsliknande förfarande kan vara aktuellt för detta kostnadsslag.

Beskriv de externa tjänster som ska köpas in, en tjänst per rad	**Antal timmar**	**Timkostnad**	**Belopp (kronor)**
Föreläsare/utbildare	200	3 000	600 000
Metodstöd skolprogram "Det syns inte"	80	1 600	128 000
Samverkan med forskare	100	1 000	100 000
Summa externa tjänster			**828 000**

Resekostnader

Resekostnader kan exempelvis vara biljetter, hyra av fordon eller logi i samband med resa inom projektet.

Beskriv planerade resekostnader, en per rad	**Belopp (kronor)**
Resor och logi	55 000
Summa resekostnader	**55 000**

Lokalkostnader

Lokalkostnader omfattar interna eller externa lokaler som projektet behöver disponera under projektperioden och som har direkt koppling till projektets aktiviteter. Det kan exempelvis vara lokalhyra vid olika former av möten.

Kostnader för kontorslokaler täcks vanligtvis in under overheadkostnader.

Beskriv lokalkostnaderna, en per rad	**Belopp (kronor)**
Summa lokalkostnader	**0**

Investeringar

I undantagsfall kan projekt få stöd för investeringar om dessa är nödvändiga för projektets genomförande. Det kan vara exempelvis maskiner, utrustning, inventarier eller byggnader med mera. För att något ska räknas som investering ska det vara kopplat till projektet och avsett för stadigvarande bruk – det vill säga inte av karaktären förbrukningsinventarier.

Beskriv investeringarna, en per rad	**Belopp (kronor)**
Summa investeringar	**0**

Övriga kostnader

Övriga kostnader kan exempelvis vara kostnader för marknadsföring, material, litteratur, kommunikation, licenser, annonsering, extern representation, möteskostnader med mera som behövs för att genomföra

projektet.

Beskriv en övrig kostnad per rad	**Belopp (kronor)**
Information, PR, annonser och litteratur	21 000
Möteskostnader och konferenser	400 000
Medfinansiering av skolors licenser inom skolprogram "Det syns inte" (Bilaga: Plan medfinansiering)	892 000
Summa övriga kostnader	**1 313 000**

Offentligt bidrag i annat än pengar

Offentligt bidrag i annat än pengar är kostnader i projektet som inte betalas av sökande organisation eller medsökande samverkanspart, utan som tillförs projektet på annat sätt av offentliga organisationer. Det kan till exempel vara en arbetsinsats som ska utföras av offentligt anställd personal eller att en offentlig organisation står för lokaler, material, utrustning, maskiner eller liknande i projektet.

Lönen ska motsvara respektive persons faktiska lön hos sin arbetsgivare inklusive lönebikostnader.

Vid månadslön

Vid månadslön, fyll i organisationens namn	**Typ av finansiär**	**Månadslön inkl lönebikostnader**	**Arbetstid i procent (%)**	**Antal månader**	**Belopp (kronor)**
Summa					**0**

Vid timlön

Vid timlön, fyll i organisationens namn	**Typ av finansiär**	**Timlön inkl lönebikostnader**	**Antal timmar per månad**	**Antal månader**	**Belopp (kronor)**
Medlemskommuner	Kommun/kommunalförbund	436	85	24	889 440
Summa					**889 440**

Vid annan kostnad än lön

Vid annan kostnad än lön, fyll i organisationens namn	**Typ av finansiär**	**Beskrivning av kostnad**	**Belopp (kronor)**
Summa			**0**

Summa offentligt bidrag i annat än pengar	889 440

Privat bidrag i annat än pengar

Privat bidrag i annat än pengar är kostnader i projektet som inte betalas av sökande organisation eller medsökande samverkanspart, utan som tillförs projektet på annat sätt av privata aktörer. Det kan till exempel vara:
arbetsinsats som ska utföras av privat anställd personal. Då ska lönen motsvara respektive persons faktiska lön hos sin arbetsgivare inklusive lönebikostnader.
privat obetalt arbete, det vill säga nedlagd tid från deltagande företag eller ideellt arbete som utförs av privatpersoner eller organisationer inom privat sektor. Obetalt arbete/ideellt arbete värderas till högst 330 kronor per timme.
att en privat aktör står för lokaler, material, utrustning, maskiner eller liknande i projektet.

Vid månadslön

Vid månadslön, fyll i organisationens namn	Typ av finansiär	Månadslön inkl lönebikostnader	Arbetstid i procent (%)	Antal månader	Belopp (kronor)
Summa					**0**

Vid timlön

Vid timlön, fyll i organisationens namn	Typ av finansiär	Timlön inkl lönebikostnader eller 330 kr/timme	Antal timmar per månad	Antal månader	Belopp (kronor)
Summa					**0**

Vid annan kostnad än lön

Vid annan kostnad än lön, fyll i organisationens namn	Typ av finansiär	Beskrivning av kostnad	Belopp (kronor)
Summa			**0**

Summa privat bidrag i annat än pengar	0

Totala kostnader sökande organisation	8 000 000

14. Kostnader

Här visas en sammanställning av projektets kostnader baserat på beräkningsunderlaget under fråga 13.

Sökande organisation Fyrbodals Kommunalförbund

Kostnadsslag	**Belopp (kronor)**
Lönekostnader	4 247 184
Overheadkostnader	667 376
Externa tjänster	828 000
Resekostnader	55 000
Lokalkostnader	0
Investeringar	0
Övriga kostnader	1 313 000
Offentliga bidrag i annat än pengar, kostnad	889 440
Privat bidrag i annat än pengar, kostnad	0
Totala kostnader	**8 000 000**

15. Finansiering

Ange här det belopp ni söker från Västra Götalandsregionen. Redovisa även de medel som andra finansiärer, såväl offentliga som privata, planerar att bidra med för att täcka de kostnader som specificeras under fråga 14. Kostnader.

- Finansieringen redovisas utifrån om det är kontant finansiering eller bidrag i annat än pengar. Beloppen för bidrag i annat än pengar ska överensstämma med motsvarande kostnad och hämtas automatiskt från 13. Beräkningsunderlag.
- Medfinansiering från den egna organisationen - såväl i tid som pengar - ska tas upp som kontant finansiering.
- I posten kontantfinansiering redovisas även eventuella förväntade projektintäkter, till exempel deltagaravgifter.
- Vid samverkansprojekt med samverkansavtal mellan sökande organisation och medsökande organisation/er och där parterna själva medfinansierar projektet, ska alltid dessa medel redovisas som kontant finansiering.
- Summan för total finansiering ska vara lika stor som summan för totala kostnader, annars kan ansökan inte skickas in.

Kontantfinansiering

Ange sökt finansiering från Västra Götalandsregionen	**Belopp (kronor)**
Västra Götalandsregionen, MRU	4 000 000

Ange kontant finansiering från den egna och andra organisationer.

Kontantfinansiering, ange en organisation per rad	**Typ av finansiär**	**Belopp (kronor)**
Fyrbodals kommunalförbund	Kommun/kommunalförbund	3 110 560
Summa kontantfinansiering		**3 110 560**

Summa total kontantfinansiering	**7 110 560**

Bidrag i annat än pengar, finansiering

Offentligt bidrag i annat än pengar, finansiering Här visas offentligt bidrag i annat än pengar motsvarande det som angetts i fråga 13. Beräkningsunderlag.	**Typ av finansiär**	**Belopp (kronor)**

Medlemskommuner	Kommun/kommunalförbund	889 440
Summa offentligt bidrag i annat än pengar, finansiering		**889 440**

Privat bidrag i annat än pengar, finansiering Här visas privat bidrag i annat än pengar motsvarande det som angetts i fråga 13. Beräkningsunderlag.	**Typ av finansiär**	**Belopp (kronor)**
Summa privat bidrag i annat än pengar, finansiering		**0**

Projektets totala finansiering	**8 000 000**

Projektets totala kostnader (hämtad från fråga 14. Kostnader)	**8 000 000**

Avvikelse mellan projektets totala finansiering och totala kostnader	**0**

Den totala finansieringen ska vara lika stor som de totala kostnaderna, annars kan ansökan inte skickas in.

16. Bifoga bilagor

Här kan ni bifoga bilagor till ansökan.

Det är obligatoriskt att bifoga ett intyg som styrker sökande organisations firmatecknare eller den som annars har rätt att ingå denna typ av överenskommelse.

Intyg bifogas som styrker organisationens firmatecknare.: Ja

Om ert projekt har medsökande organisationer behöver ni bifoga ett samverkansavtal mellan sökande organisation och medsökande organisationer. Det går även att skicka in avtalet senare men det måste ha inkommit till och vara godkänt av VGR senast vid projektets startdatum.
Här finns en mall för samverkansavtal som ni gärna kan använda:
Mall för samverkansavtal mellan sökande och medsökande organisation/er (webbsida, öppnas i ny flik)
Om sökande eller medsökande organisation har overheadkostnader, kan ni här bifoga beräkningsunderlag för dessa.

Bifoga bilagor

Firmateckning förbundsdirektör.pdf
Medfinansiering kommuner 2027-2028.xlsx
PLAN FÖR MEDFINSNSIERING AV LICENSER.pdf

17. Underskrift och allmänna villkor

Ansökan ska skrivas under elektroniskt av behörig firmatecknare eller den som annars har rätt att ingå denna typ av överenskommelse för verksamhetens räkning genom t ex delegation eller fullmakt. Den person som skriver under försäkrar att alla uppgifter ni lämnat i ansökan är riktiga – detta inkluderar även de eventuella bilagor ni bifogar.

Allmänna villkor

Den som skriver under intygar också att om ansökan blir beviljad, så åtar ni er att följa VGR:s allmänna villkor för ekonomiska stöd till projektet i sin helhet.

Allmänna villkor för ekonomiska stöd till projekt (webbsida, öppnas i ny flik)

Villkoren innebär bland annat följande:

- Ni får inte använda stödet från VGR för att täcka de av projektets kostnader som täcks av andra finansiärer eller bidragsgivare.
- Ni måste följa VGR:s villkor för redovisning och rapportering.
- Ni ska snarast meddela VGR om projektet avbryts, försenas eller förändras väsentligt i jämförelse med projektplanen.

Vi har tagit del av och åtar oss att följa VGR:s allmänna villkor för ekonomiska stöd till projekt.: Ja

Tänk på att det enbart är den som har rollen projektledare i e-tjänsten som kan skicka för elektronisk underskrift.

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med avancerade elektroniska underskrifter:

ÄRENDE 20 – Ansökan Formas – Framtidssäkrade samhällslokaler.

Förslag till beslut
Direktionen beslutar godkänna att förbundet ansöker om förstudiemedel hos det statliga forskningsrådet Formas i syfte att hitta nya funktioner och former för förvaltning av de offentligt ägda lokaler som för närvarande inte behövs i den kommunala verksamheten men som är viktiga mötesplatser och bidrar till attraktivitet.

Sammanfattning
Det statliga forskningsrådet Formas har haft en utlysning riktad till regioner, kommuner och kommunalförbund för förstudier och genomförandeprojekt som bidrar till klimatneutralitet eller ökad robusthet och samtidigt främjar social hållbarhet och attraktiva livsmiljöer. Kommuner utformade för framtiden – klimatneutrala, robusta och socialt hållbara.

Projektansökningar behöver adressera en angelägen och långsiktig utmaning. Kulturstrategerna på Fyrbodal- Skaraborg och Sjuhärads kommunalförbund har genom sina kommunnätverk identifierat en gemensam utmaning som skulle få mer kraft genom samverkan mellan förbunden och kring vilken man har ett gemensamt intresse att driva en förstudie.

Den identifierade utmaningen handlar om de offentligt ägda lokaler som för närvarande inte behövs i den kommunala verksamheten men som är viktiga mötesplatser och bidrar till attraktivitet på platsen, inte minst på landsbygden. Att hitta en ny funktion och former för förvaltning för dessa byggnader kan bidra till både ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet och möjliggöra att de får en fortsatt funktion i lokalsamhället.

I många fall finns ett starkt intresse från föreningar, kulturaktörer, sociala verksamheter och andra delar av civilsamhället att ta byggnader i bruk. Samtidigt upplever både kommuner och lokala aktörer att det finns hinder för samverkan. Det kan handla om osäkerhet kring ansvarsfördelning, juridiska frågor, ekonomi, organisation eller brist på etablerade arbetssätt.

Förstudien Framtidssäkrade samhällslokaler skall undersöka hur kommuner och civilsamhällsaktörer inom respektive förbund ser på denna utmaning och vilka hinder och flaskhalasar man ser för att hitta en ny funktion eller driftsform. Under förstudien skall goda exempel samlas och analyseras. Målsättningen är att förstudien skall leda till ett större genomförandeprojekt där intresserade kommuner med aktuella case kan ingå.

Förstudien adresserar två delmål i Fyrbodals kommunalförbunds verksamhetsplan; Attraktiva Livsmiljöer samt Robust och sammanhållen samhällsplanering.

Förstudien är tänkt att genomföras under 18 månader med start 1 mars 2027. Fyrbodals kommunalförbund är projektägare och övriga projektpartners är; Skaraborgs kommunalförbund, Sjuhärads kommunalförbund, Hela Sverige skall Leva samt Högskolan Väst. Budgeten för förstudien är 1,9 Mkr och kräver ingen medfinansiering.
Beslut från Formas tas i januari 2028.

Ansökan till Formas skickades in den 16 september, en dag före att utlysningen stängde, och har därför bara godkänts av projektarenan. Arbetsutskottets möte i augusti skickades ut saknades fortfarande akademisk part vilket är ett krav från Formas.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse 2026-09-27
Insänd ansökan till Formas 2026-09-26

Beslutet skickas till
Skaraborgs kommunalförbund, sofia.jessen@skaraborg.se
Sjuhärads kommunalförbund, lisa.haeger@borasregionen.se
Hela Sverige skall leva Västra Götaland, tomas.rydsmo@henneviken.se
Högskolan Väst, lisa.bomble@hv.se
projektekonom@fyrbodal.se

Ansökan Formas – Framtidssäkrade samhällslokaler.

Förslag till beslut

Arbetsutskottet beslutar på delegation att godkänna ansökan om förstudiemedel hos Formas. Delegationsordning 240926§77, 2.2.2, Beslut avseende förstudiemedel

Sammanfattning

Det statliga forskningsrådet Formas har haft en utlysning riktad till regioner, kommuner och kommunalförbund för förstudier och genomförandeprojekt som bidrar till klimatneutralitet eller ökad robusthet och samtidigt främjar social hållbarhet och attraktiva livsmiljöer. *Kommuner utformade för framtiden – klimatneutrala, robusta och socialt hållbara*

Projektansökningar behöver adressera en angelägen och långsiktig utmaning. Kulturstrategerna på Fyrbodal- Skaraborg och Sjuhärads kommunalförbund har genom sina kommunnätverk identifierat en gemensam utmaning som skulle få mer kraft genom samverkan mellan förbunden och kring vilken man har ett gemensamt intresse att driva en förstudie.

Den identifierade utmaningen handlar om de offentligt ägda lokaler som för närvarande inte behövs i den kommunala verksamheten men som är viktiga mötesplatser och bidrar till attraktivitet på platsen, inte minst på landsbygden. Att hitta en ny funktion och former för förvaltning för dessa byggnader kan bidra till både ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet och möjliggöra att de får en fortsatt funktion i lokalsamhället.

I många fall finns ett starkt intresse från föreningar, kulturaktörer, sociala verksamheter och andra delar av civilsamhället att ta byggnader i bruk. Samtidigt upplever både kommuner och lokala aktörer att det finns hinder för samverkan. Det kan handla om osäkerhet kring ansvarsfördelning, juridiska frågor, ekonomi, organisation eller brist på etablerade arbetssätt.

Förstudien *Framtidssäkrade samhällslokaler* skall undersöka hur kommuner och civilsamhällsaktörer inom respektive förbund ser på denna utmaning och vilka hinder och flaskhalasar man ser för att hitta en ny funktion eller driftsform. Under förstudien

skall goda exempel samlas och analyseras. Målsättningen är att förstudien skall leda till ett större genomförandeprojekt där intresserade kommuner med aktuella case kan ingå.

Förstudien adresserar två delmål i Fyrbodals kommunalförbunds verksamhetsplan; *Attraktiva Livsmiljöer* samt *Robust och sammanhållen samhällsplanering*.

Förstudien är tänkt att genomföras under 18 månader med start 1 mars 2027. Fyrbodals kommunalförbund är projektägare och övriga projektpartners är; Skaraborgs kommunalförbund, Sjuhärads kommunalförbund, Hela Sverige skall Leva samt Högskolan Väst. Budgeten för förstudien är 1,9 Mkr och kräver ingen medfinansiering. Beslut från Formas tas i januari 2028.

Ansökan till Formas skickades in den 16 september, en dag före att utlysningen stängde, och har därför bara godkänts av projektarenan. Vid Arbetsutskottets möte i augusti skickades ut saknades fortfarande akademisk part vilket är ett krav från Formas.

Beslutsunderlag

Insänd ansökan till Formas 2026-09-26

Beslutet skickas till

Skaraborgs kommunalförbund, sofia.jessen@skaraborg.se

Sjuhärads kommunalförbund, lisa.haeger@borasregionen.se

Hela Sverige skall leva Västra Götaland, tomas.rydsmo@henneviken.se

Högskolan Väst, lisa.bomble@hv.se

Handläggare av ärendet

Björn Ohlén
Kulturstrateg

FORMAS

2026-09-16
Utkast
Fyrbodals kommunalförbund

Ansökan

Projekttitel	*Framtidssäkrade samhällslokaler*
Projektledare	Björn Ohlen, Västra Götalandsregionen
Medelsförvaltare	Fyrbodals kommunalförbund
Hemvist	Samhällsutveckling

Projekttid	2027-03-01–2028-08-31
Totalt sökt belopp (kr)	1 939 740
Klassificeringskod	50905. Studier av offentlig förvaltning
Ämnesområde ansökan	5403. 25.1 Landsbygdsutveckling/Regional utveckling, 5406. 25.4 Styrmedel o beslutsprocesser
Nyckelord	Mötesplatser , offentlig - civil samverkan · , Framtidssäkra lokaler
Sökt beredningsgrupp	Brg2658

Utlysning	Kommuner utformade för framtiden – klimatneutrala, robusta och socialt hållbara 2026
Bidragsform	Innovationsprojekt
Sökt inriktning	Nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande
Ämnesområde	Formas

Grundinformation

Projekttid

Fast startdatum för projektet är **1 mars 2027**

Sökt antal månader
18

Beräknad projekttid
2027-03-01 - 2028-08-31

Projekttitel

Projekttitel på svenska
Framtidssäkrade samhällslokaler

Projekttitel på engelska
Future proofed community facilities

Populärvetenskaplig beskrivning

Populärvetenskaplig beskrivning på svenska

Många kommuner i Sverige står inför stora demografiska förändringar. När antalet barn minskar och verksamheternas behov förändras riskerar skolor, förskolor och andra offentliga byggnader att stå tomma eller användas i mindre omfattning än tidigare. Detta är särskilt tydligt i mindre kommuner och på landsbygden. Samtidigt är dessa byggnader ofta mer än bara lokaler. De fungerar som mötesplatser, bär lokala berättelser och identiteter och utgör en viktig del av samhällets sociala infrastruktur. Att riva eller avveckla byggnader innebär betydande ekonomiska, miljömässiga och sociala kostnader. Därför finns ett växande behov av att hitta nya användningsområden och former för förvaltning som gör att byggnaderna fortsatt kan bidra till lokalsamhället.

I många fall finns ett starkt intresse från föreningar, kulturaktörer, sociala verksamheter och andra delar av civilsamhället att ta byggnader i bruk. Samtidigt upplever både kommuner och lokala aktörer att det finns hinder för samverkan. Det kan handla om osäkerhet kring ansvarsfördelning, juridiska frågor, ekonomi, organisation eller brist på etablerade arbetssätt. Trots att det finns många lokala initiativ saknas ofta kunskap om hur samverkan kan organiseras långsiktigt och hur offentliga lokaler kan utvecklas till gemensamma resurser.

Projektet Framtidssäkrade samhällslokaler ska undersöka hur kommuner, civilsamhälle, kulturaktörer, invånare och akademi tillsammans kan utveckla modeller för att ge underutnyttjade offentliga lokaler nya funktioner. Utgångspunkten är New European Bauhaus värderingar om att utveckla samhällen som är vackra, hållbara och inkluderande. Projektet fokuserar på hur redan byggda miljöer kan användas bättre istället för att nya resurser tas i anspråk, samtidigt som lokala mötesplatser och sociala sammanhang stärks.

Genom en kombination av forskningsöversikt, omvärldsanalys, fallstudier, intervjuer, enkäter och workshops kommer projektet att kartlägga vilka behov, möjligheter och hinder som finns. Vi

kommer att studera både svenska och internationella erfarenheter av tillfällig eller flexibel användning av offentliga lokaler samt samla in exempel från kommuner i Västra Götaland. Ett särskilt fokus ligger på att förstå vilka organisatoriska, juridiska och ekonomiska förutsättningar som behövs för att samverkan mellan kommuner och civilsamhälle ska fungera i praktiken.

Tidigare forskning har visat potential i community hubs och temporär användning av vakanta byggnader, men kunskapen är begränsad kring hur svenska kommuner systematiskt kan utveckla samverkansmodeller tillsammans med civilsamhället och vilken roll regionala stödstrukturer kan spela. Här kommer vi att kombinera förståelsen för vad vi kallar platsbaserad logik, som väger in lokalsamhällets identitet, narrativ och aktörer med studier av format för samverkan mellan offentlig och civil sektor – applicerade på svensk kontext. Förhoppningen är att hitta gemensamma nämnare bland hinder och möjligheter på kommunal nivå för att också kunna formulera hur regionala samverkansplattformar kan stödja kommunernas arbete.

Sammanfattning

Sammanfattning på svenska

Många kommuner står de närmaste åren inför omfattande demografiska förändringar. Minskande barnkullar och förändrade verksamhetsbehov innebär att skolor, förskolor och andra offentliga byggnader i vissa fall står tomma eller nyttjas i mindre omfattning än tidigare, inte minst på landsbygd. Samtidigt utgör dessa byggnader viktiga resurser i lokalsamhället genom sin funktion som mötesplatser.

Att avveckla och riva byggnader innebär betydande klimatmässiga, ekonomiska och sociala kostnader varför det är angeläget att hitta en ny funktion och driftsform för byggnaden. Lösningen kan ligga i en starkare samverkan mellan kommunen och det lokala näringslivet och civilsamhället men ofta saknas ofta strukturer och utvecklade arbetssätt för detta.

Kommunalförbunden ingår i samverkansplattformen New European Bauhaus West Sweden som strävar efter att stärka NEB-perspektivet i Västsverige. Vårt fokus är att genom NEBs kärnvärden *Beautiful, Sustainable, Toghether* bidra till en mer robust samhällsplanering.

I förstudien undersöker vi vilka hinder och flaskhalsar kommuner respektive civilsamhällsaktörer upplever i frågan. Vi kommer parallellt att genom forskningsöversikt och fallstudier undersöka om och hur dessa hinder kan överbryggas genom stöd från NEB West Sweden. Slutligen vill vi tillsammans med kommuner och civilsamhälle samla och utveckla innovativa lösningar som bidrar till att övertaliga byggnader får en ny funktion och samla de intresserade kommunerna i ett genomförandeprojekt.

Sammanfattning på engelska

Many municipalities are facing major demographic changes. Declining numbers of children and changing service needs lead to schools, preschools and other public buildings, particularly in rural areas, becoming underused or vacant. At the same time, these buildings remain important community assets and local meeting places.

Demolishing public buildings comes with significant environmental, economic and social costs. It is therefore important to identify new functions and administration models that keep them in use. Solutions may require stronger collaboration between municipalities, local businesses and civil society organizations, but effective structures and methods for such cooperation are often lacking.

The municipal federations are part of the collaboration platform **New European Bauhaus West Sweden**, which aims to strengthen the NEB perspective in Western Sweden. Our focus is to contribute to more resilient and robust spatial and community planning through the NEB core values of **Beautiful, Sustainable, and Together**

This pre-study will identify barriers experienced by municipalities and civil society actors in repurposing surplus public buildings. Through a literature review and case studies, we will explore ways to overcome these challenges. In collaboration with municipalities and civil society, we will also identify and develop innovative solutions that enable underused buildings to gain new functions and continue contributing to local communities.

Klassificeringar

Ämnesområde

Välj minst ett ämnesområde och lägg till en underrubrik:

- 54. PROGRAMOMRÅDE SAMHÄLLS- O LANDSKAPSPLANERING
  - 5403. 25.1 Landsbygdsutveckling/Regional utveckling
- 54. PROGRAMOMRÅDE SAMHÄLLS- O LANDSKAPSPLANERING
  - 5406. 25.4 Styrmedel o beslutsprocesser

Forskningsämne (SCB-kod)

Välj minst ett forskningsämne och två undernivåer som skapar den sammanslagna koden:

- 5. Samhällsvetenskap
  - 509. Annan samhällsvetenskap
    - 50905. Studier av offentlig förvaltning

Globala målen för hållbar utveckling

Globala hållbarhetsmålen

- 10 Minskad ojämlikhet
- 11 Hållbara städer och samhällen
- 16 Fredliga och inkluderande samhällen

Nyckelord

Ange minst ett nyckelord som beskriver projektet:

Nyckelord 1
Mötesplatser

Nyckelord 2
offentlig - civil samverkan ·

Nyckelord 3
Framtidssäkra lokaler

Projektbeskrivning

Projektbeskrivning

Projektets relevans och potential

Bakgrund
Erfarenheter från ett stort antal platsutvecklingsprocesser i Västra Götaland under ett tiotal år visar att platser som är attraktiva, robusta och har förmåga att hantera samhällsförändringar är de med ett starkt civilsamhälle som hittat arenor för att samspela med kommun och lokalt näringsliv. I merparten av de lokala platsutvecklingsprocesserna är byggnader en katalysator på vilket mycket av det lokala utvecklingsarbetet är avhängigt.Väl gestaltade mötesplatser är en nyckel för lokal utveckling.

Många kommuner står de närmaste åren inför omfattande demografiska förändringar. Minskande barnkullar, urbanisering och förändrade verksamhetsbehov innebär att skolor, förskolor och andra offentliga byggnader i vissa fall står tomma eller nyttjas i mindre omfattning än tidigare,särskilt på landsbygd. Att dessa byggnader utgör viktiga resurser i lokalsamhället genom sin funktion som mötesplatser, identitetsskapande miljöer och offentlig infrastruktur är ett hot men också en möjlighet i platsutveckling. Platsers robusthet har de senaste åren fått en allt högre betydelse till följd av en allt mer osäker omvärld.

Att avveckla eller riva byggnader innebär förutom de sociala förlusterna även ekonomiska och klimatmässiga och kostnader. Därför är det angeläget att hitta en ny funktion och driftsform för byggnaden som också stärker platsen.

Det finns en stor potential i en starkare samverkan mellan kommunen och det lokala näringslivet och civilsamhället. Samtidigt saknas ofta strukturer och arbetssätt för hur kommuner kan samverka med lokalsamhället för att utforska alternativa användningar av dessa miljöer. Detta kan vara svåra processer där man i kommunen saknar erfarenhet och överblick. Interkommunal samverkan kan förhoppningsvis underlätta.

Västra Götalands 49 kommuner samverkar i fyra kommunalförbund (Fyrbodal, Skaraborg, Sjuhärad och Göteborgsregionen). Inom kommunalförbunden hanteras mellankommunala frågor som är svårt att lösa i den egna kommunen och här möter de prioriterade insatsområden på regional nivå.

EU-initiativet New European Bauhaus har de senaste fem åren fått ett allt större avtryck i europeisk och svensk politik och allt fler ser behovet av att stärka de sociala och estetiska aspekterna i regional och lokal utveckling. Genom projekt och nätverk skapas en allt större kunskap kring hur detta kan göras. Under 2026 finns särskilda NEB-utlysningar inom Horizon som fokuserar på deltagandeprocesser och tillvaratagande av tomma byggnader.

I Västra Götaland finns genom samverkansplattformen New European Bauhaus West Sweden ett etablerat nätverk av kommuner, akademi och civilsamhälle som kan fungera som arena för lärande och metodutveckling. Aktörerna strävar vi efter att stärka NEBs kärnvärden *Beautiful, Sustainable, Toghether* i samhällsplaneringen. Ett av de områden där vi ser särskilda behov är hur kommuner och civilsamhälle kan samverka mera för en hållbar samhällsutveckling. Kommunalförbunden i Västra Götaland är partners i NEB West Sweden.

NEBs kärnvärden kommer att genomsyra hela förstudien och workshopparna. Vid bedömning av vilka insatser som kan göras för att stärka processen kring att hitta ny funktion för byggnaderna kommer den så kallade NEB-kompassen att användas.

Partnerskapet
Förstudien drivs av fem parter vars kompetens och kontaktytor borgar för både kvalitet och förankring. Kommunalförbunden är den naturliga aktören att hantera mellankommunala frågor och Hela Sverige skall leva Väst har lång erfarenhet av lokala utvecklingsprocesser och starka regionala och nationella nätverk. Högskolan Väst bidrar med ett kunskaps- och forskningsperspektiv inom ett fält där man har lång erfarenhet.

Syfte och målsättning med förstudien
Syftet med förstudien är att:

- kartlägga hur kommuner och civilsamhälle i de berörda kommunalförbunden ser på hinder och möjligheter kring att genom stärkt samverkan hitta lösningar på hur övertaliga kommunala byggnader kan få en fortsatt funktion på platsen.
- Utifrån forskning och goda exempel identifiera insatser som stärker möjligheterna i framtida case.
- Tillsammans med kommuner och civilsamhälle utarbeta gemensamma innovativa arbetssätt, klargöra om det behövs externt stöd i dessa processer och undersöka om detta kan erbjudas av kommunalförbunden inom ramen för samverkansplattformen New European Bauhaus West Sweden.

Målsättningen att under förstudien identifiera ett antal kommuner och civilsamhällsaktörer som med utgångspunkt i förstudien vill prova de föreslagna arbetssätten i några aktuella case i ett framtida genomförandeprojekt.

Om forskningsfältet

Tidigare forskning och projekt har visat potential i samverkan med och inom lokalsamhällen (se t ex Bomble, 2016, Herlitz&Arén, 2017) och ny eller temporär användning av vakanta byggnader (se t ex projekten Från Ödehus till Bygdenytta i norr och Från Ödehus till Drömhus i söder), då främst inom bostadsförsörjning. Men kunskapen är begränsad kring hur svenska kommuner systematiskt kan utveckla samverkansmodeller tillsammans med civilsamhället och vilken roll regionala stödstrukturer kan spela i sådana processer.

Yngve och Kassman (2024) visar att relationen mellan kommuner och civilsamhälle i Sverige oftast motiveras utifrån civilsamhällets demokratiska och sociala värden snarare än som ett sätt att gemensamt producera välfärdstjänster. IOP är ett undantag där samverkan i högre grad institutionaliseras kring specifika verksamhetsområden, men de är ovanliga och återfinns oftast i större städer. (Lidström & Feltenius, 2021) visar att den vanligaste formen av institutionaliserad relation mellan kommun och civilsamhälle i Sverige är olika typer av samverkans- och rådgivande organ. Men de berör oftast en begränsad grupp och syftar främst till dialog, konsultation och representation snarare än gemensamt ansvarstagande för tjänsteproduktion eller välfärdsservice. De pekar också hur råden snarast ska ses som komplement till den partipolitiskt representativa styrningen.

Kring mer instrumentella frågor som byggd miljö, befintlig eller planerad finns också exempel på platsspecifika råd, grupper och nämnder (Bomble et al 2026, Ernits & Essunger, 2020, Herlitz&Arén, 2017) men de pekar alla på kommunspecifika utmaningar om legitimitet, organisation, representativitet och långsiktighet. Vi vet också att tillit är något som behöver byggas upp och underhållas i maktförhållandet mellan kommun och lokalsamhälle (Hansson, 2018) och att risker i samverkan kring komplexa frågor handlar om att begrepp som hållbarhet och trygghet reduceras till instrumentella och praktiska detaljer som trasiga lampor eller frågor om ekonomisk kostnad (Brandén & Sandberg, 2021; Saldert, 2024).

Därför kommer vi i projektet att kombinera förståelsen för vad vi kallar platsbaserad logik (Bomble et al 2026), som väger in lokalsamhällets identitet, narrativ och aktörer med studier av format för samverkan mellan offentlig och civil sektor.

Risker och hinder

Nedläggningar av skolor och andra kommunala verksamheter är en politiskt känslig fråga som lätt blir polariserad. Inte desto mindre är frågan kring hur byggnaden kan få en ny funktion en angelägen fråga att hantera. Förstudien kommer inte att fördjupa sig i orsaker till nedstängning eller ändring av verksamheten utan fokusera på lösningar för ny funktion. Vi är medvetana om att det finns pågående case där situationen är så infekterad att platsen inte är lämplig som case att studera närmare i nuläget. Vi har inte för avsikt att involvera förtroendevalda i arbetet utan låta deras roll beskrivas utifrån ett tjänstemannaperspektiv.
Det kan finnas en risk att en fråga som är så här tvärsektoriell antingen hamnar mellan stolarna i kommunen eller att den reduceras till en lokalfråga eller en ekonomisk fråga. Detta har projektgruppen lång erfarenhet av att hantera.

Genomförande

Förstudien genomförs genom sex arbetspaket som tillsammans ger en god grund för fortsatt arbete. Antal arbetsdagar i paketet för respektive part inom parentes.

AP1. Kunskapsöversikt och omvärldsanalys (*April- september 2027)* ***Totalt 20 arbetsdagar***
Vi skapar en gemensam bild kring forskningsläget samt samlar in exempel på hur man har löst frågan kring överblivna kommunala lokaler i Västra Götaland, Sverige och EU. Arbetspaket skall säkerställa att vi inte fördjupar oss i frågor som redan är lösta/undersökta tidigare.

Högskolan Väst gör en litteraturöversikt och en överblick av jämförelseprojekt i Sverige och Europa. (8 dagar)

Kommunalförbunden gör med stöd av Västra Götalandsregionen och Göteborgsregionens kommunalförbund en sammanställning med regionalt identifierade case samt sammanställer delregionala scenarion kring befolkningsutveckling i respektive kommun. (3 dagar/KF)

Hela Sverige skall leva (HSSL) inventerar motsvarande studier i samverkan med civilsamhället i övriga Sverige genom HSSL:s rikstäckande projektbank och enkätfråga till länsavdelningar i hela landet.(3 dagar)

Resultat
Kunskapsunderlag forskningsläget
Sammanställning av exempel på samverkanslösningar regionalt, nationellt med europeiska exempel.

AP2. Behovsanalys och samskapande (*April- Juni 2027)* ***Totalt 53 arbetsdagar***

Vi skapar vi en bild av hur kommunerna och civilsamhällsorgansiationerna ser på möjligheten att hitta ny funktion för överblivna byggnader genom stärkt samverkan. Vi identifierar också hinder och flaskhalsar för detta utifrån specifika organisatoriska förutsättningar i respektive kommun och utifrån generella utmaningar. Vi sammanställer en lista med aktuella case i förbundens medlemskommuner.

Kommunalförbunden genomför en enkät till kommunerna för att få en övergripande bild. Enkäten följs upp med delregionala workshops med relevanta nätverk i respektive kommunalförbund för att identifiera gemensamma hinder och flaskhalsar och aktuella case. Workshoparna följs upp med enskilda intervjuer med ett 3-4 kommuner i varje kommunalförbund där det finns störst intresse och aktuella case. (14 dagar Fyrbodal och Skaraborg, 8 dagar Boråsreg)

Hela Sverige skall leva redovisar civilsamhällets tillgång till lokala mötesplatser och ställer den i relation till ”överblivna kommunala lokaler” i syfte att identifiera behovet av modeller, checklistor och liknande för att få en lokalt förankrad helhetsbild. HSSL gör detta i samverkan med övriga paraplyorganisationer i HSSL nätverk. (10 dagar)

Högskolan Väst deltar i de delregionala workshopsen och tar del av de fördjupade intervjuerna. (7 dagar)

Resultat
Sammanställning av identifierade hinder och utmaningar i respektive kommun.
Sammanställning av aktuella case i respektive kommun.
Identifikation av gemensamma hinder och flaskhalsar delregionalt.
Fördjupade intervjuer med cirka 10 kommuner för att bättre förstå de specifika casen

AP3. Analys och regional innovationsworkshop (*Sep- nov 2027)* ***Totalt 56 arbetsdagar***

Vi sammanställere resultatet från enkäter, workshops och intervjuer i AP 2 och jämför med vilka lösningar som kan finnas i forskning och goda exempel (AP1).

Med utgångspunkt i den delregionala kartläggningen genomförs en gemensamt regional workshop med representater från 36 kommune samt civilsamhälle. Målet är att utifrån identifierade gemensamma hinder innovera kring tänkbara lösningar som bibehåller mötesplatser och robusta lokalsamhällen och vad som kräver fördjupad kunskap och insatser framåt. Workshopen baseras tjänstedesignsmetodik och utgår från möjliga befolkningsscenarion.

Kommunalförbunden planerar och arrangerar en gemensam workshop inom ramen för NEB West Sweden till vilken även övriga Local Chapters i Sverige bjuds in.
Bidrar till sammanställning och analys av resultat och framtida behov av insatser. (14 dagar Fyrbodal och Skaraborg, 8 dagar Boråsreg)

Hela Sverige skall leva deltar i regional workshop och presenterar civilsamhällets perspektiv i frågan samt några goda exempel. Bidrar till sammanställning och analys av resultat och framtida behov av insatser. (11 dagar)

Högskolan Väst deltar i planering och genomförande av regional workshop med presentation av kunskapsöversikten AP 1 och resultatet av AP2. HV bidrar till sammanställning och analys av framtida behov av ökad kunskap samt bevakar konsekvent begreppsanvändning och gemensam förståelse av analysen. Litteraturöversikten i AP1 kompletteras med ett paper som om hur forskningen kan förstås i Västsverige. kopplar forskningen till förståelsen i Västra Sverige. (9 dagar)

Resultat

Genomförd regional workshop som sätter fokus på frågan och involverar LC i andra delar av landet.

Sammanställning av gemensamma hinder, flaskalsar, lösningar och kvarvarande olösta behov.·

Paper om forskningens koppling till situationen i Västsverige.

AP4. Regional stödstruktur och insatser (*Januari – maj 2028)* ***Totalt 55 arbetsdagar***

Vi tar fram ett förslag till insats-/stödpaket för att stärka processen med att övertaliga byggnader får ny funktion med utgångspunkt i identifierade hinder, flaskhalsar och case.

Kommunalförbunden är huvudansvariga för att ta fram förslag på fortsatta insatser utifrån resultat i AP1,2 och 3 och säkerställer genom sina nätverk att de identifierade insatserna är relevanta för kommunerna. (12 dagar Fyrbodal och Skaraborg, 11 dagar Boråsreg)

Hela Sveriga skall leva bidrar till att ta fram förslag på fortsatta insatser och säkerställer att de identifierade insatserna är relevanta för det civila samhällets aktörer regionalt. (10 dagar)

Högskolan Väst bidrar till att ta fram förslag på fortsatta insatser, dokumenterar lärprocessen och bevakar begreppsanvändning (10 dagar)

Resultat

Sammanställning av gemensamma och viktigaste hindren och flaskhalsarna.
Lista på kommuner som vill fortsätta arbeta med frågan i aktuellt case.
Förslag till fortsatta insatser utifrån innovationsworkshoppen.
Förslag till modell för regional kunskaps- och samverkansfunktion i dessa frågor utifrån kommunalförbundens faciliterande roll i NEB West Sweden.

AP 5: Administration och ekonomi *mars 2027- september 2028* ***Totalt 18 arbetsdagar***

Detta arbetspaket är stödjande av processen genom projektledning och administrativt stöd från Fyrbodals kommunalförbund.

Fyrbodals kommunalförbund ansvarar för projektledare som är sammankallande för projektgruppen. Man ansvarar alla ekonomihantering samt att förstudien slutrapporteras till Formas.

Projektledning (Fyrbodals kommunalförbund) (18 dagar)

Ekonomi och kommunikationsstöd (Fyrbodals kommunalförbund)

AP 6: kommunikation och spridning *mars 2027 – september 2028* ***Totalt 25 arbetsdagar***
I detta arbetspaket sker kommunikation till kommuner, civilsamhälle mm som är involverat i projektet men också spridningsinsatser till andra aktörer i VG, nationellt och internationellt samt erfarenhetsutbyte med andra svenska och europeiska NEB-nätverk.

Kommunalförbunden ansvarar för all kommunikation till kommunerna. Samordnas genom Fyrbodal men sker genom respektive kommunalförbunds kanaler. (Fyrbodal 6 dagar, Skaraborg och Boråsreg 4 dagar). Ansvarar för spridning till andra aktörer i VG genom NEB West Sweden. Ansvarar för spridning till andra LC i Sverige och i EU genom NEB West Sweden.

Hela Sverige skall leva är huvudansvariga för kommunikation till de civilsamhällsaktörer som ingår i projektet. och bistår med spridning till andra aktörer i VG, nationellt och internationellt. (6 dagar)

Högskolan Väst ansvarar för spridning av resultaten inom akademin. (5 dagar)

Resultat·

Förstudien är löpande kommunicerad genom respektive parts kanaler.

En målgruppsanpassad digital kortversion av projektrapporten publiceras i parternas kanaler.
Resultatet av förstudien sprids till kommuner och civilsamhälle i de ingående kommunalförbunden via parternas kanaler.
Resultatet av förstudien sprids genom NEB West Sweden och presenteras på den årliga NEB-festivalen 2028.
Ett webbinarium genomförs som är öppet för breda målgrupper nationellt samt för andra Local Chapters i Sverige och Europa våren 2028.

Aktörer

Förstudien drivs av en arbetsgrupp med strateger från Fyrbodals kommunalförbund, Skaraborgs kommunalförbund och Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, representant från Hela Sverige skall leva Väst samt forskare från Högskolan Väst med Fyrbodals kommunalförbund som projektägare. Sammansättningen ger en bredd i kompetens och nätverk genom att både involvera kommunerna och civilsamhället regionalt. Högskolan Väst har forskningskompetens kring samverkansformer mellan offentliga aktörer och det civila samhället.

Kommunalförbundens strateger bidrar med kompetens inom processledning, förankring och samverkan med kommunerna och ansvarar för att sprida resultat och säkerställa att kunskap och arbetssätt kan omsättas i praktiken. Genom sina etablerade nätverk bidrar förbunden till att projektets resultat får relevans för olika lokala förutsättningar och kan skalas upp och användas av fler kommuner. Ett flertal av förbundens kommunnätverk är relevanta för förstudien (kulturnätverk, samhällsplaneringsnätverk, utbildningschefsnätverk, näringsnätverk) och dessa kommer att samlas i delregionala workshops för att säkerställa tvärsektoriella perspektiv.

Kommunalförbunden verkar som en länk mellan kommuner och övriga projektparter och bidrar till att projektets utveckling och resultat förankras i faktiska behov. Kommunerna är behovsägare och deras perspektiv tas tillvara genom kontinuerlig dialog, gemensamma workshops och löpande erfarenhetsutbyte. De etablerade samverkansstrukturerna ger projektet en väg in i kommunernas ordinarie verksamheter och utvecklingsprocesser. De möjliggör löpande förankring och erfarenhetsutbyte, samtidigt som kunskap och resultat från projektet kan föras vidare till relevanta verksamheter och nätverk

Fyrbodals kommunalförbund representerar 14 kommuner i norra Bohuslän, Dalsland och Trestad. Man koordinerar förstudien och kommer därför att arbeta mer tid i projektet. Man har också ansvar för ekonomi och övergripande kommunikation.
Förbundet har ett flertal kommunnätverk som kommer att involveras i förstudien.
Förbundets kulturstrateg med lång erfarenhet av tvärsektoriella frågor kommer att arbeta **X%** i projektet.

Skaraborgs kommunalförbund representerar Skaraborgs 15 kommuner. Förbundet har lång erfarenhet av regional utveckling, samhällsbyggnad och samverkan mellan kommuner, akademi, näringsliv och civilsamhälle. Förbundet ansvarar för att samordna kommunövergripande utvecklingsinsatser och skapa långsiktiga strukturer för hållbar omställning. Förbundet har ett flertal kommunnätverk som kommer att involveras i förstudien.Förbundets kulturstrateg med lång erfarenhet av tvärsektoriella frågor kommer att arbeta **X%** i projektet.

Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund representerar åtta kommuner i Sjuhärad. Förbundets uppdrag har två huvudsakliga inriktningar: att stärka delregionens utveckling och att främja och stödja medlemskommunernas samverkan. Förbundet har ett flertal kommunnätverk som kommer att involveras i förstudien.
Förbundets kulturstrateg med lång erfarenhet av tvärsektoriella frågor kommer att arbeta **X%** i projektet. Arbetsinsatsen är något lägre än övriga kommunalförbund inom några arbetspaket eftersom förbundet har färre medlemskommuner.

Hela Sverige skall leva (HSSL) är en ideell riksorganisation som driver landsbygdsfrågor, lokalt, regionalt och nationellt. Hela Sverige skall leva Västra Götaland är en ideell förening med de fyra delregionala HSSL-avdelningarna i Västra Götaland. Föreningen är bildad för att enklare medverka i regionala sammanhang där de delregionala föreningarna samverkar. Föreningen bildades 2006 men har fram till nu inte drivit egna projekt utan fokuserat på att koordinera projekt och verksamheter i de fyra länsavdelningarna. De delregional föreningarna har lång erfarenhet av att driva verksamhet och projekt, de ingår i de delregionala plattformarna för social ekonomi och har var för sig verksamhetsstöd från HSSL-Riks och Västra Götalandsregionen. HSSL har varit involverade i flera regionala platsutvecklingsprocesser. Representant för HSSL Västra Götaland kommer att arbeta motsvarande X **%** och med ideella insatser av medlemmar i olika nätverk där verksamheten bedrivs.

Högskolan Väst deltar i projektet med två forskarkollegor som på olika sätt studerat offentlig sektors samverkan med civilsamhället. Ett perspektiv är statsvetenskapligt (professor Piper) med erfarenhet i studier kring deltagandeprocesser lokalt i Sydafrika, Brasilien och Sverige. Ett andra perspektiv kommer från samhällsplanering (lektor Bomble) där erfarenheter samlats i samverkansmodeller och deltagandemetoder inom samhällsplanering i svensk kontext.
Forskarna hoppas kunna bidra med kunskapsläge, projektexempel och nya frågor allt eftersom projektet framskrider, men kommer också att specifikt titta på hur olika styrnivåer (region,

kommun och lokalsamhälle) samspelar för att ta tillvara de mest lokala förutsättningarna och utveckla något vi kommit att benämna platslogik (Bomble, Piper & Saldert 2026). Hägskolan kommer arbeta **X %** i projektet

Övriga samverkansparter
Göteborgsregionens kommunalförbund har tät samverkan med övriga förbund i en rad frågor men deltar inte som partner. Däremot kommer man att kunna bidra med goda exempel och delta i spridningen av resultatet.

Västra Götalandsregionen har tät samverkan med kommunalförbunden och har pågående satsningar kring samverkan mellan civilsamhälle och kommuner kopplat till fastigheter. Man är inte med som partner men kommer att vara involverade i arbetet i förstudien.

NEB West Sweden är en regional samverkansplattform (Local chapter) för att stärka och samordna NEB-perspektivet i Västsverige. Kommunalförbunden är med i plattformen och fokuserar huvudsakligen på frågor kring NEB-perspektivet i samhällsplaneringen och delaktighetsfrågor. Plattformen är viktig för spridning av erfarenheterna och har också nätverk med övriga Local Chapters i Sverige och Europa som kommer att nyttjas för spridning och erfarenhetsutbyte.

Referenser

Referenser

Bomble, L., Piper, L., & Saldert, H. (2026). From NIMBY versus YIMBY to place-attachments and place logics: Understanding residents' views of place-making in South Africa and Sweden. Journal of Place Management and Development.

Bomble, L. (2016). *Communicative Interfaces for Planning—Social learning in participatory local networks in a Swedish context* [Chalmers University of Technology]. https://research.chalmers.se/en/publication/239764

Brandén, J., & Sandberg, L. (2021). Governing safety through the politics of community? A governmentality analysis of the practice of “safety walks” in three Swedish cities. *Space & Polity*, *25*(1), 1–19. (150608343). https://doi.org/10.1080/13562576.2021.1894916

Ernits, H., & Essunger, P. (2020). *Kraftsamling: Ett förebyggande arbetssätt för tackling av samhällsutmaningar*. https://scholar.google.com/scholar?cluster=14229531427605525497&hl=en&oi=scholarr

Hansson, S. (2018). The role of trust in shaping urban planning in local communities: The case of Hammarkullen, Sweden. *Bulletin of Geography. Socio-Economic* Series, 40(40), 83–99. https://doi.org/10.2478/bog-2018-0016

Herlitz, U., & Arén, H.. (2017). Den första samhällsnivån: Lokal demokrati, planering och finansiering för en hållbar utveckling. Hela Sverige ska leva

Lidström, A., & Feltenius, D. (2021). Local State-Society Relations in Sweden. In F. Teles, A. Gendźwiłł, C. Stănuș, & H. Heinelt (Eds.), Close Ties in European Local *Governance: Linking Local State and Society* (pp. 353–366). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-44794-6_24

Saldert, H. (2024). Social sustainability for whom? The role of discursive boundary objects in Swedish strategic urban planning. *Geoforum*, *152*, 104022. https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2024.104022

Referens till styrdokument

Frågan om nya funktioner i underutnyttjade platser och byggnader är ett prioriterat fokusområde inom New European Bauhaus kopplat till behovet av att inte ta mer mark i anspråk och nyttja det redan byggda. Metoden är att göra detta i tät samverkan med invånarna**.**
Inom samverkansplattformen New European Bauhuas West Sweden samverakar en rad organisationer för att stärka NEB-perspektivet i Västsverige.

I Västra Götaland finns sedan många år ett tvärsektoriellt stöd till platsutveckling och över femtio platser har ingått i olika regionala satsningar. Metodstöd, processbeskrivning och beskrivning av genomförda och pågående satsningar finns på Kulturförvaltningens webbplats.

De frågor som är i fokus i förstudien har också starkt stöd i nationella strategier samt regionala och delregionala styrdokument och verksamhetsplaner. De regionala strategierna är vägledande och behoven hos kommunerna är styrande för kommunalförbundens insatser. I Skaraborg och Boråsregionen bryts de regionala strategierna ner till delregionala styrdokument medan Fyrbodal kopplar sina insatser i verksamhetsplanen direkt mot de regionala strategierna.

Västra Götalands Kulturstrategi 2024-2027
Västra Götalands kulturstrategi pekar ut behovet av att involvera det civila samhället mera i samhällsplaneringen och behovet av att stärka mötesplatser vilket kommer till uttryck i prioriteringarna;
- stärka dialog och samverkan med det civila samhället. (samverka med distriktsföreningar och regionala nätverk i det civila samhället för att stärka invånarnas delaktighet och engagemang i samhällsutvecklingen)
- stärka samverkan över politikområden (stärka och stödja insatser inom platsutveckling och gestaltad livsmiljö som bidrar till tvärsektoriell samverkan på regional och kommunal nivå.)

Regional utvecklingsstrategi Västra Götaland 2021-2030
Den regionala utvecklingsstrategin har en särskild prioritering kring att Knyta samman Västra Götaland där platsutveckling och gestaltad livsmiljö är ett insatsområde.
I samband med aktualitetsprövning av RUSen 2026 tillkom en ny kraftsamling kallad *Robusthet i samhällsplaneringen* som lyfter behovet av stärkt flernivåsamverkan och tvärsektoriellt arbetssätt för att bygga ett hållbart och robust samhälle.

Delregional utvecklingsstrategi Skaraborg 2030 (DRUS)

DRUS Skaraborg 2030 lyfter behovet av attraktiva och hållbara livsmiljöer som en central förutsättning för regionens utveckling. Strategin betonar särskilt samverkan mellan offentliga aktörer, näringsliv, akademi och civilsamhälle för att möta framtida samhällsutmaningar. Förstudiens fokus på samverkansmodeller kring befintliga samhällslokaler bidrar till flera av strategins mål kring platsutveckling, social hållbarhet och lokal attraktivitet.

Kulturplan Skaraborg

Kulturplan Skaraborg lyfter kulturens betydelse för social sammanhållning, delaktighet och attraktiva livsmiljöer. Planen betonar behovet av tillgängliga mötesplatser och stärkt samverkan mellan kommuner, kulturaktörer och civilsamhälle. Förstudien adresserar dessa frågor genom att undersöka hur offentliga lokaler kan utvecklas till multifunktionella arenor för kultur, möten och lokal utveckling.

Kulturell infrastruktur i Skaraborg

Arbetet med kulturell infrastruktur i Skaraborg har identifierat tillgången till lokaler, mötesplatser och sociala arenor som en grundläggande förutsättning för ett levande kulturliv och starka lokalsamhällen. Särskilt på landsbygden är tillgången till ändamålsenliga lokaler en viktig faktor för civilsamhällets möjligheter att bedriva verksamhet och bidra till lokal utveckling. Förstudien

bygger vidare på dessa erfarenheter genom att undersöka hur kommuner och civilsamhälle tillsammans kan utveckla långsiktiga lösningar för att nyttja underutnyttjade offentliga byggnader som resurser för social hållbarhet och lokal robusthet

Verksamhetsplan Fyrbodal
I Fyrbodal är två av tre delmål i verksamhetsplanen kopplade mot frågorna i förstudien:
Attraktiva livsmiljöer (verka för ökad livskvalitet)
Robust och sammanhållen samhällsplanering

Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021–2030
Utvecklingsstrategin pekar mot en hållbar och robust delregion, där utveckling sker utifrån lokala förutsättningar och dagens behov balanseras mot kommande generationer. Centralt är ett resurssmart och cirkulärt samhälle, robusta strukturer och samverkan mellan olika aktörer för att möta framtidens samhällsutmaningar.

Kulturplan Sjuhärad 2024–2027
Kulturplanen betonar ett samhällsbygge som är kulturellt, miljömässigt och socialt hållbart och som tar sin utgångspunkt i lokala behov och förutsättningar. Medskapande, gemensamma platser och samverkan mellan kulturliv, civilsamhälle och andra samhällsområden är centrala delar. New European Bauhaus lyfts särskilt som en möjlighet att stärka arbetet med hållbara livsmiljöer och samverkan kring hållbarhetsfrågor.

Budget och övrig information

Koordinerande projektpart

Koordinerande projektpart

Fyrbodals kommunalförbund (222000-1776)

Företag/Organisation	
Organisationens namn	Fyrbodals kommunalförbund
Land	Sverige
Organisationsnummer	222000-1776
Adress	Box 305
Postnummer	45118
Postort	Uddevalla
Årsomsättning	65 047 000
Balansomslutning	45 891 000
Antal anställda	56
Kontaktperson	Björn Ohlén
E-post Kontaktperson	bjorn.ohlen@fyrbodal.se

Arbetsplats	
Namn på arbetsplats	Fyrbodals kommunalförbund
Land	Sverige
Adress	Kaserngården 3A
Postnummer	45118
Postort	Uddevalla

Kostnader

	Kostnader	2027	2028	Summa
1	Personalkostnader	284 460	160 000	**444 460**
2	Utrustning, byggnader och mark	0	0	**0**
3	Kostnader för konsulter och licenser m.m	0	50 000	**50 000**
4	Övriga direkta kostnader inkl. resor	57 000	52 000	**109 000**
5	Indirekta kostnader	49 120	27 630	**76 750**
Summa		**390 580**	**289 630**	**680 210**

Finansiering

	Finansiering	2027	2028	Summa
1	Sökt bidrag från Formas	390 580	289 630	**680 210**
2	Annat stöd (offentligt) (a)	0	0	**0**
3	Annat stöd (privat)	0	0	**0**
4	Egen finansiering	0	0	**0**
Summa		**390 580**	**289 630**	**680 210**

(a) Om annat stöd finns, ange finansiär

[Tom]

Beräknad stödnivå

100%

Medfinansieringsgrad

0%

Motivering av personalkostnader i budget

Personalkostnaderna avser strategs arbete i projektet samt insatser från ekonom och kommunikatör.
Genomsnittlig timkostnad 450 kr

Projektparter

Projektpart

Projektpart 1 - Skaraborgs kommunalförbund (222000-2188)

Företag/Organisation

Organisationens namn	Skaraborgs kommunalförbund
Land	Sverige
Organisationsnummer	222000-2188
Adress	Box 54
Postnummer	54122
Postort	Skövde
Årsomsättning	63 113
Balansomslutning	57 693
Antal anställda	41
Kontaktperson	Sofia Jessen
E-post Kontaktperson	sofia.jessen@skaraborg.se

Arbetsplats

Namn på arbetsplats	Skaraborgs kommunalförbund
Land	Sverige
Adress	Stationsgatan 3
Postnummer	541 30
Postort	Skövde

Kostnader

	Kostnader	2027	2028	Summa
1	Personalkostnader	215 770	92 000	**307 770**
2	Utrustning, byggnader och mark	0	0	**0**
3	Kostnader för konsulter och licenser m.m	0	0	**0**
4	Övriga direkta kostnader inkl. resor	10 000	2 000	**12 000**
5	Indirekta kostnader	41 000	17 600	**58 600**
Summa		**266 770**	**111 600**	**378 370**

Finansiering

	Finansiering	2027	2028	Summa
1	Sökt bidrag från Formas	266 770	111 600	**378 370**
2	Annat stöd (offentligt) (a)	0	0	**0**
3	Annat stöd (privat)	0	0	**0**
4	Egen finansiering	0	0	**0**
Summa		**266 770**	**111 600**	**378 370**

(a) Om annat stöd finns, ange finansiär

[Tom]

Beräknad stödnivå

100%

Medfinansieringsgrad

0%

Motivering av personalkostnader i budget

Lönekostnaden avser strategs arbete i projektet. Timkostnad 447 kr.

Projektpart 2 - Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund (222000-1008)

Företag/Organisation

Organisationens namn	Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund
Land	Sverige
Organisationsnummer	222000-1008
Adress	Skaraborgsvägen 1 C, vån 4,
Postnummer	506 30
Postort	Borås
Årsomsättning	82 770 127
Balansomslutning	113 553 818
Antal anställda	64
Kontaktperson	Lisa Haeger
E-post Kontaktperson	lisa.haeger@borasregionen.se

Arbetsplats

Namn på arbetsplats	Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund
Land	Sverige
Adress	Skaraborgsvägen 1C
Postnummer	50630
Postort	Borås

Kostnader

	Kostnader	2027	2028	Summa
1	Personalkostnader	115 000	73 460	**188 460**
2	Utrustning, byggnader och mark	0	0	**0**
3	Kostnader för konsulter och licenser m.m	0	0	**0**
4	Övriga direkta kostnader inkl. resor	10 000	2 000	**12 000**
5	Indirekta kostnader	36 400	23 300	**59 700**
Summa		**161 400**	**98 760**	**260 160**

Finansiering

	Finansiering	2027	2028	Summa
1	Sökt bidrag från Formas	161 400	98 760	**260 160**
2	Annat stöd (offentligt) (a)	0	0	**0**
3	Annat stöd (privat)	0	0	**0**
4	Egen finansiering	0	0	**0**
Summa		**161 400**	**98 760**	**260 160**

(a) Om annat stöd finns, ange finansiär
[Tom]

Beräknad stödnivå
100%

Medfinansieringsgrad
0%

Motivering av personalkostnader i budget
Lönekostnad avser strategs arbete i projektet. Timkostnad 377 kr

Projektpart 3 - Hela Sverige skall leva Väst (802432-4033)

Företag/Organisation

Organisationens namn	Hela Sverige skall leva Väst
Land	Sverige
Organisationsnummer	802432-4033
Adress	c/o Ulla Herlitz, Dammkärrsvägen 8
Postnummer	430 84
Postort	Styrsö
Årsomsättning	0
Balansomslutning	0
Antal anställda	0
Kontaktperson	Tomas Rydsmo
E-post Kontaktperson	tomas@henneviken.se

Arbetsplats

Namn på arbetsplats	Hela Sverige skall leva Väst
Land	Sverige
Adress	Dammkärrsvägen 8
Postnummer	430 84
Postort	Styrsö

Kostnader

	Kostnader	2027	2028	Summa
1	Personalkostnader	91 000	49 000	**140 000**
2	Utrustning, byggnader och mark	0	0	**0**
3	Kostnader för konsulter och licenser m.m	0	0	**0**
4	Övriga direkta kostnader inkl. resor	10 000	2 000	**12 000**
5	Indirekta kostnader	0	0	**0**
Summa		**101 000**	**51 000**	**152 000**

Finansiering

	Finansiering	2027	2028	Summa
1	Sökt bidrag från Formas	101 000	51 000	**152 000**
2	Annat stöd (offentligt) (a)	0	0	**0**
3	Annat stöd (privat)	0	0	**0**
4	Egen finansiering	0	0	**0**
Summa		**101 000**	**51 000**	**152 000**

(a) Om annat stöd finns, ange finansiär

[Tom]

Beräknad stödnivå

100%

Medfinansieringsgrad

0%

Motivering av personalkostnader i budget

Personalkostnad avser representant från föreningen i arbetet. Lönekostnad 440 kr.

Projektpart 4 - Högskolan Väst (202100-4052)

Företag/Organisation

Organisationens namn	Högskolan Väst
Land	Sverige
Organisationsnummer	202100-4052
Adress	Gustava Melins Gata 2
Postnummer	46132
Postort	Trollhättan
Årsomsättning	770 000 000
Balansomslutning	500 000 000
Antal anställda	742
Kontaktperson	Lisa Bomble
E-post Kontaktperson	lisa.bomble@hv.se

Arbetsplats

Namn på arbetsplats	Högskolan Väst
Land	Sverige
Adress	Gustava Melins fata 2
Postnummer	461 32
Postort	Trollhättan

Kostnader

	Kostnader	2027	2028	Summa
1	Personalkostnader	208 300	103 000	**311 300**
2	Utrustning, byggnader och mark	0	0	**0**
3	Kostnader för konsulter och licenser m.m	0	0	**0**
4	Övriga direkta kostnader inkl. resor	8 000	2 000	**10 000**
5	Indirekta kostnader	99 000	48 700	**147 700**
Summa		**315 300**	**153 700**	**469 000**

Finansiering

	Finansiering	2027	2028	Summa
1	Sökt bidrag från Formas	315 300	153 700	**469 000**
2	Annat stöd (offentligt) (a)	0	0	**0**
3	Annat stöd (privat)	0	0	**0**
4	Egen finansiering	0	0	**0**
Summa		**315 300**	**153 700**	**469 000**

(a) Om annat stöd finns, ange finansiär
[Tom]

Beräknad stödnivå
100%

Medfinansieringsgrad
0%

Motivering av personalkostnader i budget
Personalkostnad avser kostnad för två forskare i projektet. Genomsnittlig timkostnad 997 kr

Summering

Projektets kostnader

	Kostnader	2027	2028	Summa
1	Personalkostnader	914 530	477 460	**1 391 990**
2	Utrustning, byggnader och mark	0	0	**0**
3	Kostnader för konsulter och licenser m.m	0	50 000	**50 000**
4	Övriga direkta kostnader inkl. resor	95 000	60 000	**155 000**
5	Indirekta kostnader	225 520	117 230	**342 750**
Summa		**1 235 050**	**704 690**	**1 939 740**

Projektets finansiering

	Finansiering	2027	2028	Summa
1	Sökt bidrag från Formas	1 235 050	704 690	**1 939 740**
2	Annat stöd (offentligt)	0	0	**0**
3	Annat stöd (privat)	0	0	**0**
4	Egen finansiering	0	0	**0**
Summa		**1 235 050**	**704 690**	**1 939 740**

Projektets beräknade stödnivå
100%

Projektets medfinansieringsgrad
0%

Budgetspecifikation

Här förklarar och motiverar du budgeten med ord och anger de indirekta kostnader som tillämpas.

Här anger du också eventuella konsultkostnader och omfattningen på konsultens medverkan. Ange även vilken eller vilka projektparter som står för konsultkostnaderna. Beskriv tydligt alla kostnader i relation till de aktuella aktiviteterna inom projektet.

Budgetspecifikation

De tre kommunalförbunden lägger betydande resurser i sin basverksamhet som är förutsättningen för att denna förstudie skall kunna genomföras men som är svår att beräkna som medfinansiering i själva förstudien.

Vi samordnar alla tre nätverk för kulturansvariga i kommunerna och deltar i möten med förbundets övriga nätverk (exempelvis inom samhällsbyggnad). Det är dessa nätverk som utgör basen för arbetet och skapar legitimitet för oss att driva frågan.

Vi är också aktiva i drift och utveckling av samverkansplattformen New European Bauhaus West Sweden där vår samverkan kring NEB-perspektivet sker.

Utan dessa basfinansierade plattformar hade spridning och gemensam kunskapsuppbyggnad varit betydligt svårare att genomföra.

Intyg

Intyg för organisationer som delvis bedriver ekonomisk verksamhet

Finns det en eller flera parter (inklusive koordinerande part) som delvis bedriver ekonomisk verksamhet men avser att söka icke-statsstöd för detta projekt?

Nej

Etik

Etik

Du ska ange om det finns särskilda etiska aspekter i projektet. Då ska du redovisa vilka de aktuella etiska frågorna är och hur du planerar att hantera dem. Det kan till exempel röra sig om forskning som utnyttjar personuppgifter eller forskning som innefattar försök på människor eller djur.

Om du forskar på människor, mänsklig vävnad eller känsliga personuppgifter måste du lämna in en ansökan om etikprövning till Etikprövningsmyndigheten och få den godkänd. Om det handlar om försök på djur måste du också ha ett godkännande från en djurförsöksetisk nämnd. Det kan du ansöka om i Jordbruksverkets e-tjänst.

Du ska ange i din ansökan om du har ett gällande etiskt godkännande eller inte. Om du inte har det, och din ansökan beviljas medel ska du ha ett etiskt godkännande innan de beskrivna försöken påbörjas.

Om din forskning inte förväntas innebära sådant som kräver etiskt godkännande ska du skriva detta, och motivera hur och varför.

Etik

Förstudien omfattar inte forskning på människor, mänsklig vävnad eller djurförsök. Däremot planeras intervjuer, enkäter, workshops och andra dialogaktiviteter med representanter från kommuner, civilsamhälle och andra berörda aktörer. Dessa aktiviteter kan innebära behandling av personuppgifter, exempelvis kontaktuppgifter och yrkesroller.

Projektet kommer att följa gällande lagstiftning för behandling av personuppgifter, inklusive dataskyddsförordningen (GDPR). Deltagare kommer att informeras om projektets syfte, hur insamlad information kommer att användas samt att deltagandet är frivilligt. Personuppgifter kommer endast att samlas in i den omfattning som är nödvändig för projektets genomförande och hanteras på ett säkert sätt.

Projektet bedöms i nuläget inte omfatta forskning som kräver etikprövning enligt etikprövningslagen. Om projektets utformning förändras så att etikprövningspliktig forskning blir aktuell kommer nödvändiga tillstånd att sökas innan sådana aktiviteter påbörjas.

Den etiska utgångspunkten för projektet är att säkerställa ett respektfullt och inkluderande deltagande samt att resultaten redovisas på gruppnivå så att enskilda personer inte kan identifieras.

Markera också de specifika aspekter nedan som eventuellt berör din ansökan.

I projektet ingår djurförsök
Nej

I projektet ingår humanförsök
Nej

I projektet ingår hantering av persondata
Ja

CV och nyckelpersoner

Lista över nyckelpersoner

Här listar du alla nyckelpersoner (projektdeltagare inklusive projektledare) med:

- För- och efternamn
- Organisation
- Eventuell doktorsexamen inklusive datum för examen

Nyckelpersoner

Björn Ohlén, Fyrbodals kommunalförbund, strateg, projektledare
Sofia Jessen, Skaraborgs kommunalförbund, strateg
Lisa Haeger, Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, strateg
Tomas Rydsmo, Hela Sverige skall leva Väst, styrelsemedlem
Lisa Bomble, Högskolan Väst, Doktorsexamen vid Chalmers Arkitektur, deltagande och planering, 2016
Laurence Piper, Högskolan Väst, University of Cambridge i Storbritannien år 2000.

CV

Bifoga CV för alla nyckelpersoner

Se nästa sida för bilaga.

FORMAS Ett forskningsråd för hållbar utveckling
A Research Council for Sustainable Development

CV – Björn Ohlén

Titel:	Kulturstrateg
Organisation:	Fyrbodals kommunalförbund
Kön:	man
Roll i projektet:	Projektledare och delansvarig för insatser i Fyrbodal
Deltagande i % av heltid:	30

Erfarenheter och meriter som är relevanta för projektet

Tidpunkt	Erfarenhet/merit
1993-1996	Bebyggelseantikvariskt program Fil kand Göteborgs universitet
2000-2011	Verksamhetschef på Västra Götalandsregionens rådgivningscenter för byggnadsvård och hållbart byggande
2011-2023	Processledare i Kulturförvaltningen Västra Götalandsregionen med uppdrag att stärka kopplingen mellan kultur(arv) och regional utveckling. Huvudansvarig för förvaltningens processtöd i regionala platsutvecklingsinsatser på 45 platser i VG.
2015-2016	Masterkurs kulturarv och regional utveckling Uppsala Universitet
2023-2026	Regionutvecklare kultur i Västra Götalandsregionen med ansvar för flernivåsamverkan och process kring den regionala kulturplanen. Ansvarig för strategiska insatser för bland annat platsutveckling
2026-	Kulturstrateg i Fyrbodals kommunalförbund

Motivera varför personen är en nyckelperson

Björn Ohlén har varit den huvudsakligt drivande i Västra Götalandsregionens tvärsektoriella arbete med stöd i lokal platsutveckling både som operativt processtöd och som strategsikt ansvarig. Erfarenheterna från detta arbete bedöms viktiga när det kommer till att förstå samspelet mellan civilsamhälle, näringsliv och kommuner i platsers utveckling. Björns bakgrund som

byggnadsantikvarie och rådgivare i fastighetsfrågor är en bikompetens som kan vara ett stöd i förstudiens fokus på lokaler.
I sin nuvarande tjänst som kulturstreteg på Fyrbodals kommunalförbund arbetar Björn tillsammans med förbundets medlemskommuner med hur kultur- kulturarv och civilsamhälle kan få en starkare roll i samhällsplaneringen.

Björn har varit en av de drivande krafterna kring att Västra Götalandsregionen anslutit sig som partner i New European Bauhaus och senare till bildandet av samverkansplattformen New European Bauhaus West Sweden där samtliga fyra kommunalförbund ingår.

FORMAS Ett forskningsråd för hållbar utveckling
A Research Council for Sustainable Development

CV – Lisa Haeger

Titel:	Kulturstrateg
Organisation:	Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund
Kön:	kvinna
Roll i projektet:	Projektledare och delansvarig för insatser i Boråsregionen
Deltagande i % av heltid:	15

Erfarenheter och meriter som är relevanta för projektet

Tidpunkt	Erfarenhet/merit
2004	Filosofie masterexamen (fil.mag.), International Museology/Museum Studies, Göteborgs universitet
2009-2016	Kultursekreterare/projektledare, Ale kommun. Specialist barn och unga samt projektledning av kulturverksamhet och evenemang med fokus på medskapande.
2015-2019	Kulturchef, Ale kommun. Chef för allmänkultur, kulturarv och kulturskola med fokus på utvecklingsarbete, delaktighet och tillgänglighet.
2019	Utvecklingsledare, Mölndals stad. Utredningsuppdrag, digitaliseringsprojekt, utveckling av föreningsstöd och bidragsregler samt processledning och utvärdering av arbetssätt.
2020-2021	Utvecklingsledare, Mölndals stad. Verksamhetsutveckling och målstyrningsarbete, verksamhetsplanering, utvärdering och stöd i förtydligande av arbetsprocesser.
Nuvarande	Kulturstrateg, Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund. Processleder arbetet med kulturplan och kulturstrategi, underhåller nätverk och skapar synergieffekter kring regional utveckling.
2004	Filosofie kandidatexamen (fil.kand.), Etnologi, Göteborgs universitet

Motivera varför personen är en nyckelperson

Lisa Haeger har lång erfarenhet av strategiskt utvecklingsarbete, processledning och ledarskap inom kommunal och delregional kulturverksamhet. Hon har arbetat med kultur, kulturarv, barn och unga, delaktighet, tillgänglighet och verksamhetsutveckling, både som kulturchef och utvecklingsledare. I sin nuvarande roll som kulturstrateg i Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund processleder hon arbetet med kulturplan och kulturstrategi och samordnar nätverk med koppling till regional utveckling. Erfarenheten av att leda tvärsektoriella processer och skapa samverkan mellan kommuner och andra aktörer är relevant för projektets genomförande.

Lisa har även erfarenhet av projektledning och medskapande arbetssätt, bland annat i verksamheter och projekt riktade till barn och unga. Hennes akademiska bakgrund inom museologi och etnologi ger ytterligare kompetens inom kulturarv, samhälle och deltagandeperspektiv.

FORMAS Ett forskningsråd för hållbar utveckling
A Research Council for Sustainable Development

CV – [Tomas, Rydsmo]

Titel:	Vice ordförande
Organisation:	Hela Sverige ska leva, Västra Götaland
Kön:	Man
Roll i projektet:	Koordinator HSSL-Västra Götaland
Deltagande i % av heltid:	18

Erfarenheter och meriter som är relevanta för projektet

Tidpunkt	Erfarenhet/merit
2026-	Delansvarig i pågående arbetsinsats inom vg-regionen för att stärka demokratisk beredskap bland befolkningen, där lokala mötesplatser är identifierade som en nyckelfråga.
2022-2026	Samordnare inom Folkhögskoleförvaltningen med uppdrag att knyta kompetenser till identifiera behov i samhället och finna finansiärer med medel för att besvara dessa aktuella behov.
2024-	Ordförande för Hela Sverige ska leva, länsavdelning Fyrbodal
2015-2022	Rektor för Dalslands folkhögskola, med ansvar för användning av offentligägda lokaler, samt omlokalisering och ombyggnad av lokaler vid flytt av folkhögskoleverksamheten i Trollhättan.
2024-	Deltar aktivt i olika nätverk för Bygga och bo i landsbygd
Ange tidpunkt	Klicka eller tryck här för att ange text.
Ange tidpunkt	Klicka eller tryck här för att ange text.
Ange tidpunkt	Klicka eller tryck här för att ange text.
Ange tidpunkt	Klicka eller tryck här för att ange text.
Ange tidpunkt	Klicka eller tryck här för att ange text.

Motivera varför personen är en nyckelperson

Hela Sverige ska leva Västra Götaland är en projektorganisation för de fyra länsavdelningarna av HSSL i Västra Götaland. Tomas är vice ordförande och har i nära samarbete med ordförande tagit fram modellen för hur de 3 länsavdelningarna (Fyrbodal, Sjuhärad, Skaraborg) ska samverka. Tomas är även ordförande för länsavdelningen Fyrbodal som är en av de tre som ska genomföra åtagandena i projektet.

FORMAS Ett forskningsråd för hållbar utveckling
A Research Council for Sustainable Development

CV – Laurence Piper

Titel:	Professor in Political Studies with a specialization in work-integrated learning
Organisation:	Högskolan Väst
Kön:	Man
Roll i projektet:	Forskare
Deltagande i % av heltid:	6

Erfarenheter och meriter som är relevanta för projektet

Tidpunkt	Erfarenhet/merit
2021 -	Professor of Political Studies at Högskolan Väst
2022-2025	FREIIA - Facilitating Resilience Empowerment learning from Islands' regions Innovation Approaches. How can local innovative development take place in collaboration between the municipality and the local community. Project leader.
2025	Walsh, C., Piper, L., Bomble, L. et al. (2025). Dealing with island particularity: place-based governance for small North Sea islands. *Maritime Studies* 24, 36. https://doi.org/10.1007/s40152-025-00430-3.
2015-2020	*Participedia: A Global Partnership to Create and Mobilize Knowledge about Democratic Innovations*. https://participedia.net/. Co-Investigator at University of the Western Cape.
2019	Kl Anciano, F. & Piper, L. 2019. Democracy Disconnected: Participation and Governance in a City of the South. London: Routledge. ISBN-13: 978-1138541054.

Motivera varför personen är en nyckelperson

Jag är statsvetare med mångårig erfarenhet av forskning om lokalt styre, särskilt nya former av medborgardeltagande och relationer mellan stat och samhälle på lokal nivå ur ett demokratiperspektiv. Arbetet har fokuserat på innovativa sätt att stärka medborgardeltagandet i lokalt styre. Forskningen har i hög grad rört Sydafrika, men även haft ett internationellt perspektiv genom projekt som Participedia (se ovan). Under senare år har jag även börjat studera liknande frågeställningar i en svensk kontext genom projektet FREIIA (se ovan).

Detta har resulterat i publikationer om platsbaserat styre på öar i Nordsjön samt en kommande artikel: Bomble, L., Piper, L. & Saldert, H.

(under utgivning), ”From NIMBY versus YIMBY to place-attachments and place logics: Understanding residents’ views of place-making in South Africa and Sweden”, *Journal of Place Management and Development*.

FORMAS Ett forskningsråd för hållbar utveckling
A Research Council for Sustainable Development

CV – Lisa Bomble

Titel:	Lektor/ senior lecturer i Hållbar planering och samverkan
Organisation:	Högskolan Väst
Kön:	Kvinna
Roll i projektet:	Forskare
Deltagande i % av heltid:	12

Erfarenheter och meriter som är relevanta för projektet

Tidpunkt	Erfarenhet/merit
2022 -	Lektor Högskolan Väst – hållbar planering och samverkan Bl a deltagande i FREIIA-projektet.
2021	Projektledare Göteborgsregionen – Samverkansprojekt kring kvotflyktningar
2017-2021	Lerums kommun Hållbarhetsstrateg / verksamhetsutvecklare medskapande Bl a delprojektledare i Vinnovaprojekt ”Social Innovation i samhällsplaneringen” lett av GR
2016	Doktorsexamen vid Chalmers Arkitektur Deltagande och planering
2005-2011	Egenföretagare Inlevelse – Deltagandeprojekt med ffa barn och unga

Motivera varför personen är en nyckelperson

Lisa har i hela sin karriär intresserat sig för aktörsskap och metoder i deltagandeprocesser, främst inom samhällsplanering i svensk kontext. I roller som egenföretagare, forskarstuderande, kommunal tjänsteperson och forskare har hon agerat för och från olika perspektiv i olika typer av deltagandeprocesser. Fokus är på platsspecifika förutsättningar för samverkan över tid mellan lokalsamhälle och kommun. Med en både akademisk och praktisk erfarenhet av medskapande – både som begrepp och praktik - arbetar hon med principer som kan hjälpa till att förstå mer eller mindre fungerande samverkanskonstellationer. Förmågan att förstå både lokalsamhällets och kommunorganisationens specifika utmaningar gör Lisa extra lämplig att följa och stödja projektet.

Relevanta publikationer:
Bomble, L., Piper, L., & Saldert, H. (forthcoming). 'From NIMBY versus YIMBY to place-attachments and place logics:
Understanding residents’ views of place-making in South Africa and Sweden', Journal of Place Management and Development.

Bomble, L. (2016). *Communicative Interfaces for Planning—Social learning in participatory local networks in a Swedish context* [Chalmers University of Technology]. https://research.chalmers.se/en/publication/239764

Walsh, C., Piper, L., Bomble, L., & Thomsen, S. (2025). Dealing with island particularity: Place-based governance for small North Sea islands. *Maritime Studies*, *24*(2). https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hv:diva-23393

CV – Sofia Jessen

Titel:	Kulturstrateg regional utveckling
Organisation:	Skaraborgs kommunalförbund
Kön:	Kvinna
Roll i projektet:	Deltagare, representerar Skaraborgs kommuner
Deltagande i % av heltid:	21

Erfarenheter och meriter som är relevanta för projektet

Tidpunkt	**Erfarenhet/merit**
1997-2008	Informationsingenjör, projektledare och konsultchef, Sörman
2009-2013	Kundtjänstchef, Cochlear Nordic
2013-2016	Business development manager, Combitech
2016-2019	Näringslivsutvecklare och landsbygdsutvecklare, Grästorps kommun
2019-2021	Kultur- och näringslivschef, Grästorps kommun
2021-2023	Samhällsutvecklingschef, Grästorps kommun
2023-2024	Näringslivschef, Vänersborgs kommun
2024	Näringslivsstrateg, Fyrbodals kommunalförbund
2025-nuvarande	Kulturstrateg, Skaraborgs kommunalförbund
Ange tidpunkt	Klicka eller tryck här för att ange text.

Motivera varför personen är en nyckelperson

Arbetar brett med frågor inom regional utveckling och platsutveckling. Sammankallande i nätverken med kulturchefer, turistchefer samt kulturpolitiskt nätverk. Kontaktnät i Skaraborgs kommuner. NEB-ansvarig Skaraborg.

Bilagor

Valfria bilagor

Om du behöver använda figurer, tabeller, kartor eller bilder för att beskriva din projektidé kan du ladda upp dessa som en samlad PDF.

Bifoga bilaga:

Ingen fil har valts.

Registrera - Villkor

Ansökan ska signeras av behörig företrädare för koordinerande projektpart. Signering innebär en bekräftelse av att uppgifterna i ansökan är korrekta och följer Formas anvisningar samt att projektet bedrivs i enlighet med svensk lagstiftning och de villkor som uppställs av Formas.

Ovanstående ska ha diskuterats mellan parterna innan behörig företrädare för koordinerande projektpart godkänner och signerar ansökan.

Ansökningar där en organisation är sökande signeras automatiskt vid registrering av ansökan.

ÄRENDE 21 – Övrigt

Förslag till beslut
Förbundsdirektionen beslutar att …

Sammanfattning

ÄRENDE 22 – Anmälningsärenden/Meddelanden

Förslag till beslut
Direktionen har tagit del av informationen

Beslutsunderlag
- Mediapoolen styrelsemöte 260910
- Mediapoolens resultaträkning januari-juni 2026 med kommentarer
- Västkoms styrelse protokoll 260903
- Västkoms styrelse protokoll 261008
- BHU:s sammanträdestider 2027
- Almedalsveckan 2026 – uppföljning av gemensamma påverksansaktiviteter
- Utredning om hur studieförbunden kan utveckla arbetet med stärkt motståndskraft och civil beredskap, augusti 2026
- VGR:s kulturstrategi och kulturplan
- Fiskekommunerna – Lysekils beslut om deltagande

TeamEngine E-Signing

Styrelsemöte Mediapoolen

Datum:	10 september 2026
Tid:	09.00-11.00
Plats:	Digitalt, via Teams
Beslutsmässiga ledamöter:	Johan Björkman (ordförande, Sjuhärad) Åsa Karlsson (vice ordförande, Skaraborg) Jenni Gustrand (styrelseledamot Skaraborg) tjänstgjorde från paragraf 33–37. Tony Willner (styrelseledamot Sjuhärad)
Beslutande ersättare:	Elisabeth Hansson-Ohlsson (styrelsesuppleant Skaraborg) tjänstgjorde under paragraf 29–32.
Övriga närvarande:	Elisabeth Hansson-Ohlsson (styrelsesuppleant Skaraborg) Carina Sahlén (VD Mediapoolen) Lennart Pehrsson (ekonomisk konsult) Mattias Hultqvist (administrativ chef Mediapoolen) Linda Ekström (sekreterare Mediapoolen) Sara Perlerot (personalrepresentant Mediapoolen)

§ 29 Val av justerare

Styrelsen beslutade:

Åsa Karlsson

§ 30 Godkännande av dagordningen

Styrelsen beslutade:

Att godkänna dagordningen.

Adress: Kylarvägen 7, 549 37 SKÖVDE
Org.nr: 556601-4741
Hemsida: mediapoolen.se
E-post: info@mediapoolen.se
Telefon: 0500-44 54 00

TeamEngine Document E-Sign ID: A1ACC609-3373-4153-B38A-17A34136CF51. Page 1 of 5.

TeamEngine E-Signing

§ 31 Föregående protokoll

Uppföljning av § 3 från konstituerande styrelsemöte 260504 då styrelsen bordlade frågan om arbetsutskottets utformning till dagens mötesagenda. Frågan behandlades under § 34.

Styrelsen beslutade:
Att lägga föregående protokoll till handlingarna.

§ 32 Ekonomi

Lennart Pehrsson presenterade delårsrapport avseende januari till juni. Lennart Pehrsson presenterade även försäljnings- och monteringsresultat, rapporten försäljningsmarginal samt rapporten avstämning ekonomi.

Skatteverket

Lennart Pehrsson visade att skatteinbetalningar gjorts enligt plan.

Likviditetsrapport

Lennart Pehrsson presenterade likviditetsrapport från årets början till och med 31 augusti.

Styrelsen:
Noterade informationen

§ 33 VD-rapport, omvärldsbevakning

Carina Sahlén informerade om följande:

- **STEM-dag på Dalénium Science Center för Götene kommun**
  Höstterminen inleddes med en STEM-dag på Dalénium Science Center i Stenstorp för Götene kommuns pedagoger. Mediapoolen visade utbudet som tillhandahålls för att möta kompetensbehovet i STEM-relaterade ämnen samt demonstrerade utvald teknik för offentlig verksamhet.
- **Inspirationsdag i Herrljunga för förskolan**
  I början av terminen genomfördes en inspirationsdag för förskolan i Herrljunga med språk och matematik i fokus. Mediapoolen visade utbildningsresurser samt teknik.
- **Möte med Skövde kommuns stabschefer**
  Ett möte med Skövde kommuns stabschefer för äldreomsorg och skolverksamhet har ägt rum. Carina Sahlén och Andreas Johansson informerade om Mediapoolens utbud och verksamhet.

Adress: Kylarvägen 7, 549 37 SKÖVDE
Org.nr: 556601-4741
Hemsida: mediapoolen.se
E-post: info@mediapoolen.se
Telefon: 0500-44 54 00

TeamEngine Document E-Sign ID: A1ACC609-3373-4153-B38A-17A34136CF51. Page 2 of 5.

TeamEngine E-Signing

- **Möte med grundskoleförvaltningen i Borås Stad**
  Carina Sahlén och Andreas Johansson blev inbjudna till Borås Stad för att informera om Mediapoolens utbud.

- **Möte med Science center: Innovatum, Balthazar, Navet och Dalénium**
  Planeringen inför årets STEM-dagar den 5–8 oktober är nu slutförd i nära samverkan med berörda science center. Carina Sahlén informerande styrelsen om arrangemanget och framförde en inbjudan att besöka inspirationsdagarna.

- **Verksamhetsbesök hos Mediacenter Jönköping**
  Ett möte mellan Mediapoolens och AV Media Jönköpings respektive teknik- och försäljningsavdelningar är inbokat. Syftet med mötet är erfarenhetsutbyte.

- **Anställning av ny medarbetare**
  Till Mediapoolens montörsgrupp har en ny montör/tekniker rekryterats med tillträde 1 oktober. Nyanställningen innebär förbättrade möjligheter att möta kundernas behov och syftar till att minska arbetsbelastning och stress inom nuvarande arbetsgrupp.

- **LOS**
  Carina Sahlén informerade om den nya lagen om offentlig säljverksamhet (LOS).

Avtalsrisker

Inget att rapportera.

Styrelsen:
Noterade informationen.

§ 34 Arbetsutskott

Uppföljning av § 3 från konstituerande styrelsemöte 260504 då styrelsen bordlade frågan om arbetsutskottets utformning till dagens mötesagenda.
Den ordinarie styrelserepresentantplatsen från Fyrbodals kommunalförbund är för närvarande vakant. Arbetsutskottet kan därför inte sammanträda i enlighet med gällande stadgar förrän platsen har tillsatts.
Styrelsen bestämmer att hålla ett presidiemöte där ordförande och vice ordförande sätter agenda för nästa styrelsemöte.
Frågan om arbetsutskottets utformning bordläggs till nästkommande sammanträde.

Styrelsen beslutade:
Att bordlägga frågan om arbetsutskottets utformning till nästa styrelsemöte.

Adress: Kylarvägen 7, 549 37 SKÖVDE
Org.nr: 556601-4741
Hemsida: mediapoolen.se
E-post: info@mediapoolen.se
Telefon: 0500-44 54 00

TeamEngine Document E-Sign ID: A1ACC609-3373-4153-B38A-17A34136CF51. Page 3 of 5.

TeamEngine E-Signing

§ 35 Ny styrelseportal

Mediapoolens mötesportal TeamEngine har analyserats utifrån användningsgrad och kostnad. Analysen visade att kostnaden inte står i proportion till nyttjandet, varför bedömningen är att portalen bör ersättas med en mer kostnadseffektiv lösning. Mattias Hultqvist föreslog en övergång till mötesportalen Hippoly i samband med att nuvarande avtal med TeamEngine löper ut 30 september.

Styrelsen beslutade:

Att godkänna övergången till mötesportalen Hippoly. Styrelsen beslöt att styrelseprotokoll från de senaste sju åren skall överföras till den nya portalen.

§ 36 Övriga frågor

Styrelsen föreslår att en skrivelse skickas till Fyrbodals kommunalförbund med önskemål att de fattar beslut om vem som skall ersätta den vakanta styrelseplatsen som ordinarie ledamot. Se paragraf 34.
Mattias Hultqvist ges i uppdrag att upprätta skrivelsen.

Styrelsen beslutade:

Att ge Mattias Hultqvist i uppdrag att upprätta en skrivelse till Fyrbodals kommunalförbund med önskemål om att de tillsätter den vakanta ordinarie rollen som styrelserepresentant.

§ 37 Nästa sammanträde

5 november 2026, klockan 10.00-12.00 på Mediapoolens kontor i Borås.

Adress: Kylarvägen 7, 549 37 SKÖVDE
Org.nr: 556601-4741
Hemsida: mediapoolen.se
E-post: info@mediapoolen.se
Telefon: 0500-44 54 00

TeamEngine Document E-Sign ID: A1ACC609-3373-4153-B38A-17A34136CF51. Page 4 of 5.

Resultaträkning 2026 JANUARI - JUNI

		UTFALL	BUDGET	UTFALL (2025)
Rörelsens intäkter m m				
Nettoomsättning	-Avtal	6.902.907	6.905.002	(6.869.414)
	-Försäljning	13.567.551	11.957.195	(12.312.656)
	-Övrigt	41.105	0	(40.754)
Summa intäkter mm		**20.511.563**	**18.862.197**	**(19.222.824)**
Rörelsens kostnader				
Råvaror och förnödenheter		-11.620.743	-10.472.441	(-10.532.920)
Övriga externa kostnader		-2.670.667	-2.635.064	(-2.633.064)
Personalkostnader		-7.370.730	-7.379.878	(-7.243.030)
Intäkter personal		+262.522	+285.000	(+200.148)
Avskrivningar av materiella och Immateriella anläggningstillgångar		-75.997	-60.005	(-77.569)
Summa rörelsens kostnader		**-21.475.615**	**-20.262.388**	**(-20.286.435)**
Rörelseresultat		**-964.052**	**-1.400.191**	**(-1.063.611)**
Resultat från finansiella investeringar				
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		19.136	25.000	(41.524)
Räntekostnader och liknande resultatposter		0	0	(0)
Summa resultat från finansiella investeringar		**19.136**	**25.000**	**(41.524)**
Resultat efter finansiella poster		**-944.916**	**-1.375.191**	**(-1.022.087)**
Periodens resultat		**-944.916**	**-1.375.191**	**(-1.022.087)**

MEDIAPOOLEN

PERIODRAPPORT JANUARI-JUNI 2026

KOMMENTARER

För årets första 6 månader redovisar bolaget ett resultat på – 944.916 kr mot budgeterat resultat -1.375.191 kr. Försäljning av tekniska varor har varit god under andra kvartalet, samtidigt som bolagets kostnader ligger i nivå med budget.

§ 19

Sammanträdestider 2027 för beredningen för hållbar utveckling

Diarienummer RS 2026-02959

Beslut

1. Beredningen för hållbar utveckling sammanträder år 2027 på följande dagar: 25 februari, 15 april, 17 juni, 9 september, 21 oktober och 25 november.

Sammanfattning av ärendet

Regionstyrelsen beslutade den 22 juni 2026 om sammanträdestider för 2027, för regionstyrelsen, dess utskott och beredningar.

Inför beslutet tog Koncernkontoret fram ett samlat förslag till sammanträdestider för de nämnder, styrelser, utskott och beredningar som koncernkontoret stödjer. Respektive instans har möjlighet att justera sammanträdestiderna genom beslut i egen nämnd.

Vid planeringen av 2027 års sammanträdestider har bland annat hänsyn tagits till Sveriges Kommuner och Regioners sammanträdestider, tidpunkt för ekonomiska rapporter, religiösa högtider samt sammanträdesfria veckor under vecka 13 och 44.

Efter avstämning med BHU:s presidium och Västgruppen föreslås här ytterligare ett sammanträde för beredningen för hållbar utveckling, den 15 april.
Beredningen sammanträder därmed på följande dagar under 2027:

25 februari, 15 april, 17 juni, 9 september, 21 oktober och 25 november.

Beslutsunderlag

- Tjänsteutlåtande daterat 2026-07-29

Protokoll från beredningen för hållbar utveckling, 2026-09-03

Skickas till

För kännedom till:

- Kommunalförbunden:
  info@borasregionen.se
  gr@goteborgsregionen.se
  info@skaraborg.se
  kansli@fyrbodal.se
- Västkom, info@vastkom.se
- regionstyrelsen@vgregion.se
- Ben Norman, nämndsamordnare, för kännedom samt sammanställning över samtliga sammanträdestider: ben.norman@vgregion.se
- Jenny Johnson, nämndsamordnare, för kännedom samt sammanställning över samtliga sammanträdestider: jenny.johnson@vgregion.se

Tjänsteutlåtande
Datum 2026-08-14
Diarienummer RS 2026-04611

Västra Götalandsregionen
Koncernkontoret
Handläggare: Elias Collin Reuterfors
Telefon: 070 - 158 33 48
E-post: elias.collin reuterfors@vgregion.se

Till beredningen för hållbar utveckling

Uppföljning av gemensamma påverkansaktiviteter under Almedalsveckan 2026

Förslag till beslut

1. Beredningen för hållbar utveckling noterar informationen.

Sammanfattning av ärendet

Regionstyrelsen gav 2025-11-11, § 297, regiondirektören i uppdrag att planera för Västra Götalandsregionens deltagande i Almedalsveckan 2026. I samband med detta fattades även inriktningsbeslut i beredningen för hållbar utveckling (BHU) om att samverka för påverkansinsatser under veckan. I denna redogörelse av 2026 års deltagande i Almedalsveckan beskrivs de processer för förankring och planeringsarbete som genomförts, det gemensamma seminarium som arrangerades, dess påverkanseffekter och arbetet framåt.

Syftet med att delta i Almedalsveckan var att sprida kunskap om gemensamt prioriterade frågor för Västsverige och bedriva ett aktivt påverkansarbete. Under veckan arrangerades ett seminarium med fokus på försvarsproduktion och hur det västsvenska innovationssystemet kan bidra till att lösa nationella behov av en ny, modern försvarsindustri med förmåga att både ställa om och skala upp snabbt.

Vid sammanträdet den 3 september får beredningen för hållbar utveckling en redogörelse med möjlighet till inspel inför kommande arrangemang.

Fördjupad beskrivning av ärendet

Under våren 2026 beslutade BHU om gemensamma aktiviteter under Almedalsveckan. Koncernkontoret fick i uppdrag att tillsammans med kommunalförbunden ta fram gemensamma budskap kopplat till regional utveckling samt att arrangera ett seminarium på tema försvarsproduktion.

Genomförande

Under veckan deltog Västra Götalandsregionens företrädare i både seminarium, rundabordssamtal och bilaterala möten med externa aktörer.

Det gemensamma seminariet ”Västsvensk industri som motor för svensk försvarsproduktion” arrangerades av VGR, kommunalförbunden och Business Region Göteborg (BRG) och hölls den 25 juni på Hansaplatsen. Syftet med seminariet var att tydliggöra den västsvenska industrins, företagens och innovationssystemets betydelse för utvecklingen av Sveriges försvarsproduktionsförmåga.

Helena Lundberg Nilsson, regionutvecklingsdirektör (VGR) var moderator för seminariet och följande personer ingick i panelen:

- Madeleine Jonsson (MP), ordförande i miljö- och regionutvecklingsnämnden
- Pål Jonson (M), försvarsminister
- Erik Ezelius (S), riksdagsledamot, Försvarsutskottet
- Oscar Jonsson, doktor i krigsvetenskap, Försvarshögskolan
- Carl-Johan Edström, chef för försvarsstaben/generallöjtnant, Försvarsmakten
- David Bergman, strategichef, GKN Aerospace Engines
- Leif Pehrsson, VD, IDC West Sweden

Seminariet besöktes av ca 60 personer, varav ett flertal aktörer från Västra Götaland. Under seminariet betonade försvarsministern att det behövs flera, gärna mindre, aktörer i försvarsproduktionssystemet. Flera paneldeltagare lyfte behovet av att snabbt kunna skala upp produktionen av ny innovation på det sätt som det västsvenska innovations- och produktionssystemet visat sig ha goda förutsättningar för.

Under och efter seminariet framkom att det finns behov av att diskutera frågan om försvarsproduktion mer ingående och att det finns ett stort behov av de lösningar som västsvenska aktörer kan erbjuda.

Påverkansresultat

Genom att lyfta frågan om försvarsproduktion ur ett regionalt perspektiv och tydligt koppla samman den med det regionala utvecklingsuppdraget etablerades västsvenska aktörer som relevanta för att lösa ett nationellt behov av ökad försvarsproduktion. Seminariet visade också för nationella beslutsfattare att västsvenska aktörer vill ta ansvar och bidra till en lösning i frågan.

Under och efter sommaren har arbetet fortsatt med att ta frågan vidare genom kontakter med nationella beslutsfattare. Dessa kontakter underlättas betydligt av att vi redan tidigare gemensamt har visat att vi uppmärksammat och drivit frågan.

Arbetet framåt

Påverkansarbete präglas av långa processer, där flera sammankopplade insatser kan leda till förändringar på längre sikt. Almedalsveckan är en möjlighet att genomföra påverkansinsatser gentemot många olika beslutsfattare under en begränsad period, men bör inte ses som en isolerad insats. Det seminarium som arrangerades i år kan följas upp genom exempelvis bilaterala möten med beslutsfattare och organisationer som arbetar med frågorna.

Koncernkontoret

Helena Lundberg Nilsson
Regionutvecklingsdirektör

Jenny Erkholm
Kommunikationsdirektör

Tidigare beslut

- Regionstyrelsen 2025-11-11, § 297 Redogörelse för Västra Götalandsregionens deltagande i Almedalsveckan 2025 samt långsiktig strategi
- Beredningen för hållbar utveckling 2026-06-08, § 12 Inför Almedalsveckan 2026

Besluten skickas till

Kommunalförbunden:

- info@borasregionen.se

- gr@goteborgsregionen.se
- info@skaraborg.se
- kansli@fyrbodal.se
- info@vastkom.se

Västra Götalands Bildningsförbund

Folkbildningens och lokala civilsamhällens betydelse för motståndskraft och civil beredskap

Louise Yngve
Johan von Essen
Pelle Åberg
Karolina Elfström Berg

Med stöd från VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Förord

Uppdraget från Västra Götalandsregionens kulturnämnd till Västra Götalands Bildningsförbund (VGB).

Västra Götalandsregionens kulturnämnd har gett Västra Götalands Bildningsförbund i uppdrag att ta fram en rapport om hur de 8 studieförbunden, RF-SISU och det övriga civilsamhället kan bidra till att stärka motståndskraften och den civila beredskapen i Västra Götalands 49 kommuner.
Västra Götalands Bildningsförbund samlar regionens studieförbund, folkhögskolor, RF-SISU Västra Götaland och Västra Götalandsregionens kulturförvaltning.

Uppdraget har sin grund i Västra Götalandsregionens budget för 2026, där regionen slår fast att beredskapen och motståndskraften ska stärkas för att samhället bättre ska kunna hantera samhällsstörningar, kriser och ett förändrat säkerhetsläge.

Bakgrunden är en omvärld som under senare år har präglats av ökad osäkerhet. Kriget i Ukraina, ett försämrat säkerhetsläge, klimatrelaterade händelser, desinformation, hat och hot samt spridningen av AI-genererat innehåll ställer nya krav på samhällets förmåga att förebygga, hantera och återhämta sig från olika typer av störningar. Regeringen genomför samtidigt en omfattande förstärkning av Sveriges civila försvar, med investeringar i bland annat kommuners och regioners beredskap, livsmedels- och dricksvattenförsörjning, hälso- och sjukvård samt befolkningsskydd.

En stark civil beredskap bygger inte enbart på offentliga aktörers insatser. Den är också beroende av människors kunskap, tillit, delaktighet och förmåga att organisera sig lokalt. Civilsamhällets organisationer har här en viktig roll genom sin närvaro i lokalsamhället, sina nätverk och sin förmåga att nå och engagera människor med olika erfarenheter och förutsättningar. Folkbildningen utgör en särskilt betydelsefull del av denna infrastruktur. Genom studiecirklar, kurser, kulturverksamhet och mötesplatser kan studieförbunden bidra med kunskap, praktiska färdigheter, källkritik, demokratiska samtal och stärkt social sammanhållning.

Studieförbunden bedriver redan verksamhet med tydlig anknytning till civil beredskap och samhällelig motståndskraft. Det handlar exempelvis om utbildningar inom krisberedskap, första hjälpen, hemberedskap, digital delaktighet och källkritik, men också om verksamheter som motverkar ensamhet, stärker föreningslivet och skapar möten mellan människor.

Genom sin geografiska spridning, sina etablerade samarbeten och sin förmåga att anpassa verksamheten efter lokala behov har studieförbunden goda förutsättningar att bidra till beredskapsarbetet i samtliga kommuner i Västra Götaland.

Rapportens syfte är att synliggöra folkbildningens och civilsamhällets befintliga bidrag samt identifiera hur deras roll kan utvecklas och tas till vara mer systematiskt. Rapporten belyser möjligheter, behov och hinder samt lämnar förslag på former för samverkan mellan studieförbund, civilsamhälle, kommuner, Västra Götalandsregionen och andra berörda aktörer. Ambitionen är att bidra med ett kunskapsunderlag för ett långsiktigt och inkluderande beredskapsarbete, där civilsamhällets resurser kompletterar det offentligas ansvar.

Utgångspunkten är att motståndskraft skapas före krisen. Den växer genom kunskap, övning, tillit och fungerande relationer mellan människor och organisationer. Genom att inkludera folkbildningen och civilsamhället i den regionala och lokala beredskapsplaneringen kan Västra Götaland stärka både sin praktiska förmåga att möta samhällsstörningar och den demokratiska och sociala sammanhållning som krävs för att samhället ska stå starkt även under svåra påfrestningar.

Skara augusti 2026

Hans-Åke Höber, ordförande
Västra Götalands Bildningsförbund
vgb.nu

Innehållsförteckning

Inledning 07
Bakgrund 09
Civil beredskap 09
Studieförbund och civil beredskap 10
Kort historisk återblick 10
Studieförbund och civil beredskap idag 11
Studieförbundens finansiering och verksamheter 13
Studieförbunden i Västra Götaland 15
Sammanfattning 15
Analysram 17
Manifesta och latenta resurser 17
Studiens kontext 19
Metod och material 20
Civil beredskap ur ett regionalt och kommunalt perspektiv 22
Folkbildning som civil beredskap 22
Manifesta resurser 23
Beredskapsrelaterade utbildningar och praktiska färdigheter 23
Mobilisering av ideellt engagemang 26
Kunskap som kan mobiliseras i kris 27
Trovärdiga informationskanaler 27
Lokaler som resurs i vardag och kris 29
Organisatorisk flexibilitet och omställningsförmåga 30
Latenta resurser 31
Relationer, tillit och lokal förankring 31
Demokrati, bildning och motståndskraft 33
Studieförbundens förhållningssätt till civil beredskap 35
Civil beredskap som framväxande och etablerat område 35
Utvecklingsbehov i det egna arbetet 35
Relationer och samverkan med VGR och kommuner 36
Relationer till Västra Götalandsregionen 36
Relationer till kommuner i Västra Götaland 37
Utvecklingsbehov i samverkan 37

Resurser i lokalsamhället 41
Manifesta resurser – ideella organisationer i det lokala föreningslivet 42
Organisationerna och lokalsamhället 43
Organisationer – en väg in i lokalsamhället 45
Latenta resurser – nätverk, relationer, tillit och tradition i lokalsamhället 46
Att förlita sig på andra och varandra 47
Inkludering och exkludering – att vara en del av en bygd 49
Lokalsamhällets handlingskraft och relationer till offentlig förvaltning 51
Studieförbund i lokalsamhällets vardagsliv 54
Slutdiskussion 58
Studieförbunden – lika och olika 58
Studieförbundens villkorade kapacitet 60
Folkbildningen – både samhällsbyggare och kritisk röst 62
Avslutningsvis 63
Referenser 64

Inledning

Eftersom risken för naturkatastrofer, kriser och krig har ökat (Awad m.fl., 2020) har även intresset för civilsamhällets roll för samhällets beredskap ökat (Andersen & Lundgren, 2025). Civilsamhällets organisationer anses kunna mobilisera materiella och organisatoriska resurser i krissituationer, och samtidigt bidra till att stärka social sammanhållning och tillit i samhället (Skr. 2023/24:163). Dessa resurser och den sociala sammanhållningen kan fungera som en slags ”civilsamhällets infrastruktur” som kan användas som en resurs i den civila beredskapen. Civilsamhällets infrastruktur kan aktiveras när människor måste hantera akuta problem innan offentliga organisationer hunnit komma på plats och agera (Andersen & Lundgren, 2025). Forskning visar att människor i lokalsamhällen ofta mobiliserar sig och agerar kollektivt vid kriser (t.ex. Cras, 2017; von Essen & Åberg, 2022).

Lokal mobilisering sker inte sällan genom etablerade ideella organisationer och föreningar, vilka är inbäddade i täta nätverk av relationer, entreprenöriella initiativ, traditioner och mötesplatser (von Essen & Åberg, 2025). Civilsamhällets organisationer kan därigenom fungera som en brygga mellan stat, region och kommun och enskilda människor (NOD, 2025).

För civilsamhällets infrastruktur är folkbildningen och studieförbunden särskilt intressanta eftersom forskning ofta lyfter fram dess betydelse för människor och samhället. Bland annat betonas studieförbundens bidrag till att höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället och folkbildningens roll i att utveckla det svenska samhället och demokratin. Studieförbunden har dessutom en omfattande verksamhet över hela landet via sina samverkans- och medlemsorganisationer (von Essen & Åberg, 2009), vilket skapar en lokal infrastruktur och länkar samman människor och organisationer (Åberg m.fl., 2024).

Samtidigt har det visat sig att offentliga organisationer många gånger har bristande kunskap om hur frivilliga och civilsamhällesorganisationer kan integreras i statens beredskapsarbete (Stark m.fl., 2024). Därför bör samverkan mellan offentliga organisationer och civilsamhället stärkas för att samhället bättre ska kunna hantera hot och kriser (Ds 2023:34). För att stärka denna samverkan behöver offentliga organisationer öka sin kunskap om civilsamhällets organisationer och deras förutsättningar (Stark m.fl., 2024).

Trots att civilsamhället ofta lyfts fram i forskning och policy om civil beredskap behövs mer empiriska studier om hur civilsamhällets organisationer, och i synnerhet folkbildningen och studieförbunden, själva förstår sin roll, hur deras bidrag formas av relationer till offentliga organisationer och vilka villkor som påverkar deras möjligheter att bidra (Stark m.fl., 2024). Föreliggande rapport skall fylla denna kunskapslucka genom att redovisa och diskutera resultat från en studie genomförd av forskare vid Högskolan i Borås och Marie Cederschiöld högskola. Rapporten utgår från studieförbundens, inklusive RF- SISUs, egna perspektiv och analyserar deras förutsättningar att bidra till civil beredskap på regional, kommunal och lokal nivå samt hur människor beskriver de resurser som finns i de lokalsamhällen där de bor. Studien har gjorts på uppdrag av Västra Götalands bildningsförbund (VGB) med ekonomiskt stöd från Västra Götalandsregionens kulturnämnd.

Syftet är att öka kunskapen om folkbildningens, och särskilt studieförbundens inklusive RF-SISUs, förutsättningar att bidra till civil beredskap i Västra Götalands län. För att svara mot detta syfte har studien delats in i två delstudier. Det empiriska materialet utgörs av intervjuer och fokusgruppsintervjuer med företrädare för studieförbunden på regional och kommunal nivå i Västra Götaland, tjänstepersoner inom Västra Götalandsregionen samt med personer som bor i två lokalsamhällen i Västra Götaland.

Texten är disponerad så att vi inleder med tidigare forskning om civilsamhällets och studieförbundens roll i civil beredskap, på regional, kommunal och lokal nivå. Därefter redogör vi för vårt analytiska ramverk samt för studiens metod och empiriska material. Vi presenterar därefter resultaten från de två delstudierna. Delstudie 1 studerar uppfattningar och förhållningssätt till civil beredskap inom studieförbundens verksamheter på regional och kommunal nivå. Delstudie 2 är en närstudie av två lokalsamhällen i Västra Götaland. Den ger kunskap om de formella och informella organisationer, nätverk, personer och relationer som skapar social sammanhållning, utgör infrastruktur och kan generera resurser till civil beredskap. Avslutningsvis sammanfattar vi resultaten för att visa på studieförbundens förutsättningar att bidra till civil beredskap, utifrån studieförbundens perspektiv.

Bakgrund

Civil beredskap

Det som idag benämns som civil beredskap har förändrats över tid. Under 1900-talets första hälft var beredskap i civil mening främst inriktad på civilförsvaret och förberedelser för ett väpnat angrepp mot Sverige (Bennesved & Norén, 2020; MSB, 2023). Efter kalla krigets slut, när ett militärt angrepp mot Sverige bedömdes som mindre sannolikt, flyttades fokus till krisberedskap också för fredstida samhällsstörningar, såsom hantering av olyckor och naturkatastrofer. Beredskap började i högre grad också förstås som en fråga om riskhantering och upprätthållande av samhällsviktiga funktioner snarare än enbart befolkningsskydd (Ingemarsdotter & Eriksson, 2023; SOU 2021:25).

Idag används civil beredskap som ett samlingsbegrepp för krisberedskap och civilt försvar (MSB, 2024a). Begreppet avser samhällets förmåga att förebygga, motstå och hantera såväl fredstida kriser som situationer under höjd beredskap och krig. I detta bredare perspektiv betonas samhällets robusthet och motståndskraft (resiliens). Civil beredskap syftar till att skydda befolkningen vid väpnat angrepp och upprätthålla samhällsviktig verksamhet och grundläggande samhällsfunktioner vid olika typer av påfrestningar, såsom pandemier, sabotage, extremväder och andra allvarliga störningar. Den innefattar även försörjningsberedskap, energisäkerhet, digital och fysisk infrastruktur, psykologiskt försvar samt social sammanhållning och en uthållig demokrati. Dessutom framhålls att beredskap också handlar om samhällets förmåga att anpassa sig och återhämta sig över tid i en föränderlig riskmiljö präglad av både miljömässiga och samhälleliga förändringar (Slätmo m.fl., 2025). Utöver att minska risker för olyckor och kriser ska beredskapen därmed värna liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Den civila beredskapen ska också säkerställa att samhällsviktig verksamhet upprätthålls och att skador på egendom och miljö hindras eller begränsas vid kriser (MSB, 2024a).

En central utgångspunkt i modern civil beredskap är att samhället så långt som möjligt ska fortsätta fungera även under kriser och särskilda händelser (Skr. 2023/24:163). Detta innebär att människor i hög grad förväntas kunna leva kvar i sina lokalsamhällen och att centrala samhällsfunktioner upprätthålls. En sådan förståelse bygger på principerna om ansvar, närhet och likhet, men också på en ”hela-samhället-ansats” (whole-of-society), där statliga, regionala och lokala aktörer samverkar med civilsamhälle och näringsliv (prop. 2024/25:34; Slätmo m.fl., 2025; SOU 2021:25; WHO, 2025). Utvecklingen innebär att egenansvar och individers förberedelser har fått en mer framträdande roll. Människor förväntas i ökande grad kunna hantera initiala störningar genom att exempelvis ha tillgång till vatten, mat och andra nödvändigheter, men också genom att ha kunskap om hur man bör agera i olika krissituationer (Rådestad & Larsson, 2020).

Samtidigt visar forskning att människors faktiska beredskap varierar beroende på faktorer som riskuppfattning, resurser och lokala förutsättningar (Henrekson & Wallman Lundåsen, 2025). En viktig aspekt i detta sammanhang är därmed att beredskap inte är jämnt fördelad i samhället, utan påverkas av geografiska och sociala skillnader (Henrekson & Wallman Lundåsen, 2025; Henrekson m.fl., 2025).

Personer i landsbygdsområden tenderar exempelvis att rapportera högre grad av både beredskap och upplevd resiliens än personer i urbana miljöer, delvis beroende på längre avstånd till service och större vana vid självförsörjning (Guldåker, 2009; Henrekson & Wallman Lundåsen, 2025). Urbana områden präglas dessutom ofta av sårbarheter kopplade till socioekonomiska skillnader, vilket innebär att beredskap måste förstås som situations- och platsberoende (Henrekson & Wallman Lundåsen, 2025).

Studieförbund och civil beredskap

Kort historisk återblick

Det svenska civilsamhället har historiskt spelat en central roll i samhällsutvecklingen. Genom folkrörelser som rösträttsrörelsen, arbetarrörelsen och folkbildningen har civilsamhällets organisationer bidragit till att forma relationen mellan staten och medborgarna och varit en viktig aktör i att förhandla fram rättigheter och ansvar. Den svenska folkbildningen växte fram under slutet av 1800-talet i nära relation till den tidens sociala och politiska omvandlingar, med syfte att sprida kunskap och bildning till samhällsgrupper som tidigare varit utestängda från högre utbildning (Bergstedt & Larsson, 1995; Engberg, 1986). I den politiska debatten betraktades folkbildningen som ett medel för upplysning, moralisk fostran och social disciplinering med målet att forma upplysta medborgare (Gustavsson, 1995). Samtidigt lades grunden för studieförbundens framväxt, med betoning på frivilligt deltagande och en tro på bildningens betydelse för individens utveckling (Johansson, 1980). Genom studiecirklar, föreningsliv och andra lärandeformer skapades arenor där människor tränades i att diskutera samhällsfrågor och organisera sig. Folkbildningen bidrog således till både kunskapsspridning och till utvecklingen av demokratiska praktiker (Engberg, 1986; Johansson, 1980).

När det internationella säkerhetsläget försämrades under mellankrigstiden i Europa kom dessa föreställningar om folkbildningens samhällsbärande funktion att få en ny aktualitet. De organisatoriska strukturer och pedagogiska verksamheter som byggts upp inom studieförbunden uppfattades som resurser som kunde mobiliseras för att stärka samhällets motståndskraft och medborgarnas ansvarstagande i en tid av osäkerhet (Lindal, 2004; Richardson, 2004). Under andra världskriget involverades exempelvis folkbildningen för att stärka samhällets beredskap genom studiecirklar och upplysningsverksamhet om försvaret, svensk historia och ”svenska värden” (Lindal, 2004; Richardson, 2004).

Folkbildningen engagerades också för att ”inge mod, lugn och tillförsikt” och stärka tilltron till Sveriges försvarsförmåga (Lindal, 2004). I en avhandling beskrivs hur särskilt Svenska kyrkan mobiliserade genom folkbildande verksamheter för att stärka befolkningens moraliska motståndskraft, ansvarskänsla och samhällslojalitet. I stället för militärt försvar betonades ett ”inre försvar”, där bildning, kristna värderingar och gemenskap sågs som avgörande för att motverka rädsla och splittring (Olenius, 2025). Folkbildningen fungerade därmed som ett medel för att främja ”sammanhållning och samarbete [mellan] olika medborgargrupper och samhällsinstitutioner” och integrerades i den bredare beredskapspolitiken som en stödjande aktör vid sidan av staten och Försvarsmakten, vilka hade det övergripande ansvaret (SOU 1945:21, sid. 5; Stark m.fl., 2024).

Samtidigt beskrevs folkbildningen som en motvikt till en alltför styrande stat (SOU1945:21). Genom att främja kunskapsbildning, kritiskt tänkande och självständiga ställningstaganden förväntades folkbildningen bidra till att stärka medborgarnas förmåga att delta aktivt i det demokratiska samhället (SOU 1945:21; SOU 1946:68). Denna dubbelhet kom att prägla relationen mellan staten och folkbildningen under stora delar av efterkrigstiden (Samuelsson m.fl., 2024).

Studieförbund och civil beredskap idag

Idag formuleras statens mål med folkbildningen på detta sätt:

> *Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället (prop. 2013/14:172, sid. 66)*

Precis som tidigare i den svenska historien präglas också fortfarande folkbildningens verksamheter av samverkan med stat och kommun. Ett exempel på hur civilsamhället och folkbildningen engagerats vid kris är covid-19-pandemin, även om de insatser som gjordes då endast i begränsad utsträckning beskrevs i termer av kris- eller civil beredskap eller integrerades systematiskt i beredskapssystemet (MSB, 2018). Under pandemin mobiliserade civilsamhället snabbt insatser och upprätthöll stöd när offentlig verksamhet pausades eller inte nådde fram. Många ideella organisationer fungerade som ett yttersta skyddsnät för människor i social och ekonomisk utsatthet (Famna m.fl., 2022). Rahm (2021) visar vidare hur civilsamhällesorganisationer, inklusive studieförbund, var centrala för att förmedla och legitimera myndigheters budskap under pandemin. Här betonar Rahm att civilsamhället inte agerade helt separat från staten, utan snarare som en del av den svenska strategin för att hantera pandemin. Samtidigt som folkbildningen framställdes som ett neutralt och frivilligt medel för krishantering fungerade den därmed också som en styrningsmekanism, där medborgare formades till ansvarstagande och självreglerande subjekt.

Händelser såsom covid-19-pandemin, skogsbränder, flyktingsituationen 2015 och ett förändrat säkerhetspolitiskt läge har medfört att frågan om civilsamhällets och folkbildningens roll i civil beredskap fått ökad uppmärksamhet (MSB, 2018; Stark m.fl., 2024). Undersökningar visar att organisationer har en stark vilja att involveras mer i beredskapsarbete (Funktionsrätt Sverige, 2024; Röda Korset, 2021; Sveriges Stadsmissioner, 2015). Studier visar också att en majoritet av befolkningen är villig att bidra vid kriser och redan gör betydande insatser, även om det kan innebära risker (Karlsson, 2023; Karlsson & Andersen, 2023). Många anser dessutom att människor bör ta ett eget ansvar under kriser och dela med sig av resurser vid behov (Forum & Volontärbyrån, 2025). Strandh (2018) visar att människors vilja att engagera sig bottnar både i en generell vilja att hjälpa till i samhället och av en samhällsanalys driven av det försämrade säkerhetspolitiska läget.

Forskning identifierar återkommande tre övergripande funktioner som civilsamhällets organisationer ofta tar vid kriser och katastrofer: att skydda människors liv och grundläggande behov, att bidra till individuell och samhällelig återhämtning samt att företräda och ge röst åt drabbade grupper. Vilken funktion som dominerar varierar beroende på krisens karaktär och samhällskontext, men rollerna återkommer genomgående i forskningen (Andersen & Lundgren, 2025). Genom sin lokala förankring har civilsamhället också ofta kapacitet att snabbt organisera stödinsatser och samordna resurser vid olika typer av samhällsstörningar (Cook m.fl., 2018; Fisker-Nielsen, 2012). De förfogar dessutom över fysiska resurser som lokaler och mötesplatser, vilka kan fungera som noder i kris (Cheema m.fl., 2014). Den ofta höga tilliten i lokalsamhället bidrar dessutom till att civilsamhällets organisationer kan sprida information och nå grupper som offentliga aktörer har svårt att nå (Lu m.fl., 2023). Civilsamhället har därutöver en demokratisk funktion som röstbärare och opinionsbildare (NOD, 2025). Studieförbunden utgör en del av denna bredare civilsamhällesstruktur och kan genom sin lokala närvaro, sina mötesplatser och erfarenheter av folkbildningsarbete potentiellt bidra till flera av de funktioner som forskningen identifierar som centrala för civil beredskap.

Utöver formella organisationer spelar även informella nätverk – som grannar, vänskapskretsar och lokala initiativ – en betydande roll (Warner, 2020; Zhao m.fl., 2024). Ett viktigt perspektiv i forskningen om resiliens är betydelsen av sådana informella nätverk och lokala relationer. Sociala relationer, lokalkännedom och ömsesidigt stöd lyfts fram som centrala resurser i hantering av kris (Kumari & Frazier, 2021). Internationella studier visar att lokalsamhällen ofta uppvisar hög handlingsförmåga, bland annat genom erfarenheter av utsatthet som stärker beredskapen och förmågan till kollektiv mobilisering (Cox & Hamlen, 2015). Svenska studier visar på liknande sätt hur lokala föreningar och initiativ bärs upp av en social infrastruktur bestående av relationer, mötesplatser och nyckelpersoner som möjliggör kollektivt handlande (Cras, 2017; von Essen & Åberg, 2022; 2025). Civilsamhällets organisationer kan därmed förstås som del av en väv av vardagliga och historiskt formade strukturer som mobiliserar engagemang och möjliggör koordinering i det lokala samhället.

När denna sociala infrastruktur aktiveras i samband med samhällskriser kan den utgöra en betydande resurs, särskilt när hotet upplevs riktat mot det egna området (Madsen & O'Mullan, 2016; Zeballos-Velarde m.fl., 2023; Zhao m.fl., 2024). Lokal identitet och sammanhållning kan då mobilisera resurser i form av arbetsinsatser, lokalkännedom och praktisk problemlösning (von Essen & Åberg, 2025). Samtidigt formas beredskap och resiliens i samspelet mellan individuella resurser och lokala sammanhang.

Förutsättningarna varierar därför mellan olika geografiska platser och grupper (Dahlberg m.fl., 2024; Henrekson & Wallman Lundåsen, 2025). Exempelvis uppvisar landsbygdsbor ofta högre grad av både upplevd resiliens och faktisk beredskap än boende i större städer, vilket bland annat kan kopplas till längre avstånd till samhällsservice, större vana vid självförsörjning samt tätare sociala nätverk (Guldåker, 2009). Samtidigt varierar sårbarheter mellan olika lokalsamhällen och kan inte reduceras till en enkel motsättning mellan land och stad (Henrekson & Wallman Lundåsen, 2025).

För att offentliga aktörer ska kunna ta tillvara civilsamhällets resurser krävs samverkansformer som tar hänsyn till lokala förutsättningar. Detta innefattar både att bygga långsiktiga relationer präglade av ömsesidig tillit och att skapa strukturer där lokala kunskaper och prioriteringar ges utrymme i beredskapsarbetet (NOD, 2025). Forskning visar att tillit i hög grad är relationsburen och långsiktigt uppbyggd genom dialog och erkännande av lokala aktörers erfarenheter (Wollebaeck, m.fl., 2012). Samtidigt präglas relationen mellan civilsamhälle och offentliga aktörer i många fall av misstro, historiska konflikter eller upplevelser av ojämlik behandling, vilket kan försvåra samverkan vid behov av snabb koordinering (Dijkstra, 2020; 2024; von Essen & Åberg, 2022). Därtill är rollfördelningen mellan offentliga aktörer och civilsamhället ofta otydlig, både nationellt och lokalt (Stark m.fl., 2024; Röda Korset, 2024). Många organisationer och nätverk har en stark vilja att bidra, men saknar ibland tydliga mandat och långsiktig finansiering. Ofta saknas även upparbetade kontaktytor mellan yrkesverksamma inom krisberedskap och civilsamhällets aktörer. Mot denna bakgrund efterfrågar civilsamhället gemensamma övningar och utbildningar (NOD, 2025). Internationell forskning betonar därutöver vikten av att involvera civilsamhällets organisationer även i planering, beslutsfattande och kunskapsutveckling (Bin Waseem m.fl., 2024; Zhao m.fl., 2024). När lokala organisationer inkluderas som kunskapspartners stärks beredskapssystemens robusthet.

Samtidigt som civilsamhället framstår som en viktig resurs visar forskning därmed att det finns begränsad kunskap om hur dessa resurser konkret kan tas tillvara i beredskapssystemet (Ds 2023:34; Stark m.fl., 2024). Civilsamhället beskrivs ofta som centralt, men utan att dess roll tydligt definieras eller operationaliseras (Ericson, 2023). Forskning pekar dessutom på att en ökad betoning på civilsamhällets roll kan innebära ökad styrning och koppling till militära mål (Ericson m.fl., 2023), vilket kan påverka organisationernas autonomi och handlingsutrymme. Civilsamhällets bidrag bör därtill inte idealiseras. Organisationernas kapacitet varierar avsevärt beroende på tillgång till resurser, frivilliga, lokaler, ledarskap och etablerade samverkansrelationer (Andersen & Lundgren, 2025). Internationella studier visar också att insatser riskerar att fragmenteras eller skapa parallella strukturer om samordningen med offentliga aktörer är svag (Schmidt, 2019). Frågan handlar därmed inte bara om vilka resurser civilsamhället och folkbildningen har för att bidra till civil beredskap, utan också om under vilka förutsättningar dessa resurser kan omsättas i långsiktig samhällelig resiliens.

Studieförbundens finansiering och verksamheter

Studieförbundens möjligheter att bidra till civil beredskap är nära sammanflätad med deras organisatoriska och ekonomiska förutsättningar. Finansiering, lokaler och personal avgör vilken typ av verksamhet som bedrivs och i vilka geografiska områden studieförbunden är närvarande. Nedanstående beskrivning ger en översikt av studieförbundens finansiering och verksamheter på nationell nivå. Därefter redogör vi i nästkommande avsnitt för situationen i Västra Götaland.

Den organiserade folkbildningen omfattar studieförbunden och landets 154 folkhögskolor (Arriaza Hult m.fl., 2025; SOU 2024:42; prop. 2013/14:172). Av de åtta studieförbunden som sedan 2024 är representerade i Folkbildningsrådet på nationell nivå har fem (ABF, Studieförbundet Vuxenskolan, Studiefrämjandet, Bilda och NBV) historiska rötter i folkrörelser från tiden kring sekelskiftet 1900. De åtta studieförbunden speglar olika samhällssektorer: politiska rörelser (Arbetarrörelsens studieförbund, Studieförbundet Vuxenskolan, och Medborgarskolan), religiösa rörelser (Bilda och Sensus), nykterhetsrörelsen (Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet), friluftsliv (Studiefrämjandet) samt akademin (Folkuniversitetet). Sju studieförbund är ideella föreningar med medlems- och samarbetsorganisationer, medan Folkuniversitet drivs som en stiftelse (Nordvall m.fl., 2025; SOU 2024:42).

Det nationella statsbidraget utgör en central del av studieförbundens finansiering. År 2024 fördelades 1,52 miljarder kronor till studieförbunden. De senaste åren har dock neddragningar skett av statsbidraget. I budgetpropositionen för 2024/25 föreslog regeringen att minska statsbidraget till studieförbunden med 500 miljoner kronor sett över tre år, vilket motsvarar cirka en tredjedel av bidragsnivån (Rånlund m.fl., 2026). Studieförbundens övriga intäkter består av regionbidrag, kommunbidrag, deltagaravgifter och ideella insatser. Även de regionala och kommunala bidragen har i många delar av landet minskat eller urholkats över tid (Arriaza Hult m.fl., 2025; Rånlund m.fl., 2026).

Merparten av de ekonomiska resurserna går till personal och lokaler, vilka utgör grunden för studieförbundens mötesplatser och verksamheter såsom studiecirklar och kulturarrangemang (Folkbildningsrådet, 2025b). Försämrade ekonomiska villkor har dock lett till nedskärningar: antalet studiecirklar och andra arrangemang minskade med 14 procent 2024 jämfört med 2023 (Arriaza Hult m.fl., 2025). Neddragningarna har även inneburit personalminskningar, samtidigt som det ideella arbetet minskat med cirka 16 procent. Detta tyder på att ideella insatser inte ersätter avlönat arbete utan snarare minskar i takt med verksamheten (Arriaza Hult m.fl., 2025; Folkbildningsrådet, 2025a).

Flera studieförbund har dessutom lämnat kommuner där ekonomiska förutsättningar saknas.
I omkring var fjärde kommun i landet har minst ett studieförbund avvecklat sin verksamhet (Arriaza Hult m.fl., 2025). Neddragningar av verksamhet är särskilt tydlig i landsbygdskommuner, medan lokalnedläggningar är vanligast i pendlingskommuner. Sammantaget pekar utvecklingen mot en ökad koncentration till centralorter, vilket också speglas i att deltagarantalet minskar mer i glesa kommuner än i storstäder (Arriaza Hult m.fl., Folkbildningsrådet, 2025a).

Utöver de åtta studieförbund som är kopplade till Folkbildningsrådet finns ytterligare ett studieförbund, nämligen SISU Idrottsutbildarna. På distriktsnivå är RF (Riksidrottsförbundet) och SISU Idrottsutbildarna en gemensam organisation sedan 2020. Därför talar vi i föreliggande text om RF-SISU, och mer specifikt RF-SISU Västra Götaland.

RF-SISU är också ett studieförbund som har tydliga rötter i en folkrörelse, här idrottsrörelsen och organisationen bildades 1985. Under sina första tjugo år ingick organisationen tillsammans med övriga studieförbund i Folkbildningsförbundet, numera Studieförbunden i samverkan, men lämnade 2006 och har sedan 2007 haft en statsbidragsfördelande roll motsvarande den som Folkbildningsrådet har för övriga studieförbund. Det innebär också att de statliga anslagen inte kommer från det anslag som ges till Folkbildningsrådet att fördela mellan studieförbund utan från medel som anslås till idrotten.

Studieförbunden i Västra Götaland

Utvecklingen i Västra Götaland skiljer sig delvis från den nationella bilden. Medan de nationella statliga anslagen har minskat har såväl Västra Götalandsregionen (VGR) som kommunerna i länet i huvudsak bibehållit eller förstärkt sitt ekonomiska stöd till studieförbunden. För att delvis kompensera för det minskade statliga stödet ökade VGR 2024 sitt anslag till studieförbunden med 10 miljoner kronor, vilket innebär att regionbidraget höjdes från 63,8 miljoner kronor 2024 till 73,8 miljoner kronor 2025. Det regionala stödet syftar till att möjliggöra utvecklingsinsatser och komplettera den lokala verksamheten, exempelvis genom ledarutbildningar, utvecklingsprojekt, flexibla deltagarformer och kulturinsatser. Även de kommunala bidragen i Västra Götaland har varit relativt stabila över tid. År 2025 uppgick de till cirka 62,1 miljoner kronor och år 2026 till cirka 62,7 miljoner kronor, vilket motsvarar en ökning med omkring 600 000 kronor. Samtliga 49 kommuner i Västra Götaland ger dessutom kommunbidrag till studieförbunden, vilket är ovanligt i ett nationellt perspektiv.

I Västra Götaland bedriver de åtta studieförbunden och RF-SISU verksamhet i samtliga 49 kommuner, även om inte alla studieförbund är verksamma i alla kommuner. Under 2025 genomförde studieförbunden i Västra Götaland cirka 16 500 studiecirklar, 8 000 annan gruppverksamhet och 16 000 kulturprogram (Kommunikation VGB, 2025). I de kommuner där de är verksamma har studieförbunden nära relationer till det lokala civilsamhället och fungerar som arenor för folkbildning och kultur. Nästan hälften av verksamheterna genomförs i samverkan med föreningar eller fria grupper (Arriaza Hult m.fl., 2025). Till detta kan läggas att RF-SISU Västra Götaland under 2025 höll mer än 350 000 utbildningstimmar och hade mer än 100 000 unika deltagare i sina verksamheter (RF-SISU Västra Götaland, 2026).

Sammanfattning

Bakgrundskapitlet visar att förståelsen av vad som utgör civil beredskap har förändrats under 1900-talet. Samtidigt som forskning visar att civilsamhället och studieförbunden historiskt har utgjort en central del av samhällets civila beredskap på en mängd sätt, har de senaste årens utveckling givit dess roller och funktioner en förnyad aktualitet.

Studier beskriver vidare att civilsamhällets organisationer kan fungera som en länk mellan stat, region och kommun och enskilda medborgare, samt som viktiga resurser för informationsspridning, stöd och mobilisering i krissituationer. Civilsamhällets organisationer är dock inte endast betydelsefulla vid akuta faser utan även för att bygga långsiktig resiliens genom sociala nätverk och lokalkännedom. Den lokala förankringen framstår här som avgörande: etablerade nätverk och relationer kan snabbt aktiveras vid störningar och utgöra resurser för samhällets civila beredskap.

Det är mot denna bakgrund som studieförbundens roll i den civila beredskapen blir relevant att undersöka. Trots att deras betydelse betonas i policy är kunskapen begränsad om hur de själva uppfattar sina roller och möjligheter. Det behövs därför fler empiriska studier som belyser hur studieförbund tolkar ökade förväntningar, hur de relaterar till begreppet beredskap och hur detta påverkar deras verksamhet lokalt. Kunskapsluckan blir särskilt betydelsefull i ljuset av förändrade ekonomiska och organisatoriska villkor. Utvecklingen aktualiserar också frågor om civilsamhällets autonomi, då starkare kopplingar till beredskap kan innebära ökad styrning och förändrade relationer till offentliga aktörer. Detta motiverar studier av hur civil beredskap förstås och formas på regional, kommunal och lokalsamhällesnivå, där samverkan mellan offentliga aktörer och civilsamhälle konkretiseras och där studieförbundens handlingsutrymme blir synligt.

Analysram

Manifesta och latenta resurser

I lokalsamhällen på landsbygden har det lokala civilsamhället i regel tillgång till resurser för att driva verksamhet. På samma sätt har studieförbunden som också verkar i det lokala civilsamhället tillgång till olika typer av resurser. Att få kunskap om dessa resurser och hur de bäst kan användas i samverkan med region- och kommunorganisationen är ett centralt kunskapsintresse i studien. För att teoretiskt kunna resonera kring resurser och använda ändamålsenliga metoder för att undersöka dem gör vi en analytisk åtskillnad mellan manifesta och latenta resurser. I rapporten används denna åtskillnad både för att analysera studieförbundens resurser och de resurser som finns i de lokalsamhällen där studieförbunden verkar.

Med manifesta resurser avses sådana resurser som är planerade och organiserade för att användas för den verksamhet som ligger inom ramen för den verksamhet som föreningar och nätverk bedriver. I det lokala civilsamhället kan det till exempel handla om det ideella arbete som en hembygdsförening har tillgång till för att hålla hembygdsgården öppen eller för att en idrottsklubb ska kunna bedriva träning och tävling. Men det kan också vara lokaler och fordon som ideella organisationer har tillgång till. För studieförbunden handlar det istället om de organiserade resurser som förbunden har tillgång till i form av lokaler, ideella ledare och kursverksamhet med inriktning mot civil beredskap. Med latenta resurser avses sådana insatser inte är planerade eller organiserade men som kan mobiliseras vid särskilda och dramatiska händelser. Det kan handla om människors beredskap att göra insatser, men också om de relationer och erfarenheter som gör sådana insatser möjliga. Exempel på sådana latenta resurser är hur boende i lokalsamhället röjer vägar från stormfällen efter en storm eller släcker skogsbränder, eller de resurser som mobiliseras när boende i ett lokalsamhälle tar politisk strid för att behålla den lokala skolan (von Essen & Åberg, 2025).

I Roslagen och i Småland visade självorganiseringen och det gemensamma arbetet i lokalsamhället efter stormen Alfrida 2019 och stormen Gudrun 2005 att latenta resurser kan vara omfattande (von Essen & Åberg, 2025). Båda dessa fall, liksom många andra, visar att de latenta resurserna är viktiga av främst tre skäl: De är omfattande, de har hög precision eftersom de kommer till uttryck i lokalbefolkningens insatser som har lokalkännedom, och de kräver inte formella beslut eller anställd personal utan kommer till stånd när lokalbefolkningen agerar.

När studieförbunden eller lokala civilsamhällen samverkar med offentliga organisationer, exempelvis kommunorganisationen, kan manifesta resurser vara mer lämpade, så t.ex. vid näringslivsutveckling och platsutveckling. För att fylla funktioner inom sådana områden kan lokala föreningar ingå i samverkan med kommunorganisationen och planera verksamheter och projekt för att t.ex. stödja det lokala näringslivet eller inventera och skydda känsliga biotoper.

För att använda manifesta resurser i lokalsamhället krävs planering och fungerande samverkansformer mellan organisationer i det lokala civilsamhället och kommunorganisationen.

Även studieförbunden kan i detta sammanhang utgöra en viktig samverkanspart, eftersom deras etablerade verksamheter och lokala nätverk är resurser som redan är organiserade och därmed möjliga att integrera i gemensamma beredskapsinsatser.

De manifesta resurser som finns i det lokala civilsamhället har oftast inte tillkommit för att bidra till civil beredskap, men kan potentiellt användas för civil beredskap i samverkan med kommunen. De latenta resurserna är inte planerade eller organiserade, men har ofta vuxit fram just för att hantera dramatiska och kritiska situationer. Det finns alltså en avgörande skillnad mellan manifesta och latenta resurser där de förstnämnda är planerade men ofta för andra syften än kriser medan de sistnämnda är oplanerade men träder i funktion vid kriser.

Men såväl studieförbunden som lokala civilsamhällen på landsbygden kan också ha andra funktioner. För att människor och organisationer i det lokala civilsamhället ska kunna göra insatser vid dramatiska händelser som kräver stora och snabba insatser av människor med god lokalkännedom krävs latenta resurser. För att studieförbunden och lokala civilsamhällen ska fylla en funktion i civil beredskap torde latenta resurser därför vara särskilt viktiga eftersom det innebär oplanerade och dramatiska händelser som kräver omedelbara insatser. För att latenta resurser ska kunna mobiliseras och användas krävs att det finns en uttalad eller outtalad beredskap i form av ett ömsesidigt åtagande bland medlemmar och andra boende i lokalsamhället om att göra insatser vid en dramatisk händelse.

I lokalsamhällen finns det sällan någon formell eller uttalad planering för vem som förväntas röja vägar från stormfällen och hur det ska gå till. Istället finns traditioner och ömsesidiga förväntningar mellan människor om vilka som gör insatser och hur det ska gå till. Vidare sker inte sådana insatser i samverkan med kommunorganisationen. Dels för att det inte är möjligt att planera när de ska sättas in och dels för att det är viktigt att insatserna inte behöver föregås av beslut, personal eller kommunala resurser eftersom de ska komma till stånd så snart som möjligt för att göra vägar farbara eller se till att människor som bor ensligt får tillgång till mediciner och mat.

Denna åtskillnad mellan manifesta och latenta resurser är viktig eftersom de två formerna av resurser kräver olika metoder för att kunna studeras. För att ge kunskap om vilka manifesta resurser som finns i studieförbunden och det lokala civilsamhället krävs en god kartläggning av vilka organisationer som finns och vilken verksamhet de bedriver och vilka resurser de besitter. Utifrån denna kunskap kan kommunorganisationen och ideella organisationer utarbeta goda samverkansformer och i det även stärka eller utveckla mer konkreta verksamheter som direkt knyter an till civil beredskap som exempelvis studiecirklar med ett fokus på just beredskapsfrågor.

För att ge kunskap om latenta resurser räcker det inte med kartläggning av studieförbunden eller formella organisationer i lokala civilsamhällen. Det krävs också att det lokala civilsamhället undersöks så att även andra sociala konfigurationer än organisationer synliggörs, det kan vara mer eller mindre beständiga nätverk och de relationer mellan individer och grupper som gör att de kan mobiliseras vid dramatiska och plötsliga händelser. Vidare krävs det kunskap och förståelse för den dynamik som gör att latenta resurser kan frigöras.

Studiens kontext

För att förstå studieförbundens roll och förutsättningar att bidra till civil beredskap behöver den geografiska kontexten beaktas. Västra Götalandsregionen kännetecknas av stor variation i befolkning och kommunstruktur, vilket påverkar både organisering och samverkan i beredskapsfrågor. Detta avsnitt ger därför en översikt av regionens befolkning, kommuner och lokalsamhällen som kontext för studien.

Västra Götaland omfattar cirka 1,8 miljoner invånare fördelade på 49 kommuner (VGR, 2026), indelade i fyra delregioner: Fyrbodal, Skaraborg, Sjuhärad och Göteborgsregionen. Regionen rymmer flera kommuntyper, inklusive storstaden Göteborg. Eftersom klassificeringen av kommuntyper varierar utgår vi i denna rapport från en väst-svensk SOM-undersökning (2023), där invånare själva anger sin boendemiljö. Bland de svarande uppger 15 procent att de bor på landsbygden, 19 procent i mindre städer, 33 procent i städer och större tätorter samt 33 procent i Göteborg. Landsbygden rymmer i sin tur olika bygder, såsom t.ex. jordbruksbygder och bruksbygder med historiska kopplingar till exempelvis järn-, pappers-, glas-, eller textilindustri.

Många landsbygdsområden genomgår idag demografiska förändringar med en åldrande befolkning, vilket innebär utmaningar i form av högre försörjningskvot (Anderstig, 2012). Detta bidrar ofta till minskad kommersiell och offentlig service på landsbygden (Erlingsson m.fl., 2015; Tillväxtanalys, 2014). Samtidigt visar forskning att lokala civil-samhällen i dessa områden ofta mobiliserar för att hantera utmaningar, exempelvis genom att upprätthålla servicefunktioner eller hantera samhällsstörningar och kriser (Cedering, 2016; Cras, 2017; Enlund, 2020).

I denna studie analyseras studieförbundens förutsättningar att bidra till civil beredskap genom två delstudier: en på regional och kommunal nivå och en på lokalsamhällesnivå. De skiftande förutsättningarna inom Västra Götaland innebär att civilsamhällets organisering och studieförbundens verksamhet varierar mellan regionens delar, vilket är centralt för studiens metod och analys. Valet att i den andra delstudien fokusera på två lokalsamhällen motiveras av forskning som visar att den samlade beredskapsförmågan i hög grad är beroende av lokalt engagemang och handlingskapacitet. Lokalsamhällen utgör därför en viktig analytisk nivå för att studera hur människor samverkar för att hantera kriser, exempelvis vid naturhändelser eller andra samhällsstörningar.

Metod och material

Studien består av två delstudier. I delstudie 1 har 9 semistrukturerade intervjuer genomförts med företrädare för samtliga 8 studieförbund och RF-SISU på regional nivå i Västra Götaland. I rapporten används benämningen ”studieförbund” som samlingsbeteckning för de 8 studieförbunden och RF-SISU. Intervjupersonerna har haft roller såsom regionchefer, verksamhetschefer och i något fall verksamhetsutvecklare. Intervjuer har också genomförts med 4 tjänstepersoner i Västra Götalandsregionen. Dessutom har fokusgruppsintervjuer genomförts med företrädare för studieförbund på kommunal nivå i totalt 8 kommuner i Västra Götaland. Urvalet av kommuner att studera gjordes i samråd med Västra Götalands Bildningsförbund (VGB) för att representera en variation av olika typer av kommuner Västra Götaland. Såväl intervjuerna som fokusgruppsintervjuerna har genomförts digitalt, via plattformen Teams.

Totalt deltog 23 företrädare från 6 studieförbund (ABF, Bilda, Folkuniversitetet, Medborgarskolan, RF-SISU och Studieförbundet Vuxenskolan) i fokusgruppintervjuer i 8 kommuner. Varje fokusgrupp bestod av 2 – 4 deltagare. Ambitionen var att samtliga studieförbund skulle representeras i respektive kommun. Detta var dock inte möjligt, främst eftersom flera studieförbund bedriver begränsad verksamhet lokalt i ett antal av de kommuner som ingår i studien och eftersom verksamheten många gånger organiseras över större geografiska områden snarare än på kommunnivå.

I delstudie 2 har 19 semistrukturerade intervjuer genomförts med personer i två lokalsamhällen i Västra Götaland, en traditionell bruksbygd och en jordbruksbygd. Jordbruksbygden utgörs av en mindre tätort med cirka 1 400 invånare. Tätorten ingår i en större kommun i Västra Götaland och är geografiskt belägen nära flera större städer, vilket bidrar till att en del av befolkningen arbetspendlar. Tätorten ligger belägen nära en sjö och omgivningarna kännetecknas av öppna landskap, jordbruksmark och vissa skogsområden. Under 1800- och tidigt 1900-tal präglades området av småskaligt jordbruk med åkrar, boskap och självförsörjning. Med tiden minskade dock jordbrukets betydelse när industrialisering och pendling tog över, men fortfarande finns karaktären av en gammal jordbruksbygd kvar med öppna marker, äldre gårdsstrukturer och ett tydligt kulturlandskap.

Bruksbygden utgörs av en mindre tätort med omkring 300–400 invånare och ingår i en större kommun i Västra Götaland. Orten har historiskt haft en tydlig brukskaraktär runt ett bruk som etablerades under 1800-talet. Tätorten växte fram i direkt anslutning till industrin med arbetarbostäder och samhällsfunktioner samlade runt bruket. Runt tätorten består bebyggelsen av gårdar och tidigare jordbruk. Omgivningarna präglas också av skogslandskap, sjöar och kuperad terräng. Idag kännetecknas orten till viss del av pendling, men har också en småföretagarprofil och en skogsnäring.

De som bor i de lokalsamhällen vi har studerat uppfattar att de bor på landsbygden. De intervjuade personerna var i vissa fall aktiva i studieförbund och andra lokala föreningar, i andra fall agerade de utanför formella föreningar genom olika informella nätverk eller sammanslutningar. Förutom intervjuer har vi i delstudie 2 haft spontana samtal med människor vi har

mött på allmänna platser.

Sammantaget används det empiriska materialet för att visa på folkbildningens, och särskilt studieförbundens, förutsättningar att bidra till samhällets civila beredskap samt till en ökad förståelse för de resurser som finns och skapas i mindre lokalsamhällen och deras civil-samhällen.

Civil beredskap ur ett regionalt och kommunalt perspektiv

I detta kapitel presenterar vi studieförbundens förutsättningar att bidra till samhällets civila beredskap utifrån intervjuer med regionala och kommunala företrädare för studieförbunden i Västra Götaland. Kapitlet fokuserar på tre övergripande teman. Först behandlar vi de resurser, kompetenser och förmågor som studieförbundens företrädare själva beskriver som betydelsefulla för civil beredskap. Därefter beskrivs studieförbundens förhållningssätt till civil beredskap som såväl ett framväxande som ett mer etablerat område samt organisatoriska utvecklingsbehov som identifierats i intervjuerna. Avslutningsvis presenterar vi studieförbundens beskrivningar av relationer till Västra Götalandsregionen (VGR) och kommunerna i Västra Götaland, med särskilt fokus på sam-verkan kring beredskapsfrågor och utvecklingsmöjligheter.

Även om företrädarnas beskrivningar många gånger är samstämmiga är en viktig utgångspunkt i kapitlet att studieförbunden, snarare än att utgöra en enhetlig aktör, rymmer en mångfald av organisationer med olika inriktningar och arbetssätt. Vissa studieförbund bedriver i hög grad egen kurs- och cirkelverksamhet, medan andra i större utsträckning verkar genom sina medlemsorganisationer och föreningsnätverk. Dessa skilda utgångspunkter innebär också olika sätt att arbeta med och bidra till civil beredskap. I kapitlet är ambitionen att presentera en både bred och nyanserad bild av de kompetenser och resurser som formar studieförbundens samlade kapacitet.

Folkbildning som civil beredskap

Studieförbundens företrädare på såväl regional som kommunal nivå beskriver att de sällan uttryckligen kopplar sina verksamheter och aktiviteter till begreppet civil beredskap eller formulerar sina insatser i sådana termer. I stället framhåller de folkbildning, demokrati och livslångt lärande som grundläggande för sin roll i samhället. I intervjuerna framkommer dock uppfattningen att mycket av det som idag diskuteras i relation till civil beredskap redan ryms inom folkbildningens ordinarie arbete. För flera intervjupersoner framstår kopplingen mellan folkbildning och beredskap som så självklar att den sällan artikuleras explicit.

> *Det blir på ett indirekt sätt. På ett sätt så kanske folkbildningen helt och hållet är beredskap eller bygger beredskap i sitt sätt att vara. (Bilda)*

> *Civil beredskap är inte bara att förbereda sig för krig, utan det handlar om resiliens i samhället där frågor om till exempel hållbarhet, kultur och miljöfrågor ingår. Där har vi som studieförbund en väldigt viktig roll. (Medborgarskolan)*

> *När vi pratar om robusta samhällen som klarar kris och krig över lång tid, då handlar det ju om tryggheten människor emellan. Och sammanhållningen i ett samhälle. Där tänker jag att vi som studieförbund gör jättemycket bara genom att bedriva den verksamhet vi gör. Att människor får mötas, får komma samman och hjälpas åt att lösa saker. (NBV)*

På liknande vis betonar studieförbunden hur de under tidigare samhällskriser i praktiken har fungerat som en del av samhällets beredskap. Under 2015 års flyktingmottagande organiserade exempelvis flera av studieförbunden stödinsatser genom redan befintliga nätverk och tillgängliggjorde lokaler. Olika studieförbund vittnar också om hur de i samband med krigsutbrottet i Ukraina 2022 snabbt mobiliserade resurser för att erbjuda barn som kom till Sverige stöd och fritidsaktiviteter. Som ett sätt att minska människors sociala isolering och skapa sammanhang och trygghet, lade studieförbunden också mycket resurser på att under covid-19-pandemin ställa om sina verksamheter snarare än att ställa in. Studieförbundens erfarenheter från pandemin visar att sådana vardagliga aktiviteter kan vara avgörande för samhällets uthållighet. Särskilt beskrivs detta arbete som centralt för barn och unga, då meningsfulla aktiviteter minskar oro och skapar struktur i osäkra tider.

> *Det lärde vi oss av pandemin, även om vi aldrig pratade om civil beredskap. Vi pratade om att hålla i gång verksamheten.*
> *Det fanns ett driv i föreningarna att inte stänga ner. Barnen måste få röra på sig. Är sporthallen full av sängar och nödmaterial, då kan vi spela innebandy på parkeringen. Men ställ inte in, utan håll i gång träningarna. Låt inte barnen bli drabbade. (RF-SISU)*

Även om insatserna vid tiden för de specifika händelserna främst motiverades i termer av folkbildning och socialt stöd, kan de i efterhand förstås som beredskapshandlingar. Erfarenheterna pekar således på en bred förståelse av civil beredskap där studieförbundens ordinarie verksamheter och uppbyggda relationer kan förstås som såväl manifesta som latenta resurser med betydelse för samhällets beredskap. De manifesta resurserna består av sådant som framträder i form av konkreta verksamheter, utbildningar och fysiska tillgångar som direkt potentiellt kan mobiliseras i samband med kriser. De latenta resurserna utgörs däremot av mer underliggande förutsättningar, såsom relationer, tillit och lokal förankring som byggs upp över tid genom folkbildningens vardagliga arbete. Först i relation till kriser och samhällsstörningar blir deras funktioner som beredskapsresurser tydliga.

Manifesta resurser

I det följande presenterar vi de manifesta resurser som studieförbunden beskriver som betydelsefulla för civil beredskap. Det handlar om organiserade och planerade verksamheter, kompetenser och etablerade resurser som redan existerar inom studieförbundens verksamhet och som kan tas i anspråk för att bidra till civil beredskap.

Beredskapsrelaterade utbildningar och praktiska färdigheter

En central potentiell manifest resurs som framhålls av studieförbundens företrädare är den kurs- och studiecirkelverksamhet som studieförbunden och deras medlemsorganisationer bedriver.

Exempelvis beskriver företrädarna att det bedrivs utbildningar inom friluftsliv, självhushållning, odling och livsmedels- och energiförsörjning. Andra kurser och cirklar omfattar djurhållning, liksom kurser som lär ut praktiska färdigheter kopplade till sökinsatser och första hjälpen.

> *När vi pratar civil beredskap så är det ju utifrån våra profilområden – djur, natur och kultur. Då handlar det specifikt om exempelvis självhushållning, att vara självförsörjande och beredskapsodling. Hur skapar vi resiliens oaktat vad som händer. (Studiefrämjandet)*

Även utbildningar i psykisk livräddning och krisstöd utgör viktiga inslag i en del studieförbunds kurspaket. Studieförbundens kursinnehåll spänner således över både vardagliga störningar och mer extraordinära händelser. En del studieförbund har också de senaste åren utvecklat kurser, studiecirklar och workshopsmaterial som mer uttalat handlar om civil beredskap.

> *Vi har olika typer av kursverksamheter, såsom matlagning under beredskapstider och den typen av kurser. (Medborgarskolan)*

Dessa beredskapsrelaterade kurser och informationsmaterial tas ofta fram i samverkan med externa aktörer, vilket företrädarna vi har intervjuat menar bidrar till att stärka det praktiska innehållet och den ämnesmässiga kompetensen i kurserna. Liknande satsningar på beredskapsrelaterade kurser ligger i linje med Folkbildningsrådets (2026) budgetunderlag för 2027–2029, där rådet föreslår att folkbildningen tilldelas extra medel för att utveckla kurser för stärkt motståndskraft, beredskap och civilt försvar.

> *Vi har tagit fram ett material tillsammans med Utbildningsradion som heter Sverige, krisen och jag. Det är inspelade filmer om hemberedskap, informationspåverkan och hur lokalsamhället kan samarbeta vid kriser. Vi har varit med och tagit fram studiehandledningen till det som kan användas av föreningar, lokala grupper och församlingar. (Sensus)*

I likhet med vad de företrädare vi har intervjuat framhåller, menar Folkbildningsrådet (2026) att studieförbundens kunskaper i att bedriva kursverksamheter ger dem särskilt goda förutsättningar att skapa stor utväxling av genomförda insatser. De intervjuade lägger till att de beredskapsrelaterade utbildningar som studieförbunden har tagit fram ofta är praktiskt inriktade, där deltagare tar del av information och övar på konkreta moment, såsom hantering av utrustning eller grundläggande färdigheter kopplade till överlevnad och beredskap.
Genom denna praktiska inriktning, menar företrädarna, bidrar utbildningsverksamheterna till att människor utvecklar konkreta färdigheter som kan omsättas i praktiska handlingar vid olika typer av samhällsstörningar.

Intervjuerna med studieförbundens representanter på kommunal nivå visar dock att befolkningens intresse för beredskapsfrågor förefaller variera kraftigt. Vissa studieförbund vittnar om ett stort engagemang och ett betydande intresse från lokalbefolkningen att delta i aktiviteter och studiecirklar, medan andra studieförbund framhåller att många människor undviker ämnet eller har svårt att förstå dess relevans i vardagen.

Flera intervjupersoner berättar också att frågor om kris eller krig kan väcka oro och rädsla hos människor. En pedagogisk utmaning i arbetet är därför att väcka människors intresse för beredskapsfrågor, utan att förstärka känslor av rädsla eller otrygghet.

> *Vissa var intresserade och vissa lade bort det helt och hållet. De ville inte titta på det, för det skapade oro och kanske ångest. Då tänker man så här, hur ska vi göra för att nå ut då? (ABF)*

Trots att beredskapsfrågor kan väcka oro och rädsla framhåller intervjupersoner på kommunal nivå att deltagare efter genomförda aktiviteter, workshops, studiecirklar eller informationsträffar ofta upplever mindre oro. Den konkreta och praktiska kunskapen beskrivs därmed kunna bidra till att göra beredskapsfrågor mindre skrämmande och mer begripliga eller hanterliga för deltagarna.

I praktiken – Beredskapsworkshop i Mark

Hur renar man vatten? Hur fungerar en vevradio? Hur lagar man mat om elen försvinner? Under 2025 medverkade ABF i att anordna en interaktiv workshop om hemberedskap för allmänheten i Mark. Besökarna fick bland annat prova att laga mat med stormkök, tända eld med tändstål, rena vatten och ta del av information om appen Krisinformation.se.

Evenemanget innehöll även ”krisfika”, ett quiz med beredskapslåda som förstapris och utdelning av nödfiltar till de 50 första besökarna.

Enligt arrangörerna väckte upplägget intresse och blev ett uppskattat sätt att samtala om hemberedskap på ett mer lättsamt vis. Erfarenheterna från workshopen har lett till att konceptet utvecklats vidare och planeras nu att genomföras i ytterligare kommuner i Sjuhärad.

I praktiken – Från bygdegård till trygghetspunkt i Åmål

Med utgångspunkt i studiecirkeln *Beredskap – bygdegården, ett nav vid kris*, framtagen av Studieförbundet Vuxenskolan och Bygdegårdarnas riksförbund, samarbetade Studieförbundet Vuxenskolan i Åmål med bygdegårdsföreningar och kommunen kring beredskapsfrågor. Inom ramen för arbetet inventerades lokala resurser, kartlades bygdens förutsättningar och framtogs beredskapsplaner.

Arbetet bidrog till att kommunen tecknade avtal om officiella trygghetspunkter med bygdegårdar. Enligt arrangörerna spelade Studieförbundet Vuxenskolans etablerade nätverk en nyckelroll i samarbetet. I dag har Åmåls kommun avtal med åtta bygdegårdar som fungerar som trygghetspunkter runt om i kommunen.

Mobilisering av ideellt engagemang

Ytterligare en potentiell manifest resurs är det omfattande ideella engagemang som präglar studieförbundens och deras medlemsorganisationers verksamheter. De befintliga ledarstrukturerna lyfts särskilt fram i intervjuerna, där många ledare har lång erfarenhet av att organisera aktiviteter och åtnjuter ett starkt förtroende i olika samhällsgrupper genom sin lokala närvaro. Dessa ledare, menar studieförbundens företrädare, kan mobiliseras i händelse av kris.

> *Vi har medarbetare och ledare som kan facilitera, hålla möten och som kan hålla samman människor. Som är duktiga på svåra samtal. (Studiefrämjandet)*

De intervjuade belyser vidare erfarenheter från tidigare samhällskriser, där studieförbunden fångade upp och organiserade ideellt engagemang. ABF, Folkuniversitet, NBV och Studieförbundet Vuxenskolan berättar exempelvis hur de under covid-19- pandemin snabbt organiserade och utbildade personer i sina nätverk, vilket stärkte samhällets kapacitet att hantera krisen. En styrka hos studieförbunden är på så sätt deras förmåga att skapa strukturer för deltagande och erbjuda vägar in i ideellt engagemang för personer som vill engagera sig (se t.ex. von Essen & Ydremark, 2020).

> *När en kris uppstår vill ofta många människor bidra. För att det inte ska uppstå kaosartade situationer kan vi vara med och hjälpa till att hitta vägar framåt genom att organisera och strukturera frivilliginsatser. (Sensus)*

Denna förmåga kan förstås som särskilt viktig mot bakgrund av tidigare studier som visar att svenskar generellt har en hög vilja att bidra (Karlsson, 2023; Karlsson & Andersen, 2023) och att tillfälliga resurser ofta behöver mobiliseras med kort varsel i krissituationer (MSB, 2024a; Skogsbrandsutredningen, 2015). Samtidigt visar studier att offentliga organisationer kan ha svårt att på kort tid organisera och koordinera människors engagemang så att det kommer till nytta (Persson & Uhnoo, 2018). Frivilligas engagemang beskrivs därför ibland som en ”*mixed blessing*”, eftersom de både kan utgöra en viktig resurs och skapa utmaningar för den formella räddningsinsatsen (Barsky, 2007; Whittaker m.fl., 2015). En stor mängd frivilliga kan vara svår att samordna och i vissa fall försvåra det professionella räddningsarbetet, särskilt om de frivilliga saknar erfarenhet eller utbildning (Kendra & Wachtendorf, 2001). Mot denna bakgrund kan studieförbunden förstås som en potentiell resurs genom sin förmåga att koordinera och utbilda frivilliga innan och under kriser, så att de kan utgöra en verklig resurs i krissituationer.

Samtidigt pekar intervjuerna på kommunnivå på att mobilisering av ideellt engagemang inte kan tas för given, eftersom deltagande ofta är beroende av att människor uppfattar det som relevant att bidra och vill bidra med sin tid.

Kunskap som kan mobiliseras i kris

Nära kopplat till förmågan att mobilisera ideellt engagemang framhåller studieförbundens företrädare också att det inom förbunden och deras medlemsorganisationers nätverk finns kompetens med relevans för beredskap. Denna kompetens finns spridd bland förbundens ledare och deltagare och kan tas tillvara i händelse av kris. Intervjuerna på kommunal nivå tyder på att kompetensen ofta är situationsbunden och lokalt förankrad, vilket innebär att kunskap och färdigheter kan anpassas till specifika behov och sammanhang. Kompetensen spänner dessutom över såväl specialiserad kunskap som vardagsnära färdigheter.

> *Genom att vi är en paraplyorganisation och har många organisationer, grupper och människor runt omkring oss har vi förmåga att snabbt mobilisera en mängd olika kompetenser. Det är inte så att jag nödvändigtvis kan själv, men i organisationen och dess medlem-sorganisationer finns det alltid någon, vad man än frågar om, som kan och vill hjälpa till. (ABF)*

Studieförbundens företrädare menar att förbunden har förmåga att identifiera och ta tillvara kompetens, som annars riskerar att förbli outnyttjad. I detta sammanhang betonas att människor inte enbart är mottagare av kunskap, utan också utgör resurser i beredskaps-arbetet. Intervjuerna visar därmed att kompetens aktiveras när deltagare delar erfarenheter och kunskaper i kurs- och verksamhetssammanhang. Exempelvis lyfts att erfarenheter från diasporagrupper som är engagerade i studieförbundens verksamheter kan mobiliseras. Denna typ av kompetens är ofta erfarenhetsbaserad och praktiskt orienterad och kan därmed komplettera mer teoretiska kunskaper inom beredskapsarbetet.

> *Ibland pratas det mycket om att vi ska lära människor. Men vi behöver också lära av människor som sitter på jättemycket kunskap som vi kan förmedla till andra. Hur tar vi vara på den kompetens som redan finns, det är en jätteviktig fråga. (NBV)*

Trovärdiga informationskanaler

Studieförbundens företrädare framför också att studieförbunden har kapacitet att fungera som trovärdiga kanaler för samhällsviktig information. I samstämmighet med tidigare forskning om civilsamhällets roll i krissituationer (Andersen & Lundgren, 2025; Lu m.fl., 2023), menar företrädarna i intervjuerna att denna kapacitet hänger nära samman med studieförbundens etablerade kontaktvägar till medlemsorganisationer och deltagare. Denna sociala infrastruktur, menar de intervjuade, underlättar spridning av information. Företrädare på såväl regional som kommunal nivå beskriver hur kapaciteten att sprida trovärdig information blev tydlig under covid-19-pandemin, då studieförbunden och dess medlemsorganisationer bidrog till att snabbt sprida korrekt och lättillgänglig information till breda grupper i samhället. Exempelvis NBV beskriver hur de under pandemin informerade om vaccinationer till olika verksamheter och grupper av människor. Liknande erfarenheter rapporteras i såväl svensk som internationell forskning om civilsamhällets roll i krissituationer. Studier visar att civilsamhälles-organisationer ofta bidrar genom att sprida trovärdig och uppdaterad information före, under och efter en kris (Rahm, 2021), exempelvis om översvämningsrisker (Hossain, 2020; Forrest

m.fl., 2019), säkra samlingsplatser med tillgång till basala förnödenheter (Cook m.fl., 2018) samt ekonomiska och juridiska rättigheter under återhämtningsfasen (Luna, 2001).

Intervjuerna visar vidare att informationsspridningen ofta sker i dialogbaserade sammanhang, såsom studiecirklar eller föreningsmöten, där information utöver att förmedlas också diskuteras och bearbetas gemensamt.

> *Vi träffar väldigt många personer. Så det är klart att vi kan nå ut med information. Även när vi är på plats. Det blir den här dialogen och inte bara via mejl eller telefon. Vi kan delge information och diskutera den utifrån folkbildningsperspektivet, det blir väldigt brett och stort. (RF-SISU)*

En del studieförbundsföreträdare på kommunal nivå framhåller hur särskilt beredskaps-information kan upplevas vara svårbegriplig, skrämmande eller ovidkommande för en del människor. En viktig roll för studieförbunden kan då vara att konkretisera och förankra informationen i människors vardag och att anpassa den efter olika målgrupper. Detta kommer exempelvis till uttryck när en intervjuperson från Studieförbundet Vuxenskolan beskriver arbetet med MSB-broschyren *Om krisen eller kriget kommer.*

> *Den är skriven på myndighetsspråk, och det är inte självklart för alla. Alltså, vad betyder sju dagars hemberedskap i praktiken? Vad betyder det för mig, och framförallt var börjar jag? Att tolka innehållet och få människor med på tåget. //...// Vi har skapat broschyrer för cirkel-grupper på olika språk, så att man kan få den på sitt språk. (Studieförbundet Vuxenskolan)*

I intervjumaterialet framträder vidare en bild av studieförbunden som en brygga mellan enskilda människor och stat, region och kommun. Utöver informationsspridning betonar studieförbundens företrädare att de kan översätta och förmedla samhällsinformation till olika språk utefter behov. Därutöver framhåller exempelvis NBV att de egna medarbetarnas skilda bakgrunder kan stärka legitimiteten hos den information som förmedlas. Detta kan vara särskilt betydelsefullt bland grupper med begränsat förtroende för offentliga organisationer.
På liknande sätt menar exempelvis Studiefrämjandet och Sensus att studieförbunden ofta har förmåga att nå människor som offentliga organisationer kan ha svårare att etablera tillitsfulla kontakter med.

Företrädarna för studieförbunden menar på detta sätt att deras etablerade relationer med grupper med begränsat förtroende för offentliga organisationer eller som lever i utsatthet gör det möjligt för dem att förmedla samhällsviktig information på ett sätt som uppfattas som trovärdigt. Enligt intervjupersonerna kan denna förmåga i sin tur stärka möjligheterna för viktig samhällsinformation att nå fram och få genomslag. Liknande resultat återfinns också i tidigare forskning, som återkommande lyfter fram civilsamhällets roll som länkar mellan offentliga organisationer och lokalsamhällen. Internationella studier visar att civilsamhället ofta har särskilda förutsättningar att nå grupper som offentliga organisationer och myndigheter har svårare att nå och därigenom bidra till att information når utsatta grupper i befolkningen (Andersen & Lundgren, 2025).

Samtidigt betonar vissa studieförbund att deras räckvidd har begränsningar, då även de kan ha svårt att nå människor som saknar koppling till föreningsliv och andra organiserade sammanhang. Frågan om hur dessa grupper ska nås med samhällsinformation och beredskapsinsatser framstår därför som en fortsatt utmaning. Dessutom aktualiserar studieförbundens kapacitet att bidra till att sprida samhällsviktig information vissa principiella frågor. Rahm (2021) visar exempelvis i en studie om civilsamhällets roll under covid-19-pandemin att när organisationer förmedlar myndigheters information och riktlinjer, så riskerar de att inte framstå som självständiga aktörer. Istället kan de framträda som en del av den offentliga kriskommunikationen och genomförandet av statens krishanteringsstrategi, något som kan väcka frågor om hur studieförbundens självständighet påverkas när deras verksamhet på ett så tydligt sätt knyts till statens informations- och beredskapsarbete.

Lokaler som resurs i vardag och kris

Företrädarna för studieförbunden i Västra Götaland framhåller också den fysiska infrastruktur i form av lokaler, såsom kyrkor, bygdegårdar och föreningslokaler, som studieförbunden och deras medlemsorganisationer besitter i Västra Götaland som en potentiell manifest resurs i samhällets civila beredskap. I vardagen fungerar dessa som arenor för folkbildning, idrotts och sociala verksamheter, och är därmed både kända och socialt förankrade platser i lokalsamhället. I en krissituation, menar företrädarna vi har intervjuat, kan dessa lokaler snabbt anpassas för att användas som samlingsplatser, tillfälliga boenden eller trygga rum där människor kan söka stöd och information. De skulle även kunna användas som platser för distribution av resurser och som lokala informationspunkter. Denna kapacitet uppmärksammas även av Försvarsberedningen (Ds 2023:34) som beskriver att lokaler såsom bygdegårdar, Folkets Hus och församlingshem kan utgöra resurser för att inkvartera och stödja personer som har evakuerats från olika delar av landet. Att sådana lokaler i ökande utsträckning betraktas som en del av den civila beredskapen illustreras också av regeringen som i juni 2026 beslutade om ett engångsbidrag till Bygdegårdarnas Riksförbund för att stärka dess kapacitet i samhällets beredskap (Regeringskansliet, 2026). Denna utveckling välkomnas av Bygdegårdarnas Riksförbund som har uttryckt en vilja att bidra till uppbyggnaden av det civila försvaret (Bygdegårdarnas Riksförbund, 2023).

> *Bygdegårdarna kan vara ett nav i kris och fungera som samlingsplatser, informationsnav, erbjuda mat och rum för vila eller användas som lagerlokaler. (Studieförbundet Vuxenskolan)*

> *Kyrkorna blir ju väldigt ofta samlingsplatser när det händer något i samhället. De blir en plats man kan mötas på, en trygg plats att gå till. (Bilda)*

> *Nykterhetsrörelsen äger ju väldigt många lokaler, och har gjort historiskt. Kan vi använda dem under en kris? Vi har använt lokalerna under tidigare kriser, och det innebär att vi skulle kunna göra det framåt också. (NBV)*

Vad företrädarna för studieförbunden på regional nivå ger uttryck för i citaten ovan är att de lokaler som studieförbunden besitter ofta åtnjuter ett högt förtroende hos invånarna eftersom de redan är etablerade mötesplatser. En ytterligare fördel är att många av lokalerna är utrustade med kök och annan grundutrustning som kan nyttjas vid behov. Eftersom de ofta redan används kontinuerligt, behövs i regel heller inte samma omfattande uppbyggnadsarbete som vid tillfälliga lösningar.

Lokalernas geografiska spridning innebär vidare att de ofta är lokaliserade nära människor, vilket kan vara avgörande när transporter och kommunikation är begränsade. Sammantaget utgör lokalerna därmed en infrastruktur med både organisatorisk kapacitet och sociala värden. Denna kapacitet, menar studieförbunden, kan ytterligare utvecklas och synliggöras som en del av samhällets beredskapsförmåga.

Precis som i rapporter som analyserar studieförbundens förutsättningar på nationell nivå (Arriaza Hult m.fl., 2025; Folkbildningsrådet, 2025b), uttrycker samtidigt företrädarna för studieförbunden på såväl regional som kommunal nivå i Västra Götaland att de senaste årens neddragningar av det statliga anslaget har inneburit att studieförbunden har sett sig tvingade att stänga ned lokalkontor och säga upp lokaler. Framför allt har neddragningarna drabbat mindre orter och landsbygdsområden i Västra Götaland, vilket i praktiken innebär att studieförbundens möjlighet att låta lokaler fungera som samlingsplatser under kris riskerar att minska. Mot bakgrund av att lokalerna i mindre orter och på landsbygden ofta utgör en av få tillgängliga samlingsplatser, kan nedstängning av lokaler här förstås som särskilt problematiskt.

Organisatorisk flexibilitet och omställningsförmåga

Studieförbundens bidrag till civil beredskap formas också av deras arbetssätt. En styrka som lyfts i intervjuerna på såväl regional som kommunal nivå är att beslut ofta fattas nära verksamheterna, vilket också innebär en förmåga att snabbt omsätta nya idéer och arbetssätt till praktisk handling. Detta blev särskilt tydligt under covid-19-pandemin.

> *Vi var väldigt snabba med att ställa om till digitala årsmöten och digitala utbildningar. Vi byggde upp studios där människor kunde ha årsmöten och vi var med och hjälpte till. (RF- SISU)*

Omställningen beskrivs av företrädarna ha handlat om att förändra såväl formatet från analogt till digitalt som att anpassa innehåll och arbetsformer utifrån förändrade behov. Denna förmåga beskrivs hänga samman med att beslut ofta fattas nära verksamheterna, utan omfattande hierarkiska processer. Den flexibilitet som de intervjuade beskriver överensstämmer med hur civilsamhällets organisationer ofta karaktäriseras i forskningen, där de ofta beskrivs ha särskilda förutsättningar att identifiera nya behov och utveckla innovativa lösningar genom sin närhet till lokala sammanhang och målgrupper (Lindberg, 2021). På kommunal nivå uttrycks detta exempelvis på följande sätt:

> *Det går väldigt fort för oss att ställa om. Vi har väldigt korta beslutsvägar. Jag behöver inte ringa min chef i Stockholm eller i Göteborg för att fråga om jag får göra något, utan jag gör det. Jag har*

mina ramar och är helt fri att agera utifrån de ramarna.
(Folkuniversitetet)

Flera studieförbund framhåller att de också ofta har förmåga att skala upp verksamheter vid behov, oavsett om det handlar om att initiera nya aktiviteter eller anpassa befintliga verksamheter utifrån förändrade behov. Detta möjliggörs genom etablerade arbetssätt och en förmåga till situationsanpassning, där verksamheter kan justera inriktning och omfattning i takt med förändrade omständigheter. Samtidigt visar intervjuerna på kommunal nivå att denna omställningskapacitet varierar mellan olika lokala verksamheter, bland annat utifrån tillgången till personal och andra resurser.

Latenta resurser

Vi har nu redovisat de manifesta resurser som studieförbundens företrädare på regional och kommunal nivå beskriver som betydelsefulla för civil beredskap. I det som följer riktas uppmärksamheten mot de mer latenta resurser som också framträder i intervjuerna. Till skillnad från de manifesta resurserna handlar det här inte i första hand om organiserade verksamheter eller planerade insatser, utan om mer underliggande relationer och värden som kan skapa förutsättningar för mobilisering och bli av central betydelse vid särskilda och dramatiska händelser.

Relationer, tillit och lokal förankring

Ett flertal företrädare för studieförbunden på såväl regional som kommunal nivå framhåller att förbundens bidrag till samhällets civila beredskap i hög grad också bygger på de relationer, nätverk och den lokala förankring som utvecklas över tid genom verksamheterna. Det handlar i detta avseende inte om fysiska lokaler eller formella organisatoriska strukturer såsom studiecirklar och kursverksamheter, utan om de relationer som växer fram i lokala sammanhang och som kan utgöra latenta resurser i det civila beredskapsarbetet. Som tidigare studier om lokala civilsamhällen visar (Cras, 2017; von Essen & Åberg, 2022; 2025), och som vi återkommer till i rapportens andra delstudie, framstår dessa relationella resurser som särskilt betydelsefulla för de företrädare vi har intervjuat. I intervjuerna betonas återkommande vikten av att människor känner tillit och trygghet, ingår i ett sammanhang och upplever mening i vardagen.

Genom att vi arbetar med meningsfullhet och gemenskap bidrar vi med byggstenar som bygger samhället, bygger tillit. Människor som mår väl har ju bättre förutsättningar att agera klokt oaktat vad som händer. Vi skapar rum där människor kan mötas i och få ett sammanhang. (Studiefrämjandet)

Vi gör beredskap genom att skapa tillit och trygghet i samhället. Sammanhållning är en av de viktigaste faktorerna för att överleva en kris. (NBV)

> *För att få motståndskraft så handlar det väldigt mycket om tillitsskapande. Och det är studieförbunden väldigt bra på, mycket mer än vi tror. Tillitsskapande är en jätteviktig bit för att ha den här motståndskraften när det blir en kris. (Bilda)*

Ur studieförbundens perspektiv är därmed sociala relationer en grundförutsättning för samhällets motståndskraft, då människor som känner varandra och har erfarenhet av att samarbeta har bättre förutsättningar att agera gemensamt i krissituationer (se t.ex. von Essen & Åberg, 2022; 2025). Denna kapacitet bygger på återkommande verksamhet över tid. En intervjuperson från Medborgarskolan uttrycker exempelvis att beredskap inte är någon ”*quick fix*”. I stället är det nära och kontinuerliga kontakter under fredstid som bygger förtroende och sociala sammanhang och som kan mobiliseras i tider av kris.

> *Dit man är van att gå i vanliga sammanhang, när allt är lugnt och bra, det är ett ställe man vill gå till i en allvarlig kris. Man känner sig hemma där. Jag tror att det är en fördel att man redan har en kontakt i ett lugnt och bra läge. Den håller även i en krissituation. Man kan förlita sig på den. (Studieförbundet Vuxenskolan)*

Därutöver utvecklas en god kännedom om lokala behov som kan ligga till grund för olika beredskapsinsatser. Flera företrädare för studieförbunden framhåller att just närvaro i lokala samhällen och sammanhang är avgörande för att skapa förtroende och nå människor.

> *Vi finns lokalt, vi känner föreningarna. Även om vi tar in en extern ledare ibland så finns ju alltid vi som konsulenter eller verksamhetsutvecklare där och är en trygg punkt. Det är så viktigt. Den lokala närvaron är A och O. (ABF)*

Företrädarna betonar vidare att studieförbundens medlemsnätverk och lokala verksamheter i olika delar av Västra Götaland ger dem en bred geografisk räckvidd. Sammantaget når de samtliga kommuner i regionen och finns närvarande i såväl större städer som mindre orter och landsbygdsområden. Denna närvaro kännetecknas i hög grad av lokalt etablerade relationer och informella nätverk.

> *Vi når ju lätt långt ut, till vartenda lokalsamhälle. I och för sig i mindre volym än för några år sedan. Men tittar man på studieförbunden som kollektiv så är vi fortfarande där. (Studieförbundet Vuxenskolan)*

Som citatet ovan antyder innebär dock de senaste årens ekonomiska åtstramningar att studieförbunden idag får allt svårare att behålla sin starka lokala förankring då de ser sig tvungna att dra ned på lokala verksamheter och lägga ned lokalkontor. På kommunal nivå ger studieförbundens företrädare uttryck för att de ekonomiska neddragningarna leder till en försvagad lokal närvaro, vilket försvårar studieförbundens möjligheter att nå ut till olika grupper och mobilisera engagemang hos lokalbefolkningen. Några studieförbund beskriver detta som en minskad möjlighet att nå ut i samhällets ”kapillärer”. På samma sätt som har belysts i tidigare rapporter (Arriaza Hult m.fl., 2025; Folkbildningsrådet, 2025a; 2025b) menar företrädarna att detta på sikt riskerar att försvaga de nätverk och relationer som byggts upp över tid.

> *Om man monterar ned infrastrukturen, då försvinner de sociala relationerna och kontakten med lokalsamhället. Då går det inte att skala upp när det behövs. Då går det inte att använda sig av upparbetad infrastruktur i krissituationer. (Sensus)*

Intervjuerna på kommunal nivå nyanserar bilden ytterligare genom att peka på att studieförbundens räckvidd i praktiken är starkt beroende av lokal bemanning och närvaro i lokala sammanhang. Ur deras perspektiv kan neddragningar och minskad lokal närvaro snabbt försämra möjligheten att upprätthålla kontakt med föreningar och deltagare.

Dessutom beskriver företrädarna att minskad lokal närvaro försvårar möjligheterna att initiera nya initiativ inom exempelvis civil beredskap. En central orsak är att minskade resurser reducerar kapaciteten att bygga upp och utveckla långsiktigt hållbara verksamheter. Konsekvenserna av minskad lokal närvaro sträcker sig därmed bortom den omedelbara verksamhetsvolymen utan påverkar också möjligheten att bibehålla och utveckla långsiktiga sociala strukturer. I flera fall framträder beredskapsfrågan som ett område som får stå tillbaka när resurserna är knappa. På sikt kan neddragningar i verksamheter därmed påverka studieförbundens möjligheter att bidra till samhällets civila beredskap.

Demokrati, bildning och motståndskraft

I intervjuerna på regional och kommunal nivå understryks vidare att studieförbundens studiecirklar och kursverksamheter bidrar till samhällets civila beredskap genom att stärka individers kunskap om demokrati. Kunskaper om demokrati och demokratiska processer framhålls av företrädarna i intervjuerna som ett sätt att stärka samhällets motståndskraft mot kriser, i överensstämmelse med exempelvis NOD (2025) som betonar civilsamhällets demokratiska funktion som röstbärare. Inom vissa av studieförbundens verksamheter förmedlas kunskap om hur demokratiprocesser och demokratiska organisationer fungerar i praktiken. Denna typ av kursverksamhet beskrivs som särskilt betydelsefull i samband med allmänna val, då studiecirklar initieras för att skapa utrymme för samtal om politik och för att öka kunskapen om det svenska valsystemet och samhället i stort. Dessa insatser, menar flera företrädare, bidrar till att stärka människors möjligheter att hantera osäkerhet, värdera information och fatta informerade beslut.

> *Vi har ju många studiecirklar inför val, både EU-val och val i Sverige. Och så har vi mycket mötesplatser för dagledigа där vi arbetar med integration och pratar om samhällsorientering. (Bilda)*

Dessutom lyfts i intervjuerna på regional och kommunal nivå att studieförbundens styrka finns i deras fokus på bildning snarare än enbart utbildning. Medan utbildning kan ge färdigheter, syftar bildning till att utveckla människors förmåga att se sammanhang, tänka kritiskt och reflektera över sin omvärld (se t.ex. Gustavsson, 1995). Sådana förmågor menar studieförbundens företrädare vidare, kan vara särskilt betydelsefulla ur ett beredskapsperspektiv eftersom de kan bidra till att människor bättre kan värdera information och fatta informerade beslut i situationer som präglas av osäkerhet.

> *Vi hjälper människor att processa information till kunskap. Och med kunskap så får människor empowerment. Att ha egenmakt, det är att kunna bilda sig en uppfattning om sakernas tillstånd. Vad är mina rättigheter? Vad är mina skyldigheter? (ABF)*

Det bildningsperspektiv som studieförbunden lyfter fram tar sig även uttryck i den praktiska verksamheten, där demokrati inte enbart lärs ut som ett innehåll utan också praktiseras i exempelvis studiecirkelns arbetsform. I intervjuerna på lokal nivå ges uttryck för hur människor med olika bakgrunder och övertygelser möts i studiecirklar för samtal och gemensamt lärande. Deltagare får träna i att lyssna på andra, formulera egna ståndpunkter och bidra till gemensamma diskussioner på ett respektfullt sätt. När människor bryter perspektiv mot varandra och hanterar oenighet utvecklas, som de intervjuade själva beskriver det, människors förmåga att delta i demokratiska samtal.

> *Vi arbetar mycket med demokratiska frågeställningar. Att lära sig hur det demokratiska samtalet ser ut och hur man organiserar sig. Föreningskunskap. Att bli lyssnad på och att lyssna på andra. Hur kan vi föra en dialog tillsammans, i vilka sammanhang och hur möts man? I kursverksamheterna träffar man människor man kanske aldrig annars hade stött på. (Medborgarskolan)*

> *Folkbildning bygger ju på att människor ska ha en egen uppfattning. Vi vill ju att människor lyfter blicken, ser sammanhang och saker i ett större perspektiv. Ifrågasätter och utvecklas i sig själva, men också att man är med och utvecklar samhället. (ABF)*

För studieförbundens företrädare framstår därmed den kollektiva organisering som sker inom studieförbunden och deras medlemsorganisationer som central för deltagarnas egenmakt och samhällets demokratiska motståndskraft. Ur studieförbundens perspektiv bidrar de till ett levande demokratiskt samhälle och till civil beredskap genom att stärka människors förmåga till kritiskt tänkande, informationsvärdering samt orientering i komplexa samhällsfrågor. Samtidigt kan det finnas anledning att problematisera denna förståelse av folkbildningens roll i civil beredskap. Exempelvis Ericson (2023) framför att det finns en risk att civilsamhällets funktion förändras om den i ökad utsträckning kommer att motiveras utifrån säkerhets- och beredskapspolitiska mål. I en sådan utveckling finns, enligt Ericson, en risk att civilsamhällets

kritiska röst trängs undan till förmån för lojalitet och samhällsnytta. Utifrån de intervjuades beskrivningar skulle en sådan utveckling kunna komma i konflikt med folkbildningens fortsatta möjlighet att stärka människors självständiga och kritiska tänkande.

Studieförbundens förhållningssätt till civil beredskap

I föregående avsnitt fokuserade vi på de resurser och kompetenser som studieförbundens företrädare i Västra Götaland beskriver som betydelsefulla för civil beredskap. För att ytterligare belysa studieförbundens förutsättningar att bidra till civil beredskap riktar vi nu uppmärksamhet mot hur förbunden förhåller sig till frågan om civil beredskap.

Civil beredskap som framväxande och etablerat område

På regional nivå varierar studieförbundens förhållningssätt till civil beredskap. I stället för tydligt avgränsade kategorier framträder olika sätt att organisera och prioritera arbetet med civil beredskap.

Några studieförbund arbetar aktivt med civil beredskap. Här har frågan formaliserats genom strategidokument, planering och etablerad samverkan med olika aktörer. Arbetet handlar ofta om att synliggöra och vidareutveckla befintliga verksamheter genom att exempelvis integrera frågan om civil beredskap i ordinarie verksamhetsplanering och verksamhets- och handlingsplaner, snarare än att bygga upp helt nya strukturer.

För andra studieförbund på regional nivå utgör civil beredskap ett framväxande utvecklingsområde. Arbetet befinner sig dock ännu i ett formativt skede och präglas av interna analyser och försök att definiera roller och möjliga insatser. Utvecklingsmöjligheterna uppfattas som stora, men konkretisering pågår fortfarande.

Ytterligare andra studieförbund avgränsar i mindre utsträckning civil beredskap som ett eget verksamhetsområde. Här betonas i stället att bidraget sker inom ramen för ordinarie verksamhet. Samtidigt framkommer att mer riktade satsningar på civil beredskap skulle kräva initiativ från exempelvis stat, region eller kommun eller extern finansiering för att prioriteras.

Intervjuerna på kommunal nivå nyanserar och fördjupar den bild som de regionala företrädarna ger av studieförbundens förhållningssätt till civil beredskap. De positioner som framträder på regional nivå återfinns även lokalt, men inte på ett entydigt och konsekvent sätt. I stället kan förhållningssätten variera inom samma studieförbund verksamma i olika kommuner, beroende på lokala prioriteringar och relationer. Detta tyder på att lokala sammanhang har stor betydelse för vilken plats civil beredskap ges i de olika verksamheterna.

Utvecklingsbehov i det egna arbetet

Även om studieförbundens positioner och förhållningssätt varierar, uttrycker flera företrädare ett behov av att utveckla och strukturera det egna arbetet med civil beredskap. Detta kan möjligtvis förstås utifrån såväl rapporter från nationella offentliga organisationer som från civilsamhällesorganisationer, vilka betonar att ett effektivt beredskapsarbete behöver vila på tydliga riktlinjer och långsiktig planering (MSB, 2024a; NOD, 2025). I kontrast beskrivs ett mer ad hoc-baserat arbetssätt som en riskfaktor, eftersom det kan leda till bristande kontinuitet och sämre förutsättningar för samordning.

Bland de studieförbund som i någon mån har integrerat frågan i strategier och planer beskrivs utmaningen inte främst handla om att initiera arbete, utan om att ytterligare stärka den organisatoriska förankringen. Flera studieförbund beskriver nämligen att en stor del av arbetet idag bedrivs genom enskilda initiativ eller punktinsatser, vilket kan medföra organisatoriska sårbarheter. Mot denna bakgrund framhålls behovet av att formulera tydligare inriktningar för det egna förbundets arbete. Ett sådant arbete innefattar bland annat att formulera tydligare inriktningar och planer för vad det egna förbundet ska bidra med, samt att inventera och synliggöra befintlig verksamhet och tillgängliga resurser. En central del i utvecklingsbehovet rör också ett behov av att öka den interna kunskapen och kapaciteten kring civil beredskap. På regional nivå uttrycker studieförbundens företrädare ett behov av att kartlägga kompetenser inom förbunden. Dessutom lyfts behovet av kunskapshöjande insatser, både för anställda och ideellt engagerade i studieförbunden och deras medlemsorganisationer.

Relationer och samverkan med Västra Götalandsregionen och kommuner

Studieförbundens förutsättningar att bidra till samhällets civila beredskap formas inte enbart inom de egna organisationerna, utan också i relation till offentliga organisationer. I följande avsnitt behandlas därför studieförbundens relationer till Västra Götalandsregionen (VGR) och kommunerna i Västra Götaland, samt de utvecklingsbehov studieförbunden identifierar i samverkan med dessa.

Relationer till Västra Götalandsregionen

Studieförbundensföreträdare på regional nivå beskriver generellt relationen till VGR som positiv. VGR framställs som en region med en lång tradition av att värna folkbildningen. Flertalet intervjuade på regional nivå framhåller också att regionen har god insikt i hur studieförbunden fungerar, inte minst vad gäller betydelsen av ideella ledare och behovet av flexibla former för verksamhet.

Flera studieförbund beskriver dessutom VGR:s bidragssystem som flexibelt, vilket möjliggör utvecklingsarbete och lokalt anpassade insatser utan alltför detaljerade krav på återrapportering. Här beskrivs vidare av flertalet studieförbund att det regionala stödet har haft en viss stabiliserande betydelse i en situation där det statliga anslaget minskat.

Relationen beskrivs vidare som dialogbaserad snarare än styrande. Företrädarna beskriver etablerade forum där deras perspektiv efterfrågas och där frågor om bidragsvillkor och prioriteringar diskuteras. Samtidigt betonar de intervjuade att dialogen inte alltid leder till utfall som fullt ut motsvarar studieförbundens behov, då politiska prioriteringar och andra intressen påverkar besluten. I detta sammanhang uttrycks även att vissa formuleringar av villkor kan upplevas som styrande, vilket aktualiserar en återkommande spänning mellan folkbildningens självständighet och beroendet av offentlig finansiering (se t.ex. Abrahamsson m.fl., 2016).

Relationer till kommuner i Västra Götaland

I fokusgruppintervjuerna på kommunnivå framträder en tydlig variation i hur relationerna till kommunerna ser ut. Denna variation låter sig inte entydigt kopplas till delregion inom Västra Götaland, kommun eller studieförbund. Beskrivningarna kan i stället variera såväl inom ett och samma studieförbund som mellan olika förbund verksamma i samma kommun.

Av en del intervjuade på kommunal nivå beskrivs kommunerna som initiativtagare och möjliggörande samarbetspartner i arbetet med civil beredskap. Detta tar sig uttryck i återkommande kontakter, mötesinbjudningar och informationsträffar eller samverkan kring konkreta insatser. Arbetet med att ta fram officiella trygghetspunkter i lokalsamhället utgör ett sådant exempel där samverkan mellan kommun och studieförbund beskrivs som god och ömsesidig.

I andra intervjuer framstår samverkan kring beredskapsfrågor som mer begränsad, även om relationen till kommunen i övrigt beskrivs som god. Här uttrycks också att studieförbundens kontaktnät och resurser inte alltid uppmärksammas eller tas till vara av kommunerna i den utsträckning som intervjupersonerna menar är möjlig, och att civil beredskap fortfarande utgör ett relativt outvecklat samverkansområde.

Det finns också beskrivningar av mer ansträngda relationer präglade av utmaningar, där skillnader i arbetssätt, ansvarsfördelning och syn på samverkan blir tydliga. En uppfattning som återkommer är att kommuner ofta närmar sig studieförbunden genom kortsiktiga projekt, uppdrag eller beställningar. Detta kontrasteras mot studieförbundens syn på samverkan som dialogbaserad och ömsesidig med lyhördhet inför deras särart.

Utvecklingsbehov i samverkan

Med den befintliga dialogstrukturen som en viktig grund menar flertalet företrädare på regional nivå att samverkan med VGR kring civil beredskap kan utvecklas ytterligare för att bli mer sammanhållen och långsiktigt hållbar. Exempelvis lyfts ett behov av mer systematiska former för kunskapsutbyte och samordning. Flera företrädare uttrycker också ett behov av stärkt intern samordning inom VGR:s organisation, särskilt mellan olika förvaltningar.

På kommunal nivå ger studieförbundens företrädare framför allt uttryck för ett behov av tydligare struktur och samordning mellan kommunerna och studieförbunden i beredskapsarbetet. Studieförbundens företrädare efterfrågar en tydligare kommunikation från kommunerna om vad civil beredskap innebär i praktiken, vilka roller studieförbunden förväntas

inta samt hur samverkan bör organiseras. Att det finns ett behov av att utveckla samordning och samverkan mellan kommuner och civilsamhällesorganisationer är väl belagt i tidigare studier. Samtidigt som kommuner enlig lag ansvarar för samordning och samverkan med olika aktörer inom sitt geografiska område såväl före som under särskilda händelser (SFS 2006:544; SFS 2006:637), visar studier att samverkan många gånger tenderar att initieras sent, ske genom punktinsatser och präglas av otydliga förväntningar och rollfördelningar (Ericson & Wester, 2020; Stark m.fl., 2024). Dessa brister, betonas vidare, riskerar att innebära att civilsamhällets resurser inte tas till vara fullt ut.

I intervjumaterialet från såväl regional som kommunal nivå framkommer vidare ett behov av att utveckla samspelet mellan regionala och kommunala offentliga organisationer, vilket är ett utvecklingsbehov som uppmärksammas även av Försvarsberedningen (Ds 2023:34). Studieförbunden beskriver att intresset för civil beredskap har ökat hos både VGR och i kommunerna i Västra Götaland. Samtidigt framhålls kommunernas variationer i förutsättningar, resurser och prioriteringar i arbetet med civil beredskap utgöra en utmaning för studieförbunden på regional nivå, eftersom det kräver olika förhållningssätt och arbetssätt gentemot olika kommuner. Mot denna bakgrund menar studieförbunden på framför allt regional nivå, att VGR skulle kunna ta en mer aktiv roll i att hålla samman arbetet kring civil beredskap genom att exempelvis samla kunskap eller skapa nätverk kring frågan.

Studieförbundens företrädare identifierar vidare ett antal långsiktiga risker kopplade till hur arbetet med civil beredskap organiseras och finansieras. På såväl regional som kommunal nivå uttrycker de intervjuade samstämmigt att en bärande princip i arbetet med civil beredskap måste vara att studieförbundens verksamheter utgår från deltagarstyrda och behovsbaserade arbetssätt, där initiativ växer fram i samspel med medlemsorganisationer och deltagare. Här uttrycks en farhåga från framför allt studieförbunden på regional nivå om att ekonomiska ramanslag i framtiden skulle kunna komma att omfördelas eller bindas upp till beredskapsrelaterade insatser. Detta skulle, menar de intervjuade, riskera att tränga undan den ordinarie verksamheten och försvaga studieförbundens roll som långsiktig samhällsfunktion baserad på ideellt engagemang. Vad som beskrivs som problematiskt är om satsningar på civil beredskap skulle medföra ökad styrning genom detaljerade krav och standardiserade lösningar. Enligt de intervjuade skulle en sådan utveckling stå i konflikt med folkbildningens arbetssätt, som bygger på lokal anpassning och flexibilitet. En alltför snäv eller tekniskt definierad styrning riskerar ur studieförbundens företrädares perspektiv därmed att begränsa studieförbundens handlingsutrymme och självständighet.

En närliggande risk rör projekt- och uppdragsfinansiering. Flera studieförbund, framför allt på regional nivå, pekar på att en ökad andel tillfällig finansiering kan styra verksamheter mot kortsiktiga prioriteringar snarare än långsiktigt etablerade profilområden. Här uttrycks i materialet en oro för att verksamheterna kan komma att formas av tillgängliga finansieringsmöjligheter snarare än av studieförbundens egna prioriteringar och behov. I detta sammanhang uttrycks också en oro att börja ”springa på pengarna”. Denna oro kan förstås i ljuset av det som i civilsamhällesforskning ofta kallas för ”mission drift”, vilket innebär att organisationer successivt anpassar sina verksamheter till externa finansiärers prioriteringar på bekostnad av den egna långsiktiga verksamhetsidén (Suykens m.fl., 2025). En sådan utveckling har i studier återkommande lyfts fram som en potentiell konsekvens av ökad

projektfinansiering och ett växande beroende av externa finansiärer. Samtidigt uttrycks av flera intervjuade på såväl regional som lokal nivå en öppenhet för särskilda satsningar på civil beredskap, under förutsättning att dessa finansieras separat från ordinarie ramanslag och utformas som frivilliga och flexibla insatser.

Dessa uttryck för å ena sidan en öppenhet för samverkan med offentliga organisationer kring civil beredskap och å andra sidan en oro för en ökad ekonomisk och administrativ styrning kan förstås mot bakgrund av en sedan länge etablerad diskussion inom folkbildnings-forskningen om relationen mellan staten och folkbildningen. Flera forskare har pekat på att folkbildningen historiskt har utvecklats genom ett ömsesidigt beroende av staten: det offentliga stödet har möjliggjort verksamheternas omfattning och stabilitet, men har samtidigt aktualiserat frågor om styrning och autonomi (Larsson, 1995; Onsér-Franzén, 1995; Rydbäck, 1997). De intervjuades resonemang kan därmed förstås som ett uttryck för denna paradox. Samtidigt som en närmare samverkan med offentliga organisationer efterfrågas av vissa studieförbund för att stärka den civila beredskapen finns en oro för att riktade bidrag och ökade styrningskrav successivt begränsar det handlingsutrymme som länge har betraktats som en grundläggande förutsättning för folkbildningens legitimitet.

Dessutom ger studieförbundens företrädare uttryck för att offentliga organisationers för-väntningar på studieförbundens deltagande i arbetet kring civil beredskap måste utgå från studieförbundens skilda inriktningar och målgrupper. Utifrån principen om olika profiler (SOU 2024:42) betonar företrädarna att deras styrka ligger i mångfalden: förbunden kan och bör bidra på olika sätt till civil beredskap beroende på profil och inriktning. I stället för likriktning framhåller de intervjuade vikten av att synliggöra och tillvarata de skilda kompetenser som finns inom studieförbunden. Därtill betonar de att studieförbundens olika kompetenser kompletterar varandra och tillsammans skapar förutsättningar för att bidra till samhällets civila beredskap. I intervjuerna framhålls även denna kompletterande kapacitet i relation till förmågan att nå olika målgrupper och geografiska områden. Företrädarna menar att studieförbunden tillsammans når bredare än vad något enskilt förbund kan göra på egen hand. Samtidigt framgår i intervjuerna på framför allt kommunal nivå att denna potential ofta inte tas tillvara fullt ut, eftersom den är beroende av samverkan och koordinering både mellan studieförbunden och i relation till kommunerna, vilket i praktiken kan vara svårt att åstadkomma.

På såväl regional som kommunal nivå uttrycks i intervjuerna slutligen en viss osäkerhet vad gäller ansvarsfördelningen mellan region, kommun och civilsamhälle. Denna osäkerhet relaterar både till vilken funktion studieförbunden förväntas fylla, som till vilka uppgifter som bör ligga kvar hos region respektive kommun. Även om intervjupersonerna genomgående uttrycker en vilja att bidra till civil beredskap och samverka med VGR och kommunerna, finns en oro för att uppgifter som studieförbunden idag uppfattar som regionala eller kommunala i framtiden kan komma förväntas utföras av studieförbund och ideella krafter.

De intervjuade understryker att studieförbunden inte ser det som sin uppgift att ersätta offentliga funktioner eller ta över ansvar som vilar på stat, region eller kommun. Civil beredskap beskrivs i stället som ett område där studieförbunden kan bidra på ett kompletterande sätt, inte genom att bära operativa samhällsfunktioner. I detta avseende ligger företrädarnas beskrivningar i linje med hur svenska myndigheter framställer ansvarsfördelning som en grundläggande förutsättning för ett fungerande arbete med civil beredskap. Såväl Myndigheten för civilt försvar som Försvarsberedningen betonar att samverkan mellan offentliga organisationer och civilsamhället behöver bygga på tydliga roll- och ansvarsfördelning för att undvika oklarheter och säkerställa att resurser används effektivt (Ds 2023:34; MSB, 2023). Samtidigt visar studier att tydlig ansvarsfördelning kan vara svårt att omsätta i praktiken. Exempelvis beskriver Johansson m.fl. (2015) hur samverkan ofta präglas av just otydliga roller och en oklar ansvarsfördelning, vilket kan leda till konkurrens mellan aktörer om arbetsuppgifter eller till att civilsamhällesorganisationer beläggs med orimliga förväntningar. Som ett sätt att tydliggöra ansvarsförhållanden föreslås vidare att kommuner initierar gemensamma övningar med civilsamhällets organisationer och involverar dem i kommunens arbete kring beredskapsplanering (Voorhees, 2008).

Resurser i lokalsamhället

Så långt har vi redovisat och resonerat kring de uppfattningar och förhållningssätt till civil beredskap inom studieförbundens verksamheter på regional och kommunal nivå som företrädare för studieförbunden ger uttryck för. Nu ska vi undersöka vilka resurser som finns i lokalsamhället och för att göra det ska vi låta de som bor i lokalsamhället komma till tals. Därmed byter vi perspektiv, från hur studieförbunden, genom sina företrädare, förhåller sig till civil beredskap, till hur de människor som bor i lokalsamhället talar om de resurser som finns där. Eftersom ansatsen här snarare är att förstå resurser som aspekter av det föreningsliv och de sociala sammanhang som utgör lokalsamhället kan det vara riktigare att tala om ”lokalsamhällets resurser” än ”resurser i lokalsamhället”. Det betyder att personer som bor i lokalsamhället inte explicit använder ordet resurser utan talar om det lokala civilsamhället och om hur de samarbetar för att lösa de problem som kan komma av dramatiska situationer som skogsbränder och stormar.

Genom att intervjua människor som bor i de två lokalsamhällen vi har studerat, som nedan kommer att hänvisas till som lokalsamhället i jordbruks- respektive bruksbygd eller motsvarande, kan de tala om den plats där de känner sig hemma och vad den betyder för dem. Att den plats där människor känner sig hemma har betydelse för dem innebär att den inte är neutral och kan ge praktiska och materiella möjligheter. Istället har den plats där människor känner sig hemma en känslomässig, och ibland existentiell, mening för människor (Cresswell, 2015). Att en plats har betydelse för dem som lever där innebär att de delar en identitet som ofta tar sig uttryck i att de är något annat än de som inte delar den identiteten, ett ”vi” tar form i relation till ”de andra”. För att frilägga den dynamik som skapar resurser i lokal-samhället är platsens betydelse viktig av två skäl. För det första betyder det att människor är beredda att göra stora insatser för att rädda eller skydda ”sin plats” eftersom den plats där man känner sig hemma inte är utbytbar. För det andra, att man delar identitet med dem som bor på samma plats innebär att ”de andra” kan upplevas som främmande eller till och med som ett hot. Att platsens betydelse utvecklas till ett ”vi” bidrar till att människor i mindre lokalsamhällen på landsbygden menar att kommunorganisationen är något som tränger sig på och lägger sig i. När människor talar om hur de lever och agerar med andra i lokalsamhället kan det de säger med fördel förstås utifrån vad deras plats betyder för dem.

För att frilägga den dynamik som gör att resurser kan frigöras när människor som lever tillsammans i lokalsamhället samverkar skiljer vi på manifesta resurser som är sådana resurser som formella organisationer i det lokala föreningslivet har tillgång till och latenta resurser som är de nätverk och relationer som växer fram mellan människor som lever nära varandra under längre tid. Dessutom diskuteras i kapitlet hur relationerna till det offentliga, främst kommunen, uppfattas av människor i dessa lokalsamhällen samt studieförbundens position i lokalsamhällena.

Manifesta resurser – ideella organisationer i det lokala föreningslivet

De ideella organisationer som är verksamma i lokalsamhället som t.ex. bygdegårdar, idrottsföreningar, hembygdsföreningar, vägföreningar och samfälligheter har tillgång till manifesta resurser i form av de medlemmar och deltagare som arbetar ideellt. För att förbereda sig på en situation som kan utvecklas till en kris kan organisationerna uppmana dem att göra insatser som att gräva jordvallar vid en hotande översvämning eller se till att det finns en samlingslokal med värme, mat och enklare sjukvård att tillgå om den behövs. De ideella organisationerna har goda möjligheter att på kort tid rekrytera människor som kan rycka in om det behövs eftersom de har kontaktuppgifter till dem som brukar arbeta ideellt, men också för att människor är vana vid att arbeta ideellt och därför beredda att ställa upp om organisationen uppmanar dem till det. Att över 70 procent av dem som deltagit i en spontan mobilisering och gjort en insats vid en dramatisk händelse som t.ex. skogsbrand också har arbetat ideellt visar på de ideella organisationernas viktiga roll för att snabbt kunna rekrytera människor vid dramatiska händelser (von Essen, 2020). Vid sidan av personer som kan arbeta ideellt har lokala ideella organisationer också tillgång till andra former av manifesta resurser som lokaler, transportmedel, verktyg, särskilda kompetenser (t.ex. erfaren-heter av första hjälpen eller att möta människor i kris) och lokalkännedom vilket inte minst är viktigt för att snabbt komma människor som bor ensligt till undsättning.

Att lokala ideella organisationer har tillgång till alla dessa former av resurser gör att ett livaktigt lokalt civilsamhälle är viktigt för en god civil beredskap i lokalsamhället. Intervjuerna visar att det finns lokalsamhällen som har ett livaktigt lokalt civilsamhälle. På frågan om det finns ett rikt föreningsliv svarar en person som bor i det lokalsamhälle som ligger i jordbruksbygd på följande sätt:

> *Jätterikt, och jag kommer inte riktigt ihåg nu antalet, men jag tror att det är 47 föreningar, jag kommer inte ihåg om alla är kvar, men alltifrån basket och många olika fotbollsgäng. Det finns skytteföreningar, det finns karateföreningar, det finns... lerduveskytte tror jag finns också. Många olika grejer. Olika föreningar, kvinnor då. Med virka och sticka och allt. Kyrkan har några stycken också.*

Ett lokalt civilsamhälle med 47 föreningar i ett relativt litet lokalsamhälle på landsbygden kan låta som en överdrift. Men det ligger i linje med tidigare forskning om lokala civilsamhällen på landsbygden. Naturligtvis skiljer sig olika lokalsamhällen i landsbygderna åt, det finns också lokalsamhällen med få eller kanske inga ideella organisationer alls. Men generellt är organisationstätheten (mätt i antal organisationer per capita) större i landsbygder än i städer (se t.ex. Åberg, 2025; Åberg m.fl., 2025). I landsbygderna är det också en större andel av befolkningen som arbetar ideellt jämfört med de som bor i mellanstora städer och storstäder (Lundberg, m.fl., 2025).

Eftersom avstånden ofta är längre mellan lokalsamhällen i landsbygderna än i urbana områden etableras fler lokalavdelningar eller lokala föreningar så att de som bor i lokal-samhällena har tillgång till idrottsföreningar, folkbildning eller annat som människor vill

delta i och föreningslivet kan erbjuda. Dessutom finns det en vana i lokalsamhällen i landsbygderna att gå samman och använda organisationer i det lokala civilsamhället för att komplettera eller ersätta sådan infrastruktur som försvinner på grund av bristande kund-underlag eller för att barnkullarna är för små för att fortsätta driva den lokala skolan se t.ex. Cras, 2017; Enlund, 2020). Att människor som bor på landsbygden går samman för att skapa den infrastruktur de behöver eller vill ha kommer till uttryck i intervjumaterialet, t.ex. när en kvinna som bor i brukssamhället talar om hur de löser problem tillsammans.

> *Men nej, men jag tror att det är liksom utifrån att ska det hända någonting så måste vi göra det själva och då får man ju engagera sig i en förening. Det är ju ett sätt att organisera saker vi gör tillsammans.*

Det finns alltså flera orsaker till att lokala civilsamhällen ofta både är täta och vitala i landsbygderna och att de därför har tillgång till stora resurser.

Organisationerna och lokalsamhället

Inledningsvis diskuterade vi den dubbelhet som präglar folkbildningen men även det svenska civilsamhället som sådant i den meningen att den av tradition har bidragit till att bygga upp och stärka samhället samtidigt som det har varit viktigt att den har stått fri från samhället för att vara en kritisk röst. Även organisationer i lokala civilsamhällen står fria från offentlig förvaltning som myndigheter och kommunorganisationer eftersom de ska ta tillvara sina medlemmars intressen och kunna föra deras talan i konflikt med stat och kommunal förvaltning. Att organisationer i lokala civilsamhällen står fria från myndigheter så att de kan driva opinion och vara kritiska kan tyckas vara svårförenligt med att de också kan bidra med resurser till civil beredskap. Men lokala ideella organisationer i landsbygderna har ofta en mer komplex relation till det gemensamma.

Ideella organisationer verkar utifrån sina specifika syften, de existerar alltså för att bedriva sådan verksamhet som tillvaratar medlemmarnas intressen. En fotbollsförening finns till för att bedriva träningar och arrangera tävlingar och driva ett eller flera fotbollslag. På liknande sätt finns en lokalavdelning inom LRF (Lantbrukarnas riksförbund) för att organisera och driva de lokala lantbrukarnas intressen, och ett trossamfund för att erbjuda sina medlemmar gudstjänster och social verksamhet. Ideella organisationer skiljer sig alltså från offentliga organisationer eftersom de bedriver verksamhet för sina medlemmar och utifrån sitt specifika syfte (Einarsson & Wijkström, 2006).

I landsbygderna är det emellertid ofta så att de ideella organisationer som finns i det lokala civilsamhället också används som ett slags verktyg, eller social vehikel, för att värna eller utveckla lokalsamhället (von Essen & Ydremark, 2020; Lindberg, 2021). Kvinnan som talar om att göra saker tillsammans i citatet ovan ger uttryck för detta när hon säger att vill man att det ska hända något får man engagera sig i en förening. Det betyder att organisationer i landsbygdernas lokala civilsamhällen ofta har en dubbel roll, dels har de den verksamhet som uppfyller organisationens syfte och dels används de för ett syfte som ligger utanför organisationens verksamhetsområde, nämligen för lokalsamhället.

Det finns dock organisationer i det lokala civilsamhället vars syfte är att stödja eller utveckla lokalsamhället eller förvalta en fastighet eller en väg. Byalag, bygdegårdar, hembygdsgårdar, samfälligheter och vägföreningar är exempel på organisationer som har till syfte att förvalta, värna och utveckla lokalsamhället, bygden eller något man har gemensamt. När en intervjuperson talar om hur viktigt det är med lokala organisationer är det uppenbart hur viktiga vägföreningar är vid händelser som kräver snabba insatser.

> *Då förväntar man sig att någon i vägföreningen ska göra det här. Alltså att röja upp ett träd och så vidare. Och sen är det ju schemalagt lite grann. Väghål. När det regnar så blir det en massa väghål i vägen. Ut och grusa. Det sker ju schemalagt. Behov att ingå i föreningens åtagande. Man har ett ansvar helt enkelt.*

Tidigare forskning om landsbygdsutveckling ger många exempel på hur olika ideella organisationer går samman för att driva en verksamhet som stöder lokalsamhället men som inte ligger inom det verksamhetsfält som deras syfte anger. Så kan t.ex. Svenska kyrkans församling, den lokala hembygdsgården och Röda kors-kretsen tillsammans driva en samlingslokal (Åberg & von Essen, kommande). Ett annat exempel är hur Svenska kyrkans församling och en lokal idrottsförening samarbetade för att driva en bensinmack (www.unt.se/uppland/uppsala/en-valsignad-mack-310853.aspx?p=1667770).

Att organisationer inte bara driver den verksamhet som uppfyller organisationens syfte utan också används för att stödja och utveckla lokalsamhället leder också till att de uppgifter som ideella organisationer tar på sig ofta blir mer mångfacetterade i mindre lokalsamhällen än i städer, där en tätare offentlig infrastruktur gör det mer naturligt för organisationerna att endast syssla med den verksamhet som syftet anger (Evers, 2008; Åberg m.fl., 2024).

Att ideella organisationer i landsbygderna, förutom att de har sin specifika verksamhet, också används för att stödja och utveckla lokalsamhället kommer till uttryck i intervjuerna. Endast i undantagsfall talar intervjupersonerna om organisationerna som att de endast eller främst finns för att bedriva sin egen verksamhet. Det är vanligare att de talar om hur organisationerna tillsammans bidrar till lokalsamhället. En person ger uttryck för detta när han/hon får frågan om vilken roll föreningslivet spelar för lokalsamhället.

> *Och sen försöker man ju i föreningarna samverka med varandra när det är olika saker man ser nyttan av. Alltså det är ingen konkurrens på det sättet. Det kan det ju vara, men man försöker ändå se att alla föreningar behövs…*

Organisationer i det lokala civilsamhället, eller föreningslivet som är den term som intervjupersonerna använder, går alltså samman för att stödja eller utveckla lokalsamhället genom att bidra materiellt för att öppna en samlingslokal eller driva en kooperativ lokal livsmedelsaffär (Åberg m.fl., 2024). Men flera intervjupersoner nämner också hur viktigt föreningslivet är för att skapa social sammanhållning och en gemensam identitet i lokal samhället. En kvinna som bor i det lokalsamhälle som är beläget i jordbruksbygd ger uttryck för detta när hon talar om vilken roll föreningslivet spelar.

> *Men jag tror det vore sämre utan föreningar. Det flätar ihop. Det gör det. Och i XX [namn på lokalsamhälle] då, sportklubben ja, pensionärsföreningen, hembygdsföreningen och bygdegårdsföreningen. Där är ju väldigt många människor som är med i de här föreningarna. Och som då känner varandra. Man känner väldigt mycket folk.*

Att föreningslivet erbjuder ett socialt sammanhang utanför privatlivet menar en annan kvinna som bor i samma lokalsamhälle är viktigt för hur de boende i lokalsamhället förhåller sig till varandra och till det lokalsamhälle de har gemensamt.

> *...måste du vara med i en förening nästan för att du ska ha igång synsätt. Eller tankesättet. För om det är en god stämning i din förening så mår man gott och är en god människa i det, tror jag. Och då är det mycket lättare att ställa upp och hjälpa till. Men om du till slut sitter hemma och inte är med i någonting och inte fylls på så kommer någon som har kört i diket och tappat hjulet och så vet man inte vad man ska göra. Det skiter väl jag i, är ju lätt att säga då.*

Att organisationer i det lokala civilsamhället inte bara bedriver verksamhet som stärker organisationen och uppfyller dess syfte utan också verkar för lokalsamhällets bästa, vilket är ett syfte som sträcker sig utanför organisationen, gör att det är naturligt för dem att bidra till civil beredskap i händelse av kris eller krig.

Att både bidra till det gemensamma samhället och samtidigt stå fri från offentlig förvaltning, vars uppgift just är att ta ansvar för det gemensamma samhället, kännetecknar alltså inte bara folkbildningen utan också ideella organisationer på landsbygden. Denna dubbelhet kan ibland vara besvärlig att hantera för ideella organisationer eftersom de är till för och styrs av medlemmar och alltså inte ger uttryck för ett allmänintresse. Samtidigt gör dubbelheten att ideella organisationer kan generera stora resurser. Tidigare forskning har visat att när enskilda människor ser att de är fria att fatta egna beslut uppfattar de ofta att det är mycket meningsfullt att verka för lokalsamhällets och den egna bygdens bästa (se t.ex. von Essen & Åberg, 2025).

Organisationer – en väg in i lokalsamhället

Att de som bor på landsbygden använder lokala ideella organisationer som verktyg, eller sociala vehiklar, för att värna och utveckla lokalsamhället eller bygden kommer sig av att man ingår i en social gemenskap, delar en identitet med dem som bor i lokalsamhället och känner tillhörighet till den plats man bor på. Eftersom viljan att använda det lokala civilsamhällets organisationer för det gemensammas bästa är ett villkor för att dessa organisationer kan bidra med resurser till civil beredskap är vägen in i lokalsamhällets sociala gemenskap avgörande för att dessa resurser ska kunna förnyas och förmeras. När intervjupersonerna talar om vilka funktioner det lokala föreningslivet fyller för lokalsamhället visar det sig att de lokala organisationerna erbjuder en väg in i lokalsamhällets sociala gemenskap. När en man som bor i brukssamhället får frågan om hur han som nyinflyttad gjorde för att bli en del av den sociala gemenskapen svarar han på följande vis.

Då tänkte jag just också det här att det är bra att gå med i en förening så man lär känna folk. Så då fanns det en kulturförening som jag tyckte lät spännande. Någonting som jag tyckte var roligt. Så då blev jag medlem och jag kom ju in i styrelsen där med en gång och på det sättet så lärde jag känna folk. Så föreningen var på något sätt ingången till …

Han är inte den enda som talar om föreningslivet som en naturlig väg för nyinflyttade att bli en del av den sociala gemenskapen. Att man som ny i lokalsamhället inte självklart kan bli en del av den gemenskap som gör att de som bott där länge delar historia och identitet kommer sig av att den bygger på bekantskaper, vänskapsrelationer och ibland på släktband. Den ideella organisationen blir då som en gemensam arena där människor inte är anonyma för varandra eftersom de samlas kring ett gemensamt mål eller uppgift, men att det samtidigt inte kräver att man är vänner eller ens känner varandra.

När en man talar om hur viktiga föreningar är säger han, ”*…om du kommer ny, då är det mycket lättare att gå med i en förening än att gå med i någon konstig grupp*”. Det är tryggare med en förening eftersom den innebär en större social distans än att vara en del av en grupp. När han fortsätter att resonera om föreningar säger han, ”*Men att föreningen blir liksom lite inkörsport och sen lär man känna folk mer privat liksom eller person*”. Han och flera andra menar att ideella organisationer är som en förmedlande social position mellan anonymitet och vänskap och privata relationer. Att organisationer i föreningslivet kan fylla denna funktion är viktigt för de som kommer nya till mindre lokalsamhällen som ofta präglas av en tät social gemenskap. Eftersom de ger människor möjlighet att bli en del av lokalsamhällets sociala gemenskap bidrar de till att förnya och förmera de potentiella resurser som finns nedlagda i lokala civilsamhällen på landsbygden.

Latenta resurser – nätverk, relationer, tillit och tradition i lokalsamhället

Vi har nu visat på och resonerat kring de manifesta resurser som finns tillgängliga i lokalsamhällena genom de ideella organisationer som är aktiva där. Nu riktar vi blicken vidare mot de mer latenta resurser som också är tydligt närvarande i lokalsamhällena, resurser som bygger på mellanmänskliga relationer, mer eller mindre informella nätverk och den historia och traditioner som bygger den tillit som krävs för dylika relationer. Dessa resurser går förstås också in i, och utgör ett slags kapital för, det formella föreningslivet men förblir ofta mer osynliga samtidigt som de utgör centrala resurser för lokalsamhället, inte minst i händelse av kris.

Att förlita sig på andra och varandra

När någon form av kris inträffar är det naturligt att förlita sig på människor man står nära, människor man känner och de nätverk man är en del av. Det kan handla om stora och små kriser men beredskapen har en viktig grund i de informella nätverk mellan människor som redan finns på plats när en krissituation inställer sig eller ett problem som måste lösas plötsligt uppstår. Att detta är centralt för vår kris- och krigsberedskap betonas också av regering och myndigheter (se t.ex. MSB, 2024b).

Många intervjupersoner ger också uttryck för att när något inträffar förlitar man sig på varandra i lokalsamhället, främst genom dem man känner och relationer med grannar. Ett exempel på det kommer från en kvinna som bor i lokalsamhället i jordbruksbygd.

> *Man kan alltid ringa till närmaste grannar. Man pratar med dem. Man kan inte säga att jag har nåt umgänge med dem, i den bemärkelsen.*
> *Men om det skulle vara nåt så kan jag höra av mig eller gå in till dem och säga att jag behöver hjälp. Flera har sagt att jag ska höra av mig. Och det har jag fått på olika sätt… Jag tror att det är så på landet. Att man känner grannarna, man vet vem de är på nåt sätt. Därför känner man att man kan vända sig till dem. Man vet att man gör lika. Eller som de behöver hjälp så kan de komma. Stugförening, vägförening och sådana saker och det träffas man ju också och kan utbyta om man undrar något eller behöver hjälp.*

Sista delen av ovanstående citat visar också på hur nätverk och relationer knyter an till lokalsamhällets ideella organisationer och att olika typer av resurser kan aktiveras för att hantera en situation som uppstår. En man från lokalsamhället i bruksbygd resonerar på ett liknande sätt:

> *det känns nog ganska naturligt att man liksom om det ska hända någonting så måste man ta tag i det. Jag tror det är mycket så med bygden är att vanligtvis om man skulle vända sig till kommun för någonting så blir det att man vänder sig till en förening i stället. Och det tror jag nästan de har fattat på kommunen liksom. Så att de lämnar walkover i vissa frågor*

Något som framgår tydligt är en tro på att man i lokalsamhället måste vara beredda att klara sig själva, men tillsammans, utan att förlita sig på andra aktörer som till exempel kommunorganisationen, en tematik som återkommer senare i denna rapport. Flera hänvisar till samma synsätt när det handlar om vad som händer när man behöver hantera konkreta situationer som kan uppstå i lokalsamhället, exempelvis när en storm fäller träd över vägen eller det blir avbrott i el- eller vattenförsörjningen.

> *Då går djungeltrumman! Jag tänker bara så att det var ju, inte i vintras, men det var förra vintern, direkt efter nyår, har jag för mig att det var. Då frös vårt vatten här. Och sen så, det var på en röd dag. Och… det fanns ju ingen jour eller någonting sånt. Men då var det en som började skicka sms och sen så skickar man till varandra och sen så frågar jag har du vatten?*

> *Nej jag har inte vatten, hur gör vi och vem kontaktar? Det bara rullade på… Och jag tänker att om det skulle vara en storm eller om det är som till exempel att vägen var avstängd här och det var något elavbrott här nu tydligen. Ja, då var det också någon som ja, är det någon mera som är utan ström nu? Och då tänker jag att om det skulle hända större saker så skulle det ju fortsätta… Och så hjälps man åt också att man försöker lösa det liksom*

Ovanstående, och liknande resonemang från intervjupersoner i båda de studerade lokalsamhällena visar på att det finns en god beredskap i lokalsamhället, en beredskap som finns genom de nätverk och relationer som byggts upp men också till följd av en vana att vara beredda på att klara sig själva utan att vänta på att någon annan, exempelvis kommunen, ska lösa problemet.

Den typ av relationer man hänvisar till kan vara olika täta, olika nära men bygger på någon grad av tillit och att man litar på att andra i lokalsamhället kommer att hjälpa vid behov, vilket uttrycks av flera intervjupersoner från de olika lokalsamhällen som studerats. Det första citatet nedan kommer från en man boende i lokalsamhället i bruksbygd och det andra från en kvinna från lokalsamhället i jordbruksbygd.

> *Det måste finnas ett förtroende annars så går det ju inte liksom tänker jag. Det tror jag ändå kan vara en positiv sida i bruksanda också då kanske för det ligger nog lite i den. Alltså om man ser tillbaka i själva platsen i sig så tror jag att så har det nog varit. Man ställer upp på varandra liksom.*

> *Man är mån om att ha koll på varandra. Både för sin egen skull, att man vill veta vilka som är runt omkring och för att man har varandra här. Man har inte så mycket annat stöd. Det är viktigt att ha bra relationer och vara måna om varandra. Att man behöver varandra.*

Att man är varandras stöd och resurser i den händelse behov uppstår uttrycks av många, från båda de studerade lokalsamhällena. En kvinna från lokalsamhället i jordbruksbygd uttrycker det som, ”*Jag tror det är en allmän moral. Jag har aldrig känt att någon har krävt något tillbaka. Det har jag inte känt i alla fall. Det kommer ganska naturligt istället*”. Detta bygger också på att man upplever ett ansvar för att vara en del i den hjälpkedjan, att man själv också ingår i systemet av ömsesidig hjälp. En annan intervjuperson uttrycker detta som att:

> *Det finns ingen rättighet eller skyldighet eller någonting sånt. Nej, det fungerar inte så. För det är inte liksom pliktbaserat utan det är mer något förtroende, att vi vill varandra väl på något sätt.*

Även om det inte uppfattas som rent transaktionella relationer eller som relationer som bygger på tvång så finns en aspekt av moralisk plikt i att ställa upp för varandra. Samtidigt finns det också de som mer ser en form av transaktion i utbytet av tjänster och den typ av relationer där man hjälps åt i lokalsamhället. En kvinna från brukssamhället uttrycker sig på följande vis:

> *… på landsbygden är det massa sådana där transaktioner. Och det bygger på att jag ska inte betala dig för att du hjälper mig och puttar upp min bil. Utan det är inbyggt i systemet att nästa gång du behöver hjälp så ringer du mig… Och då blir det ju i sig ett utbyte. Det blir en transaktion. Men det kan ju gå flera månader innan det sker. Men det är nog inbyggt i att bo på landsbygden. Och jag tror att det är därför jag tycker om att bo här också.*

Hur man ska se på den här ömsesidigheten och gemensamma ansvaret för att hjälpas åt att lösa det som behöver lösas – som ett utbyte, transaktioner, plikt eller moraliskt ansvar kan diskuteras. Men, det som tydligt framgår är att det inte handlar om något direkt utbyte i meningen att man ersätter en tjänst som utförs utan det handlar mer om ett kollektivt ansvar för det gemensamma och för varandra och en tro på en slags tillitskedja där du hjälper en person som kanske i sin tur hjälper dig men det centrala är tron på att *någon* ilokalsamhället, kanske den personen men kanske någon annan, kommer att hjälpa dig vid behov.

Inkludering och exkludering – att vara en del av en bygd

När nu nätverk och personliga relationer framträder som centrala fundament för krisberedskap och krishantering i mindre lokalsamhällen är en viktig fråga förstås hur man blir en del av sådana nätverk. Har alla som bor på en plats tillgång till den här typen av latenta resurser och hur ser vägarna in i gemenskapen ut när man kommer som ny till en plats? Delar av detta har redan diskuterats där vi visat hur det lokala civilsamhällets organisationer kan fungera som en väg in i lokalsamhället. Det är många gånger där man möter andra boende i lokalsamhället och där man kan börja bygga den tillit som är viktig för att bli en del av nätverken i lokalsamhället.

Hur lätt eller svårt det är att bli inkluderad varierar säkerligen från lokalsamhälle till lokalsamhälle men utifrån intervjuerna i de två lokalsamhällen vi studerat finns det en del att säga, även om vi ska komma ihåg att detta inte kan anses representativt.

Det finns de som menar att det inte nödvändigtvis är så enkelt att bli en del av bygden, som till exempel en man från bruksbygden som bott där länge och säger ”*Jag tror ju också som sagt att det kan vara lite svårt att komma helt ny. Många har ju någon koppling på något vis*” och syftar på att många har varit en del av lokalsamhället länge, ofta flera generationer och att de som flyttar in ofta redan har en anknytning till bygden. Detta återkommer också i intervjuer med en del nyinflyttade, som denne man från jordbruksbygden:

> *…som nyinflyttad, som jag så är det ibland lite svårt att komma in i byn. Trots att jag är med i både Lions och en vandrarklubb och är lite engagerad i kyrkan också. Men det är ändå rätt svårt att komma in i byn… Det är väl det att folk... Folk är... De håller sig samman lite grann. Man har känt varandra länge. Ja, i hundra år. Den biten är lite jobbig, tycker jag.*

Trots engagemang i föreningslivet finns alltså de som upplever att de inte riktigt blir en del av gemenskapen. Det finns också exempel på hur intervjupersoner upplever att det finns flera samhällen eller gemenskaper som ryms inom samma lokalsamhälle, där de som har en lång och djup förankring i bygden blir ett eget mikrokosmos. Samma person fortsätter, ”*De som har haft släkt här i generation, dem träffar man ju inte, dem umgås man ju inte med. För de är ju ofta mer med de gamla*”, vilket uttrycks på liknande sätt också av en annan man från lokalsamhället i jordbruksbygd, ”*Jag vet människor som inte kommer in... Jag pratade förut om ensamhet och sånt. Så vet jag att det är så*”. Samtidigt är det många, både nyinflyttade och de som länge levt i respektive lokalsamhälle, som snarare betonar hur inkluderande lokalsamhället är, ”*Det är lätt att komma in och folk är öppna. Tycker jag. Man får ju knö sig in så att säga*”. Så, kanske inträde till lokalsamhällets gemenskap kräver en viss insats, eller åtminstone att man visar intresse för att bli en del av lokalsamhället, vilket nedanstående citat från en kvinna i brukssamhället ger uttryck för.

> *Det var väldigt välkomnande, men det var också mitt i pandemin som vi flyttade hit. Det var ju också många som sa så här, Åh gud, vi har inte ens hunnit komma upp till er och säga hej… Men jag upplevde från början att det var väldigt välkomnande… det är nog de som kanske inte då är så inbjudande. Och de som inte liksom stannar och pratar eller kommer upp utan gör sig ärenden. Alltså det är väl lite så. Gör man sig ärenden, då blir man en del av den här gruppen på något sätt. Och gör man inte det så är man liksom lite utanför.*

Det inkluderande och välkomnande, och relationsbyggandet – om än på olika nivåer av närhet – beskrivs av mer nyinflyttade också genom hur det skiljer sig från att bo i staden.
Ett exempel på detta kommer från en intervju med en kvinna boende i lokalsamhället i jordbruksbygd:

> *…de flesta är måna om att vi måste utvecklas för att få finnas kvar.*
> *Och då måste folk flytta hit. Och då är man välkomnande och sådär.*
> *Så det har jag ändå upplevt att det har varit väldigt positivt. Man tänker att ett litet samhälle blir ganska låst och exkluderande, men det har jag inte upplevt här… det är jätteskillnad [mot staden] för här är ju alla väldigt, det var det första jag märkte när jag flyttade hit [att människor] hejade på gatan. Det var man ju inte van vid… Man blir mycket mer anonym i stan. Här har alla koll på en. Även om man inte tror det så vet alla vem man är och vem man är släkt med.*

Det hon ger uttryck för stämmer väl med flera andra intervjupersoners utsagor från båda lokalsamhällena. Många uttrycker att det varit välkomnande att flytta till lokalsamhället och att det av många som redan finns där uppfattas som positivt och stärkande för lokalsamhället. Samtidigt finns det gott om relationer, nätverk, kanske existerande konflikter, och en historia som är viktigt att ta till sig och som man som nyinflyttad inte har tillräcklig kunskap om för att alltid navigera rätt. Men, det diskuteras snarast utifrån att det tar tid att tillskansa sig den nivån av lokal- och personkännedom för att förstå lokalsamhällets kultur, tradition och identitet inifrån. Vad som också uttrycks i citatet ovan är något som också diskuterats i andra studier av

lokalsamhällen, platsidentitet och relationen mellan stad och landsbygd, nämligen att staden är mer anonym och att det inte på samma sätt går att ställa sig utanför lokalsamhällets sociala kontroll och gemenskap i en landsbygdskontext (von Essen & Åberg, 2022; 2025). Anonymiteten eller frånvaron av densamma blir en viktig aspekt för att förstå hur man förhåller sig till lokalsamhället och hur betydelsefullt det blir att skapa relationer till andra boende.

Å ena sidan blir det svårare att undvika att ställa upp, engagera sig, och dela ansvaret för att få lokalsamhället att fungera i denna typ av kontext än i en storstadskontext. Å andra sidan blir man också en del av nätverk som inte minst är av betydelse ur en beredskapssynpunkt eftersom de ger tillgång till nödvändiga latenta resurser för att hantera situationer som kan uppstå, vilket vi också diskuterat tidigare.

Lokalsamhällets handlingskraft och relationer till offentlig förvaltning

En viktig förutsättning för att manifesta resurser som organisationer i det lokala civilsamhället och latenta resurser som de boendes relationer och outtalade överenskommelser om ömsesidig hjälp skall kunna bidra till civil beredskap är att boende och lokala organisationer kan samverka med myndigheter och offentlig förvaltning. Civil beredskap och insatser vid kris och krig är en av statens kärnverksamheter, men för att människor ska vilja bidra frivilligt till civil beredskap måste de ha tillit till myndigheter och veta att de kan göra sina röster hörda. En man som bor i det lilla brukssamhället och som har tämligen goda erfarenheter av kommun-organisationen talar om hur viktigt det är att samverkan fungerar.

> *… så den stora beredskapen ligger ju i att vi känner varann och vi bryr oss om varann… så vi försöker ju kunna saker också, men att det viktigaste är att vi hjälps åt när det händer något, både stort och smart. Så eftersom vi är vana att hjälpas åt i det lilla så kommer vi hjälpas åt i det stora när det skulle behövas.*

De flesta intervjupersonerna har dock främst negativa erfarenheter, de flesta talar om hur kommunorganisationen inte har den kompetens som krävs för att samverka med lokal-samhället och att politiker fattar beslut över huvudet på dem som bor där vilket gör att många saknar tillit till kommunorganisationen.

När en kvinna som bor i det lokalsamhälle som är beläget i jordbruksbygd får en fråga om hur hon ser på relationen till kommunorganisationen berättar hon om ett tillfälle då de försökte samverka med lokalsamhället.

> *Ska vi titta på det utifrån civil... försvaret, så är det ju katastrof, om jag ska vara riktigt ärlig. Vi var ju med på beredskapsveckan och blev inbjudna att vara med. Kommunen har en beredskapsvecka som de anordnar. De gjorde i princip ingenting själva där alls. De hade nån ifrån dem som visade skyddsrum på ett ställe. Annars var det vi andra runt omkring.*

Det hon varit med om gör att hon saknar tillit till att kommunorganisationen har kompetens nog att möta och samverka med de boende och lokala ideella organisationer. Hon fortsätter och ger fler exempel på vad hon menar är bristande kompetens och intresse från kommunorganisationens sida och avslutar snarast uppgivet när hon säger att:

> *De vet inte vad de ska prata om. Vi hade ju massiv kritik mot dem. De går ju inte ens... Och det är ju inte för att man vill kritisera dem, utan det är för att... Är man kommun, så måste man veta vad man gör.*

Flera intervjupersoner menar att kommunorganisationen bara förhåller sig till civil beredskap utifrån ett administrativt och ekonomiskt perspektiv, och därmed missar de resurser som finns i lokalsamhället. Ett exempel på detta är när en man som också bor i jordbruksbygdens lokalsamhälle berättar om ett möte han och andra boende hade med företrädare för kommunorganisationen för att göra upp handlingsplaner för samlingsplatser i kommunen.

> *Så var det någon som sa, vi har ju bygdegårdarna. Och så var det någon tjänsteman till höger som räckte upp handen och sa ”Nej, jag tycker vi äger fastigheterna”. Vi ska ha skolorna. Vi har skolor på alla kända större orter. Dit ska vi och där lägger vi upp det. För det är vårt eget …*

Mannen menar att ett sådant administrativt, eller snarare juridiskt, perspektiv är ett olyckligt förhållningssätt eftersom kommunorganisationen inte förmår ta tillvara på de resurser som de som bor i lokalsamhället gärna bidrar med. Mannen konstaterar att bygdegården är en strategiskt viktig resurs eftersom den är den naturliga samlingsplatsen för dem som bor i lokalsamhället.

> *Bygdegården har ju varit en gemensam samlingspunkt här. Och den tycker jag att vi ska värna om, särskilt då i rent beredskapssyfte. Och tyvärr så hänger inte kommunen med på det där att vi ska använda bygdegården i beredskapssyfte om det händer någonting.*

Spänningen mellan kommunorganisationens administrativa perspektiv och hur de boende löser problem utifrån lokalsamhällets villkor är ett tydligt exempel på att vad platsen betyder för människor kan skapa ett främlingskap eller motsättning till kommunorganisationen som ”det andra” som är okänslig för det som är naturligt för dem.

Det finns också intervjupersoner som säger att de inte litar på kommunorganisationen eftersom de har erfarenheter av att tjänstepersoner och politiker fattar beslut över deras huvuden vilket gör att de tycker att besluten inte är tillräckligt demokratiskt förankrade. Ett exempel på detta är när en man som bor i den lilla bruksorten berättar om hur det gick till när den lokala skolan lades ned.

> *Men det som var då var ju att man ändå ville säga att det här skulle finnas kvar [den lokala skolan]. Man lovade det, även kommunalrådet var på plats och lovade det och sen så var det en vecka senare så lade man ju ner det i alla fall. Så det var ju... Men det är liksom just den här... Det finns ju... Det är nog mycket besvikelse hos många människor runt hur kommunen och politiker och tjänstepersoner sköter saker och ting.*

Att de som bor i lokalsamhället blev besvikna för att de inte fick behålla den lokala skolan är förväntat, liksom att det beslutet minskar tilliten till kommunorganisationen.

> *Det är bara det som jag också är lite besviken på, alltså hur demokratiska de är i kommunen. Och det är säkert en fråga om resursbrist också, men att man liksom... Det känns ofta som att man inte vill bjuda in folk till samtal för att man är rädd för att folk ska tycka saker och ting. Men i en demokrati så är det bra om folk tycker och engagerar sig.*

Men det sätt på vilket beslutet togs gör också att de inte uppfattar att politiken och tjänstepersoner lyssnar på dem, vilket ur ett beredskapsperspektiv är ett problem eftersom det innebär att de boende inte uppfattar att kommunorganisationen är intresserad av deras kompetens och engagemang. Mannen fortsätter att resonera om vad det gör med lokalsamhället när kommunorganisationen inte tar de boende i anspråk. Skulle de få frågan att bidra med resurser till civil beredskap, ”… *kommer det jättemycket folk. Med resurser och med timmar och med idéer och med kunskap //...// så kan du göra jättemycket och då kan man göra jättemycket i ett sånt litet samhälle med 300–500 invånare*”. Men han konstaterar att kommunorganisationen inte frågar efter deras bidrag, ”… *istället så väljer man att tänka att man kan och gör själva kanske. Ja, det är smidigare att inte fråga folk för då blir det så*”.

Att uppfatta att kommunorganisationen inte bryr sig om de resurser som finns i lokalsamhället eller att ha en konflikt med politiker och tjänstepersoner kan stärka sammanhållningen i lokalsamhället, vilket ibland kan öka resurserna. En kvinna i det lilla brukssamhället berättar om vad som hände i lokalsamhället när de hamnade i konflikt med kommunorganisationen.

> *Och när de sen hade ett möte i Folkets Hus, då var det ju fullständigt knökat. Så folk går man ur huse när det är på riktigt liksom. Och även en sån grej förstärker ju sammanhållning. Man ser vi är många, vi är starka.*

Det kan tyckas vara ett paradoxalt förhållande att när kommunorganisationen inte lyckas skapa tillit och samverkan med lokalsamhället ökar sammanhållningen i lokalsamhället och därmed de resurser som kan bidra till en god civil beredskap (von Essen & Åberg, 2025). En man i lokalsamhället i jordbruksbygden uttrycker det på följande sätt, *”Man får räkna med att alla får klara sig själva om det händer något. Man måste kunna klara sig själv med hjälp av andra. Men man kan inte sitta där och vänta på att kommunen ska komma”*.

Den motsättning mellan lokalsamhällen och kommunorganisation som de flesta intervjupersoner ger uttryck för är inte unik för just dessa två lokalsamhällen. Tvärtom återkommer denna motsättning som en spänning mellan landsbygd och stad i forskningen och har beskrivits som ett spänningsfyllt förhållande mellan centrum och periferi. När de som bor i mindre lokalsamhällen på landsbygden uppfattar att de inte får tillgång till samma infrastruktur och samhällsservice som de som bor i städer kan det ta sig uttryck i vad som kan kallas ”missnöjets geografi” (Dijkstra et al., 2020; se också Åberg m.fl., 2024). En kvinna som bor i den lilla bruksorten är medveten om att motsättningen mellan lokalsamhället och kommunorganisationen är ett uttryck för att känna sig bortglömd på landsbygden.

> *Det finns ju absolut ett litet lillebrorskomplex eller vad man ska säga. Att de bryr sig inte om oss. Det är bara XXX [namn på centralorten] som gäller och så vidare. Man kanske får se det i ett lite större perspektiv än så… Liksom att det är så lätt att bara tycka att vi är bortglömda. För det tror jag väl egentligen inte. Även om mycket handlar om centralorten. Eftersom det är där flest bor. Men det är väl dubbelt. Absolut, det skärs ner och det missas saker, men det tror jag inte är ensamt för YYY [lokalsamhället]. Utan jag tror det är ganska generellt för småorter. I kommunen. Fokus på centralorten.*

Det betyder att den motsättning mellan lokalsamhälle och kommunorganisation som återkommer i intervjuerna inte bara kommer sig av att enskilda tjänstepersoner och politiker inte varit tillräckligt lyhörda. Kommunorganisationens sätt att agera, som kan vara uttryck för en administrativ och ekonomisk rationalitet, förstärks och tolkas som nonchalans av den allmänna känslan på landsbygden av att vara bortglömd eller orättvist behandlad. Det betyder att om stat och kommun vill få tillgång till de resurser som finns i lokala civilsamhällen på landsbygden måste politiker och tjänstepersoner vara särskilt uppmärksamma på den brist på tillit samt vilja och vana att klara sig själva, utan kommunorganisationens inblandning, som ofta finns bland de som bor i lokalsamhällen på landsbygden och möta den på ett ödmjukt och professionellt sätt.

Studieförbund i lokalsamhällets vardagsliv

För att undersöka studieförbundens förutsättningar att bidra till civil beredskap i Västra Götalands län har vi frågat företrädare för studieförbunden hur deras organisationer arbetar för att bidra till civil beredskap. Genom att prata med människor som bor i de två lokalsamhällena har vi velat frilägga de resurser som utvecklas när människor lever och interagerar tillsammans. Därmed förändras perspektivet, från hur studieförbunden förväntas arbeta för att bidra till civil beredskap till vilken roll de faktiskt har i lokalsamhällets vardagsliv.

När de som intervjuats i de två lokalsamhällena berättar och resonerar om hur de är engagerade i föreningslivet och lever tillsammans med andra som grannar och vänner och därmed utvecklar manifesta och latenta resurser nämns mycket sällan studieförbunden och deras verksamhet. Med tanke på hur betydelsefulla folkbildningens organisationer, såväl folkhögskolor som studieförbund, varit för framväxten av det moderna svenska samhället och hur integrerade de har varit i människors liv är denna frånvaro oväntad och den väcker frågor.

De intervjupersoner som faktiskt talar om studieförbunden och deras verksamheter är engagerade i något studieförbund. Men bland dem som talar om föreningsliv och dagligt liv i lokalsamhällen utan formell koppling till ett studieförbund är det ingen som nämner något studieförbund, istället talar de om byalag, hembygdsgårdar, idrottsföreningar och bygdegårdar. Men folkbildningen, liksom Svenska kyrkan, är frånvarande i berättelserna om vardagen i lokalsamhället. Detta trots att folkbildningen, liksom Svenska kyrkan, tillsammans med idrottsrörelsen är de organisationer i civilsamhället som har bäst spridning och mest närvaro i det svenska samhället, både i städer och i landsbygder (von Essen & Vamstad, 2026). Innan vi resonerar vidare kring studieförbundens frånvaro ska vi låta dem som verkar i studieförbunden talar om deras roll i lokalsamhället.

Det är framför allt två intervjupersoner som talar om studieförbunden, den ena är en man som bor i lokalsamhället i jordbruksbygden och verkar inom Studieförbundet Vuxenskolan och den andra är en kvinna som bor i brukssamhället och verkar inom ABF. Mannen är den av dem som tydligast talar om studieförbundet som integrerat i det lokala civilsamhället. Han berättar att ABF blivit en intressent i den lokala bygdegården trots att Studieförbundet Vuxenskolan traditionellt varit bygdegårdens studieförbund. Detta bekymrar honom eftersom han menar att det gör att det finns en risk att bygdegården blir politisk.

> *Jag är inte politiskt engagerad och bygdegården är politiskt neutral. Det håller vi strängt på här. Sen har det blivit så att ABF har blivit en stor intressent i bygdegården. Och det är väl på gott och ont.*

När han får frågan om ABF kommer att innebära att bygdegården blir politisk svarar han, ”*Inte uttalat, men det blir ju lite så*”, och när han får frågan hur det kommer sig att ABF gör bygdegården mer politisk svarar han, ”*Nu har det ju blivit så att... Det har ju alltid varit starkt borgerligt fäste i styrelsen men nu gick det inte att få fram folk i styrelser och sådär från det hållet*”. Han är uppenbarligen kritisk till att det kommer in ett studieförbund med en annan politisk tillhörighet än den politiska inriktning som tidigare präglat bygdegården. Att han är kritisk kan självklart helt enkelt vara ett uttryck för konkurrens mellan olika politiska uppfattningar. Men eftersom han markerar att han inte är politisk engagerad är det möjligt att det snarare handlar om att närvaron av ABF, och därmed en annan politisk inriktning än den som tidigare präglat bygdegården, gör att ett förhållningssätt som har varit en självklar del av vardagen blir en politisk motsättning. Om det är en riktig tolkning hotar denna förändring den konsensuskultur för att försöka undvika konflikter som ibland präglar mindre lokalsamhällen (Åberg m.fl., 2024).

Kvinnan som är verksam inom ABF är till skillnad från mannen mycket angelägen om förändring, för att hitta nya sätt att arbeta som studieförbund och kunna möta människors behov. Hon talar om att krisberedskapen ”… *är nånting som oroar människor. Vad kan vi göra som studieförbund? Vi har kapacitet att komma ut med kunskap och framför allt ta bort oron*”. //…// ”*Kunskap ger ju... En trygghet också. Man kan inte bara stanna vid att man ska fylla vattendunkarna* …”. Därför vill hon hitta nya sätt att arbeta,

> *... du vet, lite kreativt, lite nytänk och så där. Och så fick vi till det och det kändes som att vi hittade ett bra sätt inför att tillsammans med civilförsvarsföreningen plocka i olika delar som vi kände var viktigt i det.*

Hon menar att det nya sättet att arbeta gjorde att de kunde nå de som bor i lokalsamhället på ett bättre sätt, ”*Jag går alltid ut och pratar med dem. Att alla känner sig sedda. För det är då du når ut*”. För henne är mötet med dem som bor i lokalsamhället viktigt, men det kräver att studieförbundet är en del av lokalsamhällets vardagsliv. Kontakten med kommun-organisationen menar hon är otillräcklig. Kontakten kring beredskap fungerade bättre tidigare, men hon menar att det känns som att kommunorganisationen ”…*sjabblar iväg lite där*”. Hon är också mycket kritisk till att finansieringen av folkbildningen har minskat drastiskt. Särskilt kritisk är hon mot att de som fattat beslut om minskad finansiering inte ser vad folkbildningen, i hennes fall studieförbunden, betyder för civil beredskap.

> *Nej, och just om man pratar civil beredskap så tänker jag att man ser inte riktigt kopplingen där liksom. Men där borde ju, om man får säga något om civilförsvaret och kopplat till kommunen så känner jag att de måste bara vakna nu. Kom igen, vad gör ni?*

Hon menar att detta är viktigt eftersom studieförbunden till skillnad från kommunen når ut till de som bor i lokalsamhället eftersom de redan finns där och ingår i deras vardag. Även hon menar att det finns en distans mellan lokalsamhället och kommunorganisationen som gör att kommunala arrangemang och verksamhet inte når ut, ”*kommunen måste ju ut till stora massan*”.

När dessa två personer talar om studieförbundens roll i lokalsamhället tycks två teman vara viktiga. Studieförbunden ska inte skapa konflikter utan vårda den sammanhållning och samförståndsanda som präglar vardagslivet i lokalsamhället. Vidare ska studieförbunden möta människor som bor i lokalsamhället och för att göra det ska de vara en del av lokal-samhällets vardagsliv. Även om dessa två personer förmodligen inte skulle vara överens om de talade om studieförbundens roll så pekar de båda på att folkbildningen har sin styrka i att vara en del av lokalsamhället och snarare ser till lokalsamhällets bästa än det egna studie-förbundets målsättningar.

I intervjumaterialet går det inte att utläsa varför folkbildningen, och särskilt studieförbunden, förekommer så sällan i intervjupersonernas berättelser om det lokala föreningslivet och civil beredskap. En möjlig tolkning är att eftersom studieförbundens verksamhet till största del består av föreningscirklar på landsbygden så ser de som deltar i ne studiecirkel inte ett studieförbund utan den förening som studieförbundet samverkar med, t.ex. en bygdegård eller en idrottsförening.

Därmed kan man tala om studieförbundens ”osynliga närvaro” på landsbygden. Genom att göra det möjligt för ideella organisationer att samla de boende och bedriva studiecirklar så utgör studieförbunden en infrastruktur som håller det lokala civilsamhället samman. Även tidigare forskning har visat på att de som bor i lokalsamhället, och ofta deltar i föreningarnas cirklar eller kulturarrangemang, sällan nämner studieförbunden, trots att de agerar tillsammans med det lokala civilsamhället (Åberg m.fl., 2024). Därmed kan det vara riktigt att tala om studieförbunden som lokal-samhällets sammanhållande kitt eftersom de bidrar med resurser till organisationer i det lokala civilsamhället och skapar nätverk mellan dem.

Det går som sagt inte att utifrån intervjumaterialet belägga att detta är en riktig tolkning av varför studieförbunden är så pass frånvarande när intervjupersonerna talar om det lokalsamhälle de bor i. Men vi menar att det är en möjlig tolkning eftersom det både harmonierar med det de två personerna säger om studieförbunden och vad tidigare forskning kunnat visa om studieförbundens verksamhet på landsbygden. Det betyder i så fall att man inte bör tolka att människor sällan talar om studieförbund när de talar om föreningsliv och civil beredskap som att de inte är närvarande. Tvärtom är deras ”osynlighet” snarare ett uttryck för hur integrerade de är i lokalsamhällets vardagsliv.
Skulle de försvinna försvinner en viktig brygga mellan myndigheters uppdrag att stärka den civila beredskapen och de människor i lokalsamhällen som är villiga att frivilligt göra insatser.

Slutdiskussion

I denna rapport har vi undersökt studieförbundens förutsättningar att bidra till civil beredskap i Västra Götaland på regional, kommunal och lokal nivå. Genom intervjuer med företrädare för samtliga studieförbund inklusive RF-SISU på regional nivå i Västra Götaland, åtta fokusgruppintervjuer med 23 studieförbundsföreträdare på kommunal nivå och 19 intervjuer med personer verksamma i två lokalsamhällen belyser rapporten hur civil beredskap kan förstås, organiseras och stärkas genom studieförbundens verksamheter. För kontextualisering och bakgrundsinformation har intervjuer också genomförts med representanter från Västra Götalandsregionen (VGR).

Utifrån en vid tolkning av begreppet civil beredskap visar det empiriska materialet att det finns en stark vilja bland studieförbunden att bidra till civil beredskap. Samtidigt framhåller de intervjuade att deras roll bör vara att komplettera offentliga organisationer och att det övergripande ansvaret för den civila beredskapen även fortsättningsvis bör vila på stat, region och kommun. Materialet visar vidare att studieförbundens bidrag behöver ta sin utgångspunkt i organisationernas egna förutsättningar och överväganden. Frågor om vilka aktiviteter och verksamheter som är relevanta och på vilket sätt studieförbunden bör bidra behöver därför växa fram genom att studieförbunden, deras medlemsorganisationer och deltagare gemensamt formar inriktningen, snarare än att styras av externa förväntningar eller specifika uppdrag från region eller kommun.

Studieförbundens betydelse för samhällets civila beredskap förefaller i stor utsträckning ligga i deras ordinarie verksamheter och den sociala infrastruktur som successivt byggs upp. Ur detta perspektiv är det inte första hand specifika beredskapsaktiviteter som utgör studieförbundens främsta bidrag till samhällets civila beredskap, utan de långsiktiga sociala processer genom vilka tillit och lokalkännedom i olika befolkningsgrupper och lokalsamhällen utvecklas. Det är genom vardagliga verksamheter som studieförbunden bidrar till det sociala kitt och de relationella strukturer som stärker samhällets motståndskraft när kriser uppstår. Denna slutsats ligger i linje med såväl WHO:s (2025) analyser som tidigare forskning om civilsamhällets roll i civil beredskap (Andersen & Lundgren, 2025). Samtidigt visar forskningen att civilsamhällets ordinarie verksamheter tenderar att förbises i etablerade beredskapssystem, eftersom de ofta inte tar formen av tydligt definierade beredskapsinsatser. Om studieförbundens fulla potential som beredskapsaktörer ska tas tillvara behöver därför deras vardagliga verksamheter uppmärksammas, genom vilka samhällets sociala motståndskraft kontinuerligt byggs och upprätthålls.

Studieförbunden – lika och olika

Ytterligare en iakttagelse är att trots att företrädarna för studieförbunden i delstudie 1 betonar vikten av att inte betrakta förbunden som en enhetlig aktör, visar empirin att skillnaderna mellan förbunden i beskrivningarna av hur de förhåller sig till civil beredskap är mindre framträdande än vad man kan förvänta sig utifrån deras olika profiler och inriktningar. Även om företrädarna ger uttryck för olika sätt att förstå och prioritera arbetet med civil beredskap, framträder en samstämmighet i beskrivningarna av på vilka sätt förbunden kan bidra till samhällets civila beredskap. Denna samstämmighet återfinns såväl mellan studieförbunden på

regional nivå, som mellan den regionala och kommunala nivån. I delstudie 2 säger de som bor i lokalsamhällena emellertid att studieförbunden snarare verkar på olika sätt. Denna motsägelsefulla bild kan förstås utifrån vilket analytiskt perspektiv som anläggs. När studieförbundens företrädare själva i delstudie 1 beskriver sitt arbete framträder en relativt enhetlig förståelse av förbundens roll i relation till civil beredskap.
I delstudie 2, som utgår ifrån deltagare i studieförbundens verksamheter och människor som bor i de två lokalsamhällena, blir skillnaderna i stället mer framträdande.

Perspektivskillnaden väcker frågan om varför samstämmigheten framträder så tydligt i delstudie 1. Ett möjligt svar är att det hör samman med hur studieförbunden förhåller sig till förväntningar från externa aktörer såsom statliga, regionala och kommunala organisationer. När civil beredskap i ökad utsträckning formuleras som ett samhällsansvar eller ett område där folkbildningen förväntas bidra, kan det hos studieförbunden finnas en strävan att betona det gemensamma snarare än det som skiljer förbunden åt. I mötet med externa förväntningar kan studieförbundens företrädare därmed ha skäl att framträda med en relativt enhetlig röst för att synliggöra sin relevans och betydelse för samhällets utveckling och välfärd. Att framträda med en gemensam röst kan dessutom förstås ha blivit än mer relevant mot bakgrund av de senaste årens budgetåtstramningar, samtidigt som detta också torde kunna leda till ökad konkurrens mellan förbunden. En sådan tolkning av samstämmigheten kan relateras till vad tidigare studier beskriver som en ”föreställd gemenskap” inom folkbildningen (SOU 2003: 94) eller en ”folkbildningspoesi” (Abrahamsson m.fl., 2016), där gemensamma ideal och värden bidrar till att upprätthålla en gemensam identitet gentemot omvärlden, samtidigt som skillnaderna mellan förbunden ofta blir tydligare i frågor som rör folkbildningens interna samspel. Vi kan utifrån det empiriska materialet inte dra några långtgående slutsatser kring denna fråga, men konstaterar ändå att likhet och olikhet mellan studieförbunden inte måste vara ömsesidigt uteslutande, utan något som framträder olika beroende på analysens nivå och perspektiv. Medan ett arrangörsperspektiv synliggör en hög grad av samstämmighet, framträder en större variation när analysen utgår från deltagare i verksamheter eller de personer som bor i de lokalsamhällen där de verkar.

För att förstå vad studieförbunden kan bidra med görs i denna studie en distinktion mellan manifesta och latenta resurser. De manifesta resurserna utgörs av organiserade resurser och planerad verksamhet som exempelvis utbildningar i hemberedskap, första hjälpen eller självförsörjning samt tillgång till lokaler. Dessa resurser är konkreta och relativt enkla att integrera i befintliga beredskapssystem. De latenta resurserna utgörs istället av sociala relationer, tillit och lokalkännedom vilka byggs upp över tid genom studieförbundens ordinarie verksamheter.

Intervjuerna visar att studieförbunden själva sällan skiljer mellan dessa typer av resurser. Istället framstår de manifesta resurserna ofta vara beroende av de latenta resurser som utvecklas genom studieförbundens vardagliga verksamheter. När studieförbunden exempelvis beskriver hur de under flyktingmottagandet 2015 eller efter Rysslands invasion av Ukraina snabbt kunde mobilisera stödinsatser, sker detta genom redan etablerade nätverk och organisatoriska strukturer. De konkreta insatserna möjliggörs på så sätt av resurser som byggts upp långt innan krisen inträffar. Analysen av det empiriska materialet visar därför, i likhet med studier som lyfter betydelsen av nätverk och relationer för kollektiv handlings-

förmåga och resiliens (Zhao m.fl., 2024), att studieförbundens latenta resurser är minst lika betydelsefulla som de manifesta resurserna för samhällets civila beredskap. Utifrån studiens resultat kan därmed studieförbundens bidrag till civil beredskap förstås som mer än materiella resurser eller formella verksamheter. I överensstämmelse med tidigare forskning (Zhao m.fl., 2024) förefaller studieförbunden också bidra till civil beredskap genom att öka samhällets motståndskraft och resiliens genom de nätverk och relationer som utvecklas inom ramen för studieförbundens löpande verksamheter.

Resultaten visar vidare att studieförbundens beredskapskapacitet i stor utsträckning är knuten till deras förmåga att mobilisera resurser i akuta situationer. De förefaller ha en välutvecklad förmåga att snabbt organisera verksamhet och stödinsatser när en kris uppstår, medan arbetet hittills i mindre utsträckning har präglats av systematiskt beredskapsarbete. Denna betoning på akut respons och mer långsiktigt förebyggande arbete återspeglas också i forskningen, som visar att civilsamhällets insatser oftare uppmärksammas i akuta skeden än i det långsiktiga beredskapsarbetet (Andersen & Lundgren, 2025). Studieförbundens styrka tycks idag därmed främst ligga i deras operativa och situationsanpassade handlingsförmåga snarare än i formaliserade strukturer och strategiska planeringsprocesser.

Studieförbundens möjligheter att bygga upp en långsiktig kapacitet i civil beredskap kan också förstås utifrån ett annat perspektiv. En central utgångspunkt för studieförbunden är att deras verksamheter i stor utsträckning utvecklas i samspel med deltagares intressen, engagemang och behov. Detta är en av studieförbundens främsta styrkor, men kan samtidigt innebära utmaningar i relation till civil beredskap. Beredskapsfrågor upplevs inte alltid av deltagare som relevanta i vardagen och kan hos vissa till och med väcka oro eller motstånd. Det kan därför vara svårt för studieförbunden att skapa efterfrågan och intresse för sådana cirklar eller aktiviteter. När efterfrågan är begränsad, minskar också studieförbundens möjligheter att utveckla detta verksamhetsområde eftersom deras arbetssätt i hög grad bygger på deltagarnas egna initiativ och engagemang.

Studieförbundens villkorade kapacitet

Ytterligare ett centralt resultat är att studieförbundens kapacitet är villkorad och i viss mån under förändring. Samtidigt som studieförbunden i nationella policydokument beskrivs som viktiga aktörer i den civila beredskapen tyder resultaten på att deras lokala närvaro försvagas, bland annat till följd av försämrade ekonomiska villkor. Framför allt intervjuerna med studieförbund på kommunal nivå tyder på att studieförbundens lokala närvaro har försvagats eller är på väg att minska. En minskad lokal närvaro är problematisk mot bakgrund av forskning som visar att lokal kontext och geografisk förankring är viktiga förutsättningar för både beredskap och resiliens (Henrekson & Wallman Lundåsen, 2025). Även om studieförbunden som kollektiv fortfarande finns representerade i hela Västra Götalandsregionen, sker en successiv utarmning av den lokala infrastrukturen. I intervjuerna framkommer att flera studieförbund under de senaste åren har stängt lokaler, avvecklat kontor och lagt ned verksamheter i flera kommuner, framför allt i regionens gles- och landsbygdskommuner.

Utifrån ett civilt beredskapsperspektiv innebär detta att de fysiska mötesplatser som kan användas för informationsspridning och verksamhet vid kriser blir färre. Även om neddrag-

ningarna inte nödvändigtvis leder till att samtliga studieförbund försvinner från en kommun, innebär varje neddragning av verksamhet eller stängning av lokal en minskning av den samlade kapaciteten. Eftersom studieförbunden har olika profiler och vänder sig till olika målgrupper kan de heller inte utan vidare ersätta varandra. Ur ett civilt beredskapsperspektiv är det därför inte enbart den geografiska närvaron som är betydelsefull, utan även bredden av aktörer som verkar lokalt. När den lokala mångfalden av studieförbund minskar lokalt kan vissa grupper bli svårare att nå, även om det finns ett studieförbund kvar i kommunen. På sikt kan en minskad lokal bredd av studieförbund därmed innebära ökade svårigheter att inkludera alla befolkningsgrupper i beredskapsarbetet. Mot bakgrund av tidigare studier som visar att människors riskuppfattningar, tillgång till information och möjligheter att förbereda sig inför kriser varierar mellan olika sociala grupper och geografiska områden (Henrekson & Wallman Lundåsen, 2025), framstår detta resultat som problematiskt för studieförbundens förmåga att bidra till civil beredskap.

Parallellt med denna utveckling framträder en annan utmaning som rör studieförbundens mer relationsbaserade resurser. När lokaler stängs och verksamheter läggs ned påverkas även de nätverk och relationer som studieförbunden har byggt upp under lång tid och som kan utgöra grund för mobilisering vid kriser. Dessa resurser är ofta latenta i den meningen att de inte alltid är synliga i vardagen, men samtidigt innebär det att de är väl integrerade i lokal-samhället och kan aktiveras och få stor betydelse vid kriser. I intervjuerna beskrivs nedläggningar av lokala kontor och verksamheter främst som en utveckling vars konsekvenser kommer att bli mer påtagliga i framtiden. Samtidigt pekar våra erfarenheter från datainsamlingen på att konsekvenserna redan börjar bli synliga i flera områden av regionen. Att vi hade svårt att rekrytera intervjupersoner till fokusgruppintervjuerna på kommunal nivå kan visserligen ha flera orsaker, men de kan också ses som en indikation på att förändringar i studieförbundens organisation, såsom sammanslagningar och neddrag-ningar av lokala verksamheter i vissa kommuner, redan har börjat påverka deras lokala förankring. Det skulle i så fall innebära att de nätverk och kontaktytor som tidigare varit en självklar del av den lokala infrastrukturen inte längre är lika närvarande. Utvecklingen kan därmed ses som en pågående försvagning av både studieförbundens manifesta resurser i form av exempelvis lokaler och deras mer svårfångade latenta resurser i form av lokal närvaro och sociala relationer. På sikt kan detta innebära att studieförbundens möjligheter att bidra till samhällets civila beredskap urholkas, trots att deras roll framhålls som betydelsefull i den nationella beredskapspolitiken.

Folkbildningen – både samhällsbyggare och kritisk röst

Det empiriska materialet ger vidare anledning att diskutera vilka konsekvenser en ökad betoning på studieförbundens roll i den civila beredskapen kan få för relationen mellan staten och folkbildningen, folkbildningens autonomi och handlingsutrymme samt för vilka former av civilsamhälle som ges utrymme inom beredskapsarbetet. I intervjuerna på såväl regional som kommunal nivå uttrycker vissa företrädare en oro för att ett ökat fokus på studieförbundens roll i den civila beredskapen kan komma att följas av mer riktade satsningar, öronmärkta medel och detaljerade uppdrag. Även om sådana resurser skulle kunna stärka studieförbundens möjligheter att bidra till civil beredskap, finns en farhåga att de samtidigt kan begränsa förbundens möjligheter att själva definiera verksamheternas innehåll och inriktning. Intervjupersonerna är i huvudsak positiva till att bidra till samhällets civila beredskap, men betonar samtidigt vikten av att beredskapsinsatser bygger på deltagarnas behov och utformas på ett sätt som värnar folkbildningens självständighet. I materialet framträder därmed en underliggande spänning mellan studieförbundens roll som självständiga folkbildningsaktörer och deras roll som utförare av samhälleligt prioriterade uppdrag.

Ur ett folkbildningsperspektiv kan denna spänning förstås som betydelsefull, eftersom folkbildningens demokratiska funktion traditionellt har varit nära knuten till dess relativa självständighet och möjlighet att skapa utrymme för kritisk reflektion och alternativa perspektiv (Gustavsson, 1995; Rydbeck, 1997). Samtidigt kan den ökade betoningen på civilsamhällets roll i statens beredskapsarbete, i kombination med ökad uppföljning och kontroll i den statliga anslagsgivningen, förstås som ett sätt att stärka studieförbundens transparens och likvärdighet (Folkbildningsrådet, 2025b; SOU 2024:42). Utvecklingen riskerar dock också att innebära att offentliga prioriteringar får ökat inflytande över vilka verksamheter som uppmuntras och finansieras, vilka samhällsproblem som ges företräde och hur studieförbundens verksamheter förväntas utformas. Som Ericson (2023) visar skulle detta förändra inte enbart relationen mellan staten och folkbildningen, utan villkoren för vem som ges inflytande över folkbildningens inriktning.

I folkbildningsforskningen har denna dubbelhet länge lyfts fram. Folkbildningen har å ena sidan beskrivits som en emancipatorisk kraft med potential att möjliggöra kritiskt tänkande och samhällsförändring, och å andra sidan som en mer normerande och stabiliserande praktik som bidragit till att reproducera rådande normer, styrningsideal och ordningar (Ambjörnsson, 1988; Larsson, 1995; Onsér-Franzén, 1995; Rydbeck, 1997). Den civila beredskapen kan förstås som ytterligare ett område där denna spänning aktualiseras.

Ur detta perspektiv aktualiserar den civila beredskapen inte bara frågor om folkbildningens självständighet, utan också vilka former av civilsamhälle som ges legitimitet och handlingsutrymme. När civilsamhället knyts allt tydligare till statens beredskapsmål finns en risk att deltagandet villkoras av krav på anpassning och lojalitet med rådande prioriteringar (Ericson, 2023). Ericson (2023) beskriver denna utveckling i termer av en pågående ”säkerhetisering” (securitization) av civilsamhället (se även Ben-Porat & Ghanem, 2017), där gränserna för vad som betraktas som legitimt och skyddsvärt civilsamhälle successivt omförhandlas. I en sådan

utveckling blir civilsamhällets demo-kratiska värde i högre grad kopplat till dess förmåga att bidra till statligt definierade samhällsmål än till dess möjlighet att formulera alternativa perspektiv eller utmana etablerade problemformuleringar. Organisationer som uppfattas som samarbetsvilliga inkluderas, medan mer kritiska eller konfliktorienterade röster riskerar att få ett mer begränsat utrymme. Om studieförbundens verksamheter i allt högre grad orienteras mot offentliga beredskaps-prioriteringar finns därmed en risk att utrymmet för deltagarstyrda initiativ som växer fram ur lokala behov på sikt krymper. Därmed riskerar också några av de kvaliteter som i denna studie framträder som studieförbundens viktigaste bidrag till den civila beredskapen, nämligen den lokala förankringen, tilliten och förmågan att bygga långsiktiga relationer, att försvagas. Hur studieförbunden hanterar denna balans får konsekvenser för vilka grupper, frågor och verksamheter som ges utrymme inom dess verksamheter.

Ovanstående spänning aktualiserar även relationen mellan civilsamhälle och stat och kommun. Det empiriska materialet visar att det finns en uttalad vilja till samverkan, samtidigt som samverkan på framför allt kommunal nivå ofta präglas av otydliga roller och varierande förutsättningar för studieförbunden att bidra till civil beredskap. Resultatet kan sättas i relation till tidigare studier (Johansson m.fl., 2015; WHO, 2025), som lyfter att samverkan behöver vila på tydlighet i roller och ansvar. Därtill pekar forskning (WHO, 2025; Teräs & Kartoglus, 2023; Yngve, 2025) på att fungerande samverkan bygger på att civilsamhälles-organisationers kunskaper och erfarenheter tas tillvara samt på att relationerna präglas av ömsesidighet. Utifrån det empiriska materialet framstår det därför som angeläget att utveckla former och forum som möjliggör mer jämlika samverkansrelationer mellan studieförbund och kommuner. För att studieförbunden ska kunna bidra på ett mer effektivt sätt till sam-hällets civila beredskap behöver de ges större utrymme att agera som partners till offentliga aktörer, där deras förutsättningar och kunskaper tillvaratas.

Avslutningsvis

Studien har visat att studieförbundens bidrag till civil beredskap är både omfattande och beroende av organisatoriska och ekonomiska villkor. Deras styrka återfinns i såväl de manifesta resurser som har potential att mobiliseras vid en kris som i de latenta resurser som har byggts upp över lång tid genom kontinuerliga verksamheter. Studien pekar därför på behovet av att förstå studieförbundens bidrag till civil beredskap som något som formas i vardagen, snarare än något som bara aktiveras i kris. Samtidigt visar rapporten på att nuvarande ekonomiska åtstramningar innebär betydande utmaningar för studieförbunden, med neddragningar av verksamheter och lokalkontor. Dessa neddragningar kan på sikt få stora konsekvenser för studieförbundens förutsättningar och förmågor att bidra till samhällets civila beredskap, särskilt i mindre kommuner och landsbygdskommuner i Västra Götaland. Därtill är det viktigt att påminna sig om att studieförbundens inneboende skillnader också påverkar vilja och förmåga att bidra till civil beredskap, där vissa förbund mer tydligt har integrerat beredskapsarbete i organisationen medan andra förhåller sig mer avvaktande och invänta nde.

Referenser

Abrahamsson, K., Bjursell, C., von Essen, J., Lindgren, L., Nordvall, H., Nørholm Lundin, A., Sandahl, R. & Svedberg, L. (2016). *Folkbildningens frihet och värde: Metaperspektiv på folkhögskolor och studieförbund* (Folkbildningsrådet utvärderingar, nr 2). Folkbildningsrådet.

Ambjörnsson, R. (1988). *Den skötsamme arbetaren. Idéer och ideal i ett norrländskt sågverkssamhälle 1880-1930*. Carlsson.

Andersen, R., & Lundgren, L. (2025). The role(s) of civil society organizations in crisis and disaster management: A systematic literature review. *Voluntas*. Advance online publication.

Anderstig, C. (2012). *Försörjningskvoten i olika delar av Sverige – scenarier till år 2050*. Underlagsrapport 8 till Framtidskommissionen. Fritzes.

Arriaza Hult, M., Berglund, Y., & Gemmel, L. (2025). *Vid vägs ände? Hur nedskärningar för folkbibliotek och studieförbund påverkar kulturens infrastruktur*. Folkbildningsrådet.

Awad, A., Ali, H., Abujayyab, S. K., Karas, I. R., & Sumunar, D. R. S. (2020). Measuring the spatial readiness of ambulance facilities for natural disasters using GIS network analysis. *International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, 44*, 81–84.

Barsky, L., Trainor, J.E., Torres, M.R., & Aguirre, B.E. (2007). Managing volunteers: FEMA's Urban Search and Rescue program and interactions with unaffiliated responders in disaster response. *Disasters*, 31(4), 495–507.

Ben-Porat, G., & Ghanem, A. (2017). Introduction: securitization and shrinking of citizenship. *Citizenship Studies*, *21*(8), 861–871.

Bennesved, P., & Norén, F. (2020). Urban catastrophe and sheltered salvation: The media system of Swedish civil defence 1937–1960. *Media History, 26*(2), 167–184.

Bergstedt, B. & Larsson, S. (1995). *Om folkbildningens innebörder: Nio försök att fånga en företeelse*. Mimer.

Bin Waseem, H., Mirza, M., & Rana, I. A. (2024). Exploring the role of social capital in flood risk reduction: Insights from a systematic review. *Environmental Impact Assessment Review, 105*, 107390.

Bygdegårdarnas Riksförbund (2023, 19 december). *Bygdegårdarna står till förfogande i uppbyggnaden av svenskt försvar* (Pressmeddelande)

Cedering, M. (2016). *Konsekvenser av skolnedläggningar: En studie av barns och barnfamiljers vardagsliv i samband med skolnedläggningar i Ydre kommun.* Uppsala universitet.

Cheema, A. R., Scheyvens, R., Glavovic, B., & Imran, M. (2014). Unnoticed but important: Revealing the hidden contribution of community-based religious institutions in disasters. *Natural Hazards, 71*, 2207–2229.

Cook, A., Shrestha, M., & Htet, Z. B. (2018). International emergency disaster response to the 2015 Nepal earthquakes. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 31*, 535– 547.

Cox, R. S., & Hamlen, M. (2015). Community disaster resilience and the rural resilience index. *American Behavioral Scientist, 59*(2), 220–237.

Cras, P. (2017). *Landsbygdssamhällets medborgarskap* [Doktorsavhandling, Sveriges lantbruksuniversitet].

Cresswell, T. (2015). *Place. An introduction*. 2nd edition. Chichester: John Wiley & Sons.

Dahlberg, M., Kohl, S., & Liang, C. Y. (2024). En analys av den geografiska inkomstojämlikheten i Sverige 1991–2017. *Statsvetenskaplig tidskrift, 126*(5), 901–917.

Dijkstra, L. et al. (2020). The geography of EU discontent. *Regional Studies*, 54(6), 737–753.

Ds 2023:34. *Kraftsamling. Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret*.

Einarsson, T. & Wijkström, F. (2006). *Från nationalstat till näringsliv? Det civila samhällets organisationsliv i förändring.* Stockholm: EFI.

Engberg, J. (1986). *Folkrörelserna i välfärdssamhället.* Umeå universitet.

Enlund, D. (2020). *Contentious countrysides: social movements reworking and resisting public healthcare restructuring in rural Sweden.* Umeå: Umeå universitet.

Ericson, M. (2023). Över folks huvuden – makt och normer som stänger ute civilsamhället i krishantering. I MUCF (Red.), *Kunskapskonferensen 2023.*

Ericson, M., Svenbro, M., & Wester, M. (2023). Total defence as a happy object. *Critical Military Studies*, 9(4), 497–512.

Ericson, M., & Wester, M., (2020) Samverkan kring flyktingsituationen: en kris för vem? I J Hobbins, E Danielsson & A. Sjöstedt (red.), *Genus, risk och kris* (sid. 97-121). Studentlitteratur.

Erlingsson, G. Ö., Syssner, J. & Ödalen, J. (2015). *Strategier för att möta små kommunernas utmaningar*. SNS analys 26. SNS förlag.

von Essen, J. (2020). Ideellt arbete i det svenska samhället. I J. von Essen & Svedberg, L. (Red.), Medborgerligt engagemang i Sverige 1992–2019. Ersta Sköndal Bräcke högskolas rapportserie nr. 98. Stockholm: Ersta Sköndal Bräcke högskola.

von Essen, J. & Vamstad, J. (2026). *Idrottens geografi. Platsens betydelse för ideellt arbete*. Riksidrottsförbundets FoU-serie 2026:4.

von Essen, J. & Ydremark, T. (2020). *Det lokala civilsamhällets roll på landsbygden*. Utvärderingsrapport. Stockholm: Allmänna Arvsfonden.

von Essen, J. & Åberg, P. (2009). *Folkrörelseanknytningar och marknadsrelationer*. Marie Cederschiöld högskola.

von Essen, J. & Åberg, P. (2022). Landsbygdens civilsamhällen som bärare av resurser. I P. Cras, J. von Essen, K. Hansen, M. Nordfeldt & P. Åberg (red.), *Landsbygdernas och de mindre orternas civilsamhällen*. Uppsala: SLU, Urban and Rural Reports 2022:3.

von Essen, J. & Åberg, P. (2025). *Betydelsen av lokala civilsamhällen i landsbygderna för kris- och krigsberedskap*. Marie Cederschiöld högskola.

Evers, A. (2008). Hybrid organisations. Background, concepts, challenges. I S. P. Osborne (red.), *The Third Sector in Europe. Prospects and Challenges*. Routledge

Famna, Forum, Fremia, & Giva Sverige. (2022). *Pandemin och civilsamhället*.

Fisker-Nielsen, A. M. (2012). Grassroots responses to the Tohoku earthquake. *Anthropology Today, 28*, 16–20.

Folkbildningsrådet (2025a). *Nedskärningarnas konsekvenser*.

Folkbildningsrådet (2025b). *Studieförbundens ekonomi 2024*.

Folkbildningsrådet (2026). *Budgetunderlag 2027-2029.*

Forrest, S., Trell, E.-M., & Woltjer, J. (2019). Civil society contributions to local level flood resilience: Before, during and after the 2015 boxing day floods in the upper Calder Valley. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 44, 422–436.

Forum & Volontärbyrån (2025). *Gemenskap bygger beredskap*.

Funktionsrätt Sverige (2024). *Verksamhet 2024*.

Guldåker, N. (2009). *Krishantering, hushåll och stormen Gudrun* [Doktorsavhandling, Lunds universitet].

Gustavsson, B. (1995). Att tänka om folkbildningsidén. I B. Bergstedt & S. Larsson (Red.), *Om folkbildningens innebörder: nio försök att fånga en företeelse* (s. 59–83). Mimer.

Henrekson, E., & Wallman Lundåsen, S. (2025). Resilience and preparedness across place. *Risk Analysis, 45*, 4933–4946.

Henrekson, E., Andersen, R., Turesson, K., & Nilson, F. (2025). Fire safety disparities in Sweden: Sociodemographic influences and the impact of societal protection on personal fire prevention measures. *Fire Technology,* 61(2), 751–769.

Hossain, B. (2020). Role of organizations in preparedness and emergency response to flood disaster in Bangladesh. *Geoenvironmental Disasters*, 7(33).

Ingemarsdotter, J., & Eriksson, C. (2023). *”Vi får klara oss själva”*. *Scandia, 89*(1).
Johansson, H. (1980). *Folkrörelserna i Sverige*. Sober.

Johansson, R., Karlsson, R., Oscarsson, O. & Danielsson, E. (2015). *Att använda, leda och samverka med frivilliga. Om kommuners och länsstyrelsers relationer med aktörer utanför den offentliga sektorn inom ramen för det geografiska områdesansvaret*. Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap.

Karlsson, M. (2023). Kan man vänta sig ett enhetligt civilsamhälle i tider av kris? I MUCF (Red.), *Kunskapskonferensen 2023*.

Karlsson, M., & Andersen, R. (2023). Vilken resurs kan deltagare i civilsamhället vara vid en framtida hälsokris? En studie av krisinsatsvilja i det civila samhället i allmänhet och i idrottsorganisationer i synnerhet. *Socialmedicinsk tidskrift* (4), 580-588.

Kendra, J. M., & Wachtendorf, T. (2001). Rebel Food... Renegade Supplies: Convergence after the World Trade Center Attack. *Preliminary Paper 316, Disaster Research Center*. University of Delaware.

Kumari, A., & Frazier, T. G. (2021). Evaluating social capital in disaster planning. *Natural Hazards, 109*, 949–973.

Larsson, S. (1995). Folkbildningen och vuxenpedagogiken. I B. Bergstedt & S. Larsson (Red.), *Om folkbildningens innebörder* (s. 35–58). Mimer.

Lindal, K. (2004). *Om kriget hade kommit: Folkberedskapen och motståndsandan i Sverige under andra världskriget*. Carlsson.

Lindberg, M. (2021). *Social innovation i civilsamhällets organisationer: Kunskapsöversikt och policyrekommendationer.* Entreprenörskapsforum.

Lu, Y., Wang, Y., & Zhang, L. (2023). NGO post-disaster relief contribution. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 89*, 103626.

Luna, E. M. (2001). Disaster mitigation and preparedness: The case of NGOs in the Philippines. *Disasters*, 25, 216–225.
‘
Lundberg, E., Henrekson, E. & von Essen, J. (2025). *Många bidrar, få orkar bära: Ideellt arbete i Sverige 1992–2024*. Marie Cederschiöld högskola Arbetsrapportserie nr 123. Marie Cederschiöld högskola.

Madsen, W., & O’Mullan, C. (2016). Community resilience after disaster. *Journal of Community Psychology*, 44, 277–292.

MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). (2018). *Civilsamhällets respons på olyckor och kriser.*

MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). (2023). *Totalförsvarets civila del. Framväxt och fall – erfarenheter för framtiden*.

MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). (2024a). *kommunens arbete med civil beredskap.*

MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). (2024b). *Om krisen eller kriget kommer*.

NOD (2025). *Civilsamhällets roll i den civila beredskapen*.

Nordvall, H., Pastuhov, A., & Arriaza Hult, M. (2025). Vad är ett studieförbund? I A. Fejas, K. Muhrman & S. Nyström (Red.), *Om vuxenutbildning och vuxnas studier: en grundbok* (s.141-161). Studentlitteratur.

Olenius, I. (2025). *Andlig beredskap* (Doktorsavhandling). Uppsala universitet.

Onsér-Franzén, J. (1995). Den positiva balansen: En etnologisk betraktelse över folkbildningen. I B. Bergstedt & S. Larsson (Red.), *Om folkbildningens innebörder* (s. 83– 96). Mimer.

Persson, S., & Uhnoo, S. (2018). I spänningsfältet mellan institutionella logiker: professionella och frivilliga vid skogsbranden i Västmanland. *Arbetsmarknad & arbetsliv*, *24*(1–2), 62.

Prop. 2013/14:172. *Allas kunskap – allas bildning*.

Prop. 2024/25:34. *Totalförsvaret 2025-2030*.

Rahm, L. (2021). Folkbildning som krishantering. *Socialmedicinsk tidskrift*, (1).

Regeringskansliet (2026, 18 juni). *Bygdegårdar får stärkt kapacitet i samhällets krisberedskap* (pressmeddelande).

RF-SISU Västra Götaland (2026). *Verksamhetsberättelse 2025*. RF-SISU Västra Götaland.
Richardson, G. (2004). *Svensk utbildningshistoria: Skola och samhälle förr och nu*. Studentlitteratur.

Rydbeck, K. (1997). Den svenska folkbildningshistorien från 1800-talets början till 1900-talets mitt: Ett panorama. I I. E. Öhrström (Red.), *Musiken, folket och bildningen* (s. 13–34). Mimer.

Rådestad, C., & Larsson, O. (2020). Responsibilization in contemporary Swedish crisis management: expanding ‘bare life’ biopolitics through exceptionalism and neoliberal governmentality. *Critical Policy Studies*, *14*(1), 86–105.

Rånlund, A., Nygren, K., & Wennborg, K. (2026). *Finansieringen av folkbildningen. Kommuner och regioners roll i flernivåfinansieringen.* Governo.

Röda Korset (2021). Människan i krisen.

Röda Korset (2024). *Värn i allvarstider. Ett humanitärt perspektiv på Sveriges totalförsvar.*

Samuelsson, J., Larsson, E., & Lundberg, B. (2024). Beredskapspedagogik och folkbildning. *Vägval i skolans historia.*

Schmidt, A. (2019). Tensions and Dilemmas in Crisis Governance: Responding to Citizen Volunteers. *Administration & Society*, 51(7), 1171–1195.

SFS 2006:544. *Lag om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.*

SFS 2006:637. *Förordning om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.*

Skogsbrandsutredningen (2015). *Rapport från Skogsbrandsutredningen.*

Skr. 2023/24:163. *Nationell säkerhetsstrategi.*

Slätmo, E., Berlina, A., Bogason, Á., Halldórsdóttir, T. K., Itänen, M., Tomren, L. & Kackus Tybjerg, J. (2025). *Robust civil preparedness in the Nordic Region*. Nordregio.

SOM-Institutet. (2023). *Västsvenska SOM-undersökningen 2022*.

SOU 1945:21. *Betänkande rörande upplysningsverksamhet.*

SOU 1946:68. *Betänkande och förslag angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetet.*

SOU 2003: 94. *Folkbildningens särart? Offentlighet, forskning och folkbildares självförståelse.*

SOU 2021:25. *Struktur för ökad motståndskraft. Slutbetänkande av utredningen om civilt försvar.*

SOU 2024:42. *Bildning, utbildning och delaktighet. Folkbildningspolitik i en ny tid.*

Sveriges stadsmissioner (2015). *Handbok för civilsamhällets samverkan vid kriser. En modell baserad på erfarenheter från samarbetet mellan Rädda Barnen, Röda Korset och Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner under flyktingmottagandet hösten 2015.*

Stark, E., Osvalder, A.-L., & Borell, J. (2024). *Civil beredskap och inkludering.* Chalmers.

Strandh, V. (2018). *Civilsamhällets respons på olyckor och kriser - bistånd eller motstånd?* Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Suykens, B., Hvenmark, J., & Hung, C. (2025). Mission Drift. I R. A. List, H. K. Anheier, & S. Toepler (Eds.), *International Encyclopedia of Civil Society* (sid. 1-5). Springer Nature Switzerland.

Teräs, H., & Kartoglu, N. (2023). Resilience to emergencies and civil society organizations. *Bull World Health Organisation*, 101, 162-162A

Tillväxtanalys (2014). *Bättre statistik för en bättre regional- och landsbygdspolitik*, 2014:04. Tillväxtverket.

Västra Götalandsregionen (2026). *VGR analys 2026:1. Kvartal 1 2026.*

Voorhees, W. R. (2008) New Yorkers Respond to the World Trade Center Attack: An Anatomy of an Emergent Volunteer Organization. *Journal of Contingencies and Crisis Management. 16*(1): 3–13

Warner, R. (2020). Governance for resilience. *Canadian Foreign Policy Journal, 26*(3), 330–344.

Whittaker, J., McLennan, B., & Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 358-368.

WHO. (2025). *A framework for civil society organization engagement in health emergencies*.

Wollebaek, D., Wallman Lundåsen, S, & Trägårdh, L. (2012). Three forms of interpersonal trust: Evidence from Swedish municipalities. *Scandinavian Political Studies*, 35(4), 319-346.

Yngve, L. (2025). *Normative collaboration: Relations between public and civil society organizations in the governance of welfare* [Doktorsavhandling, Marie Cederschiöld högskola].

Zeballos-Velarde, C., Butron-Revilla, C., Manchego-Huaquipaco, G., & Yori, C. (2023). The role of ancestral practices and resilience as social capital to enhance community disaster resilience. The case of the Colca Valley, Peru. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 92*, 103737.

Zhao, G., Hui, X., Zhao, F., Feng, L., Lu, Y., & Zhang Y. (2024). How does social capital facilitate community disaster resilience? A systematic review. *Frontiers in Environmental Science, 12*, 1496813.

Åberg, P. (2025). Det svenska civilsamhällets organisationslandskap. I: M. Karlsson, J. von Essen, E. Forssell, M. Lindberg & J. Vamstad (red.), *Civilsamhällesvetenskap: En grundbok*. Liber

Åberg, P., Larsson, M. & Vega, E. (2025). *Civilsamhälleskartan Värmland: Civilsamhället i siffror 2023*. Marie Cederschiöld högskola arbetsrapportserie nr 120. Marie Cederschiöld högskola.

Åberg, P. & von Essen, J. (kommande). *Förstudie om förutsättningar och metoder för lokal samverkan i Norrtälje kommun*. Norrtälje kommun

Åberg, P., von Essen, J., Cras, P., Nordfeldt, M. & Hansen, K. (2024). *Folkbildning i landsbygder. Om folkbildningens betydelser för människor och lokalsamhällen i svenska landsbygder*. Folkbildningsrådet.

Författarpresentation

Louise Yngve är lektor i socialt arbete vid Högskolan i Borås och föreståndare för Centrum för välfärdsstudier (CVS), Högskolan i Borås. Hennes forskning handlar om relationen mellan stat och civilsamhälle, särskilt gällande frågor som rör sektorsövergripande samverkan för att hantera komplexa sociala problem.

Johan von Essen är professor i livsåskådningsforskning med inriktning mot civilsamhällesstudier och arbetar vid Centrum för civilsamhällesstudier, Marie Cederschiöld högskola. von Essen har främst forskat om medborgerligt engagemang, med särskilt intresse för vad det betyder för människor som arbetar ideellt. von Essen har också intresserat sig för civilsamhällets idéhistoriska rötter och politiskt teoretiska innebörder samt lokala civilsamhällen på landsbygderna.

Pelle Åberg är docent i statsvetenskap, prefekt vid Institutionen för civilsamhälle och religion, och föreståndare för Centrum för civilsamhällesforskning, Marie Cederschiöld högskola. Han forskar om olika aspekter av civilsamhället och dess organisationer, i och utanför Sverige, och om relationerna mellan civilsamhälle, stat, marknad och familj, på senare tid med ett fokus på lokal nivå och i rurala områden.

Karolina Elfström Berg är masterstudent i idéhistoria vid Södertörns högskola och var under våren 2026 forskningsassistent vid Institutionen för civilsamhälle och religion vid Marie Cederschiöld högskola. Hennes forskningsintressen kretsar kring kulturhistoriska perspektiv på samhällsomvälvande händelser.

Västra Götalands Bildningsförbund är en mötesplats för den samlade folkbildningen i regionen.
Dit räknas åtta studieförbunds-distrikt, sjutton rörelsefolkhögskolor, sex regionfolkhögskolor, Kulturförvaltningen i VGR och RF- SISU Västra Götaland.

www.vgb.nu

Västra Götalands Bildningsförbund

Västra Götalands kulturstrategi

och kulturplan 2024–2027

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Innehåll

Förord ... **3**

Förutsättningar för kulturstrategin ... **4**
Kulturlivets infrastruktur ... 7
Demokrati och mänskliga rättigheter ... 8
Principen om armlängds avstånd ... 8
Nationella kulturpolitiska mål ... 9
Agenda 2030 ... 9
Västra Götaland och omvärlden i förändring ... 10

Kulturstrategins mål och prioriteringar ... **13**
Vidgat deltagande ... 15
Konstnärligt skapande ... 21
Samverkan och synergi ... 24
Digitalisering ... 27
Internationalisering ... 30

Verksamhetsområden inom kultursamverkansmodellen ... **32**
Scenkonst ... 34
Teater ... 34
Dans ... 35
Samtida cirkus ... 35
Musik ... 36
Museer och kulturarv ... 37
Museiverksamhet ... 37
Kulturmiljövård ... 38
Bibliotek och läsfrämjande ... 39
Litteratur, språk och det offentliga samtalet ... 40
Bild och form ... 41
Arkiv ... 42
Film och audiovisuellt berättande ... 43
Slöjd och hantverk ... 44

Kulturens samspel med andra sektorer ... **45**
Regionala strategiska måldokument ... 46
Kulturen stärker innovationskraften ... 47
Kulturella och kreativa branscher (KKB) ... 47
Besöksnäring ... 48
Bildning och lusten att lära ... 49
Folkbildning ... 49
Kulturen ökar inkluderingen ... 50
Folkhälsa och idrott ... 50
Kulturen knyter samman Västra Götaland ... 51
Platsutveckling ... 51
Gestaltad livsmiljö ... 52
Kulturen i de regionala kraftsamlingarna ... 53

Så togs strategin fram ... **54**

Genomförande och uppföljning ... **56**

Förord

DET FANNS TRÖSKLAR i tiden, skrev författaren Ivar Lo-Johansson i en av sina böcker från 80-talet. Lo-Johansson fortsätter: ”När man stigit över en tidströskel var det som att komma in i ett rum där man aldrig varit”.[1] Säkert är vi många som känner något liknande i den samtid vi lever i. Pandemi och stora delar av samhället stängdes ner; kulturlivet hade i princip en lock down. Den 24:e februari 2022 invaderade Vladimir Putin Ukraina. Vi uttrycker oss inte lika vackert som Lo-Johansson. Vi säger mer att vi lever i en föränderlig eller formativ tid; flera stora samhällsförändringar under en kort tidsperiod.

NÄR VÄSTRA GÖTALAND nu antagit sin femte kulturstrategi känns det kanske för många som deltagit i processen som att ta ett kliv över en tröskel, befinna sig i rum man aldrig varit, med andra färger och takhöjd. Det fria kulturlivet, kulturinstitutioner, civila samhället, kommuner, kommunalförbund, näringsliv och flera myndigheter har deltagit. Detta engagemang har varit viktigt. Nu är det vår gemensamma kulturstrategi för vårt län och det är tillsammans vi genomför den.

KULTURSTRATEGINS SYFTE ÄR att ange de bärande fundamenten för vårt läns kulturpolitik. Ett fundament är att kulturen ska agera oberoende, vara en orädd röst och skapa på sina egna villkor. Den konstnärliga friheten, att politiker och tjänstepersoner har armlängds avstånd till innehållet, är ett absolut villkor. Politiker och tjänstepersoner ska arbeta med kulturens infrastruktur: prioriteringar, budget, uppföljning och omvärldsbevakning. Inte någon gång lägga sig i det konstnärliga innehållet; aldrig fatta konstnärliga beslut.

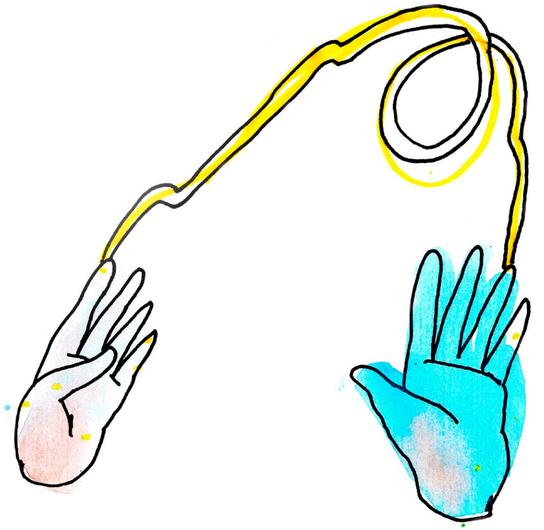
ALL DEN KULTURPRODUKTION som skapas och arbetas fram av konstnärer, kulturarbetare, folkbildare och civila samhället är ett viktigt fundament. För det konsten och kulturen gör genom de konstnärliga uttrycken och berättelserna är att spegla samhället och oss som människor. Eller för att travestera Ivar Lo-Johansson, konsten kan hjälpa samhället och oss som människor att kliva över trösklar. Det är en viktig del av Västra Götalands vision om Det goda livet.

Renée Bengtsson
Ordförande regionfullmäktige
Västra Götalandsregionen

Alex Bergström
Ordförande kulturnämnden
Västra Götalandsregionen

1. Lo-Johansson, Ivar (1982) Tröskeln.

Förutsättningar för kulturstrategin

Förutsättningar för kulturstrategin

Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan (nedan kallad kulturstrategin) är ett av Västra Götalandsregionens fyra måldokument beslutade av regionfullmäktige. Tillsammans med regionfullmäktiges årliga budget styr strategin regionala satsningar inom kultur, demokratiutveckling och civilsamhällesfrågor 2024–2027.

INOM VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN samspelar hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, regional utveckling och kultur tillsammans under visionen ”Det goda livet”. Visionen slår fast att kulturen har betydelse för den enskildes livskvalitet och är viktig för regional utveckling och tillväxt. För att sträva mot visionen styrs Västra Götalandsregionen av fyra måldokument:

- Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan 2024–2027
- Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030
- Trafikförsörjningsprogram 2021–2025 – Hållbara resor i Västra Götaland
- Strategi för omställningen av hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen 2023–2027

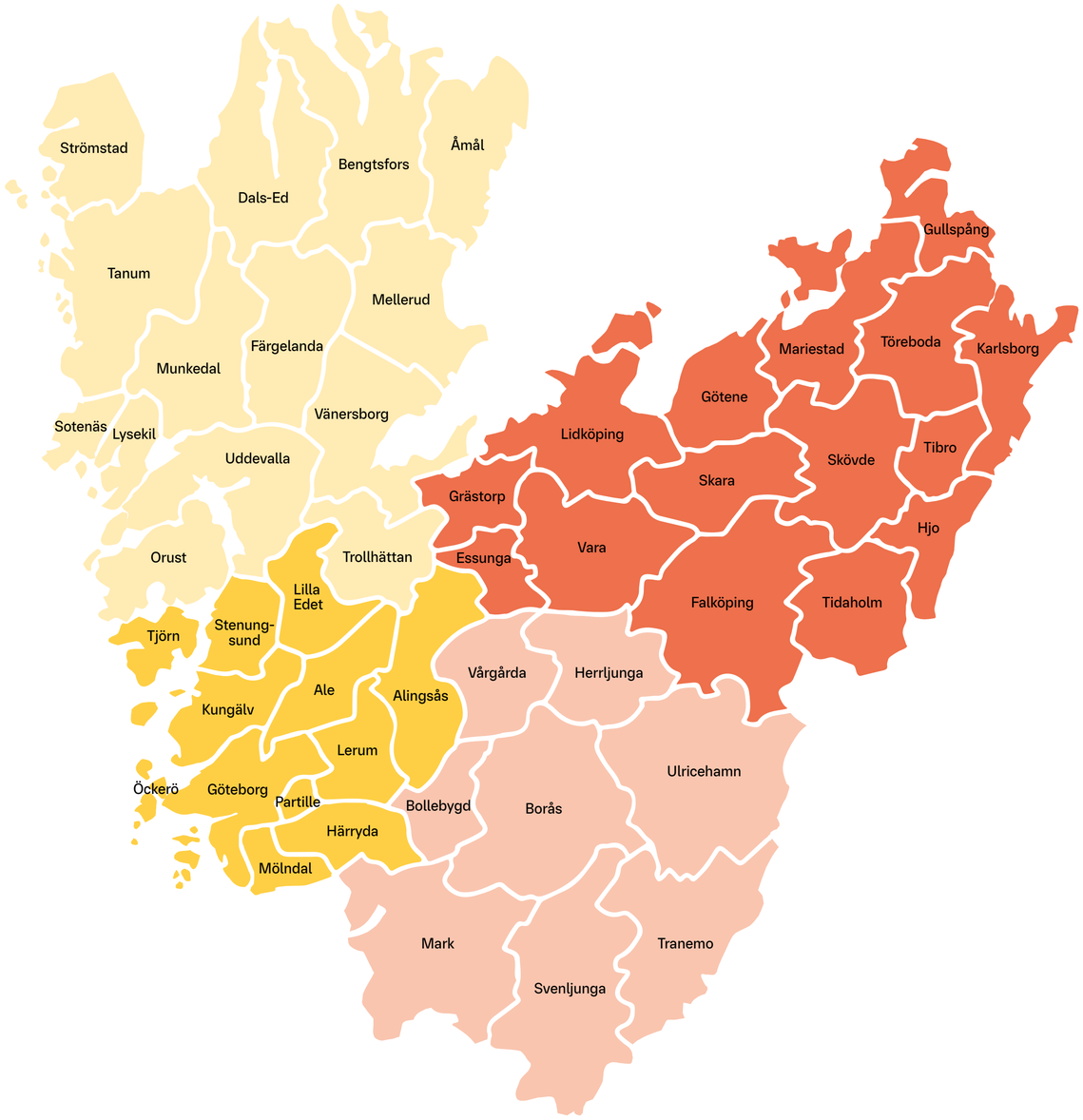
KULTURSTRATEGIN BESKRIVER GEMENSAMMA utmaningar och behov som finns inom kulturområdet i Västra Götaland. Dessa är sammanställda genom dialog med en stor mängd kulturaktörer och kommuner i Västra Götaland. De gemensamma utmaningarna och behoven kräver att alla berörda bidrar med sin del av lösningen och samarbetar inom strategins prioriteringar. Utöver dialoger har en grupp unga kulturutvecklare bidragit med sitt perspektiv på hur kulturområdet kan utvecklas i Västra Götaland.[2]

KULTURSTRATEGIN PEKAR UT fem utvecklingsområden samt prioriteringar för hur kulturpolitiken ska genomföras inom dessa områden. Prioriteringarna är styrande för Västra Götalandsregionen. Strategin är menad att vägleda och inspirera samarbetsparter, exempelvis kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland, liksom de organisationer som utvecklar och möjliggör kulturen i Västra Götaland. Med kultur avses i strategin professionella kulturverksamheter och kulturutövare, ideellt kulturliv, folkbildning (studieförbund och folkhögskolor) och idrottsrörelse.

KULTURSTRATEGIN ÄR ETT verktyg för dialog och samverkan med myndigheter, kommuner och kommunalförbund samt aktörer inom de kulturområden som ska utvecklas tillsammans. Kulturstrategin fungerar också som grunden för Västra Götalandsregionens förhandlingar om statliga medel via kultursamverkansmodellen.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS KULTURNÄMND har ett vidgat uppdrag från och med mandatperioden 2023–2026. Det innefattar ansvar för att främja ett demokratiskt kultur- och samhällsliv. Potentialen i detta nya uppdrag kommer att utforskas under strategiperioden.

2. Processen beskrivs i ”Så togs strategin fram och så följs den upp”. Unga kulturutvecklares synpunkter finns i bilagan ”Unga kulturutvecklares perspektiv”.

Kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland

- Fyrbodals kommunalförbund
- Göteborgsregionens kommunalförbund
- Boråsregionens kommunalförbund
- Skaraborgs kommunalförbund

> En god infrastruktur ger alla invånare möjlighet att både ta del av och själva utöva konst och kultur i hela Västra Götaland.

Kulturlivets infrastruktur

Västra Götaland har en diversifierad geografi bestående av allt från storstad och tätorter till landsbygder, glesbygd och skärgård. Detta behöver utnyttjas i högre grad – ökad växelverkan är ett mål för en stark kulturell infrastruktur. En viktig fråga är hur den starka motorn i Sveriges andra största stad kan stärka hela Västra Götalands kulturliv. En god infrastruktur ger alla invånare möjlighet att både ta del av och själva utöva konst och kultur i hela Västra Götaland.

AKTÖRERNA INOM INFRASTRUKTUREN kan vara både främjande, arrangerande och producerande. Infrastrukturen är inte statisk utan bygger på förändring och samspel. Här finns variationer dels i placering, kompetens och storlek, dels inom olika specialiteter, nischer och metoder. En god infrastruktur för kulturlivet förutsätter att både offentliga, privata och ideella aktörer får möjlighet att verka i en bred geografisk spridning. Kulturverksamheter med regionalt stöd tar ett regionalt ansvar genom att erbjuda bredd och variation, säkerställa geografisk spridning och vara en resurs för andra.[3]

DEN OFFENTLIGA SEKTORN på olika nivåer har ett särskilt ansvar att stödja och främja kulturens infrastruktur. Västra Götalandsregionen har ett övergripande strategiskt ansvar för kulturens infrastruktur. Detta kräver en helhetssyn och en regional överblick av lokaler för produktion och möten med konst och kultur, institutioner och utövare samt hur olika former av främjande och ekonomiska stöd kompletterar varandra. En sådan helhetssyn förutsätter ett utvecklat samarbete mellan Västra Götalandsregionen, kommunalförbund, kommuner och kulturaktörer.

DET CIVILA SAMHÄLLET är en förutsättning för en levande kulturell infrastruktur i hela Västra Götaland. Det ideella kulturlivet är en del av det civila samhället – det vill säga arenor skilda från staten, marknaden och det enskilda hushållet – där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen alternativt när människor organiserar sig tillsammans för ett gemensamt mål, ideal eller intresse.

3. Vilka verksamheter som får långsiktiga stöd av kulturnämnden står i en bilaga till kulturstrategin.

Demokrati och mänskliga rättigheter

Demokratin är grunden för ett öppet och fritt samhälle där mänskliga rättigheter respekteras. Sverige har ratificerat flera konventioner om mänskliga rättigheter vilket innebär att Västra Götalandsregionen är skyldig att respektera, skydda, uppfylla och främja rättigheterna. Mänskliga rättigheter är odelbara och gäller alla hela tiden och handlar bland annat om ickediskriminering, jämställdhet och om rätten till olika friheter (yttrande-, religions-, mötes- och föreningsfrihet). Rättigheter som är grunden för ett demokratiskt kulturliv och som bara kan begränsas om de hotar andra människors rättigheter eller nationell säkerhet.

I VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN är det kulturnämnden som är ledande politiskt organ inom strategiska kultur- och demokratifrågor. Arbetet ska ske i dialog och i samverkan med bland annat kommuner, det fria kulturlivet, det civila samhället, akademi och myndigheter. Arbetet ska vidare följa principerna om ett rättighetsbaserat förhållningssätt: jämlikhet, delaktighet, ansvar och transparens. Genom nämndens arbete ska invånarna ges möjlighet till deltagande och delaktighet i samhälls- och kulturlivet.[4]

Principen om armlängds avstånd

Kulturen ska få verka fritt som en kritisk kraft, och det offentliga ska ge förutsättningar för kulturen att göra det utan att styra innehållet. Principen om armlängds avstånd är ett organisationssätt och förhållningssätt som syftar till att skydda den konstnärliga friheten och i förlängningen demokratin. Enligt principen ska politiker och tjänstepersoner avstå från att styra kulturens och konstens innehåll. Denna princip finns även inom andra områden, till exempel fria medier, domstolsväsendet, lärosäten och hälso- och sjukvård.

KULTURUTÖVAREN BÖR HA en exklusiv rätt att formulera sina egna syften – fri konst och kultur är därmed ett uttryck för yttrandefrihet och en levande demokrati. Genom att skapa förutsättningar för kulturverksamheter, men avstå från styrning av innehåll, lägger Västra Götalandsregionen grunden för en mångfald av konst och kultur, röster, perspektiv och uttryck. Samtalet om hur principen om armlängds avstånd hanteras i praktiken behöver ständigt hållas levande.

I BEREDNING AV bland annat stipendier och utvecklingsprojekt deltar sakkunniga referensgrupper. Syftet med detta är att bidra till en mer kvalificerad konstnärlig bedömning och upprätthålla principen om armlängds avstånd. Dessutom gäller principen om armlängds avstånd när Västra Götalandsregionen formulerar uppdrag till kulturverksamheter genom att regionen inte efterfrågar några särskilda perspektiv i det konstnärliga innehållet.

4. Se bilagan ”Politiska beslut om kulturpolitik och yttrandefrihet” för en sammanställning av bestämmelser som rör kultur- och yttrandefrihetsområdet.

Nationella kulturpolitiska mål

Den regionala kulturpolitiken bidrar till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen:

- Att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.
- Att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet.
- Att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

KULTURSTRATEGIN VISAR I sin helhet Västra Götalandsregionens prioriteringar för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen, och är på så vis en del av arbetet med kultursamverkansmodellen. Modellen reglerar förhållandet mellan stat och region inom kulturpolitiken för att decentralisera inflytandet enligt närhetsprincipen. Modellen förutsätter dialog med kommuner, kommunalförbund, det fria kulturlivet och det civila samhället. På så vis ökar decentraliseringen utrymmet för regionala prioriteringar i linje med statliga, regionala och kommunala mål.

KULTURVERKSAMHETER SOM TILLDELAS statliga medel från Västra Götalandsregionen genom kultursamverkansmodellen har sin hemvist i ett tiotal av de 49 kommunerna. Ett flertal av dessa är dessutom verksamma över delar av eller hela Västra Götaland.

SAMVERKAN MELLAN REGIONEN, kommuner och kulturverksamheter baseras på samfinansiering och dialog för verksamhetens utveckling. Den nationella nivån ansvarar för statliga institutioner, övergripande insatser och delar av ekonomiska stödsystem för kulturens infrastruktur. Kommunerna har det grundläggande offentliga ansvaret och den avgörande basfinansieringen för det lokala kulturlivet. Beslut ska tas så nära invånaren som möjligt – det som bäst görs på kommunal nivå ska hanteras där. Den regionala nivån ansvarar för utvecklingsarbete och samordning. De regionala insatserna ska komplettera och stärka den kommunala kulturpolitiken för att ta tillvara synergier och skapa mervärde. Det regionala perspektivet har därmed förutsättning att kombinera markkontakt med överblick.

Agenda 2030

Västra Götalandsregionens hållbarhetsmål utgår från de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Hållbarhetsmålen är styrande för Västra Götalandsregionens egna verksamheter, men påverkar också regionala uppdrag till externa aktörer.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS MÅL för social hållbarhet 2030 syftar till: god hälsa och välbefinnande, jämlikhet och lika rättigheter samt tillit, trygghet och delaktighet. Västra Götalandsregionens verksamhet ska utgå från ett rättighetsbaserat förhållningssätt och vara jämlik och icke-diskriminerande. Under planering, utveckling och genomförande av verksamheten ska de personer som berörs involveras för att främja kvalitet och delaktighet. Kulturupplevelser och bildning kan vara hälsofrämjande och bidra till att människor kan leva sig in i andra perspektiv och därmed utveckla en större empati och förståelse för andra människor och världar.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS MÅL för ekologisk hållbarhet 2030 syftar till: resurseffektivt och giftfritt, låg klimatpåverkan och främjad biologisk mångfald. Kulturverksamheter har en betydelsefull roll att fylla inom ekologisk hållbarhet – dels genom att minska den egna miljöpåverkan, dels genom att bidra med nya perspektiv och engagemang. ”Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om” är en kraftsamling som drivs av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län i samverkan med kommuner och många andra aktörer. Målet med kraftsamlingen är att hela Västra Götaland ska vara fossiloberoende år 2030.

EU-KOMMISSIONENS RAPPORT ”Stormy times”[5] konstaterar att hållbarhetsperspektivet påfallande ofta saknas i kulturpolitiska styrdokument som tas fram inom EU. Kulturens förmåga att verka för en hållbar omställning är underutnyttjad i länder och regioners styrdokument. Eftersom de är avgörande för möjligheterna att åstadkomma förändring behöver omställningen ta större plats. Kulturen kan ha en roll i att hjälpa människor att hantera den förändring av samhället som är nödvändig för en långsiktigt hållbar utveckling. Det kan vara genom att bidra med eftertanke, nya tankar och samtal.

5. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Stormy times: nature and humans: cultural courage for change: 11 messages for action for and from Europe: executive summary, Publications Office of the European Union, 2022, https://data.europa.eu/doi/10.2766/424. Hämtad 24 februari 2023.

Västra Götaland och omvärlden i förändring

Kulturpolitiken både påverkar och påverkas av sin omvärld. Sedan Västra Götalandsregionen bildades är kulturpolitiken en viktig del i den regionala utvecklingen och en hållbar omställning. Deltagande i kulturlivet kan ge positiva sociala och ekonomiska effekter: social inkludering, välbefinnande och hälsa, demokratiutveckling, kreativitet och innovation, attraktiva platser och starkt entreprenörskap. Dessa effekter av kultur och konstnärligt skapande behöver inte stå i motsättning till kulturens egenvärde och vikten av ett fritt kulturliv. Kulturen är en obunden kraft som berikar samhället och människors liv på ett existentiellt plan och bidrar med abstrakta värden som inte kan mätas.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN HAR i samband med framtagandet av kulturstrategin identifierat fem övergripande trender och samhällsutmaningar som är särskilt viktiga för den regionala kulturpolitiken att ta hänsyn till för att staka ut vägen mot ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle.

Trend – Hot mot klimat och biologisk mångfald

En av vår tids största utmaningar är klimat och biologisk mångfald. I förändringen mot ett mer hållbart samhälle är kulturens bidrag både att minska sina egna fotavtryck och att gå mot mer cirkulära affärsmodeller.

KULTUR KAN ÄVEN bidra till reflektion och eftertanke samt inspirera till förändrade levnadsvanor. Många vill bo på platser och arbeta för företag som har en tydlig agenda för att minska koldioxidutsläpp och bidra till att förbättra den lokala miljön. Att kunna erbjuda detta kommer att innebära ett nödvändigt villkor för jordens överlevnad, och dessutom skapa konkurrensfördelar för såväl företag som kommuner och regioner.[6] Klimatförändringar och hotad biologisk mångfald ställer också krav på samhället att skydda och bevara natur- och kulturmiljöer för framtida generationer.

Trend – Polarisering, minskad tillit och sociala skillnader

Även om Sverige i internationella jämförelser har hög grad av jämställdhet och social välfärd samt bland de lägsta graderna av korruption, syns några allvarliga tendenser över tid i fråga om polarisering och minskad tillit bland invånarna. Inkomstskillnader och bostadssegregation skapar både utsatthet och ett ökat missnöje. Det finns även oroande skillnader mellan hur väl pojkar respektive flickor klarar grundskolans kunskapskrav, där pojkar har sämre skolresultat.[7]

UPPLEVELSEN AV UTANFÖRSKAP och maktlöshet minskar tilliten till offentliga institutioner och medmänniskor. Skillnaden mellan tillitsgraden hos olika grupper ökar, och särskilt hos unga syns en nedåtgående trend. Skillnaderna omfattar även digitalt utanförskap – vilket i sin tur har samband med demografi och socioekonomi. Den ständigt växande mängden digital information gör det svårare att förhålla sig kritisk till fakta, och bidrar därmed till ökade motsättningar mellan grupper. Den digitala tekniken har gjort det enklare att sprida budskap, påverka, mobilisera och organisera människor – men tekniken har också möjliggjort spridande av hat och hot samt underlättat för grupperingar att ifrågasätta demokratins grundläggande idéer.[8]

I OCH MED ett mer polariserat debatt- och samhällsklimat krymper det civila samhällets möjligheter att verka och driva opinion. Organisationer som bedriver opinionsbildning i hbtqi-frågor, feminism samt antirasism är särskilt utsatta. I och med det riskerar många röster att gå förlorade vilket i förlängningen påverkar demokratin negativt.[9]

INOM KULTUROMRÅDET UTMANAS principen om armlängds avstånd både direkt genom synpunkter på konstens innehåll, men också indirekt genom styrning av medel till kulturverksamheter och konstnärer.[10]

6. Sveriges kommuner och regioner SKR, Vägval för framtiden – trender som påverkar det kommunala och regionala uppdraget fram emot 2030. https://skr.se/download/18.5627773817e39e979ef38a10/1642165619100/7585-979-8.pdf. Hämtad 24 februari 2023.
7. SKR, Vägval för framtiden se ovan.
8. Sveriges kommuner och regioner SKR, Hot mot det demokratiska samtalet – Forskarantologi, 2023. https://skr.se/download/18.465f0ebe1876f020038ce2c/1681294477594/SKR-Hot-mot-det-demokratiska-samtalet-ver2.pdf. Hämtad 2023-07-04.
9. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Kartläggning av hot och hat mot det civila samhället. https://www.mucf.se/publikationer/kartlaggning-av-hot-och-hat-mot-det-civila-samhallet. Hämtad 4 juli 2023.
10. Myndigheten för kulturanalys, Så Fri är konsten, 2021.

Trend – Efter pandemin: återstart, nystart eller helt nya beteenden?

Covid 19-pandemin har satt nya förutsättningar för kulturpolitiken och vilka utmaningar som har kommit i fokus. Pandemins restriktioner innebar att det fysiska kulturutbudet minskade drastiskt, vilket också ledde till en generell minskning i kulturdeltagande. Även om det digitala deltagandet har ökat – och så även den generella digitala kompetensen hos invånare och organisationer – har digitaliseringen skapat nya utanförskap inom kulturlivet.[11]

DET ÄR SVÅRT att dra slutsatser kring vilken förändring som sker i kulturlivet eller av människors levnadsvanor på sikt. Under strategiperioden finns det därmed särskild anledning att vara uppmärksam på hur människors deltagande i kulturlivet ändras.

TILLGÄNGLIGA DATA OCH statistik visar en tydlig nedgång i deltagande och besök, men det återstår att se om detta är tillfälligt eller om det kommer att få några konsekvenser på längre sikt. Samtidigt finns det exempel på kulturverksamheter och natur- och kulturmiljöer utanför storstäder som har fått fler besök än innan pandemin. Många inom det civila samhället vittnar om att deltagande och engagemang har sjunkit till följd av pandemin.

Trend – Samhällsekonomi och krig i Europa

Både i Sverige och internationellt går ekonomin mot en lågkonjunktur med osäkra förutsättningar, på arbetsmarknaden finns utmaningar gällande kompetensförsörjning och det finns utmaningar kopplat till skatteintäkter i och med en högre andel äldre befolkning. Inflation och allmänna kostnadsökningar påverkar hela samhället och därmed även kulturverksamheter, i synnerhet eftersom människor troligen kommer att minska sin konsumtion till följd av den ekonomiska nedgången.[12] Efterfrågan på sektorsöverskridande samarbeten ökar, och det civila samhället får ta ett allt större ansvar för allt fler samhällsfrågor – även inom kulturområdet.

DE SAMHÄLLSEKONOMISKA UTMANINGARNA innebär hårda prioriteringar som riskerar att påverka även kulturområdet med minskad uppräkning av kulturbudgetar på kommunal, regional och nationell nivå. Detta i kombination med ökade hyreskostnader, allmänna kostnadsökningar och inflation sätter kulturen under press.

I EN GEOPOLITISKT omvälvande tid, med krig i Europa, blir det tydligt att kultur och kulturarv både används och förstörs som en del i konflikten. Frågor om beredskap för kulturarvet har snabbt blivit högaktuella och riskanalyser och katastrofplaner för samlingar har utformats. Arbete med prioriteringar, skydd av objekt på plats samt riskminimering pågår löpande.

MYNDIGHETEN FÖR SAMHÄLLSSKYDD och beredskap (MSB) lyfter fram kulturlivets betydelse för det civila försvaret: ”MSB bör även verka för att tillsammans med relevanta kulturmyndigheter, med flera, planera för hur kulturverksamhet i stort ska upprätthållas under höjd beredskap och krig”.[13]

Trend – Kultur som drivkraft i hållbar regional utveckling

Sedan länge finns en trend – inte minst i strategiska planer på EU-nivå – att kultur ses som en resurs dels för andra samhällssektorer, dels för en omställning till ett mer hållbart samhälle. Denna trend ersätter tidigare tendenser att lyfta de ekonomiska effekterna av kultur och kreativa näringar, till att snarare beskriva kulturen som en kraft som kan bidra till en bredare samhällsförändring.[14] Politiken för Gestaltad Livsmiljö och dess europeiska motsvarighet New European Bauhaus är två exempel på hur kulturens roll i ett hållbart samhälle lyfts fram. Det här ökar möjligheterna för kulturen att samverka kring samhällsfrågor, och möjliggör dessutom en bredare finansiering av kulturverksamheter. På senare år har näringslivets intresse för kultur förändrats: från ren sponsring till en vilja att samfinansiera projekt och verksamheter där kultur bidrar till social hållbarhet.

11. OECD, The Culture Fix, Creative People, Places and Industries, 2022. Https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/991bb520-en.pdf?expires=1671455595&id=id&accname=guest&checksum=B673488A329B624285646737CA4F11C0. Hämtad 24 februari 2023.
12. Västra Götalandsregionen, Samhällsanalys (2022); Utveckling Västra Götaland – Kvartal 2:2022; VGR Analys 2022:32.
13. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvar i balans. Slutredovisning av regeringsuppdrag (Ju2022/01209/SSK) okt 2022.
14. OECD, The Culture Fix – Creative people, places and industries, 2022. Se ovan.

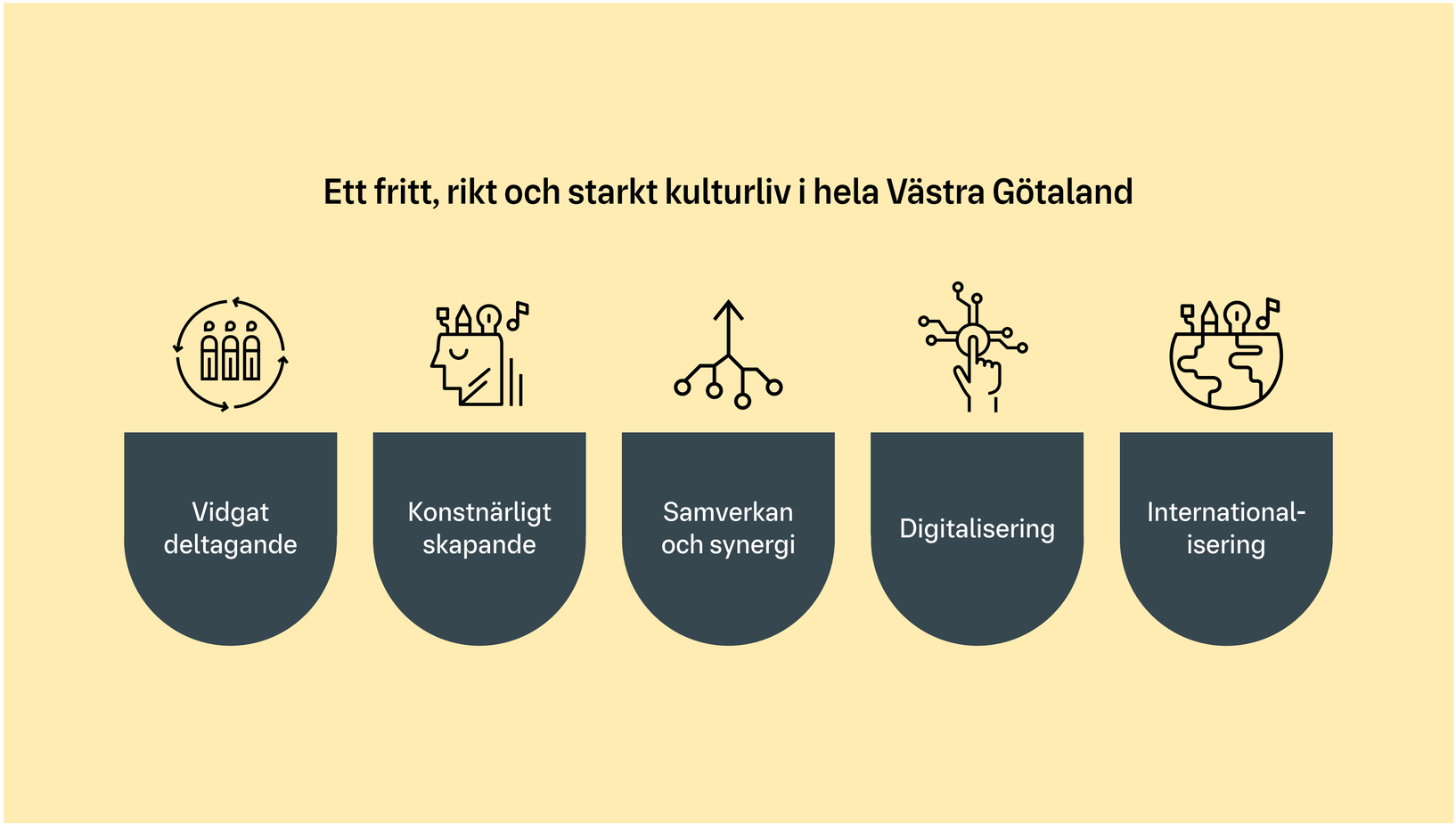
Kulturstrategins mål och prioriteringar

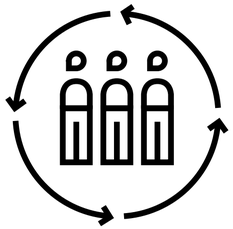
Kulturstrategins mål och prioriteringar

Kulturstrategin utgår från fem utvecklingsområden för perioden 2024–2027. Inom respektive utvecklingsområde pekas gemensamma prioriteringar ut för att stärka och utveckla kulturområdet i Västra Götaland.

DEN VIKTIGASTE FÖRUTSÄTTNINGEN för genomförande baseras på att Västra Götalandsregionen arbetar i strategins riktning tillsammans med kommunerna, kommunalförbunden, kulturlivets aktörer och det civila samhället. Kulturstrategin genomförs även genom de regionalt ägda kulturbolagen, uppdrag och stöd till verksamheter, utlysningar av projektmedel och verksamhetsstöd, överenskommelser med kommuner, kommunalförbund och statliga myndigheter samt påverkansarbete.

PRIORITERINGARNA PEKAR UT de förflyttningar som behöver ske utifrån utmaningar och behov. De har framkommit dels från dialog och samråd med kulturinstitutioner, det fria kulturlivet och det civila samhället, samt kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland, och dels via statistik, utvärderingar och rapporter. Under varje prioritering finns exempel på insatser som Västra Götalandsregionen har rådighet över. För att prioriteringarna ska uppnås behöver kulturverksamheter, kommuner och andra aktörer bidrar med egna insatser.

Vidgat deltagande

KULTUREN SKA NÅ och angå invånarna, och det ska finnas förutsättningar för alla invånare att delta. Deltagande i kulturlivet handlar både om att ta del av och att utöva konst och kultur. Att ta del av kultur och att ägna sig åt eget skapande ger en känsla av sammanhang och förbättrar förutsättningarna för självförverkligande, egenmakt och välmående.[15]

KULTURPOLITIKEN SKA SKAPA reella möjligheter för människors deltagande – det vill säga kulturell bildning, förmågan att förstå och tolka kultur samt förmågan att ge uttryck för sin kreativitet.

GENOM DIGITALISERING OCH en alltmer globaliserad värld har gränserna mellan kulturkonsumenter och kulturproducenter blivit mer otydlig. Det har dessutom lett till att spridning av konst och kultur tar nya vägar.

ETT VIDGAT DELTAGANDE kräver ett förhållningssätt som genomsyrar hela verksamheten – från planering till genomförande. Det handlar både om publiken, besökarna eller deltagarna och om personalen och produktionen. Det handlar om att skapa kultur som angår publiken eller besökarna, och om att rekrytera relevant kompetens. Genom att arbeta med vidgat deltagande som en integrerad del av verksamhetsutvecklingen kan delaktigheten breddas, fördjupas och diversifieras.

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Främja och stärka det ideella kulturlivet
- Stärka barn och ungas rätt till konst och kultur
- Stärka arbetet för yttrandefrihet och demokrati
- Öka geografisk spridning av konst och kultur
- Motverka hinder för jämlikt deltagande i kulturlivet
- Stärka nationella minoriteters egenmakt och tolkningsföreträde
- Stärka dialog och samverkan med det civila samhället

15. Västra Götalandsregionen, Mål för social hållbarhet 2030, s. 9.

Prioritering: Främja och stärka det ideella kulturlivet

Det ideella kulturlivet spänner över amatörverksamhet, semiprofessionell och professionell kulturverksamhet. Stora delar av det professionella fria kulturlivet drivs som ideella föreningar, genom ideellt engagemang i kombination med anställd personal.

ENGAGEMANGET I DET ideella kulturlivet är centralt för att alla ska ha möjlighet att ta del av och utöva kultur i hela Västra Götaland. Den ideella kulturens utövare skänker kreativ kraft, sammanhållning och positiva sociala effekter till städer och orter. Att undersöka vilken betydelse den ideella kulturen har för ett inkluderande kulturliv – framför allt i samspel med offentligt finansierade kulturinstitutioner – kan visa vilka prioriteringar som behöver göras för att vidga deltagandet i kulturlivet och för att göra den offentligt finansierade kulturen mer inkluderande.

KOMMUNER OCH REGIONER har en främjande roll i att utveckla sina arbetssätt och sina stöd för att stärka det ideella kulturlivet. Den regionala nivån kan bistå med kompetens som kan konsultera, ge råd, stöd och inspirera både kommuner och det civila samhället.

Exempel på regionala insatser:

- Stärka samverkan mellan det ideella kulturlivet och kulturinstitutioner med regionalt ansvar.
- Bidra till utveckling av gemensamma samarbetsformer mellan offentliga aktörer och det ideella kulturlivet.

Prioritering: Stärka barns och ungas rätt till konst och kultur

Barns och ungas livsvillkor ser olika ut i Västra Götaland, och påverkas bland annat av regionala och geografiska förutsättningar, socioekonomiska sammanhang och bostadsort.[16] Ojämlikheten i livsvillkor bidrar till att alla barn och unga inte har samma förutsättningar för hälsa, utveckling och utbildning.[17]

BARNS OCH UNGAS möte med professionell konst och kultur kan inspirera till eget skapande och till att ta del av konst och kultur genom hela livet. För att kulturlivet ska vara av, med och för alla barn och unga behöver deras rätt till konst och kultur stärkas. I Barnkonventionen, som är lag sedan år 2020, fastslås denna rätt, liksom till exempel rätten att uttrycka sin mening och få den respekterad.[18]

BARN OCH UNGA är en mångfacetterad och diversifierad grupp och skillnaden mellan grupper bland barn och unga är stor. För unga kan det finnas olika incitament för att delta i skapande och kulturverksamheter – det kan handla om konsten i sig, men kultur kan också vara ett sätt att förverkliga en vilja att förändra samhället och forma sin identitet. Barn och unga ska därför ges utrymme att själva styra över sitt skapande. För att kunna uppnå långsiktighet är det viktigt att fastställa strukturer för ungas delaktighet och bjuda in målgruppen tidigt i processer. Det är viktigt att ge barn och unga en aktiv medbestämmanderoll – inte enbart bjuda in dem som gäster.

DE UNGA SOM har deltagit i arbetet med kulturstrategin uttrycker särskilt att det är stora brister i lokalförsörjning för skapande unga. Deltagarna uttrycker också att ekonomiska hinder är avgörande, och trycker därför på behovet av fler kostnadsfria kulturupplevelser och skapandeverksamheter för barn och unga. Här är ett citat från några unga kulturutvecklare som medverkat i arbetet med att ta fram kulturstrategin:

”Det är så fantastiskt att jobba timmarna innan en pjäs för då är det verkligen en gemenskap i gruppen. Man sminkar sig och fixar varandra och sånt, och det blir ju verkligen en extremt mysig stämning där man kommer varandra närmre. Du njuter av vad du gjort och samtidigt vet du att du har klarat av någonting. Man känner sig väldigt stolt över sig själv.”

SKOLAN ÄR EN naturlig väg att nå barn och unga med kulturverksamhet och skapandeprocesser, som i sin tur kan lägga grunden för en livslång relation till konst och kulturliv och leda till fortsatt utbildning inom kulturområdet. Det regionala arrangörsstödet ger många barn och unga möjlighet att uppleva professionell kultur och besöka kulturinstitutioner. Kommunerna har en viktig roll för att kultur ska få en ökad plats i skolan.

KULTURSKOLAN ÄR EN central aktör för barn och ungas rätt till eget skapande. Kulturskolan utvecklar barns och ungas skaparförmågor och kreativitet, bidrar till ökad bildning, utvecklar ett generellt kulturintresse samt bidrar på så sätt till vitalisering av kulturlivet. Förutsättningen att bedriva kulturskola skiljer sig mellan kommuner och barn och unga i Västra Götaland har inte likvärdig tillgång till kulturskola. Det finns därför behov av större likvärdighet och förbättrade förutsättningar att arbeta med utveckling av kulturskolan i Västra Götaland. Det handlar om allt från rekrytering och kursutbud till kompetens om hur kulturskolan kan utveckla sina samarbeten och skapa ett utbud präglat av spets, bredd och mångfald. Interkommunalt samarbete kan vara ett sätt att bibehålla bredd och spets i kulturskolan. Västra Götalandsregionen ska vara en resurs för kommunerna när det gäller kulturskolans utveckling. Regionala insatser fungerar som ett komplement till det grundläggande kommunala ansvaret för kulturskolan. Det är angeläget att det finns arenor som möjliggör fortsatt eget skapande även efter kulturskolan.

Exempel på regionala insatser:

- Stödja barns och ungas tillgång till kulturupplevelser genom stärkt samverkan mellan kultur och skola.
- Bedriva strategiskt arbete för att öka likvärdigheten och förbättra förutsättningarna för kulturskolorna i hela Västra Götaland.
- Verka för stärkt interkommunal samverkan för att kulturskolan ska kunna ha ett brett utbud och nå nya grupper.
- Stimulera barns och ungas egna kulturuttryck och arrangörskap genom till exempel kreativa arenor och kulturinstitutionernas ungdomsverksamhet.
- Vidareutveckla systematiska arbetssätt för barns och ungas delaktighet och inflytande i beslutandeprocesser.
- Främja alla barns och ungas lust att läsa för att utveckla sin fulla livspotential.
- Verka för en stärkt regional infrastruktur för skolbiblioteken.

16. Se Västra Götalandsregionens program Öka inkluderingen s. 10.

17. Västra Götalandsregionen, Mål för social hållbarhet s. 10.

18. För Barnkonventionen i sin helhet, se Barnombudsmannens hemsida, https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/

Prioritering: Stärka arbetet för yttrandefrihet och demokrati

I många länder är yttrandefriheten starkt begränsad. 2022 års demokratirapport från Varieties of Democracy vid Göteborgs universitet visar att 70 procent av världens befolkning lever i diktaturer.[19] Vart femte land i EU räknas som autokrati med ökade nivåer av polarisering och desinformation. Denna utveckling äventyrar säkerheten för exempelvis journalister och konstnärer.

SVERIGE HAR, TILLSAMMANS med de övriga skandinaviska länderna, den starkaste press- och yttrandefriheten i världen. Västra Götalandsregionen har åtagit sig ansvaret att vara fristad – att vara en tydlig röst för yttrandefrihet och mänskliga rättigheter – genom medlemskap i The International Cities of Refuge Network (ICORN). ICORN är en oberoende medlemsorganisation för städer och regioner över hela världen som erbjuder skydd för författare, journalister och konstnärer vars yttrandefrihet förbjuds och hotas av regimen i hemlandet.

DET CIVILA SAMHÄLLET har en central roll i demokratin, bidrar till ett aktivt medborgarskap, har en viktig roll som röstbärare och erbjuder arenor för samtal och yttrandefrihet. Det civila samhällets utrymme begränsas på grund av bland annat hat och hot – inte minst nätbaserat.

FÖR ATT KUNNA värdera det stora informationsflödet som möter oss dagligen behöver förmågan till såväl källkritik som källtillit stärkas hos invånare, och likaså förståelsen för hur dagens medier och sociala plattformar fungerar. Medie- och informationskunnighet (MIK) är ett begrepp för att beskriva de förmågor som invånare behöver ha för att kunna ta till sig information, sätta den i ett sammanhang och bedöma huruvida den är korrekt.

Exempel på regionala insatser:

- Fortsätta att värna yttrandefriheten genom att arbeta strategiskt i frågan om hot och hat mot konstnärer, journalister och kultur- eller demokratiutövare.
- Stödja och uppmuntra kommuner i Västra Götaland att bli en fristad och initiera interkommunal samverkan.
- Stärka det demokratiska samtalet genom digitala och fysiska mötesplatser såsom till exempel bibliotek, museer och det civila samhällets arenor.
- Öka medie- och informationskunnigheten genom samarbete inom den regionala utvecklingsstrategins kraftsamling för digitalisering.

19. V-dem institute, Democracy report 2022 Autocratization Changing Nature? https://v-dem.net/media/publications/dr_2022.pdf. Hämtad 24 februari 2023.

Prioritering: Öka geografisk spridning av konst och kultur

Möjligheten att ta del av och att utöva kultur är ojämnt fördelad i Västra Götaland. Tillgänglighet och infrastruktur för kultur är mer sårbar på landsbygden och i mindre kommuner, där den i hög utsträckning är beroende av ideella krafter.[20] Målet är att kulturlivet ska ha möjlighet att leva och frodas i hela Västra Götaland. Det ska vara möjligt att ta del av och själv utöva konst och kultur oavsett var man befinner sig och turnerande verksamheter ska kunna uppträda på fler scener. En svag infrastruktur för arrangörer försvagar möjligheten att delta i kulturlivet.

INVÅNARE OCH BESÖKARES mobilitet är en förutsättning för ett levande, bärkraftigt och tillgängligt kulturliv. Det ska vara möjligt att ta sig till kulturevenemang, fritidsintressen, kulturskola, bibliotek och andra kulturaktiviteter. Kollektivtrafiken är en avgörande faktor för ungas fritidsvanor och kulturutövande. Särskilt unga i landsbygder har ofta långa avstånd till kulturverksamheter.

Exempel på regionala insatser:

- Förbättra förutsättningarna för arrangörer i hela Västra Götaland.
- Vidga möjligheterna för alla invånare att uppleva en mångfald av scenkonst via turnéer och fast scenkonstverksamhet genom att förstärka infrastrukturen av spelplatser och samordning av turnéer.
- Stärka målen kring geografisk spridning för verksamheter med regionala uppdrag.
- Undersöka former för arrangörsstöd till evenemang med vuxna som målgrupp.
- Verka för ökade möjligheter till hållbart resande till kulturaktiviteter, besöksmål och evenemang.

Prioritering: Motverka hinder för jämlikt deltagande i kulturlivet

I diskrimineringslagen finns sju diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Dessa sju faktorer påverkar deltagandet i kulturlivet.[21] Deltagande i kulturlivet påverkas också av socioekonomi och utbildningsnivå. De ökande klyftorna på nationell nivå gällande inkomst, utbildning, hälsa, arbete, välfärd och service återspeglas även i Västra Götaland.[22]

KULTURNÄMNDEN UTGÅR FRÅN ett människorättsbaserat arbetssätt utifrån rollerna rättighetsbärare och skyldighetsbärare. Rättighetsbärarna är dels invånarna som tar del av regionala verksamheter, påverkas av beslut och är besökare eller boende i Västra Götaland, dels medarbetarna i förhållande till arbetsgivaren. Skyldighetsbärarna är förtroendevalda politiker, anställda chefer och anställda medarbetare. De har ansvar att se till att rättighetsbärarna får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Västra Götalandsregionen ska medverka till att skapa arbetsmiljöer och sammanhang där respekt råder och där inga former av diskriminering och trakasserier accepteras. Mänskliga rättigheter och jämlikhet ska vara i centrum för Västra Götalandsregionens arbete.

KULTURSATSNINGAR ÄR EN del av demokrati- och bildningsarbetet. Folkbildningen är en vital kraft som möjliggör för invånarna i Västra Götaland att utvecklas på bildningens, utbildningens och kulturens områden.

Exempel på regionala insatser:

- Stödja metoder för publikutveckling för att göra verksamheter angelägna för nya målgrupper.
- Tillsammans med samarbetsparter stärka möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta i kulturlivet – som deltagare, publik och professionell utövare.
- Stärka interkulturell kompetens och rättighetsbaserat arbetssätt för att motverka alla former av diskriminering.
- Särskilt beakta möjligheten till deltagande hos socioekonomiskt utsatta grupper.

20. Myndigheten för kulturanalys, Kulturanalys 2022 – En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen. Hämtad 24 februari 2023.

21. Myndigheten för kulturanalys, Kulturanalys 2022. En lägesbedömning av de kulturpolitiska målen, 2022.

22. Se Västra Götalandsregionens program Öka inkluderingen s. 6.

Prioritering: Stärka nationella minoriteters egenmakt och tolkningsföreträde

De nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Europarådets ramkonvention, lagen om nationella minoriteter och språklagen beskriver dels vilka rättigheter minoriteterna har i hela landet, dels hur stat, region och kommun är skyldighetsbärande gentemot minoriteterna. Även bibliotekslagen fastslår att biblioteken ska synliggöra och tillgängliggöra litteratur om de nationella minoriteterna och på de nationella minoritetsspråken.

SAMTLIGA KOMMUNER OCH myndigheter är skyldiga att informera minoriteterna om deras rättigheter och ge dem inflytande över frågor som berör dem. Sammantaget innebär ansvaret att tillgodose rättigheter för de nationella minoriteterna. Västra Götalandsregionens samråd för nationella minoriteter bidrar med perspektiv, kunskap och erfarenheter som utvecklar Västra Götalandsregionens verksamheter inklusive kulturnämndens strategiska uppdrag.

ENLIGT DEN NATIONELLA språkpolitiken har alla invånare rätt att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket. Regioner och kommuner är därför skyldiga att skydda minoriteternas språk och kultur. De nationella minoriteterna bör dock själva ha makten att formulera kultur- och kvalitetsbegrepp. Särskilt viktigt är barns och ungas rätt att få utveckla sitt språk och sin kultur.

Exempel på regionala insatser:

- Säkerställa de nationella minoriteternas lagstadgade rättigheter genom att medverka till regional samordning och kunskap med tydliga riktlinjer, åtgärder och ansvarsfördelning.
- Sprida kunskap om de nationella minoriteternas rättigheter genom att erbjuda kunskaps- och samordningsstöd om nationella minoriteters rättigheter till kommunernas kulturverksamheter.

Prioritering: Stärka dialog och samverkan med det civila samhället

I Västra Götaland finns cirka 43 000 civilsamhällesorganisationer. De utgör en betydande och kraftfull part för samverkan och är helt avgörande för att uppnå visionen om det goda livet i Västra Götaland. Civilsamhällesaktörerna bidrar med utveckling, sociala innovationer och demokratisering av samhället och bygger sin verksamhet på ideellt arbete. Social ekonomi kan definieras som det arbete som sker i föreningar och kooperativ som har allmännytta eller medlemsnytta – inte vinstintresse – som främsta drivkraft.

I VÄSTRA GÖTALAND är hälften av invånarna medlem i någon förening, och medborgarundersökningar visar att det ideella engagemanget har varit konstant över tid. Många aktörer i det civila samhället vittnar dock om att föreningslivet är under förändring. Den traditionella föreningsmodellen attraherar inte längre lika många och det medborgerliga engagemanget tar sig nya former.[23]

GENOM ATT UTVECKLA former för jämbördig dialog med det civila samhällets aktörer skapas bättre förutsättningar för samverkan inom gemensamt identifierade områden. En hållbar samverkan mellan det civila samhället och Västra Götalandsregionen sker utifrån principerna självständighet och oberoende, dialog, kvalitet, långsiktighet, öppenhet och insyn samt mångfald. Ett övergripande förhållningssätt är att samverkan utgår från det civila samhällets oberoende, särart och värdegrund och med omsorg om medlemsnytta och samhällsnytta.

Exempel på regionala insatser:

- Genomföra systematisk dialog med det civila samhällets företrädare via sociala ekonomins råd, samråd nationella minoriteter och andra forum för samtal.
- Samverka med distriktsföreningar och regionala nätverk i det civila samhället för att stärka invånarnas delaktighet och engagemang i samhällsutvecklingen.
- Samordna kulturnämndens verksamhets- och organisationsstöd till det civila samhällets organisationer.

23. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Nya sätt att organisera sig i civilsamhället – en översikt av aktuellt kunskapsläge, 2023. file:///C:/Users/majti3/Downloads/MUCF-Nya%20sa%CC%88tt%20att%20organisera%20sig%20i%20civilsamha%CC%88llet.pdf. Hämtad 4 juli 2023.

Konstnärligt skapande

FÖR ATT KULTUREN ska kunna vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i Västra Götaland behöver det finnas förutsättningar att verka och utvecklas som professionell konstnär och kulturutövare under goda förutsättningar. Det är också avgörande för att Västra Götaland ska vara en plats som kulturverksamheter och fria utövare väljer att bo och verka i.

KONSTNÄRER HAR UNDER lång tid haft en svag inkomstutveckling och sällan tagit del av socialförsäkringssystemet. Konstnärlig utveckling förutsätter rimliga ekonomiska förutsättningar och goda arbetsvillkor. Arbetsgivare och uppdragsgivare har ett ansvar för detta. Dessutom behövs fysiska platser att utöva kultur på inom alla konst- och kulturområden – både platser där konst och kultur kan produceras och skapas, och platser där kulturutövare och kulturverksamheter kan möta en publik. Genom att stärka de professionella konstnärerna kulturutövarnas förutsättningar att verka skapas bättre förutsättningar för konstnärlig utveckling och konstnärlig frihet.

EN ANNAN VIKTIG faktor för att konstnärer och kulturutövare ska ha möjlighet att professionaliseras är fungerande utbildningsvägar. Barn och unga som har gått i kulturskola ska kunna hitta möjliga vägar att fortsätta arbeta med kultur när kulturskolan tar slut, och de som vill börja skapa senare i livet ska kunna hitta vägar in i kulturlivet. Professionellt verksamma ska kunna kompetensutvecklas inom sina respektive konst- och kulturområden. För detta krävs utvecklad samverkan mellan centrumbildningar, utbildningsinstitutioner och professionella utövare.

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Stärka förutsättningarna för skapande och konstnärlig frihet
- Bidra till kompetensutveckling och återväxt i kultursektorn
- Främja och utveckla platser för kultur och konstnärlig verksamhet

Prioritering: Stärka förutsättningarna för skapande och konstnärlig frihet

Bidragsgivare ska inte slå fast vad till exempel nyskapande, kvalitet eller originalitet är, utan stödja ett kreativt klimat som främjar kulturpolitiken utan att försöka definiera eller styra de kreativa processerna. På så sätt värnas konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd följs, både för institutioner och det fria kulturlivet. Genom att undvika onödiga kategoriseringar av kulturformer stimuleras nya och oväntade samarbeten mellan utövare som representerar vitt skilda uttryck, erfarenheter och kompetenser.

EN STARK KONSTNÄRLIG kärna är en förutsättning för utveckling av kulturella och kreativa branscher. En gemensam förståelse av den konstnärliga kärnans betydelse kan leda till att kulturområdet stärks. Frågor om upphovsrätt är centrala inom kulturella och kreativa branscher. Digitalisering och nya affärsmodeller har gjort frågan mer komplex.

Exempel på regionala insatser:

- Främja konstnärlig spets och utveckling.
- Säkerställa arbetsmetoder som värnar konstnärlig frihet och förhindrar politisk styrning av innehållet.
- Stärka det fria kulturlivet utifrån dialog med centrumbildningar och kulturutövarnas intresseorganisationer.
- Verka för att rekommenderade ersättningar och arvoden till konstnärer och kulturutövare följs av Västra Götalandsregionen och andra arrangörer.
- Bidra till att konstnärer och kulturutövare får tillgång till aktuell kunskap inom området upphovsrätt.
- Undersöka former för samverkan med näringslivet för att stärka den konstnärliga kärnan och de kreativa branscherna.

Prioritering: Bidra till kompetensutveckling och återväxt i kultursektorn

Vägen till en professionell karriär är inte alltid tydlig. Västra Götalandsregionen fortsätter därför att stärka dialogen med centrala utbildningsaktörer för att visa på vikten av att utbilda till och kompetensutveckla inom konstnärliga och kreativa yrken. Breddad rekrytering till konstnärliga och kreativa utbildningar är ett led i att uppnå ett jämlikt deltagande i kulturlivet. En aspekt är också den livslånga skaparglädjen som amatör eller deltagare inom det ideella kulturlivet – att vara delaktig och engagerad kan se ut på olika sätt.

DET RÅDER STOR brist på kompetenser i vissa delar av kultursektorerna – framför allt i form av tekniska funktioner och digitala kompetenser, men även i form av kvalificerade pedagoger inom kulturskolan och särskilda spetskompetenser inom hantverksyrken. Kompetensförsörjningen måste säkras i hela kedjan för att kulturverksamhet ska kunna bedrivas.

Exempel på regionala insatser:

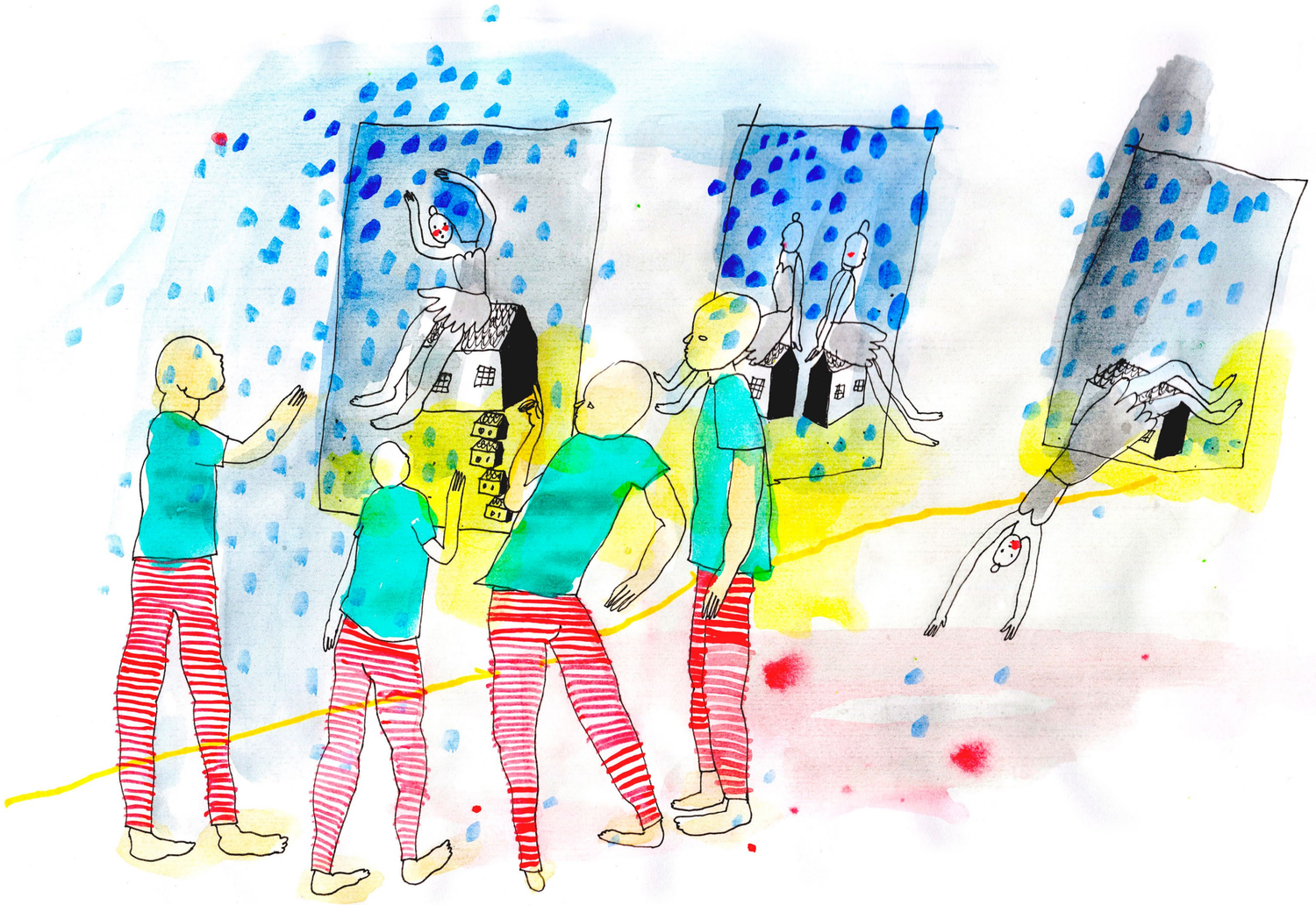
- Verka för utbildning inom branschspecifika bristyrken för att säkra kompetensförsörjningen i kultursektorn.
- Grundlägga förutsättningar för nya generationer av konstnärer och kulturutövare genom att tydligare knyta samman kedjan basutbildning, vidareutbildning och talangutveckling.
- Bidra till möten mellan professionella och amatörer för att främja återväxt och invånares lust till att vidareutvecklas i sitt skapande.
- Stärka samverkan mellan utbildningsanordnare, institutioner och professionellt yrkesverksamma.

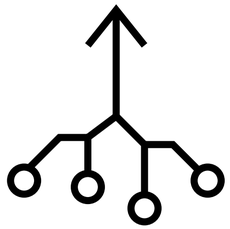
Prioritering: Främja och utveckla platser för kultur och konstnärlig verksamhet

Inom alla kulturyttringar – och i såväl landsbygder som i städer – behöver konstnärer och kulturutövare platser att verka på. Det finns ett behov av permanenta produktionsplatser i form av till exempel ateljéer, verkstäder, replokaler och studior. Flera kommuner ser potential i lokaler som står tomma och som skulle kunna användas till kulturverksamhet och kreativa näringar. Att utveckla samarbeten och resursdelning kan vara ett sätt att använda dessa lokaler för kulturverksamhet och samtidigt bidra till en transformation av platsen. Tillfälliga produktionsplatser, som residens, kan ha värde för både platsutveckling och konstnärlig utveckling.

Exempel på regionala insatser:

- Verka för att det finns kreativa miljöer och produktionsplatser som bidrar till nya samarbeten och innovation.
- Stimulera till bruk, återbruk och transformation av befintliga lokaler till kulturändamål i samverkan med kommuner och kommunalförbund.
- Stärka residensverksamhet och sprida till fler konstarter och kulturyttringar.

Samverkan och synergi

INOM KULTURLIVET FINNS en stor mängd aktörer som har olika resurser i form av till exempel finansiella medel, kunskap, kompetens, arbetsmetoder, lokaler, teknik och nätverk. Samarbete mellan aktörerna är därför nödvändigt för att kunna uppnå de kulturpolitiska målsättningar som handlar om att öka deltagandet i kulturlivet, att det finns ett kulturliv i hela Västra Götaland och att utveckla olika kulturområden. Samverkan behövs också för att möta de kommande årens ekonomiska utmaningar. Ideella, privata och offentliga aktörer bildar, med sina samlade resurser, en stark infrastruktur.

EN AV VÄSTRA Götalandsregionens uppgifter är att genom flernivåsamverkan med kommuner, kommunalförbund, stat, EU och verksamheter bidra till en stark infrastruktur inom kulturområdet. En väl utbyggd och genomtänkt infrastruktur för kulturen bildar ett sammanhållande nät av kulturverksamheter. Västra Götalandsregionen intar här en roll som samordnande och samlande kraft inom en rad områden – både genom egen verksamhet och genom regionala uppdrag – då den regionala nivån är särskilt lämpad för en samverkande roll och tvärsektoriella lösningar. För mindre aktörer kan effekterna av samverkan bli avgörande: att bli en del av en helhet kan skapa gemenskap.

I VÄSTRA GÖTALAND har kultur varit en självklar del av den regionala utvecklingen sedan regionen bildades, som sedan dess har blivit alltmer integrerad. På regional nivå behöver kulturpolitiken aktivt interagera med andra politikområden för att förtydliga kulturens värde och kapacitet i samhällsutvecklingen.

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Främja samverkan och gemensam resursanvändning
- Stärka samverkan över politikområden
- Utveckla former för flernivåsamverkan

”Kulturpolitiken behöver aktivt interagera med andra politikområden för att fastslå kulturens självklara värde och kapacitet i samhällsutvecklingen.”

Prioritering: Främja samverkan och gemensam resursanvändning

Genom att utveckla samverkan mellan aktörer skapas möjlighet att uppnå en förbättrad resursanvändning. Västra Götalandsregionen kan inspirera till och understödja en sådan samverkan mellan aktörer i kulturlivets infrastruktur. Infrastrukturen kan stärkas genom till exempel stöd, kunskapsförmedling och nätverkande. Syftet med sådan samverkan är att skapa en mer effektiv användning av resurser som leder till utveckling för kulturlivet, kulturutövarna och deltagarna eller besökarna. Samarbete kan utvecklas över geografiska och administrativa gränser mellan regionen, kommuner, kulturinstitutioner, det fria kulturlivet, näringslivet, det ideella kulturlivet och deltagare.

Exempel på regionala insatser:

- Uppmuntra och stödja projekt och initiativ för gemensam resursanvändning och delning inom kulturområdet.
- Främja, koordinera och stimulera till samverkan inom och mellan kulturområden med svag infrastruktur.
- Verka för att kultursektorns egen miljöpåverkan minskar.

Prioritering: Stärka samverkan över politikområden

För att nå de högt ställda målen om deltagande och hållbarhet i kulturlivet måste kulturpolitiken samverka med andra politikområden på både statlig, regional och kommunal nivå. Kulturpolitiken bidrar också till att nå målen för den regionala utvecklingen. Kulturpolitiken behöver aktivt interagera med andra politikområden för att fastslå kulturens självklara värde och kapacitet i samhällsutvecklingen. Genom att samverka med andra samhällsområden kan kulturpolitiken bli ännu starkare, och synergier kan leda till en starkare genomförandekraft.

Exempel på regionala insatser:

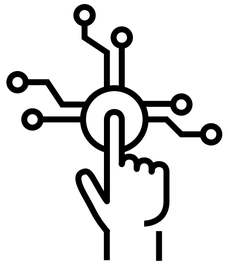
- Stärka samverkan mellan politikområdena kultur, det civila samhället, hälso- och sjukvård och folkhälsa i syfte att utveckla hälsofrämjandearbetet.
- Stärka samverkan mellan kultur och övrig regional utveckling med utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin.
- Samordna och stödja insatser inom platsutveckling och gestaltad livsmiljö som bidrar till tvärsektoriell samverkan på regional och kommunal nivå.

Prioritering: Utveckla former för flernivåsamverkan

Flernivåsamverkan bygger på delaktighet och kan innehålla konsultationer, inkluderande beslutsprocesser och invånardialog. Nivåerna interagerar och samlas kring gemensamma intressen. Eftersom det regionala utvecklingsuppdraget är dynamiskt, och regelbundet inkluderar nya frågor och perspektiv, behöver det finnas en väl fungerande samverkan mellan administrativa nivåer. För att nivåerna ska fungera ihop behöver aktörer på de olika nivåerna identifiera gemensamma mål och säkerställa att samtliga parter förstår sina respektive roller. Statliga myndigheter behöver ha kunskap om och förståelse för det regionala utvecklingsarbetet. Vidare bör den regionala nivån veta hur den nationella nivån verkar. Likaså behöver regionerna kunskap om den kommunala nivåns ambitioner för att komplettera och förstärka det arbetet.

Exempel på regionala insatser:

- Utveckla dialogen med Västra Götalands kommuner.
- Samverka kring gemensamma strategiska satsningar med kommunalförbunden.
- Stärka och utveckla strukturer för kunskapsuppbyggnad och samverkan kring gemensamma frågor med andra regioner.
- Utveckla en starkare samverkan med statliga myndigheter.

Digitalisering

SVERIGES DIGITALISERINGSPOLITIK HAR som övergripande mål att Sverige ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter.[24] Syftet med digitaliseringen av offentlig sektor är att kunna erbjuda enklare, öppnare och effektivare service, skapa goda förutsättningar för digital infrastruktur och främja digital kompetens.

KULTURLIVETS DIGITALISERING ÄR ett verktyg för utveckling, tillgänglighet och delaktighet för såväl ideell som professionell kulturverksamhet, där digitalisering som ett medel – inte ett självändamål – står i centrum. Digitalisering kan vara ett medel för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i kulturlivet i högre grad. Att bara göra analogt material digitalt (digitisering) räcker sällan, utan det krävs att man tänker på det digitala formatet som någonting annat, med en egen potential att förändra, utveckla och förbättra upplevelser (digitalisering).

DEN SNABBA TEKNISKA utvecklingen gör det svårt att förutspå utvecklingen under strategiperioden, till exempel gällande vilka tekniska lösningar, plattformar och kanaler som är relevanta och vad utvecklingen av artificiell intelligens kommer att innebära.

UNDER PANDEMIN ÖKADE den digitala kompetensen i hela samhället snabbt när stora delar av både arbete och fritid genomfördes på distans via digitala kanaler. Detta medförde beteendeförändringar som är svåra att förutse på lång sikt. Invånarens förväntningar på digitala tjänster – både kommersiella och offentliga – har ökat. Detta kräver att resurserna nu ska räcka till både tjänster och service som erbjuds digitalt, och fysiskt eller analogt samtidigt.

FÖRÄNDRINGAR KOPPLADE TILL digitalisering och upphovsrätt utmanar förutsättningarna för de professionellt verksamma. När de digitala tjänsterna för kulturutbud blir mer avancerade riskerar konstnärers ekonomiska villkor att försämras. Konstnärsnämnden konstaterar följande i en rapport:

”Pengaströmmar tillfaller distributörer och kommersiella finansiärer och tycks i minskande omfattning gå till de som skapar kulturen. Detta innebär stora utmaningar inför framtiden, både vad gäller långsiktiga hållbara villkor för konstnärligt skapande och ett rikt kulturliv med en mångfald av uttryck och yttringar”.[25]

IDAG SKER MYCKET av utvecklingen inom digitalisering i kultursektorn genom projekt hos enskilda verksamheter. Det finns ett behov av ett samlat grepp kring utvecklingen för att hitta gemensamma lösningar på systemnivå.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN ARBETAR strategiskt för att stärka kultursektorn genom digitalisering. Den stärkta digitala infrastrukturen skapar potential för utveckling, tillgänglighet och digital delaktighet i det civila samhället. Det finns en nära koppling mellan utvecklingsområdet digitalisering och arbetet som sker inom ramen för kraftsamlingen digitalisering inom den regionala utvecklingsstrategin.

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Skapa förutsättningar för att höja den digitala kompetensen
- Främja utveckling av digitala kulturupplevelser

24. Regeringen. Digitaliseringspolitik. https://www.regeringen.se/regeringens-politik/digitaliseringspolitik/. Hämtat 24 februari, 2023.

25. Konstnärsnämnden (2021), Digitaliseringens konsekvenser för konstnärers villkor s. 26.

Prioritering: Skapa förutsättningar för att höja den digitala kompetensen

Digitalisering innebär möjligheter för kulturverksamheter att utvecklas och nå fler genom att öka tillgängligheten till konst och kultur och vidga möjligheterna att ta del av utbud långt bort utan resor. Men det finns samtidigt ett digitalt utanförskap som behöver bemötas där till exempel bibliotek och folkbildningens aktörer har en viktig roll. Statistiken visar att digital distribution inte verkar nå nya målgrupper i någon högre grad. Däremot kan digital distribution öka möjligheten att nå ut med sitt eget skapande oavsett geografi.

KULTURVERKSAMHETERNA BEHÖVER STÄNDIGT utveckla sin digitala kompetens för att kunna förverkliga potentialen i digitaliseringen. Ett exempel är att kompetensen kring digital marknadsföring behöver stärkas hos framför allt mindre ideella arrangörer och i kommunerna för att kommunikation om kulturprogram ska kunna utvecklas.

Exempel på regionala insatser:

- Stimulera användandet av befintliga digitaliserade lokaler.
- Öka användandet av de befintliga regionala plattformar som finns för marknadsföring av kulturutbud.
- Samverka med kommuner kring bibliotek och DigidelCenters[26] roll för att minska det digitala utanförskapet.

Prioritering: Främja utveckling av digitala kulturupplevelser

I Västra Götaland finns starka aktörer som ligger i fronten av den digitala utvecklingen. Flera kulturinstitutioner har utvecklat utbud och produkter där det fysiska och digitala samverkar, vilket kan förstärka upplevelsen. Innovationsaspekter av konst och kultur rör sig ofta inom digitala berättartekniker. Det tvärkonstnärliga får också en ny roll inom digitalt berättande, där inte minst visuella konstarter får nya uttryck. Västra Götaland har potential att skapa en stark utveckling inom digitala kulturupplevelser med tanke på de resurser som finns i form av näringsliv, testytor och utbildningar.

I STÄNDIGT SNABB förändringstakt finns många frågor utan svar, till exempel kring hur digital konst kan bevaras och visas över tid. Med tiden riskerar verken att bli obrukbara, långsamma och svåra att uppdatera.

Exempel på regionala insatser:

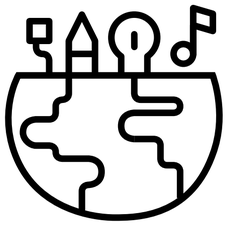
- Stimulera utveckling av digitala konst- och kulturupplevelser i samverkan med science center och science parks.
- Stärka och samordna arbetet med digitalt berättande och annan digitisering inom arkiv- och museisektorn.

26. På ett DigidelCenter får kommunens invånare stöd för att kunna ta del av digitaliseringens möjligheter. Där finns låneteknik och tillgång till personal som kan stötta och handleda i användandet.

”Förändringar kopplade till digitalisering och upphovsrätt utmanar förutsättningarna för de professionellt verksamma.”

Internationalisering

DAGENS VÄSTRA GÖTALAND är resultatet av tidigare generationers kontakter och utbyte med omvärlden. Samhället stärks och utvecklas genom invånares och besökares internationella kontakter, bakgrund och språk. När personer med olika bakgrund och erfarenheter blir delaktiga i kulturlivet så utvecklas och berikas kulturen genom interkulturalitet.

KULTURPOLITIKEN KAN GENOM internationella utbyten vidga och fördjupa kulturutbytet, motverka främlingsfientlighet samt skapa samtal och förståelse över kulturella gränser. Det handlar om att sammanföra individer och grupper med olika etniska och språkliga tillhörigheter. Det gäller enskilda personers verksamhet, men också organisationers kunskapsutbyte och fortbildningsinsatser i samverkan med internationella parter. Vi berikas av att Västra Götaland finns i världen – och av att världen finns i Västra Götaland.

GLOBALISERINGEN BÅDE KRÄVER och möjliggör ökat internationellt samarbete, där digitaliseringen minskar hindren och utbyte kan ske även utan resor och fysiska möten. Allt fler frågor som berör kulturen är beroende av vad som händer globalt eller inom EU, vilket kräver att vi deltar aktivt i internationella nätverk.

EN REGION I ett litet land som Sverige förutsätter internationellt samarbete, då marknaden är för liten för flera av kulturutövarna. Konstutbildningarna och utbildningssätenas internationella utbyten kan korsbefrukta kultursektorn i Västra Götaland. Internationellt samarbete kan – förutom ökad kunskap och stärkta nätverk – även bidra med ekonomiska resurser till kulturaktörer i Västra Götaland. Kunskapen om dessa möjligheter behöver nå ut till aktörerna, och Västra Götalandsregionen behöver främja att fler samarbeten och projekt initieras inom strategiska utvecklingsområden.

DE FYRA REGIONALA kulturbolagen GöteborgsOperan, Göteborgs Symfoniker, Film i Väst och Regionteater Väst står för stark internationell lyskraft. Dessa verksamheter skapar arbetstillfällen, knyter kontakter, samproducerar internationellt och bidrar till kännedom om att Västra Götaland är en innovativ kulturregion.

ÄVEN ANDRA AKTÖRER bidrar till internationell lyskraft inom kulturområdet och besöksnäringen. Det fria och det ideella kulturlivet kan vara lika viktigt för den regionala profileringen som kulturinstitutioner. I Västra Götalandsregionens påverkansarbete kan kulturen visa regionens styrkeområden och dessutom väcka nyfikenhet och skapa mervärde för de strategiska frågor som regionen driver.

EFTERSOM KULTURELLA OCH kreativa branscher och besöksnäring är en del av Västra Götalandsregionens strategi för smart specialisering[27] (förkortat S3) finns det särskilt goda förutsättningar för europeisk samverkan och finansiering inom dessa områden.

Därför vill Västra Götalandsregionen:

- Stärka kulturutövares möjlighet till interkulturellt och internationellt samarbete
- Fördjupa internationella samarbeten med nätverk och organisationer

27. Smart specialisering är ett europeiskt begrepp som utgör en viktig komponent i EU:s tioårsstrategi för tillväxt och sysselsättning. Västra Götalandsregionens strategi för smart specialisering anger särskilt kunskapsintensiva områden i Västra Götaland med omställningspotential.

Prioritering: Stärka kulturutövares möjlighet till interkulturellt och internationellt samarbete

Internationella utbyten bidrar till ökad kunskap, nya idéer och nya arenor. Det finns en outnyttjad resurs i att stärka sambandet mellan internationella utbyten och en ökad interkulturell dialog i Västra Götaland. Detta har potential att bidra till ett vidgat deltagande.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN KAN understödja en ökad extern finansiering av kultur genom att främja stödfunktioner för EU-ansökningar. Dessa stödfunktioner kan dels lotsa i ansökningssystem, dels främja goda samarbeten och relationer såväl regionalt som internationellt. Regionala stipendier och residensprogram kan bidra både till fler utbyten och möjligheter att verka internationellt.

Exempel på regionala insatser:

- Skapa förutsättningar för regionalt finansierade verksamheter att skapa konstnärligt och kulturellt innehåll av internationell klass.
- Underlätta konstnärers och kulturutövares möjligheter till internationella utbyten.
- Bidra till att stärka organisationer i Västra Götalands internationella kontakter.
- Underlätta möjligheten att söka och erhålla projektmedel från EU:s fonder och program.

Prioritering: Fördjupa internationella samarbeten med nätverk och organisationer

Västra Götalandsregionen är en aktiv part för ett öppet och nyskapande kulturliv i internationella nätverk och organisationer, framför allt på europeisk nivå. Detta arbete bör stärka Västra Götalands kommuner, kulturorganisationer, konstnärer och kulturutövare för att skapa mervärde för invånarna. I samverkan med kommunalförbunden och andra organisationer kan utvecklingen inom strategiska utvecklingsområden drivas framåt tillsammans med internationella parter.

Exempel på regionala insatser:

- Underlätta för kulturaktörer att ingå i europeiska nätverk.
- Stärka internationella utbyten och utveckling av kulturella och kreativa branscher och besöksnäring (se avsnittet Kulturens samspel med andra sektorer).
- Delta i europeisk samverkan kring kulturens och kulturarvets roll i hållbar och cirkulär omställning.
- Initiera interregional samverkan kring kulturens EU-frågor.

Verksamhetsområden inom kultursamverkansmodellen

Verksamhetsområden inom kultur-samverkansmodellen

Detta avsnitt beskriver verksamhetsområden inom kulturen i Västra Götaland, med utgångspunkt i de kulturområden som ingår i kultur-samverkansmodellen.

BEHOVEN OCH UTMANINGARNA som beskrivs i texterna har framkommit genom dialoger med företrädare för institutioner och det fria kulturlivet i Västra Götaland. Många behov och utmaningar spänner horisontellt genom hela eller delar av kulturområdet. Därför finns de kulturpolitiska prioriteringarna som möter verksamhetsområdenas behov och utmaningar i avsnittet Kulturstrategins mål och prioriteringar.

Scenkonst

Musik, teater, dans, cirkus och allt däremellan inkluderas i scenkonstbegreppet. Dessa konstarter kräver varierande lokaler och kompetenser för att skapa helhetsupplevelser som syns, låter och känns. De tre regionala bolagen GöteborgsOperan, Göteborgs Symfoniker och Regionteater Väst skapar uppsättningar av hög klass inom opera, musikal, dans, teater, konsertserier och andra scenkonst- eller tvärkonstnärliga uttryck, både i sina hus och på turné. Institutioner, det fria professionella scenkonstlivet och det civila samhällets organisationer spelar alla en viktig roll i infrastrukturen, både för utveckling av scenkonsten och för att tillgängliggöra scenkonsten för fler.

ÖVER EN TIOÅRSPERIOD visar statistiken att allt färre besöker teater, medan publiken till popkonserter ökar och besök till klassisk musik, opera, musikal och dans har legat på samma nivåer.[28] Publikarbetet behöver stärkas, utvecklas och prioriteras för att publiken ska fortsätta hitta till scenkonsten. Drygt hälften av scenkonstföreställningarna äger rum i Göteborg. Det sker förhållandevis få scenkonstföreställningar utanför orter som har större scener, såsom Borås, Skövde, Trollhättan, Uddevalla och Vara.

INOM SCENKONSTEN ÄR de ökande tekniska kompetensbehoven tydliga. Personer som arbetar med grundfunktioner såsom ljud, ljus och logistik inom scenkonst och film behöver lära sig att arbeta i en digital miljö i allt högre utsträckning. Dessutom upplever yrkesutövare kompetensbrist inom juridiska frågor om upphovsrätt. Komplexiteten kring upphovsrätt har ökat dramatiskt i takt med att digitaliseringen gjort det möjligt att distribuera produktioner på helt nya sätt.

MÅNGA BEHOV OCH utmaningar återkommer inom alla scenkonstens verksamhetsområden. Särskilt centrala är de funktioner som krävs för att skapa innehåll: konstnärerna, platsen, publiken, tekniken, arrangören och producenten. Flera av slutsatserna och förslagen i den teaterutredning som genomfördes på kulturnämndens uppdrag under 2022 gäller hela scenkonstområdet. För att scenkonsten ska ha möjlighet att nå ut i Västra Götaland behövs ökade insatser för att förbättra samverkan mellan arrangörer, producenter och offentlig sektor.

TEATERUTREDNINGEN KONSTATERAR VIDARE att arrangörerna behöver stärkas genom arrangörsstöd för vuxna och att förutsättningarna att turnera i Västra Götaland behöver förbättras. Fortsatta satsningar på en fungerande infrastruktur behövs så att scener och andra platser kan fyllas med konstnärligt innehåll. I syfte att hitta gemensamma lösningar och samarbeten kan Västra Götalandsregionen verka för en samordnande funktion för scenkonst med vuxen målgrupp. Funktionens uppgift skulle vara att samordna och utveckla infrastrukturen, samt bygga ett gemensamt nätverk där institutioner, fria professionella grupper och arrangörer ingår.

SEDAN TIDIGARE FINNS ett regionalt arrangörsstöd för barn och unga, som tillsammans med andra subventioner bidrar till att alla barn ska kunna ta del av konst- och kulturupplevelser under skoltid. Det innebär också att kulturpolitik och skolpolitik har ett särskilt samband när det gäller barns och ungas deltagande i kulturlivet, vilket kräver samverkan på alla nivåer för att utvecklas i en positiv riktning.

Teater

Inom teaterområdet finns både institutionsteatrar och fria professionella teatrar med lång erfarenhet och tyngd inom branschen både nationellt och internationellt. Teatrarna är även arbetsplatser som samlar kärn- och spetskompetens inom flera konstnärsyrken, till exempel scenografer, regissörer, ljus- och ljuddesigners, maskörer och dramatiker.

UTIFRÅN TEATERUTREDNINGEN HAR Västra Götalandsregionen fört uppföljande dialog med verksamma parter: kommuner, arrangörer, producenter, fria utövare, institutioner och främjare. Det finns ett väl utvecklat nät av aktörer som verkar för ett levande teaterliv i Västra Götaland, såsom de fria professionella teatrarna och institutionerna, som bidrar med professionellt innehåll, liksom lokala teater- och revyföreningar för ideella utövare. Kommunala kultursamordnare, riksteaterföreningar, lokalhållare och andra arrangörer arbetar för att hålla scener och andra rum levande för publiken.

FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR ATT arrangera och producera scenkonst ser olika ut i Västra Götaland. Utredningen visar att det i glest befolkade kommuner finns svaga ekonomiska förutsättningar, stora upptagningsområden och lågt publikunderlag. Generellt finns det en svårighet att nå ut till nya målgrupper, inte minst vuxen publik till teater.

28. SOM-institutet (2022), Scenkonst i Västsverige 2022, s. 10.

Dans

Västra Götaland har starka institutioner, bland annat med ett av Europas främsta danskompanier på GöteborgsOperan och ett producerande danskompani för barn och unga hos Regionteater Väst. Danskonsten har dock en svagare ställning än musik- och teaterområdena – ett mönster som även gör sig gällande nationellt.

UTANFÖR DE STÖRRE städerna saknas det en sammanhängande och hållbar infrastruktur av scener, arrangörer och turnésamordning. För att möta detta behov har det sedan flera år pågått regionala satsningar för att stärka infrastrukturen och kunskapen att arrangera dans utanför Göteborg, som behöver fortsätta. Även platser för residens har utvecklats, vilket stärker infrastrukturen.

FÖR DE FRIA utövarna råder fortsatt brist på varaktiga produktionsplatser. För att lösa detta problem har projekteringen av en regional produktionsmiljö för dans i Mölndal påbörjats, och arbetet fortsätter under denna strategiperiod. Behovet av en produktionsmiljö för det fria professionella dansfältet har konstaterats sedan länge. Det finns potential att skapa ett resurscentrum för dansproduktion, där pågående danssatsningar kan utvecklas. Ett sådant resurscentrum skulle genom samverkan med andra dansplattformar i Västra Götaland kunna öka både mobilitet och visningsmöjligheter. Etableringen av en produktionsmiljö är ett bra sätt att arbeta med hållbarhet för konstnärer att bo, leva och verka långsiktigt i Västra Götaland.

Samtida cirkus

Cirkus rymmer många uttryck inom sin konstform – här samsas exempelvis akrobatik, mim, jonglering och eldkonst. Detta skapar en fysisk och visuell scenisk gestaltning, som ofta har höga krav på utrymme och säkerhetsmässiga förutsättningar för att repetera och framträda. Lokalbehoven är stora och utmanande, både sett till storlek, säkerhet, teknik och förvaring av utrustning.

UTÖVARNA HAR EN tradition av självorganisering, och har förhållandevis nyligen involverats i kulturpolitiken i takt med att konstformen har utvecklats. Infrastrukturen är ännu svag, men samordnande funktioner har börjat falla på plats för att fånga upp fältets behov och höja arrangörernas kunskap, mod och vilja. Ytterligare möjligheter till samordning och nätverk för de professionella utövarna behövs, liksom fortsatt utveckling av infrastrukturen generellt.

FÖRUTOM KONSTNÄRLIG UTVECKLING har cirkusen en stark pedagogisk bas. Därför har många insatser gjorts i samband med att kommunernas kulturskolor breddat sitt utbud och cirkus ofta står högt på önskelistan. Det innebär både att kulturskolor kan nå nya målgrupper och att det skapas en större efterfrågan på pedagoger inom cirkusområdet. Denna utveckling belyser dock ett strukturellt problem, där utbildningsmöjligheterna brister i mellanleden mellan nybörjarnivå och professionell yrkesnivå.

Musik

Musiklivet som fält präglas särskilt av sin genrebredd, vilket ställer olika krav på utbildning, scener och konstellationer för yrkesverksamma. Det fria musiklivets aktörer står för många av de arrangemang som når invånarna i Västra Götaland – de professionella aktörerna har en betydande roll när det gäller tillgången till ett utbud präglat av mångfald, bredd och spets både i och utanför storstäderna.

ATT SPELA MUSIK eller sjunga i kör sker på en mängd av platser, såsom kommunernas kulturskolor, i studieförbundens replokaler, i band, hemma, i kyrkokören eller på andra samlingsplatser. Det egna musikskapandet för barn och unga sker ofta digitalt då tekniken blivit tillgänglig för fler. Ungas engagemang i populärmusikens olika genrer, både när det gäller konsumerande och eget skapande, till exempel genom musikproduktion, är stort. Dessa kulturformer är viktiga för unga och kan bidra till en stark återväxt i musiklivet bland annat kopplat till talangutveckling.

KONSERTPUBLIKEN BESÖKER ALLT ifrån Västra Götalandsregionens egna scener hos Göteborgs Symfoniker eller GöteborgsOperan till mindre institutioner och egenorganiserade scener. Festivaler och konserter är en viktig del av musiklivet som också kräver platser, scener och arrangörer.

MÅNGA GENRER OCH utövare innebär att många delar krävs för att hålla musiken igång, bland annat arrangörer, publik och offentliga aktörer. Liksom som för scenkonstområdet i stort behöver samverkan mellan arrangörer, producenter och offentlig sektor utvecklas. Arrangörerna behöver stärkas och musiklivets förutsättningar att turnera i Västra Götaland behöver förbättras. Många självorganiserade arrangörsföreningar och arrangörsnätverk saknar tydlig koppling till det offentliga stödsystemet. Utöver detta skapar den digitala utveckling som pandemin medfört nya, komplexa frågor om upphovsrätt, vilka behöver lösas gemensamt.

FÖR ÅTERVÄXT AV musiker och publik behöver Sveriges starka tradition av kultur- och musikskolor förvaltas och utvecklas tillsammans. Traditionen att lära sig spela instrument kräver ett gränssnitt mellan utbildningspolitiken och kulturpolitiken. Både musikgenrer och kulturskolans övriga utbud breddas i snabb takt, vilket skapar nya – delvis svårare – förutsättningar, med en dalande popularitet för vissa instrument. Mindre kommuner eller enskilda aktörer kan inte lösa frågan själva, utan det behövs samverkan mellan kommuner, kommunalförbunden och region för att återväxten och kompetensbehovet ska säkras. Det är en angelägen utmaning att arbeta både för ett brett, eget utövande genom hela livet och för att stötta talanger mot professionalisering och konstnärlig etablering.

Museer och kulturarv

Kulturarv är ett stort kulturområde med många olika typer av verksamheter och aktörer som tillsammans bildar en regional infrastruktur som bidrar till förståelsen av hur dagens Västra Götaland växt fram. Kulturarv kan kortfattat definieras som de kulturuttryck som förts vidare från tidigare generationer. Naturarv i sin tur syftar på naturmiljöer påverkade av, eller av särskilt stort värde för, människan. Båda utökas och omtolkas ständigt av sin samtid.

I VÄSTRA GÖTALAND finns tre UNESCO-certifierade platser med koppling till natur- och kulturarv: Världsarvet i Tanum, Biosfärsområdet på Kinnekulle och Platåbergens geopark i Skaraborg. De sätter platserna i en internationell kontext och bidrar till internationella kontakter, forskning och utbyten.

DET CIVILA SAMHÄLLET har en stor roll inom kulturarvsområdet. Hembygdsgårdar och arbetslivsmuseer är uppskattade mötesplatser, och samlar även många med relation till platsen. Intresset för hembygd och lokalhistoria ökar. Även bland utländska besökare finns ett växande intresse för det unika och traditionella. Detta återspeglas även i digitala kanaler, där intresset växer för både lokalhistoria, hantverk och opinionsbildning kring bevarandefrågor.

VÄSTRA GÖTALANDS DRYGT 400 hembygdsföreningar är organiserade i fyra hembygdsförbund som har tät inbördes samverkan. De maritima föreningarna och arbetslivsmuseerna har motsvarande paraplyorganisationer som samverkar tätt med hembygdsrörelsen.

Den ideellt drivna kulturarvssektorn samverkar med de regionala verksamheterna i flera olika sammanhang och har en gemensam samverkansplattform för att lyfta fram Västra Götalands historia och stärka kulturarvsturismen – inte minst med familjer och skolor för att nå yngre och bredare målgrupper. Det finns fortsatt behov av insatser som stärker samarbetet mellan föreningar och offentliga aktörer på kommunal och regional nivå.

KRIGET I UKRAINA visar att kulturarvet hotas i konflikter. Under strategiperioden krävs en mer generell krismedvetenhet och ökad samverkan mellan regioner, kommuner, länsstyrelser och myndigheter angående kulturmiljöarbete och en stärkt samverkan inom kulturarvs- och museisektorn.

Museiverksamhet

Museiområdet har fått en starkare roll inom kulturpolitiken sedan museilagen trädde i kraft 2017, och museernas roll diskuteras både inom och utanför sektorn. Museernas globala branschorganisation – International Council of Museums (ICOM) – har beslutat om en ny museidefinition som sätter museernas roll och uppdrag i närmare relation till sin samtid.

> ”Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som bidrar till samhället, som forskar, samlar in, bevarar, uttolkar och ställer ut materiellt och immateriellt kulturarv.
>
> Museer är öppna för allmänheten, tillgängliga och inkluderande och främjar mångfald och hållbarhet.
>
> De verkar och kommunicerar etiskt, professionellt och med bred delaktighet, samt erbjuder allsidiga upplevelser för utbildning, nöje, reflektion och delning av kunskap.”

VÄSTRA GÖTALAND HAR ett varierat museilandskap. Det finns både museer för samtida konst, design samt natur- och kulturarv, med olika huvudmannaskap. Västra Götalandsregionen driver ett antal museer, men har – liksom de övriga regionala museerna – även en främjande roll inom kulturarvssektorn. Utöver detta finns ett flertal kommunalt drivna museer, varav några är stora institutioner med omfattande verksamhet.

VID SIDAN AV de natur- och kulturhistoriska museerna finns ett antal museer för samtida konst som kan dela lägesbild och utmaningar med övriga museer, men som också är en del av infrastrukturen inom bild- och formområdet. Museerna har, liksom andra kulturverksamheter, allt högre kostnader för lokaler och personal, vilket urholkar resurserna för verksamhet och utveckling. Samlingarna kräver stora resurser och specifik kompetens, vilket kan vara en utmaning att hantera för varje enskilt museum.

MUSEERNA I VÄSTRA Götaland tappade nästan hälften av sina besökare under pandemin, och efter det har återhämtningen på vissa platser gått långsamt. Samtidigt ökade de digitala besöken kraftigt under samma period. Det finns ett fortsatt behov av att göra Västra Götalands museer än mer angelägna för besökarna, både som besöksmål och som arena för möten och samtal – särskilt för grupper som i dagsläget inte besöker museer. Museerna behöver även utveckla sin uppsökande verksamhet och ta vara på digitaliseringens möjligheter.

MOT BAKGRUND AV detta finns ett behov av ökad samverkan och ökat samutnyttjande av kompetens och resurser. Samverkan – främst mellan de kulturhistoriska museerna – sker idag inom ramen för Museinätverk Väst. Det har dock identifierats ett gemensamt behov av regional samordning och stöd inom områdena digitalisering, digitisering och samlingsförvaltning.

MUSEERNA BIDRAR OCKSÅ med kunskap till samhället genom att tillföra ett tidsperspektiv i samhällsdebatten och genom ett utvecklat samarbete med universitet och högskolor.

DET FINNS ÄVEN behov av att utveckla samverkan utanför kultursektorn. Museerna är attraktiva besöksmål, så genom stärkt samverkan och ökat samspel med övriga aktörer inom besöksnäringen finns goda förutsättningar att ytterligare stärka såväl museernas kommunikation som deras utbud.

Kulturmiljövård

Kulturmiljövården har en särskild ställning eftersom verksamheten styrs av kulturmiljölagen. Intresset för kulturmiljöfrågor har ökat i samhället och kulturmiljövården rör sig i gränslandet mellan bevarande och utveckling och har starka kopplingar till gestaltad livsmiljö, hållbart byggande, besöksnäring och fysisk planering. Detta ställer krav på en grundläggande tillgång till kulturmiljökompetens, utvecklade arbetssätt och samverkan med andra samhällssektorer.

KULTURMILJÖKOMPETENS FINNS I Västra Götalandsregionens egen förvaltning, på de regionala museerna samt i kommunerna. Länsstyrelsen beslutar om tillstånd att förändra skyddade kulturmiljöer och om bidrag för att vårda dem, samt har ansvar att bevaka kulturmiljöperspektiv i samhällsplaneringen. Riksantikvarieämbetet samordnar kulturmiljöarbetet på nationell nivå och verkar för samordning med andra myndigheter. Det finns också privata företag inom kulturmiljöområdet. Den stora mängden aktörer skapar behov av samordning. ”Regional kulturmiljögrupp Västra Götaland” är en samverkansplattform mellan de offentliga aktörerna inom området. Gruppen anordnar fortbildningar, konferenser och samordnar nätverk. Gruppen har tagit fram en gemensam målbild – Kulturmiljö 2030 – som pekar ut de viktigaste gemensamma utvecklingsområdena. Den internationella utvecklingen inom kulturarvsområdet ger möjlighet att både bidra och ta del av ett gemensamt utvecklingsarbete för kulturmiljövården internationellt.

ARBETET MED DELAKTIGHET i kulturarvet behöver utvecklas så att kulturmiljöer blir tillgängliga för alla, både fysiskt och digitalt, så att fler kan vara involverade. Kulturmiljöperspektivet behöver stärkas både i samhällsplaneringen och i det regionala utvecklingsarbetet för att kunna bidra till en hållbar utveckling, och dessa frågor behöver integreras i planeringen genom tvärsektoriell samverkan.

VIDARE BEHÖVER KULTURMILJÖVÅRDEN hitta mer platsspecifika arbetssätt, dels för att möta ett hårt exploateringstryck i storstadsområdena, dels för att lösa utmaningen med begränsade resurser i mer glesa områden. Ett förändrat klimat innebär hot mot kulturarvet och behov av insatser för att skydda det, och här kan varsamma energibesparingsåtgärder och ökat återbruk samtidigt bidra till att mildra klimatförändringen. Det krävs därför samverkan med besöksnäringen för att på ett hållbart sätt ta tillvara kulturmiljöernas potential som hållbara destinationer.

Bibliotek och läsfrämjande

Enligt bibliotekslagen ska biblioteken verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning samt främja litteraturens ställning och intresset för bildning och kulturell verksamhet. Bibliotekslagen fastställer att det ska finnas folkbibliotek i alla kommuner och att dessa ska vara tillgängliga för alla. Vissa målgrupper är särskilt prioriterade, såsom personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska. För folkbiblioteken är även barn och unga en prioriterad målgrupp.

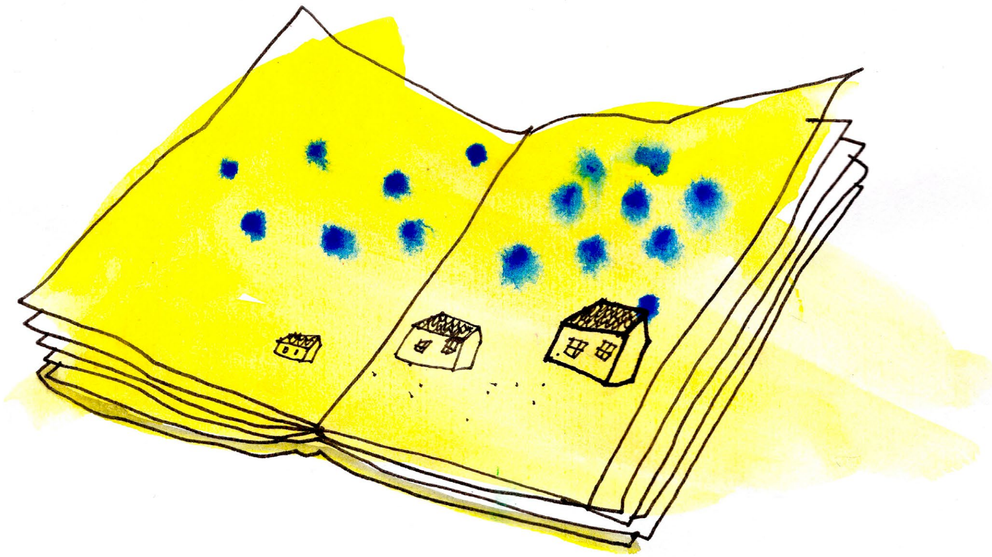
BIBLIOTEKEN I VÄSTRA Götaland präglas av stor mångfald med både bredd och spets. Folkbibliotek och skolbibliotek är ett kommunalt ansvar. Det finns också forskningsbibliotek, sjukhusbibliotek, folkhögskolebibliotek, fängelsebibliotek och företagsbibliotek. De flesta av dessa ingår i det allmänna biblioteksväsendet, vilket innebär offentligt finansierad verksamhet.

FOLKBIBLIOTEK FINNS I samtliga kommuner. Biblioteken erbjuder en mångfald av litteratur och en rik programverksamhet inom olika konstarter, och spelar dessutom en viktig roll i människors liv genom att vara en kulturell mötesplats. Biblioteken bidrar till att främja läsning hos barn och unga, och kan även spela en stor roll i deras kulturskapande och identitetssökande.

SAMHÄLLSUTMANINGAR SÅSOM DIGITALISERING och minskad läsning främst hos barn och unga påverkar och utmanar även bibliotekens arbete. Folkbiblioteken spelar en viktig roll i att öka invånarnas digitala delaktighet genom att tillhandahålla verktyg och handledning. Ökad medie- och informationskunnighet bland invånarna kan göra det möjligt att förstå och värdera innehållet i olika medier på ett kritiskt sätt.[29] Både folkbibliotek och skolbibliotek är viktiga för att stärka barns och ungas läsning.

BEHOVEN HOS FOLKBIBLIOTEKEN i Västra Götaland är stora och de efterfrågar mer stöd och fortbildning inom tillgänglighet, nationella minoriteter, medie- och informationskunnighet samt metodstöd för att öka läsningen hos barn och unga. De efterfrågar också utvecklingsstöd kring rollen som demokratisk arena och den förändrade rollen som samhällsfunktion.

DEN REGIONALA BIBLIOTEKSVERKSAMHETEN drivs av Västra Götalandsregionens kulturförvaltning, och har som uppdrag att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för folkbiblioteken. Verksamheten styrs av den regionala biblioteksplanen 2024–2027 som har tagits fram parallellt med kulturstrategin.

29. Se digitalisering under ”Kulturen i regionala kraftsamlingar”.

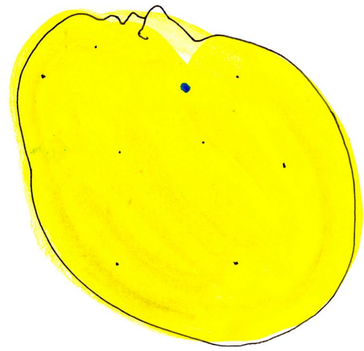
Litteratur, språk och det offentliga samtalet

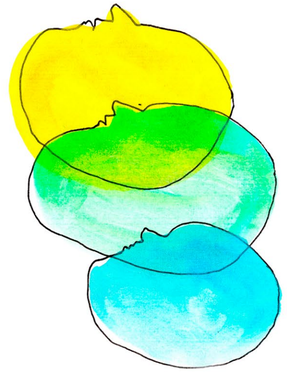
De nationella målen för litteratur- och läsfrämjande anger att alla i Sverige ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och få tillgång till litteratur av hög kvalitet. Västra Götalands-regionen är en av tre huvudparter i samarbetet med Litteraturstaden Göteborg och Unescos nätverk för kreativa städer. De andra två huvudparterna är Göteborgs Stad och Göteborgs universitet. Samarbetet skapar långsiktiga förutsättningar för att stärka läsande, skrivande och berättande i dess många olika former samt ge långsiktiga förutsättningar för nya litterära röster, internationella författarutbyten och residens i hela Västra Götaland.

I VÄSTRA GÖTALAND finns flera viktiga arenor för litteratur med Nordens största bokmässa, ett betydande tidskrifts- och förlagskluster, litteraturhus, landets enda universitetsutbildning i litterär gestaltning, högskoleutbildning i biblioteks- och informationsvetenskap samt översättarutbildning och ett stort antal arrangörer av litterära program. Utövarna inom litteraturområdet – författare, dramatiker, manusförfattare och översättare, men även redaktörer och andra redaktionella yrken – behöver ekonomiskt stöd, kompetensutveckling och tillgång till nätverk för att utveckla och nå ut med det litterära skapandet, oavsett format. Därför är centrumbildningar och andra samlande organisationer viktiga för att möta medlemmarnas behov inom ett konstområde där de flesta arbetar på egen hand. Litteraturbranschen består i Västra Götaland till största delen av mycket små tidskrifter och förlag, ofta enmansföretag, vilket ökar behovet av branschkluster och insatser som kan göra aktörerna starkare tillsammans eller få dem att växa i en tid av digitala och upphovsrättsliga utmaningar. Författarna behöver också få möjlighet att träffa sina nuvarande och blivande läsare – arenor, nätverk och festivaler där verken, författarna och läsarna möts behöver stöd för att utvecklas.

BIBLIOTEKEN ÄR CENTRALA – både som kunskapscentrum, arrangörer och arenor för litteratur och det offentliga samtalet. Läsfrämjandesatsningar till olika målgrupper är ett av flera sätt att stärka intresset för litteratur. Satsningar på shared reading i samarbete med biblioteken och andra former av läsning har ökat efterfrågan på att läsa tillsammans. I den regionala kraftsamlingen ”Fullföljda studier” är läsfrämjande en viktig del. På stark frammarsch, inte minst bland unga, är också det egna skrivandet i form av egenpublicering – läs- och skrivlust hänger ihop, liksom viljan att berätta både i ljud och i skrift. För att nå en läse- eller lyssnarkrets krävs dock förmåga att navigera i förändrade villkor för utgivning. Språkligt finns hela världen i Västra Götaland – flerspråkigheten är en ofta dold resurs att uppmärksamma och uppmuntra: inte minst flerspråkiga barn behöver få sin ofta dolda kunskap bekräftad. De nationella minoriteternas språk och kultur ska stärkas och angå fler.

ANDRA ASPEKTER ÄR den skrivande offentligheten med tidskrifter, kritik och det litterära samtalet. Den grundlagsskyddade yttrande-, tryck och pressfriheten ska värnas, men också användas och föras vidare till kommande generationer. I Västra Götaland finns flera organisationer som arbetar för att stärka yttrandefriheten i en ny tid samt en nationell samverkansplattform för medieinnovation och samhällsforskning. En utmaning framöver blir att i samverkan värna och använda dessa fundamentala demokratiska friheter, analysera vad de betyder i en ny tid och öka medvetenheten om deras värde.

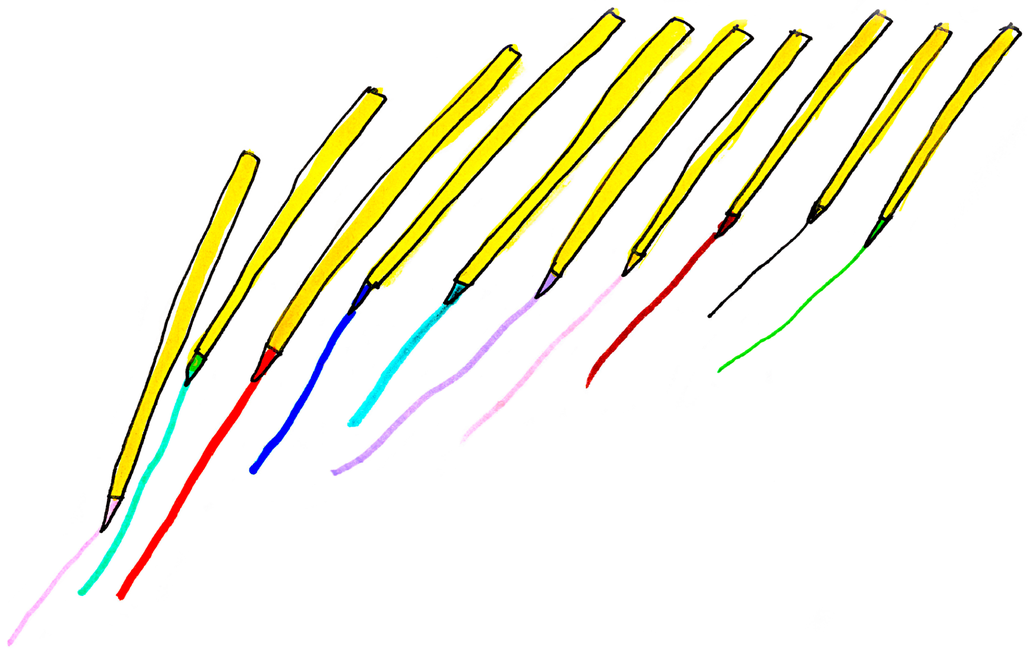

Bild och form

Bild- och formkonsten möter sin publik i stort sett överallt – till exempel som gestaltningar i det offentliga rummet, utställningar, fotografier i tryck eller på sociala medier eller som formgivna och designade föremål i hemmet. Aktörerna i Västra Götaland spänner mellan kollektivverkstäder och andra konstnärstäta platser, till museer med kommunalt, regionalt och statligt stöd, enskilda gallerier och konsthallar. Centrumbildningar och kollektivverkstäder arbetar med att stärka medlemmarnas villkor och erbjuda dem bättre möjligheter att utöva sin konst och fortbildningsmöjligheter.

UTÖVARNA – EXEMPELVIS bildkonstnärer, fotografer, konsthantverkare, formgivare och designer – arbetar under delvis olika förhållanden. Knappa resurser riskerar att orsaka att konsten inte kan vara en fri och kritisk kraft i samhället. Bild- och formkonstnärernas villkor behöver förbättras genom en stärkning av den beskrivna infrastrukturen, välrustade platser för produktion, utökade internationella utbyten och residens samt utökade utbildningsmöjligheter, kompetensutveckling och att lagstadgad ekonomisk ersättning (MU-avtalet) efterföljs av utställningsarrangörer.[30]

BILD- OCH FORMOMRÅDET erbjuder invånare möjligheter att utveckla skapandeförmågor och att delta i konstnärliga och demokratiska processer. Allt fler konstinstitutioner arbetar pedagogiskt utanför de egna väggarna som en del i ett folkbildande och demokratiskt uppdrag. Förutsättningarna för att sänka trösklarna till samtidskonst och delaktighet varierar. Det behövs satsningar på bild och form även utanför de traditionella institutionerna.

REGIONALA VERKSAMHETER, CENTRUMBILDNINGAR och kollektivverkstäder har stor erfarenhet av och kunskap om att arbeta med offentlig konstnärlig gestaltning och gestaltad livsmiljö, vilket tillsammans med samhällsplanering samt enprocentsregeln[31] behöver stöttas och utvecklas i dialog med kommunerna. Det är viktigt att bild- och formkonstnärers kompetens tas tillvara i detta arbete. I Västra Götaland finns också ett nätverk med arkitektur- och designpedagoger som har kompetens att arbeta med arkitektur, planering och designprocesser tillsammans med barn och unga. Genom medskapandeprocesser, universell utformning och inkluderande design kan bild- och formområdet bidra till ett cirkulärt samhälle, hållbara produkter och livsmiljöer.

30. MU-avtalet är en förkortning för Avtalet för medverkans- och utställningsersättning. Avtalet reglerar ersättningar till bild- och formkonstnärer vid utställningsuppdrag. Det är bindande för statliga aktörer men ska vara vägledande även för andra utställningsarrangörer med offentlig finansiering. https://www.kulturradet.se/om-oss/mu-avtalet/. Hämtat 24 februari, 2023.

31. Enprocentsregeln är en finansieringsmodell för offentlig konst som innebär att cirka en procent av budgeten avsätts för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad. https://statenskonstrad.se/arbeta-med-konst-i-offentliga-miljoer/finansiering-av-offentlig-konst/staten-och-enprocentsregeln-en-lang-historia/. Hämtat 24 februari, 2023.

Arkiv

Den statliga myndigheten för de offentliga arkiven är Riksarkivet, som har en regional närvaro genom Riksarkivet-Landsarkivet i Göteborg. Det finns även arkiv i kommuner och andra institutioner. I Västra Götaland finns sedan länge fyra regionala och ett flertal lokala föreningsarkiv som säkrar det civila samhällets information, så kallade enskilda arkiv. De har sin grund i insamlandet av folkrörelsernas arkiv men har genom åren utvecklats och blivit mer inkluderande och tar nu emot föreningsarkiv från samhällets alla delar. De skiljer sig från statliga, regionala och kommunala arkiv vilka styrs av Sveriges grundlag och offentlighetslagstiftningen. De enskilda arkiven måste säkras genom många individers engagemang för att ta tillvara det historiska kulturarvet som skapas i civilsamhället.

KULTURNÄMNDEN STÖDJER DE fyra regionala föreningsarkiven som tar emot, dokumenterar, bevarar och tillgängliggör folkrörelserna och föreningarnas arkivhandlingar. Arkiven används av många olika målgrupper som söker information om föreningslivets och folkrörelsernas – och därmed demokratins – framväxt.

DE REGIONALA FÖRENINGSARKIVEN är ideella föreningar med olika organisation och arbetssätt, men samverkar för att tillsammans utveckla arkivområdet. De enskilda arkivens stora utmaning är att, utöver ordinarie verksamhet, driva utvecklingsarbete i syfte att ta emot föreningars digitala handlingar för ett långsiktigt digitalt bevarande.

DET FINNS ÄVEN behov av att utveckla arkivpedagogiken, både för att nå nya målgrupper och för att visa på arkivmaterialets potential. Det är dock en utmaning att förvalta dessa värdefulla källor, göra dem tillgängliga och samtidigt visa på hur viktiga de är för vårt samhälle. Det finns behov av kompetensutveckling för de enskilda arkiven kring digitalisering och metoder att nå målgrupper som till exempel skolorna.

> ”Arkiven används av många olika målgrupper som söker information om föreningslivets och folkrörelsernas – och därmed demokratins – framväxt.”

Film och audiovisuellt berättande

De nationella filmpolitiska målen anger att produktion av värdefull film ska ske i olika delar av landet, att jämställdhet och mångfald ska prägla filmområdet, att fler ska se värdefull film och att barn och unga ska få möjlighet till eget filmskapande. Det regionala bolaget Film i Väst har under drygt trettio år byggt upp en stabil infrastruktur för produktion av film och dramaserier i Västra Götaland som ställer krav inte minst på kompetenta filmarbetare. Omställningen till virtuell produktion kommer att påverka det konstnärliga filmskapandet på sätt som vi ännu inte kan förutse och kräver en kraftfull kompetensutveckling av hela branschen både vad gäller teknik och berättarteknisk utveckling. För att behålla tätpositionen på filmområdet behöver Västra Götalandsregionen också fortsätta det målmedvetna arbetet med talangutveckling och med att öka den sociala och miljömässiga hållbarheten inom filmproduktion.

FILMKONSTEN ANGÅR OSS mer än någonsin: vi ser allt mer film och dramaserier och ofta i streamad form – allt färre väljer biosalongen eller svensk film. Det sätter frågor om publikarbete och arrangörsutveckling i centrum där kompetensen att arrangera ett relevant innehåll blir allt viktigare och samtidigt ökar filmfestivalernas betydelse för publikens möte med ett varierat filmutbud från hela världen. Västra Götalandsregionen behöver fortsätta att utveckla relevanta regionala nätverk för att i samarbete med biograferna och andra arrangörer hitta nya sätt att uppleva film och utveckla hela det audiovisuella ekosystemet. Tillgången till skolbio har minskat och behöver stärkas i samverkan med kommun och biograf. Filmkunnighet, där eleverna lär sig att granska, tolka och analysera vad som visas, blir allt viktigare i en värld som domineras av rörlig bild.

MÖJLIGHETERNA ATT SOM ung få odla sitt intresse för filmskapande är ojämnt fördelade i Västra Götaland, men det finns ett flertal satsningar utanför större städer som kan utvecklas. Talanginsatserna behöver haka i varandra, från nybörjarnivå till professionell filmare, för att lotsa rätt i systemet och behöver fokusera både på kreativ och teknisk utveckling. Kompetensutvecklingsinsatser behöver skräddarsys för att skapa morgondagens filmarbetare i en bransch som inte spås avta. Till utmaningarna för både unga och etablerade filmare hör också att i samarbete med den kunskap och teknik som finns vid science parks i Västra Götaland utveckla nya berättelser med hjälp av den senaste tekniken – i format som vi kanske ännu inte känner till.

Slöjd och hantverk

Det finns en stor spännvidd inom slöjd- och hantverkssektorerna – från utövare som ligger nära konsthantverk och bildkonst till bygghantverk, trädgård och landskap. Gemensamt är att hantverkare och slöjdare förvaltar och utvecklar det immateriella och levande kulturarvet.

FLERA NATIONELLT VIKTIGA aktörer finns i Västra Götaland, med flera arenor som samlar både allmänhet och professionella. Här finns grundutbildning och forskning inom hantverksområdet, men också främjarorganisationer och en mängd företag. Flera av aktörerna ingår också i internationella nätverk inom området, vilket talar för att Västra Götaland har en roll i utveckling av fältet på ett nationellt plan och på så vis kan driva frågor som regioner med mindre resurser inte förmår.

INTRESSET FÖR HANTVERK växer stadigt och är stort hos unga, men trots att det råder kompetensbrist väljer få unga att utbilda sig inom hantverk. Det kvalificerade kulturhistoriska hantverket kan vara en väg att höja statusen inom yrkesområdet, och här har de publika arenorna och mötesplatserna för hantverk en viktig roll.

HANTVERK ÄR OCKSÅ ett område där utbyte och interkulturell dialog kan ske utan språkets begränsningar. Slöjd och hantverk tillfredsställer ett behov av att få skapa själv, men det är också ett sätt att ställa om till en mer hållbar livsstil och att skapa mer cirkulära livsmiljöer. Hantverkskunskap och materialkunskap är också en resurs i denna omställning: att kunna underhålla och reparera istället för att byta ut. En utmaning här är dock att skala upp från småskaligt hantverk till en nödvändig industriell omställning.

HEMSLÖJDEN HAR EN tydlig infrastruktur, med Nämnden för hemslöjdsfrågor som nationell aktör, regionala hemslöjdskonsulenter som främjar och utvecklar fältet samt hemslöjdsföreningar som samordnar sig i hemslöjdsförbund. Föreningarna har historiskt spelat stor roll för hemslöjdens utveckling. Den bredare gruppen slöjdare – som inte är medlemmar i någon hemslöjdsförening – saknar i dagsläget nätverk för kunskapsutbyte och utvecklingsfrågor.

TROTS ATT HANTVERK och slöjd har starka kopplingar till omställning av samhället tas denna potential inte fullt ut tillvara. Det beror dels på den allmänna bilden av att sektorn är tillbaka-blickande, dels på att samverkan mellan slöjd- och hantverkssektorn och andra samhällssektorer behöver stärkas. Många företagare upplever att det saknas bra stödstrukturer för att kunna utveckla sina företag, då de inte passar in i det ordinarie stödet för företag, men inte heller upplever att de är en del av de kulturella och kreativa branscherna. Här har bildandet av en branschorganisation för bygghantverk varit ett sätt för företagen att tillsammans stärka sektorn.

> ”Slöjd och hantverk tillfredsställer ett behov av att få skapa själv, men det är också ett sätt att ställa om till en mer hållbar livsstil och att skapa mer cirkulära livsmiljöer.”

Kulturens samspel med andra sektorer

Regionala strategiska måldokument

Detta avsnitt beskriver hur kulturområdet interagerar med övrigt regionalt utvecklingsarbete. Innehållet baseras på dialog med kommunerna i Västra Götaland och med andra sektorer inom Västra Götalandsregionen. Det beskriver kulturområdets roll, behov och potential för de kommande åren. De kulturpolitiska prioriteringarna finns i avsnittet Kulturstrategins mål och prioriteringar.

KULTUR HAR EN stor betydelse för omställningen till en mer hållbar utveckling, och blir en alltmer integrerad del av andra samhällssektorer genom att bidra både till social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Den sociala hållbarheten är central, men många aktörer inom kultursektorn är också drivande i utvecklingen mot ett ekologiskt hållbart samhälle. Kultursektorernas del av samhällsekonomin är idag jämförbar med – eller till och med större än – många andra traditionella branscher.[32] Därmed ökar betydelsen av samverkan med andra samhällssektorer, vilket gör att behovet av gemensamma strategier och samordning av resurser blir alltmer centralt. Kulturstrategin förhåller sig därmed till Västra Götalandsregionens tre andra strategiska måldokument.

Det regionala trafikförsörjningsprogrammet 2021–2025 Hållbara resor i Västra Götaland

Trafikförsörjningsprogrammet är Västra Götalandsregionens övergripande styrdokument för kollektivtrafikens utveckling som beskriver mål och inriktning för kollektivtrafiken. Det samspelar med kulturstrategin främst genom att framhäva värdet av att fler ska ha möjlighet att ta del av kultur genom att kunna resa kollektivt. Kulturevenemang kan bidra till större reseunderlag.

Strategi för omställning av hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen 2023–2027

Strategin pekar ut inriktningen för hela Västra Götalandsregionens hälso- och sjukvård. Den samspelar med kulturstrategin framför allt genom att betona vikten av hälsofrämjande arbete samt barnrättsperspektivet. Kulturpolitiken kan komplettera de områden som ligger på hälso- och sjukvårdens ansvar för att stärka det hälsofrämjande arbetet. Hälso- och sjukvården och kulturorganisationer har potential att samverka mer inom gemensamma överenskommelser och befintliga samverkansstrukturer.

Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030

Kulturområdet har starkast koppling till mål i den regionala utvecklingsstrategin. Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030 pekar ut fyra långsiktiga prioriteringar och fyra kraftsamlingar. Strategin pekar ut målet: Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle. Kulturområdets perspektiv har varit en integrerad del av framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin och kulturnämnden har särskilt pekat ut vilka områden kulturnämnden kan bidra med.

32. Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher. SOU 2022:44.

Kulturen stärker innovationskraften

KULTUROMRÅDET KAN BIDRA till att stärka innovationskraften främst genom insatser inom kulturella och kreativa branscher (KKB) och besöksnäring. Dessa områden är också en del av Västra Götalandsregionens strategi för smart specialisering (S3), vilket öppnar upp för internationell samverkan och bredare finansiering.

INNOVATIONER UPPSTÅR OFTA där vitt skilda kunskaper, tekniker och erfarenheter möts. Att stimulera till möten – dels mellan olika kulturyttringar, dels mellan kultur och andra branscher – är därför en strategisk insats. Forskning pekar på samband mellan deltagande i kulturlivet, kreativitet och hög innovationsnivå som särskilt kännetecknande för de nordiska länderna.[33] Om det stämmer innebär det att barns och ungas möjlighet att få utlopp för sin kreativitet är avgörande för Sveriges framtida konkurrenskraft.

Kulturella och kreativa branscher (KKB)

KKB-företag har kulturskapande eller kreativa processer som sin affärsidé eller som sin råvara. Den nationella strategin Kreativa Sverige![34] betonar att tvärsektoriell samverkan mellan myndigheter är nödvändig för att stärka sektorn, den lyfter fram förslag till företagsstödjande insatser och betonar kopplingen mellan platsens betydelse för dessa näringar och tvärtom.

REGIONERNA HAR EN viktig roll för att stärka denna växande näringsgren och säkerställa en samverkan mellan närings- och kulturpolitiken. Västra Götalandsregionen har en lång erfarenhet av en sådan samverkan. I Västra Götaland är drygt fyra procent av arbetskraften sysselsatt inom KKB, där mode dominerar tillsammans med litteratur och press – men det finns även många företag inom design, scenkonst, arkitektur och det audiovisuella området. Det finns också starka forsknings- och utbildningsmiljöer med konstnärlig profil. Det regionala innovationssystemet är profilerat på några branscher, främst mode och spel.

KKB DRIVER INNOVATION, kreativitet och kompetensutveckling både inom och utom sina sektorer. De kan också ha signifikant social påverkan – från hälsofrämjande effekter till social hållbarhet, inkludering och ett levande lokalt kulturliv och samhälle.

DIGITALISERINGEN HAR SKAPAT behov av nya affärsmodeller, eftersom vinsterna ofta inte förs tillbaka till upphovspersonen och den konstnärliga kärnan. Det behövs därför ökad kunskap – dels om dessa näringar inom näringsfrämjande verksamheter, dels av gemensamma strategier mellan näringslivsutveckling och kultur. Flera branscher saknar tydliga stödfunktioner, vilket talar för ökad samverkan mellan kultursektorn och det regionala innovationssystemet.

KKB KÄNNETECKNAS AV en affärslogik där nätverk och samverkan mellan företag är viktigare för utvecklingen än att det enskilda företaget växer. Främjande av kluster och nätverk av KKB-företag bidrar till detta. Närvaro av KKB-företag bidrar ofta till platsers attraktivitet, men trängs undan när den ökade attraktiviteten leder till högre hyror. En växande trend är att dessa kluster även finns på platser i landsbygder, där de kan ha stor betydelse för att diversifiera näringslivet. Det behöver utvecklas nya arbetssätt som bättre tar tillvara dessa värden i samhällsplaneringen. Det finns även behov av bättre statistik, liksom forskning som beskriver regionala förändringar i kulturens ekonomi i relation till den nationella och internationella utvecklingen.

33. Pier Luigi Sacco, ”Culture 3.0”. 2011.

34. Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher. SOU 2022:44.

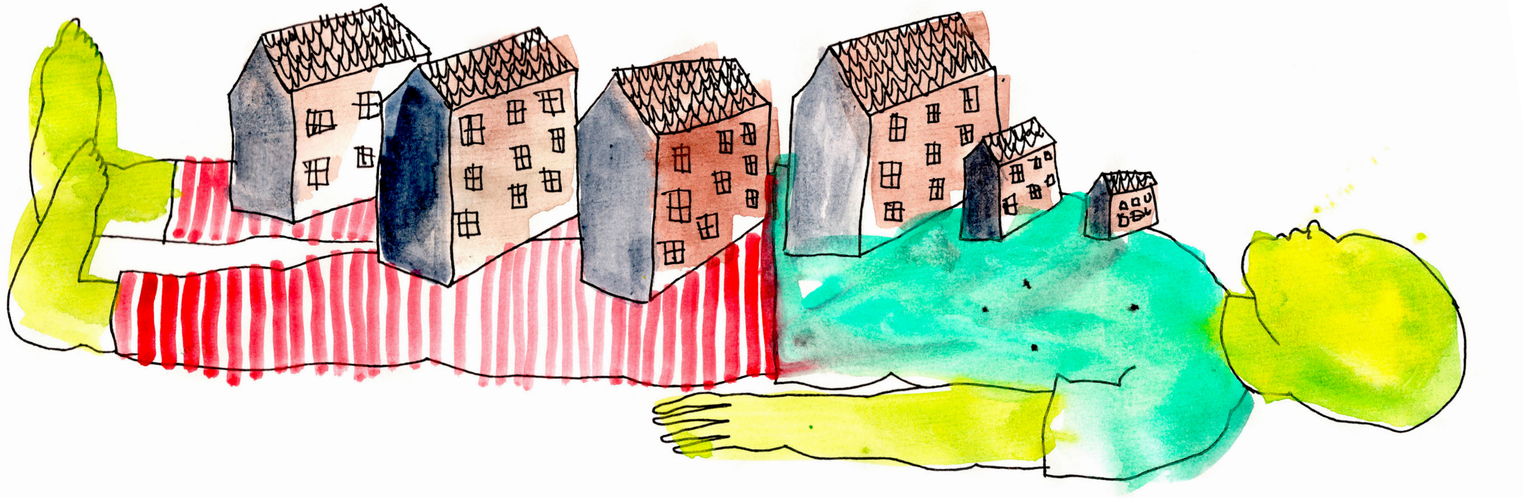
Besöksnäring

Kultur är en stark reseanledning, och en växande trend är att människor vill uppleva det unika på en plats och vara delaktiga i upplevelsen. Många kultur- och kulturarvsaktörer är beroende av besöksnäringen, och natur- och kulturupplevelser kan även bidra till andra näringar. Samtidigt kan en ökande besöksnäring både innebära slitage på natur- och kulturarvsplatser och försämra livsmiljön för de bofasta. Turistrådet Västsveriges strategi Hållbarhetsklivet syftar till att hantera balansen mellan näringsutveckling, bofasta och slitaget på miljön.

SAMSPELET MELLAN BESÖKSNÄRINGEN och den lokala platsutvecklingen blir allt viktigare. Kulturområdet står för mycket av innehållet i besöksnäringen, har kompetens kring natur- och kulturmiljöer samt har nätverk av konstnärer och kulturutövare. Kulturevenemang som konserter, festivaler och utställningar kan bidra till en utökad säsong. Det finns redan en samverkan mellan kultur- och besöksnäring, men rollerna behöver stärkas ytterligare för att utveckla en hållbar besöksnäring i Västra Götaland.

BÅDE EN STOR del av de kulturhistoriska besöksmålen och den lokala programverksamheten drivs av ideella krafter. De är i behov av stöd för att utveckla sin verksamhet och bli en del av besöksnäringen genom bland annat utökat samarbete med andra lokala aktörer. Ett sätt att koppla samman kulturhistoriska besöksmål är den infrastruktur av regionala vandrings- och cykelleder som är under uppbyggnad, där upplevelserna längs lederna behöver stärkas. Strategiskt arbete kring berättande om platser och händelser är ett fält att utveckla i samverkan mellan kulturen och besöksnäringen.

DIGITALISERINGEN INNEBÄR STORA möjligheter inom besöksnäringen – både för att minska resandet och för att nå ut till besökare och att fördjupa upplevelsen såväl före som under besöket. Kultur kan bidra till nya upplevelser och innovationer inom området genom ökad samverkan inom science parks.

Bildning och lusten att lära

I OMSTÄLLNINGEN TILL ett hållbart och konkurrenskraftigt Västra Götaland är bildning, kunskap och kompetens centralt. Människors egen lust till lärande är en förutsättning, särskilt för de som inte fångas upp i det ordinarie utbildningssystemet. Ansvaret för folkbildningen spänner över flera politikområden. Kulturområdet behöver därför samverka med andra områden kring insatser som rör läsfrämjande, bildning samt eget skapande, kreativitet och en meningsfull fritid.

Folkbildning

Folkbildningen har och har historiskt haft en stor roll i människors lärande. Folkbildning är utbildning och bildning som är fri och frivillig i bemärkelsen att den är frivillig att genomföra för alla inblandade, styrs av verksamheterna själva och att deltagarnas behov och intressen står i centrum. Det nationella målet med folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att – tillsammans med andra – öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Statens syften med stödet till folkhögskolor och studieförbund har nära koppling till mål inom kulturpolitiken: stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen, bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet, samt att bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.

SAMTLIGA TIO STUDIEFÖRBUND och SISU Idrottsutbildarna finns representerade i Västra Götaland. Två av studieförbunden har verksamhet i alla 49 kommuner. Det finns sex folkhögskolor med Västra Götalandsregionen som huvudman och 17 med det civila samhällets organisationer som huvudmän.

ÄVEN MUSEER OCH bibliotek bedriver folkbildningsverksamhet. Den organiserade folkbildningens aktörer har dock en särskild kompetens, eftersom de är verksamma i skärningspunkten mellan det professionella och det ideella kulturlivet – mellan utbildning och bildning, mellan det civila samhället och myndighetsuppdrag och mellan generationer och samhällsgrupper.

MED SINA OLIKA profiler speglar folkbildningen mångfalden i samhället, stimulerar demokratin och stärker den sociala hållbarheten. Studieförbunden är en lokal och regional aktör, som genom samordning och samverkan är både mötesplats och möjliggörare för invånarnas ideella engagemang. Genom studiecirklar i estetiska ämnen och kulturprogram är studieförbunden en betydelsefull kulturarena: under 2019 deltog nästan fyra procent av invånarna i Västra Götaland i studiecirklar, och studieförbundens kulturprogram drog sammanlagt omkring fyra miljoner besökare med stor spridning i hela länet. Därmed är och fortsätter folkbildningsaktörerna att vara betydelsefulla för kulturlivets infrastruktur.

ETT EXEMPEL PÅ fruktbar pågående samverkan är den mellan kulturinstitutioner och folkhögskolor inom verksamheten folkbildning och kultur i samverkan. Folkbildningens aktörer har också god potential att medverka till tidiga insatser för barn och unga i att öka studiemotivation och bidra till en meningsfull fritid.

Kulturen ökar inkluderingen

ETT INKLUDERANDE SAMHÄLLE bygger på tillit och sammanhållning. Västra Götalandsregionens kulturnämnd har en tydlig roll i att öka inkluderingen genom arbete för att öka invånarnas delaktighet i samhället, ett vidgat deltagande i förenings- och kulturlivet och en ökad medie- och informationskunnighet. Ett av kulturstrategins utvecklingsområden fokuserar på att vidga deltagandet i kultur- och föreningsliv.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS MÅL för social hållbarhet fastställer att regionen genomgående ska arbeta i medskapande dialog i partnerskap med invånare och det civila samhället. Kulturnämnden har under strategiperioden ett vidgat uppdrag att arbeta med dessa frågor även utanför kulturområdet. Det finns ett underskott på delaktighet i vissa grupper – till exempel barn och unga, nationella minoriteter och vissa etniska grupper. Därför behöver Västra Götalandsregionen utveckla metoder för att möjliggöra för dessa grupper att vara delaktiga. Utvecklingen av metoder för ett systematiskt arbete med invånardialog är centralt för en socialt hållbar utveckling i Västra Götaland. Unga regionutvecklare är ett exempel på ett pågående arbete, där Västra Götalandsregionen tillsammans med barn och unga söker efter former för att säkerställa barns och ungas inflytande och delaktighet.

KULTUR OCH FÖRENINGSLIV är ett socialt kitt som bidrar till att hålla ihop samhället. Förutom ökad sammanhållning kan föreningslivet också bidra till förbättrad folkhälsa.

Folkhälsa och idrott

Jämlik hälsa är en viktig beståndsdel i ett inkluderande samhälle. Särskilt fokus behöver ägnas åt de grupper som statistiskt sett har sämre hälsa än den genomsnittliga befolkningen. Målet för den nationella folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. Inom den regionala kulturpolitiken ingår idrott och friluftsliv som delar av det civila samhället. En stor del av föreningslivet utgörs av friluft- och idrottsföreningar. De har stor spridning och tar ofta ett större ansvar i lokalsamhället än bara idrott och friluftsliv.[35]

UR ETT FOLKHÄLSO- och demokratiperspektiv är det både viktigt att barns och ungas fysiska aktivitet och rörelseförståelse ökar och att de bibehåller sitt engagemang i föreningslivet. Målen för den statliga idrottspolitiken är att alla ska ha möjlighet att motionera och idrotta för att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse samt att ge alla positiva upplevelser av idrott som underhållning. Idrottsrörelsen behöver generellt nå ett ökat och brett deltagande avseende såväl funktion, kön, åldersgrupp och bakgrund. Idrottsrörelsen behöver fortsätta arbetet mot ett livslångt idrottande.

FOLKHÄLSOASPEKTEN HANDLAR ÄVEN om skapandet och om kulturens inverkan för en god hälsa och ett gott liv. Hälsa och välbefinnande stärks av kulturell aktivitet, både som förebyggande och hälsofrämjande insats och som komplettering av medicinsk behandling och rehabilitering. Exempel på detta är biblioterapi och shared reading, musikterapi, bildterapi eller dans som behandling vid nervsjukdomar som Parkinson. För ett bredare genomslag behövs en stärkt och utvecklad samverkan mellan politikområden.

> ”Vi har ju vår nuvarande samhällsstruktur där man går i skolan eller till jobbet eller vad det nu är. Men kulturen, det kan vara som en liten escape från det. Alltså, man får göra allting i sin egen takt. Man får uttrycka sig, man får inspireras av andra. Man får känna med andra. Man får vara människa helt enkelt.”
>
> *Citat från unga kulturutvecklare som medverkat i arbetet med att ta fram kulturstrategin.*

35. Riksidrottsförbundet, Ett Sverige fullt med rörelse och gemenskap – Idrottsrörelsens landsbygdsprogram, 2022. https://www.rf.se/download/18.5424ab70183abb853551a54/1665068713835/Idrottsr%C3%B6relsens%20landsbygdsprogram.pdf, hämtat 6 juli 2023.

Kulturen knyter samman Västra Götaland

ATT MINSKA KLYFTORNA mellan städer och landsbygder är en gemensam tvärsektoriell prioritering. Det handlar både om att fysiskt binda samman Västra Götaland och bidra till hållbart resande, men också att stärka den regionala sammanhållningen. I den utmaningen är både regioner och kommuner centrala. Kulturområdets bidrag ligger i första hand inom platsutveckling och gestaltad livsmiljö, men berör även insatsområdena regional fysisk planering och hållbart resande.

HÅLLBARA TRANSPORTER LYFTS som en viktig fråga av både kommuner och kulturutövare. Begränsad kollektivtrafik utestänger invånare utan körkort och bil från kultur- och fritidsaktiviteter – däribland barn och unga. Både kultur- och fritidsaktiviteter och idrottsutövande genererar många resor, vars klimatavtryck kan minska och tillgänglighet öka genom utvecklad samverkan mellan kollektivtrafikplanering och kultur.

KULTURENS INFRASTRUKTUR INNEHÅLLER verksamhet och utövare spridda över hela Västra Götaland, vilka bidrar till att invånarna får en rikare vardag med såväl tillgång till kulturupplevelser som möjlighet att själva utöva kulturverksamhet. Vissa kulturverksamheter attraherar också många och långväga besökare och skapar arbetstillfällen. Kulturens infrastruktur utgör ett allt viktigare lager i den fysiska planeringen.

EN HÅLLBAR SAMHÄLLSPLANERING måste hantera det redan byggda. Dagens Västra Götaland är resultatet av människans inverkan på landskapet under tusentals år och natur- och kulturmiljöer skapar sammanhang och bidrar till förståelsen av hur dagens livsmiljö växt fram. Kulturarvssektorn kan bidra med ett tidsperspektiv i planeringen för en hållbar omställning. Inom natur- och kulturområdet finns kompetens som kan bidra till ett bredare regionalt landskapsperspektiv i planeringen. Att sätta in dagens samhälle i en historisk kontext öppnar upp för ett samtal om vad som är möjligt att förändra idag – och i framtiden.

Platsutveckling

Platsutveckling är ett arbetssätt som kompletterar en mer övergripande regional utveckling genom att bygga på olika platsers förutsättningar, utgå från befintliga resurser samt stärka samverkan mellan lokala aktörer (det civila samhället och näringsliv) och kommunal och regional nivå. Arbetssättet kräver utveckling av såväl tvärsektoriell samverkan som flernivåsamverkan. I många mindre samhällen är det framför allt det civila samhället som är den samlande kraften, vars samhällsengagemang bidrar till att platsen blir attraktiv både för boende och besökare. Kultur är ofta en stark drivkraft i platsers utveckling.

UNDER FLERA ÅR har satsningar i Västra Götaland byggt upp en gemensam sektorsövergripande metodik och erfarenhet av att arbeta stödjande kring platsutveckling som ses som en föregångare nationellt. Det innefattar både ekonomiskt stöd och processtöd till platser. Fortsatt metodutveckling är en gemensam prioritering under strategiperioden.

I DIALOGEN MED kommuner och lokala aktörer lyfts olika utvecklingsbehov inom platsutveckling fram. Det finns en önskan om mer samverkan och erfarenhetsutbyte mellan platser. Det finns behov av att utveckla nya arbetssätt och formella samverkansformer som underlättar samverkan mellan främst kommuner och lokalsamhällen. Den långsiktiga lokala organiseringen kräver nya finansierings- och affärsmodeller för att bli hållbar. En utvecklad samverkan med andra aktörer som stödjer platsers utveckling och en fördjupad analys och strategi för vilka platser som får regionalt stöd skulle stärka platsutvecklingens koppling till en mera övergripande regional utveckling.

DEN LOKALA UTVECKLINGEN är starkt beroende av den fysiska planeringen, och platsutvecklingen behöver kopplas närmare denna genom samordning med politikområdet gestaltad livsmiljö. Potentialen i att återbruka befintliga byggnader och anläggningar för nya funktioner begränsas dock av regelverk och finansieringsformer som inte är anpassade för återbruk. Ett ökat internationellt utbyte skulle kunna stärka både metodutveckling och finansiering.

Gestaltad livsmiljö

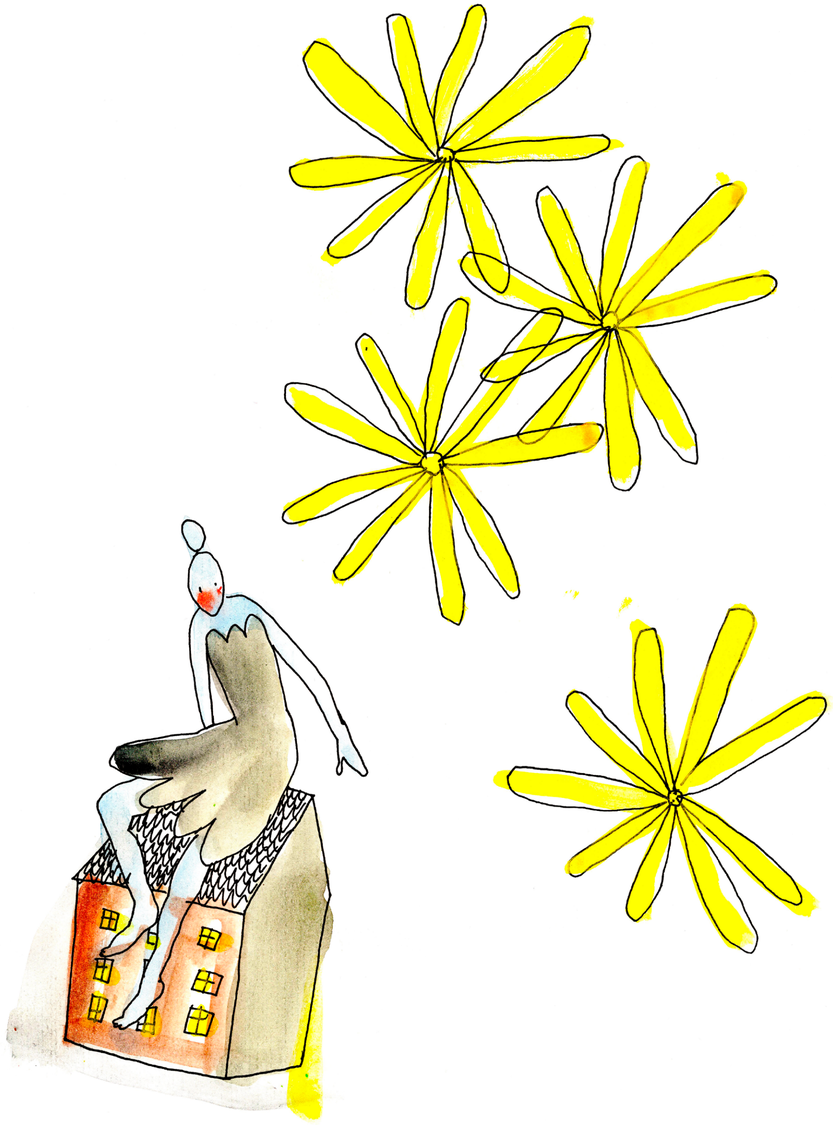
Politiken för gestaltad livsmiljö pekar ut dels betydelsen av hur den fysiska miljön är utformad för att åstadkomma hållbara livsmiljöer för människor, dels betydelsen av att människor ges möjlighet att vara delaktiga i utformningen. Behoven är ungefär desamma i landsbygder som i städer och tätorter, men förutsättningarna och lösningarna skiljer sig åt. Gestaltad livsmiljö spänner över många områden och kräver ökad sektorsövergripande samverkan.

MÖJLIGHETEN ATT PÅVERKA den egna livsmiljön är en av de viktigaste faktorerna för livskvalitet.[36] Därför behöver man utveckla metoder för ökad delaktighet i samhällsplaneringen, inte minst genom att involvera barn och unga och det civila samhället i planeringsprocesser.

ALLAS RÄTT TILL goda och inkluderande livsmiljöer är avgörande för ett gott liv i hela Västra Götaland. Attraktiva livsmiljöer blir också allt viktigare för att locka till inflyttning och företagsetableringar. Inom kulturområdet finns stor kunskap och betydelsen av offentlig gestaltning – konstnärlig kompetens i utformning av den offentliga miljön behöver stärkas inom fysisk planering. Konstnärlig kompetens kan också bidra till utformningen av helande och trygghetsskapande offentliga miljöer. Västra Götalandsregionen kan vara en föregångare genom utformningen av sina egna fastigheter.

I DIALOGER MED kommuner och kommunalförbund lyfts behoven av att hitta samordning och gemensamma nya arbetssätt i samhällsplaneringen, där kulturen arbetar tätare tillsammans med övrig samhällsplanering. Detta kan få ökad kraft genom interregional samverkan. Det finns också stora möjligheter till europeisk samverkan och finansiering inom området genom New European Bauhaus, där devisen ”Beauty, Sustainability, Together” beskriver kulturens bidrag till en nödvändig omställning i samhället.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN BIDRAR i samverkan med andra till stöd för kommunerna genom dialog, rådgivning och processledning samt metodutveckling kring kulturmiljövård, brukaranalys, barnkonsekvensanalys och offentlig gestaltning. Västra Götalandsregionens kulturförvaltning samordnar också nätverk som samlar offentliga aktörer och akademin kring frågor om gestaltad livsmiljö. Västra Götalandsregionen har möjlighet att ta ett större samordnande ansvar för dessa frågor i samverkan med andra aktörer.

36. Sveriges elva folkhälsomål, Statens folkhälsoinstitut.

Kulturen i de regionala kraftsamlingarna

Den regionala utvecklingsstrategin pekar ut fyra kraftsamlingar för fyra år i taget. Kulturnämnden har pekat ut tre där kulturområdet ska bidra i genomförandet: fullföljda studier, digitalisering och cirkulära affärsmodeller.

Fullföljda studier

Kraftsamlingen syftar till att ge barn och unga i Västra Götaland de allra bästa förutsättningarna för en bra start i livet och för god hälsa, utbildning och framtidstro. Kulturpolitiken är särskilt involverad i två av kraftsamlingens fokusområden.

DEN ENA ÄR läsning och språkutveckling, där utmaningen är att öka samverkan för att identifiera och ge stöd kring språkutveckling samt främja en god läsförmåga. För att nå detta är det viktigt att göra läsfrämjande insatser i och utanför skolan, samt att främja föräldrars språk och läsning för att öka delaktigheten i barnens lärande. Här är biblioteken en viktig samverkanspart.

DEN ANDRA ÄR motivation och framtidstro, där utmaningen är att öka barns och ungas motivation för studier, anknytning till skolan samt tillit och tilltro till sig själv, samhället och framtiden. För att nå detta är det viktigt att utveckla och sprida metoder för barns och ungas delaktighet och inflytande, samt att skapa ökade och jämlika förutsättningar för fysisk aktivitet, rörelseglädje och deltagande i kulturaktiviteter i hela Västra Götaland.

Digitalisering

Kraftsamlingen innebär att alla som arbetar för ett hållbart och konkurrenskraftigt Västra Götaland samverkar, driver och agerar för att öka takten i digitaliseringen. Ett av kulturstrategins utvecklingsområden fokuserar på digitaliseringens påverkan på kulturområdet.

I VÄSTRA GÖTALAND finns starka innovationsmiljöer och spetsforskning inom digitalisering som kan bidra till digital utveckling inom kultursektorn – både inom Västra Götaland och nationellt. Det kan handla om hur testbäddar och science parks hittar samarbeten med kultur- och besöksnäring inom exempelvis AI, spelutveckling eller extended reality-produktion.

INVÅNARNAS FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR delaktighet och inflytande över samhällsutvecklingen ökar genom digitalisering, samtidigt som det finns ett digitalt utanförskap på grund av exkludering och bristande tillgänglighet. Digital tillgänglighet behövs för att alla ska kunna uppfatta och hantera digital offentlig service.

INSATSER FÖR STÄRKT medie- och kommunikationskunnighet är av stor betydelse för att öka motståndskraften mot desinformation. Att förstå flödet av nyheter, nyttja sociala medier och ha en källkritisk förmåga är kärnan i yttrande- och informationsfriheten. I stort rör sig MIK-frågorna mellan en mängd politikområden – från säkerhet till media. Därför är ett sektorsövergripande arbetssätt en viktig del, och den regionala nivån kan skapa förutsättningar för sektorsövergripande samverkan mellan områden som spelutveckling, kulturarv, folkbildning, konstartsutveckling och bibliotek i syfte att motverka en urholkning av demokratin genom falska nyheter och dåligt underbyggda fakta.

Cirkulära affärsmodeller

Kraftsamlingen fokuserar på hur nya affärsmodeller samt ändrade produktionskedjor och konsumtionsmönster bidrar till ett minskat råvaruuttag, som i sin tur är grunden i cirkulär ekonomi – idag återanvänds endast fem procent av jordens råvaror. I denna kraftsamling sker insatser inom tre områden: design för cirkularitet, cirkulära livsmiljöer och systemlösningar för cirkularitet. Kraftsamlingen pekar ut fyra särskilt prioriterade materialflöden: textil, inredning, plast och byggmaterial.

KULTURSEKTORER KAN BIDRA på flera sätt inom denna kraftsamling. I designprocessen avgörs en produkts cirkulära potential, och då är design- och materialkunskap centralt. Här har inte minst slöjd- och hantverksområdet en viktig roll. Dessa utövare är också mera direkt en resurs i omställningen till ett samhälle där vi underhåller och reparerar i stället för att byta ut.

EN UTMANING ÄR skalbarhet, där affärsmodeller och tekniker som fungerar i mindre skala inom kulturområdet är svåra att omsätta i större verksamheter eller industriell produktion. Det finns stor potential att minska klimatpåverkan genom övergång till mindre klimatbelastande material med lång historia. Inom kulturområdet pågår också ett arbete för att stimulera användningen av mer klimatneutrala byggmaterial och byggmetoder som rör både underhåll och nybyggnation.

KULTUROMRÅDET HAR OCKSÅ stora möjligheter att väcka insikter hos människor om behovet av förändrade livsmönster och bidra med kunskap. Samtidigt har även kulturorganisationer ett arbete att göra med att bli mer resurseffektiva.

FÖR ATT ÅSTADKOMMA förändring behövs små test- och innovationsmiljöer för nya delnings-tjänster, förändrade konsumtionsmönster och produktionssätt – både i landsbygder och i städer. Det finns också behov av nätverk och kunskap om hur det går att få ekonomi i återbruk av redan byggda miljöer. Kultursektorns roll inom omställning av samhället lyfts både inom politiken för gestaltad livsmiljö och i EU-initiativet New European Bauhaus. Ett ökat europeiskt samarbete skulle gynna såväl företag som kommuner för kunskapsutbyte.

Så togs strategin fram

Så togs strategin fram

KULTURPOLITIKEN I VÄSTRA Götaland ska bidra till att utveckla ett hållbart, demokratiskt samhälle där alla människor är delaktiga i utvecklingen. Västra Götalandsregionen har kontinuerliga samtal med verksamheter som har långsiktiga stöd. Dessa är till för att fånga upp kapaciteter och behov kopplade till kulturstrategins genomförande. De uppdrag och stöd som kulturnämnden ger bygger på prioriteringarna i kulturstrategin. Dialog med kulturlivets aktörer och invånare sker också tillsammans med kommuner och kommunalförbund.

UNDER VÅREN OCH hösten 2022 samlades perspektiv in från kommuner, kulturorganisationer och det civila samhället i Västra Götaland för att tillsammans revidera den regionala kulturstrategin. Under processen med att ta fram den nya kulturstrategin diskuterades kulturlivets förutsättningar, utmaningar och möjligheter. Svaren sattes sedan i relation till de förändringar som måste till om vi ska nå de önskade effekterna av den statliga och den regionala kulturpolitiken.

KOMMUNER, KULTURAKTÖRER OCH det civila samhället kom med sina inspel i dialogform. Dialogerna placerades tydligt inom ramen för Roger A Harts delaktighetstrappa som är en metod för att definiera olika målgruppers delaktighet i beslutsprocesser. Samråden inom kulturstrategiarbetet innebar enligt denna metod att målgrupperna rådfrågades och deras synpunkter togs tillvara och bearbetades i underlaget.

FÖRUTOM KULTURORGANISATIONER OCH kommuner så har innehållet samordnats i relation till den regionala utvecklingsstrategin ihop med forum kopplade till kraftsamlingarna och de långsiktiga prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin.

Dialog med kommuner

För att samverka med Västra Götalands 49 kommuner har flera dialogforum använts. Kommunala företrädare har träffats delregionsvis.[37] En övervägande majoritet av kommunerna har deltagit vid dessa tillfällen, de flesta med både politisk representation och tjänstepersoner närvarande. Särskilda avstämningar har hållits med delregionala forum för kulturchefer.

DIALOGEN UNDER VÅREN 2022 utgick från prioriteringar i rådande kulturstrategi, pandemins effekter och vilka utvecklingsområden som fortsatt är angelägna att arbeta med under kommande strategiperiod. Dialog under hösten 2022 fokuserade på prioriteringar utifrån utpekade utvecklingsområden. Deltagarna fick även ta del av utmaningar och förslag på strategiska mål från dialoger med kulturorganisationer, det fria kulturlivet och det civila samhället.

UTÖVER DETTA HAR beredningen för hållbar utveckling (BHU) informerats kontinuerligt om arbetet med att revidera kulturstrategin. BHU är ett politiskt samverkansorgan för Västra Götalandsregionen och kommunerna i frågor om hållbar utveckling.

Dialog med kulturinstitutioner, det fria kulturlivet och det civila samhället

Under processen att revidera kulturstrategin har dialoger förts med organisationer som har långsiktiga uppdrag och som ingår i kultursamverkansmodellen. Dialogerna har i de flesta fall skett tematiskt efter verksamhetsområde, där både organisationer med långsiktiga uppdrag och representanter från det fria kulturlivet har varit närvarande. I de fall där det har varit möjligt har befintliga nätverk och forum använts för dialog.

DET FRIA KULTURLIVET har god representation i Västra Götaland via centrumbildningar. Därför har centrumbildningar med regionalt stöd involverats i dialogprocessens tematiska samråd. Representanter för det civila samhället har involverats utifrån paraplyorganisationer med långsiktiga stöd, till exempel inom hembygdsrörelsen, hemslöjdsrörelsen och arbetslivsmuseer i Västra Götaland. Särskilda samråd har också hållits med representanter för de nationella minoriteterna.

Dialog med barn och unga

Kulturnämnden beslutade att en ungdomsdialog skulle genomföras som en prioriterad del av dialogarbetet. Förväntningen har varit dels att tydligare lyfta fram ett barn- och ungdoms-perspektiv i det reviderade dokumentet, dels att göra unga delaktiga i processen.

FÖR ATT UPPNÅ detta genomfördes en öppen utlysning för att rekrytera unga kulturutvecklare, tillsammans med föreningen KulturUngdom. Utlysningen var öppen för personer mellan 15 och 20 år. Målet var att sätta samman en grupp unga från olika delar av Västra Götaland och med erfarenhet och intresse för olika kulturuttryck.

TOTALT SEX PERSONER rekryterades: en från Alingsås, en från Falköping, två från Göteborg, en från Mark samt en från Uddevalla. Ungdomarna representerade endast sig själva och deltog utifrån sina egna erfarenheter. De sex ungdomarna har träffats ihop med en handledande tjänsteperson för att ta fram textunderlag till kulturstrategin, och fick arvode för varje deltagartillfälle. Processen för detta ingår i ett långsiktigt arbete för att öka ungas inflytande i Västra Götalandsregionens verksamhet och beslutsprocesser.

UNGDOMARNAS ARBETE FINNS sammanfattat i en särskild rapport som finns tillgänglig på Västra Götalandsregionens webb.[38] Ungdomarnas medskick har beaktats i det färdiga förslaget till regional kulturstrategi och påverkat målformuleringarna.

---

37. Fyrbodal, Göteborgsregionen, Sjuhärad och Skaraborg.

38. https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/kun6111-136948837-299/native/Bilaga%202%20Unga%20kulturutvecklare%20-%20medskick.pdf. Hämtad 24 februari 2023.

Genomförande och uppföljning

Genomförande och uppföljning

För att genomföra den strategiska utvecklingen som preciseras i strategin behövs kunskap och nya idéer – inom såväl kultursektorn och det civila samhället som de offentliga och privata sektorerna – från ett brett spektrum av aktörer. Att förverkliga den regionala kulturpolitiska utvecklingen förutsätter flernivåsamverkan, ekonomiska insatser som uppdrag, strategiska insatser, verksamhetsstöd och utlysning av projekt- och verksamhetsstöd, överenskommelser med kommunalförbund och i vissa fall med enskilda kommuner. Kulturnämnden strävar efter att arbeta evidensbaserat genom att ta till sig och ibland initiera forskning inom sitt verksamhetsområde.

Uppdrag till kulturverksamheter

Västra Götalandsregionens politiska organisation och styrmodell innehåller inom kulturområdet regiongemensam ägarnivå, strategisk nivå och utförarnivå.

DEN REGIONGEMENSAMMA ÄGAREN utgörs av regionstyrelsen. Det innebär att regionstyrelsen har ett övergripande samordningsansvar utifrån ett helhetsperspektiv. Regionstyrelsen ansvarar även för att nämnder och styrelser bedriver sin verksamhet i enlighet med fastställda reglementen, har en verksamhet i balans och hushållar med tilldelade resurser.

KULTURNÄMNDEN ÄR VÄSTRA Götalandsregionens ledande politiska organ inom strategiska kultur- och demokratifrågor. Nämndens huvudsakliga uppgift är att arbeta för att invånarna ges möjlighet till deltagande och upplevelser inom ett demokratiskt kulturliv samt för att bidra till goda förutsättningar för skapande verksamhet. Nämnden ger uppdrag till egna utförare och samverkar med externa parter.

KULTURNÄMNDEN TECKNAR FYRAÅRIGA uppdrag till verksamheter med statliga medel inom kultursamverkansmodellen, samt ytterligare en handfull organisationer. Anslagen till dessa verksamheter utgör cirka 85 procent av kulturnämndens budget. Dessa trettiotalet verksamheter utgör – tillsammans med kommuner och kommunalförbund – grunden i genomförandet av den regionala kulturpolitiken. Uppdragen tas fram med utgångspunkt i kulturstrategin och de utpekade prioriteringarna. Uppdragstagarna har också ett särskilt ansvar att agera långsiktigt utifrån hållbar utveckling. Uppdragen tas fram i dialog med verksamheternas styrelse och ledning och ska interagera med de egna verksamhetsplanerna så att dessa stärker och stödjer varandra.

Samverkan med kommunalförbund och kommuner

Regionstyrelsen ansvarar för det övergripande samrådet med kommunerna i frågor som är av gemensam betydelse inom regional utveckling, infrastruktur, kollektivtrafik och kultur. Samrådet sker inom beredningen för hållbar utveckling.

ETT MEDEL FÖR att gemensamt arbeta i kulturstrategins riktning är överenskommelser om delregionala utvecklingsmedel med de fyra kommunalförbunden som tillsammans organiserar de 49 kommunerna i Västra Götaland. Syftet är att möjliggöra satsningar som bidrar till hållbar utveckling och att förverkliga målen och prioriteringarna i den regionala utvecklingsstrategin och kulturstrategin. Satsningarna ska stödja nytänkande och konkreta projekt som bidrar till att lösa samhällsutmaningar. Aktiviteterna ska bidra till lokalt och delregionalt inflytande genom att kommunernas förutsättningar och möjligheter tas tillvara.

KULTURNÄMNDEN BJUDER ÄVEN in till delregionala kulturpolitiska dialoger via forum för förtroendevalda och tjänstepersoner med kulturansvar från kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland. Syftet med dessa dialoger är att identifiera gemensamma ambitioner, prioriteringar och potentiell samverkan ur ett regionalt helhetsperspektiv.

UTÖVER DETTA BJUDER kulturnämnden under strategiperioden även in till ett eller flera heldagstillfällen för att inspirera, sprida kunskap och skapa dialog om kulturpolitik ur ett bredare perspektiv – kommunalt, regionalt, nationellt och internationellt. Syftet med dessa tillfällen är att förstärka dialogen inom kulturområdet mellan region, kommunalförbund, kommuner, det civila samhället och det fria kulturlivet.

Samordnad dialog och samverkan med det civila samhället och det fria kulturlivet

Kulturnämnden arbetar med och vidareutvecklar sökbara stödformer i form av verksamhetsstöd, organisationsstöd, projektstöd, stipendier och särskilda satsningar för det fria kulturlivet och det civila samhället.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONENS VERKSAMHETER behöver samordna sin dialog med och sitt stöd till det civila samhället, för att uppnå en mer systematiserad och jämbördig relation mellan Västra Götalandsregionen och det civila samhället. Kulturnämnden har ett nära samarbete med regionstyrelsens beredning för mänskliga rättigheter. Beredningen sammankallar fem samråd där politiker träffar representanter för organisationer i det civila samhället. Varje samråd har ett tema: barnrätt, funktionshinder, hbtqi, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter.

KULTURNÄMNDEN HAR ÄVEN ett nära samarbete med den regionala överenskommelsen med det civila samhället i Västra Götaland. Detta sker via ett forum som hanterar förutsättningsfrågor för samverkan med det civila samhället.

Uppföljning och analys

Kulturnämndens tjänstepersoner följer, tillsammans med avdelningen för samhällsanalys, kontinuerligt upp resultat och utvärderar effekter av kulturpolitiken. Syftet med denna uppföljning är att säkerställa att de medel som kulturnämnden fördelar når önskade resultat utifrån strategins målsättningar. Strategin påverkar också utformningen av kulturnämndens detaljbudget som följs upp årligen enligt ordinarie rutiner. Kulturnämnden kan göra riktade insatser för att stärka arbetet för vissa prioriteringar.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN RAPPORTERAR årligen till Statens kulturråd inom ramen för kultursamverkansmodellen, riktlinjerna för kvantitativ och kvalitativ uppföljning och särskild uppgiftsinsamling. Vid behov utreder och utvärderar kulturnämnden specifika konst- och kulturområden, men även verksamheters arbete med exempelvis deltagande, jämställdhet eller tillgänglighet.

VERKSAMHETER MED LÅNGSIKTIGT uppdrag eller verksamhetsstöd rapporterar i Kulturdatabasen, som är ett nationellt verktyg för insamling av kvantitativa data. Kulturdatabasen gör det möjligt att jämföra regional och nationell kulturstatistik över tid. Dessutom lämnar dessa verksamheter in en verksamhetsplan och verksamhetsberättelse som årligen följs upp genom uppföljningssamtal och rapportering till kulturnämnden.

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN SAMARBETAR med SOM-institutet (en opartisk undersökningsorganisation vid Göteborgs universitet) för att följa utvecklingen ur ett invånarperspektiv. Undersökningarna ger kunskap om invånarnas kulturvanor och fungerar som underlag för tvärvetenskapliga analyser över tid på nationell, regional och kommunal nivå.

Västra Götalands kulturstrategi och kulturplan 2024–2027

Formgivning: Valentin Experience. Illustrationer: Linda Spåman.

2023 Västra Götalandsregionen. www.vgregion.se/kultur

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

LYSEKILS KOMMUN
Kommunstyrelsen

Sammanträdesprotokoll
2026-10-13

§ 135 **Dnr 2026-000286**

Fiskekommunerna - fortsatt deltagande och inriktning för kommande verksamhetsperiod

Sammanfattning

Ärendet gäller fortsatt deltagande i Fiskekommunerna avseende ett år och godkännande av föreslagen inriktning för kommande projektperiod. Forumet är en etablerad samverkansplattform med syfte att stärka kommunernas gemensamma arbete för en hållbar utveckling av fiske, vattenbruk och blå näringar samt att synliggöra sektorernas betydelse för livsmedelsförsörjning, beredskap, sysselsättning och regional utveckling.

Under kommande projektperiod kommer prioriterade fokusområden bland annat vara hållbar utveckling av fiske och vattenbruk, beredskap, fortsatt arbete som remissinstans samt profilering av medlemskommunernas styrkeområden.

Förvaltningen bedömer att fortsatt samverkan i Fiskekommunerna ligger i linje med såväl vision som utvecklingsmål, och ger Lysekils kommun ett bra stöd i arbetet med att utveckla de marina näringarna samt att skapa en gemensam plattform för marin hållbarhet, innovation och samverkan.

Kommunstyrelsen föreslås därför att ställa sig bakom fortsatt medlemskap ytterligare ett år för att därefter utvärdera och ta ställning till vidare medverkan.

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar att fortsätta sitt medlemskap i Fiskekommunerna under ett år, dvs under år 2027, med föreslagen inriktning. Därefter tas nytt beslut om medlemskap. Kostnaden om 25 000 kronor finansieras ur budget för kommunstyrelsens avdelning Näringsliv och kommunikation.

Kommunstyrelsen beslutar att representationen ska bestå av en person från kommunstyrelsen samt kommunens näringslivsstrateg.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-09-25
Skrivelse från Fyrbodals Kommunalförbund

Beslutet skickas till

Fyrbodals kommunalförbund
Kommunstyrelseförvaltningen

ÄRENDE 23 – Redovisning av delegationsbeslut

Förslag till beslut
Förbundsdirektionen beslutar att godkänna redovisningen av utförda delegationsbeslut t o m 2026-10-28

Sammanfattning
Direktionen har beslutat att överlåta viss beslutanderätt till arbetsutskottet, ordförande och tjänstemän enligt gällande delegationsordning. Vid varje mötestillfälle ska förbundet redovisa till direktionen vilka beslut som tagits. Redovisningen medför inte att direktionen får fastställa eller ompröva dessa beslut, direktionen kan dock återkalla delegationen.

Beslutsunderlag
Delegationsbeslut 2026-10-28

Förteckning av delegationsbeslut som är fattade t o m 2026-10-28

Hänvisning till delegationsordning 2024-09-26 §77 :

Datum	Diarie-nummer	punkt	beskrivning	Ärende	Delegat	Notering
2026-09-24		3,1,1	Beslut om anställning, uppsägning, varsel, lön och andra förmåner för personal inom beslutad verksamhet och projekt	Förlängning utvecklingsledare	ChVäl	
2026-08-28		3,1,1	Beslut om anställning, uppsägning, varsel, lön och andra förmåner för personal inom beslutad verksamhet och projekt	Utökning av sysselsättningsgrad	ChReg	
2026-10-06		3,1,1	Beslut om anställning, uppsägning, varsel, lön och andra förmåner för personal inom beslutad verksamhet och projekt	Förlängning av Processledare	ChVäl	
2026-10-19		3,1,1	Beslut om anställning, uppsägning, varsel, lön och andra förmåner för personal inom beslutad verksamhet och projekt	Timanställning kommunikatör	ChReg	
2026-10-16		3,1,1	Beslut om anställning, uppsägning, varsel, lön och andra förmåner för personal inom beslutad verksamhet och projekt	Tillsvidare anställning Digitaliseringsstrateg	ChReg	
2026-10-19		3,1,1	Beslut om anställning, uppsägning, varsel, lön och andra förmåner för personal inom beslutad verksamhet och projekt	Särskild visstidsanställning Praktikanskaffning	ChKom	
2026-09-29		2.2.4	Beslut avseende förstudiemedel under 250 tkr	Bevilja förstudiemedel om 165 000 kronor för genomförande av en förstudie avseende projektet Kompetensbehovskartan (arbetsnamn) under perioden 2026-10-01 till 2027-01-31. Förstudien finansieras med delregionala utvecklingsmedel (DRUM).	Fdir	

ÄRENDE 24 – Nästa möte

Förslag till beslut
Förbundsdirektionen har tagit del av informationen.

Sammanfattning av ärendet
Direktionsmötet äger rum den 10 december 2026 i Uddevalla kl. 09,00-16,00

Ärenden enligt årshjul är:
Utvärdering av mandatperiodens arbete
Årshjul 2027
Revisorernas rapport om delårsrapport 2026-08-31
Årlig uppdatering av policy och riktlinjer
Internkontrollplan 2027
Handlingsplan 2027
Projektarenan rapporterar
Tema: Välfärdsutveckling